

SOMA Maden Faciasında
Hayatını Kaybedenlere Allah'tan Rahmet,
Yakınlarına Sabır
ve Milletimize Başsağlığı Diliyoruz.

Mükemmellik Yolculuğumuz Devam Ediyor

Türkiye
Mükemmellik
Ödülü
KOBİ Kategorisi
2013 Finalisti

EFQM
Mükemmellikte
5 Yıldız

444 4 SYK
795
DÖRTDÖRTLÜK SYK

www.syk.com.tr
info@syk.com.tr

Hakan UÇAK

GÜMRÜĞE 2014
TERK KONULAR

Kitabı www.gtmd.org.tr adresinde kayıtlı iletişim yollarıyla kargo hariç 10 TL'ye temin edebilirsiniz.

GÜMRÜK & TİCARET DERGİSİ

GÜMRÜK VE TİCARET MÜFETTİŞLERİ DERNEĞİ SÜRELİ YAYINI

Gümrük&Ticaret Dergisi

Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği Adına
Dernek Başkanı Sami CEYHAN

Editör Prof. Dr. Ersan ÖZ
Genel Sekreter Hasan ÖZMEN
Yazı İşleri Müdürü Selçuk ÖZDAMAR
Mali İşler Müdürü Ali Said DOLU
Sosyal İşler Sorumlusu Kubilay DEMİRCİOĞLU

Yayın Kurulu Üyeleri

Ersan ÖZ
Sami CEYHAN
Selçuk ÖZDAMAR
Serkan GÖKTAŞ
Galip ARSLAN

Merkez

Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği
Oğuzlar Mahallesi Çetin Emeç Bulvarı 1368.Sokak No:3/7 Balgat- ÇANKAYA

İletişim

Anafartalar Caddesi No:6 Kat:9 Ulus / ANKARA
Tel: 312 3068101- 02- 03 • Faks: 312 3068105
info@gtmd.org.tr • www.gtmd.org.tr

İstanbul Temsilcileri

Güven YILDIZ & Faruk ŞEN & Kadir ÖZDEMİR
Rihtım Caddesi Çinili Rihtım Han Kat:1 Karaköy / İSTANBUL
Tel: 212 377 31 00 • Faks: 212 377 31 25

İzmir Temsilcileri

Evren KILIÇ & Eray DAĞNIK & Özlem ARABACI
Atatürk Caddesi No:107 Kat:6 Alsancak / İZMİR
Tel: 232 4648017-93 • Faks: 232 4640149

Dergi Tasarımı

İmajans İletişim Reklam Ltd. Şti.
Cinnah Cad. Kırkpınar Sok. No: 8/4 Çankaya / ANKARA
Tel: 312 465 00 90 • Faks: 312 465 00 92
info@imajans.com.tr • www.imajans.com.tr

Baskı

Başak Matbaacılık ve Tan. Ltd. Şti.
Tel: 312 397 16 17

3 Aylık Süreli Hakemli Dergi

ISSN: 2147-9283

Baskı Tarihi

Haziran 2014

Dergimiz üç ayda bir yayımlanan HAKEM DERĞİ olup, yayın kuruluna ulaşan makaleler değerlendirilmek üzere en az iki hakeme iletilmektedir.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre tüm hakları Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneğine aittir.

Dergide yayımlanan yazıların herhangi bir yayın kuruluşunca yayımlanması yayın kurulunun izniyle ve kaynak gösterilmesi kaydıyla mümkündür.

Dergimizde yayımlanan yazılar yazarların kendi görüşleri olup, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneğini bağlamaz.

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Abuzer PINAR- Harran Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan GERÇEK- Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Burçin YERELİ- Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet ULUSOY- Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ali ÇELİKKAYA- Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Billur YALTI- Koç Üniversitesi
Prof. Dr. Ekrem KARAYILMAZLAR- Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Ersan ÖZ- Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Ertuğrul ACARTÜRK- Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih SAVAŞAN- Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Gülsen GÜNEŞ- Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan SARITAŞ- Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Hasan Hüseyin BAYRAKLI- Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Hüseyin ŞEN- Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Attila ACAR- Katip ÇELEBİ Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim ORGAN- Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. İsa SAĞBAŞ- Afyon Kocatepe Üniversitesi
Prof. Dr. Kemal ÇELEBİ- Celal Bayar Üniversitesi
Prof. Dr. Keramettin TEZCAN- Katip ÇELEBİ Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet TOSUNER- Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN - Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet YÜCE- Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Metin TAŞ- Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Ali SARILI- Adnan Menderes Üniversitesi
Prof. Dr. Necmiddin BAĞDADIOĞLU- Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Nevzat SAYGILIOĞLU- Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Nurettin BİLİCİ- Çankaya Üniversitesi
Prof. Dr. Osman PEHLİVAN- Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Recai DÖNMEZ- Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. S. Ateş OKTAR- İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. N. Semih ÖZ- Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep ARIKAN- Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Birol KARAKURT- Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Cemil RAKICI- Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Emine KOBAN-Beykoz Lojistik Meslek Yüksek Okulu
Doç. Dr. Engin HEPAKSAN- Katip ÇELEBİ Üniversitesi
Doç. Dr. Erkan ÜYÜMEZ- Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Gökhan Kürşat YERLİKAYA- Yalova Üniversitesi
Doç. Dr. Hakkı ODABAŞ- Uşak Üniversitesi
Doç. Dr. İbrahim DURSUN- Polis Akademisi
Doç. Dr. İlhan KÜÇÜKKAPLAN- Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Mine YILMAZER- Celal Bayar Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa YILDIRAN- Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Murat DEMİR- Harran Üniversitesi
Doç. Dr. Nagihan OKTAYER- İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Semih BİLGE- Osmangazi Üniversitesi
Doç. Dr. Seyfi YILDIZ- Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Şaban NAZLIOĞLU- Pamukkale Üniversitesi
Doç. Dr. Tamer BUDAK- İnönü Üniversitesi
Doç. Dr. Tarık VURAL- Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Temel GÜRDAL- Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Tekin AKDEMİR- Erciyes Üniversitesi
Doç. Dr. Ümit Süleyman ÜSTÜN- Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Yusuf KILDİŞ- Dokuz Eylül Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Abdullah TEKBAŞ- Dokuz Eylül Üniversitesi

Yrd. Doç. Dr. Zübeyir YILDIRIM-Antalya Üniversitesi
Sezai UÇARMAK-Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı
Zafer YILDIRIMLI-Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanı
Zeki TÜYEN- Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Dr. İrfan KALPALI- Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
İsmail Sabri SARI-Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Hasan KÖSEÖĞLU-AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürü
Cemal DERELİ- Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Mehmet ERYILMAZ- Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Cenap AŞÇI-Gümrükler Genel Müdür V.
Harun USLU- Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürü V.
Ümit KAYA- Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Özkan ARSLAN- Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Mehmet AYDIN- Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Cahit GÖKÇELİK- Gümrükler E.Genel Müdür Yardımcısı
Hacı Murat ÖZSOY-Gümrükler Genel Müdür Yardımcısı V.
Hayrettin COŞKUN-Ankara Gümrük Ve Muhafaza Başmüdürü V.
Önder UYSAL-Eğitim Dairesi Başkanı
Mehmet SAĞLAM-Gümrükler Muhafaza Genel Müdür Yardımcısı V.
Ramazan METİN-Personel Dairesi Başkanı V.
Mehmet GELEN-Daire Başkanı
Mustafa GÜMÜŞ- Gümrükler Genel Müdür Yardımcısı V.
Muhammet Ali Baylan- Daire Başkanı
Önder GÖÇMEN- Daire Başkanı
Murat KAHRAMAN-Mersin Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürü
Nihat ÖZAY- Daire Başkanı
Erkan ERTÜRK- Daire Başkanı
Mustafa ÖZER-Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Nevzat BOZKURT-Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Muammer TANRIVERMİŞ- Daire Başkanı
Yakup SEFER- Gümrükler Genel Müdür Yardımcısı
Alpay ARAS- Ankara Gümrük ve Ticaret Bölge Müdür Yardımcısı
Hakan CEYLAN- Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Mustafa YAVUZ- İç Ticaret Genel Müdür Yardımcısı V.
Soner ALTAŞ- Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Başmüfettişi
Yakup AKKAYA-Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Erdal NACAR- Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Hasan TEPELİ- Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Hasan Özmen- Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Evren KILIÇ- Gümrük ve Ticaret Müfettişi
Yasin ÇAKIR- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Uzmanı
Mümin Türker- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu Uzmanı
DANIŞMA KURULU
Prof. Dr. Mehmet TOSUNER- Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet Burçin YERELİ- Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN- Balıkesir Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet YÜCE- Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Osman PEHLİVAN- Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet ULUSOY- Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Ersan ÖZ (Editör)- Pamukkale Üniversitesi
Zafer YILDIRIMLI- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Başkanı
Dr. İrfan KALPALI- Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi
Sami CEYHAN- Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	7
RÖPORTAJLAR	9
GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI <i>Fatih METİN, Turhan GÜNDÜZ</i>	
DIŞ TİCARETTE NİTELİKLİ İŞGÜCÜ, 2023 HEDEFİ VE GÜMRÜKLERİMİZ.....	20
<i>Dr. İrfan KALPALI</i>	
MAKALELER	
KÜRESELLEŞEN DÜNYADA REKABET POLİTİKASI VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER	23
<i>Yrd. Doç. Dr. Hasan SABİR</i>	
YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞININ GÜMRÜK İDARESİNE YANSIMALARI	33
<i>Çağatay HALAÇ</i>	
MÜLGA KAÇAKÇILIK FİİLLERİNİN, GÜMRÜK KANUNUNDA DÜZENLENMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI	44
<i>Sami CEYHAN, Serkan GÖKTAŞ</i>	
SON DEĞİŞİKLİKLERLE BİRLİKTE HIZLI KARGO TAŞIMACILIĞI.....	53
<i>Güven YILDIZ</i>	
AIG ŞİRKETİNE YAPILAN MALİ YARDIM ÇERÇEVESİNDE DEVLETİN EKONOMİYE MÜDAHALESİNİN ETİK AÇIDAN İNCELEMESİ.....	60
<i>Mustafa ALICI</i>	
TÜRK TİCARET KANUNUNDA ŞİRKETLERİN HALKTAN PARA TOPLAMASININ YASAKLANMASI	66
<i>Mustafa YAVUZ</i>	
NAHİT TURAN ERUZ ÜSTADIMIZ.....	72
<i>M. Nejat SARIKAMIŞ</i>	
SEKTÖREL BAKIŞ	77
<i>Hüseyin Cahit SOYSAL</i>	
MESLEK TANITIMI	80
GÜMRÜK LABORATUVARLARI <i>Dr. Okan DERELİ</i>	
SÖYLEŞİ	88
SN. MAHMUT GENCER'LE...	

GÜMRÜKTE GÜNDEM.....	95
<i>Sercan BAHADIR, Yakup GÜNEŞ</i>	
TİCARETTE GÜNDEM	102
<i>Özlem ARABACI</i>	
SEKTÖR TANITIMI	106
LOJİSTİK SEKTÖRÜ VE HIZLI KARGO TAŞIMACILIĞI	
PANORAMA.....	108
SINIR ÖTESİ TİCARETTE TÜRKİYE’NİN KARNESİ	
<i>Prof. Dr. Nevzat SAYGILIOĞLU</i>	
GÜMRÜĞE TERK KONULAR	110
<i>Hakan UÇAK</i>	
PRATİK BİLGİLER	
5607 SAYILI KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE KANUNU’NDA KAÇAKÇILIK SUÇU SAYILAN FİİLER VE YAPTIRIMLARI	113
VERGİ KAYBINA NEDEN OLAN CEZALAR	116
USULSÜZLÜK CEZALARI	120
6102 s. TÜRK TİCARET KANUNU’NUN 51’İNCİ MADDESİ KAPSAMINDA CEZAI YAPTIRIMA BAĞLANAN FİİLLER VE YAPTIRIMLAR.....	123
6102 s. TÜRK TİCARET KANUNU’NUN 562’NCİ MADDESİ KAPSAMINDA CEZAI YAPTIRIMA BAĞLANAN FİİLLER VE YAPTIRIMLARI	125
TÜRK TİCARET KANUNUNA İLİŞKİN 2014 YILINDA UYGULANACAK İDARİ PARA CEZALARI ..	127
EKONOMİK GÖSTERGELER	131
<i>Erdem BULUT, Cihan KÖKTAŞ</i>	
YARGI KARARLARI.....	139
<i>Ali Said DOLU</i>	
BUNLARI BİLİYOR MUYDUNUZ?	147
<i>Murat PALAOĞLU, Hakan UÇAK</i>	
TÜRK TİCARİ HAYATINDA BAZI KÜÇÜK AYRINTILAR.....	149
<i>Özlem ARABACI</i>	
GÜMRÜK VE TİCARET DERGİSİ MAKALE YAZIM KURALLARI.....	154

SUNUŞ

Değerli okurlarımız;
Dergimiz hem akademik hem de gümrük ve ticaret alanındaki özgün çalışmalarıyla yoluna devam etmektedir.

Bu zorlu yolculukta en önemli hedeflerimizden birisi; gümrük ve ticaret alanlarında toplumu daha fazla ve doğru bir biçimde bilgilendirmektir. Tabii bu bakış açısıyla çalışmaların zenginleştirilmesi adına da bir kısım yeni enstrümanların gerek dergimiz gerekse de başka yayınlar ile sizlere sunulması gayreti içerisindeyiz.

Dergimizin bu sayısında Bakan Yardımcısı Sn. Fatih METİN ve İGMD Yönetim Kurulu Başkanı Sn. Turhan GÜNDÜZ'le gümrük ve ticaret alanındaki gelişmelerle, gümrük müşavirliği mesleği ve faaliyetleri konularında yapmış olduğumuz röportajların yanı sıra, Dr. İrfan KALPALI'ya ait Dış Ticarete Nitelikli İşgücü 2023 Vizyonu ve Gümrüklerimiz isimli yazı ve birbirinden değerli ve günceli yakalayan makaleleri sizlere sunmaktayız. Ayrıca, kıymetli üstadımız Sn. Nahit ERUZ'la hatıralarımızı canlandırdığımız yeni bir köşeyle karşınızdayız. Sektörel Bakışta Sn. Cahit SOYSAL'ın Lojistik Sektöründe atılması gerekli öncelikli adımlara yer verdiği yazısında ve E.Gümrük Müsteşarı kıymetli akademisyen Sn. Nevzat SAYGILIOĞLU'nun Sınır Ötesi Ticarete Türkiye'nin Karnesi başlıklı tespitleri ve diğer çok kıymetli çalışmalar ve yazılarla birlikteyiz.

2014 yılı itibarıyla kıymetli eserlerin Derneğimiz vasıtasıyla geniş kitlelere ulaştırılması yönünde de çalışmaları devam ettirmekteyiz. Bu kapsamda, 1989 tarihinde kurulan Gümrük Müfettişleri Derneği'nin güzide mensupları Gümrük Müfettişleri tarafından çıkarılan 81 Gümrük Dergisi ile yine bu döneme ait eserlerin www.gtmd.org.tr deki arşive aktarılmasına yönelik çalışmalar tamamlanmak üzeredir. Yanısıra, basımını henüz gerçekleştirmediğimiz gümrük konularını farklı ve espritüel bir yaklaşımla ele alan E.Gümrük Müfettişlerinden KPMG Gümrük ve Dış Ticaret Müdürü Hakan UÇAK'ın Gümrüğe Terk Konular isimli kitabını Derneğimizden temin edebilirsiniz. Yine kısa bir süre sonra basımı tamamlanacak olan Gümrük ve Ticaret Başmüfettişleri Rûfet DAĞ ve Sami CEYHAN ile Bakanlık Avukatı Mehmet BALLI tarafından kaleme alınan Gümrük Kıymet İhtilafları isimli kitabın da teşkilatımız ve idari yargı mensupları açısından rehber nitelikli bir çalışma olacağını temenni etmekteyiz.

Bu vesileyle Ramazan ayının İslam alemine hayır ve bereket getirmesini diliyor, şimdiden bayramınızı tebrik ediyor, SOMA'da kaybettiğimiz 302 vatandaşımıza bir kere daha Allah'tan rahmet ve yakınlarına sabırlar diliyoruz...

Gümrük ve Ticaret Dergisi Yayın Kurulu

ABD

HONG KONG

ÇİN

İNGİLTERE

İSPANYA

FRANSA

ALMANYA

İTALYA

ÖZBEKİSTAN

KAZAKİSTAN

KUZEY IRAK

GÜNEY KORE

POLONYA

TÜRKİYE

Siz sadece üretin...

Biz taşıyor, depoluyor ve teslim ediyoruz.
Her yere, tam zamanında...

www.barsan.com
info@barsan.com

BGL BARSAN
GLOBAL LOJİSTİK

4444 BGL
245

Fatih METİN
Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Bakan Yardımcısı

Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği olarak,

Sayın Bakan Yardımcısı Fatih METİN'e, geçtiğimiz günlerde geçirmiş olduğu rahatsızlık nedeniyle geçmiş olsun diyor, kıymetli vakitlerini bizlere ayırdığı ve görev yaptığı süreçle ilgili kamuoyunu bilgilendirdiği için teşekkürlerimizi sunarak çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Öncelikle okuyucularımıza kendinizden bahseder misiniz?

İnsanın kendinden bahsetmesinin zor olduğunu düşünüyorum. Ben kendini anlatan değil, yaptığı hizmetleri anlatılan biri olmayı her zaman yeğlemiştir. Yine de kendimden bahsetmek gerekirse, hukukçu ve siyasi kimliğini, Sayın Başbakanımızın teveccühleriyle farklı vesilelerle ülkesine hizmet etme onurunu taşıyan biri desem herhalde özetlemiş olurum. Hamdolsun, Allah bizlere AK Parti Bolu İl Başkanlığı, 23. Dönem Bolu Milletvekilliği ve şu anda

da Gümrük ve Ticaret Bakan Yardımcılığı gibi en onurlu hizmet makamlarını nasip etti. Sayın Başbakanımızın teveccühleri ve rehberliği, Sayın Bakanımız Sayın Hayati Yazıcı'nın yıllardır bizlere bir ağabey gibi yol göstermesi, desteklemesi vatanıma ve milletime hizmet yolunda bizlere çok farklı tecrübeler yaşattı. Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın her zaman vurguladığı bir husus var. Mevki ve makamların hakkı ancak millete hizmet yolunda en iyi şekilde değerlendirildiği takdirde verilebilir. Biz de her zaman bu ilkeyi rehber edindik ve bizlere emanet edilen makamların hakkını ülkemize ve milletimi-

ze hizmet yolunda bir nefer şeklinde çalışarak vermenin hassasiyeti içinde olduk. Şairin dediği gibi zifiri karanlıkta ak sütün içindeki ak kılı fark edecek kadar gözü keskin bir anlayışı takip ettik. Şu anda da Gümrük ve Ticaret Bakan Yardımcısı olarak Bakanımız Sayın Hayati Yazıcı'nın yükünü hafifletmeye, onun tecrübelerinden öğrendiklerimizi Bakanlığımızı ilgilendiren konuların çözümüne kanalize etmeye çalışıyoruz.

Bakanlıkların yeniden yapılandırılması sonrası, yeni kurulan Bakanlığımız hakkında kısa bir bilgi verebilir misiniz?

Biliyorsunuz... Bakanlıkların yeniden yapılandırılması kapsamında daha önce Başbakanlığa ve çeşitli Bakanlıklara bağlı olarak çalışan Müsteşarlık ve Genel Müdürlüklerin birleştirilmesiyle müstakil bir Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ihdas edildi. Dolayısıyla üzerimizdeki yük de sorumluluk da arttı. Tabii Gümrük deyince herkesin aklına sadece sınır kapıları ve o kapılarda kuyrukta bekleyen TIR'lar geliyor.

Oysa gümrük çok daha geniş bir çerçevede ele alınan bir konu. Elbette sınır kapıları en önemli çalışma alanlarımızdan biri. Zaten bu alanda da son dönemde tarihi atılımları gerçekleştirdik. Sınır kapılarımızın modernizasyonu noktasında dünyaya örnek teşkil eden projeleri hayata geçirdik. Bugün dünyanın birçok ülkesi kendi sınır kapısını modernize etmek için Türkiye'ye başvuruyor, Türkiye'den yardım istiyor. Hamdolsun bu alanda çok ileri bir noktadayız. Öte yandan, gümrüklerin denetimi de çok hassas bir konu. Bu konuda da Sayın Bakanımızın özel hassasiyeti çok büyük bir etki yaptı. Zira sınır kapılarından Türkiye'ye giren her bir malın üzerinde milletimizin hakkı var. Dolayısıyla buralardan illegal, kaçak giren her bir ürün milletimizin hakkının ve hukukunun çiğnenmesi anlamına geliyor. Ama çok şükür bu konuda Sayın Bakanımızın kararlılığı sayesinde yasal ve idari düzenlemelerle artık daha şeffaf ve sıkı denetim süreciyle sınır kapılarımızda bu tür durumlar minimize edildi.

Az önce de söyledim... Biz Gümrük ve Ticaret Bakanlığı olarak kendimizi Türkiye'nin 2023 vizyonuna göre dizayn etmeseydik Türkiye'nin bugün dış ticarete bu başarıyı yakalaması da zor olurdu. İşin Gümrük boyutuyla birlikte ticaret boyutu var. Bakanlık olarak bizim temel görevlerimizin ülkemizi dünyanın en kolay ve güvenli ticaret yapılan ülkelerinden biri haline getirmektir. Sayın Başbakanımızın önemli bir tespiti var. Geçmişte ülkelerin siyasi ilişkileri ekonomik ilişkilerini belirliyordu. Ama şimdi ekonomik ilişkilerin siyasi gündem üzerine hakim olduğu bir yüzyılda yaşıyoruz. Dolayısıyla Bakanlığımızın sadece bu Bakanlıkla sınırlı kalmayan bir işlevi var. Suriye örneği ortada. Yani başımızda en küçük bir sorun olduğu zaman bunun ilk yansıdığı yer sınır kapılarımız oluyor. Türk ekonomisinin büyümesi için atılacak adımlarda Bakanlığımız doğrudan ilgili bir Bakanlık olarak bu çalışmalarını diğer Bakanlıklarımızla birlikte koordineli olarak yürütüyor. İşte yeni Türk Ticaret Kanunu bunun bir örneği. Doğu ve Güneydoğu'da bölge halkının sorunlarına bakıyoruz, orada da özellikle kaçakçılık konusundaki sorunlarla mücadelede Bakanlığımızın kritik bir rolü oluyor.

Demem odur ki Gümrük ve Ticaret Bakanlığı olarak sadece belirli alanlarla sınırlı kalmayan, çok geniş bir alanı kapsayan çalışma planına sahibiz. Dolayısıyla Bakanlık mensubu her bir personelimizin de, her bir yöneticimizin de bu bilinçle hareket etmesi, çalışmalarını bu bilinçle yürütmesi çok önemli.

Hukuk Fakültesi mezunu olarak uzun yıllar avukatlık ve hukuk danışmanlığı yapmış olmanız çerçevesinde, Gümrük ve Ticaret Müfettişlerinin görevlerinin hukuk ile bir bütünlük arz etmesi ve adaletin bir parçası olarak önemli bir görev üstlenmesini ve bu bağlamda Bakanlığımızın rehberlik ve denetim faaliyetlerini değerlendirebilir misiniz?

Hukuk devleti olmamızın gereği olarak, her işimizde ve faaliyetimizde, adaleti, kuralları ve düzenlemeleri gözetmek durumundayız. Bunun doğal bir sonucu olarak devletin en tepesindeki

makamlardan ve kurumlardan en küçük şubesine kadar her biriminde yapılan bütün işlemler ve çalışmalar sürekli hukuk düzenlemeleri ve eksenini etrafında şekillenmek zorundadır.

Hukuk devleti disiplininden çıkmadan, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın ana ve yardımcı tüm hizmet birimleri de bütün iş ve işlemlerinde hak, hukuk ve adalet çizgisinden sapmamaktadır. Sadece Bakanlık denetim birimi değil bütün birimlerde yapılan iş ve işlemler, çalışmalar ülkemiz hukuk ve adalet sistemi ile bir bütünlük teşkil etmek durumundadır.

Kısacası Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın diğer tüm birimleri gibi rehberlik ve teftiş başkanlığımız da hukuk ile bir bütünlük arz etmekte ve adaletin bir parçası olarak önemli bir görev üstlenmektedir.

Bakanlık olarak Türk Ticaret Kanunu'ndan Gümrük Kanunu'na, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'ndan Tüketici Kanunu'na, Sebze ve Meyve Ticareti Kanunu'ndan Kooperatifçilik Kanunu'na ve Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu'na kadar birçok temel kanun, yönetmelik, tebliğ ve sayısız hukuki düzenlemenin uygulayıcısıyız. Çok geniş ve çeşitli kesimleri ilgilendiren bir hukuk yelpazesi içerisinde hizmet yürütmekteyiz. Bakanlık olarak yaşayan ve sürekli gelişen hukukla dinamik bir birlikteliğimiz var.

Böylesine geniş bir hukuki yelpaze içerisinde faaliyet gösteren Bakanlığımızda Rehberlik ve Teftiş Başkanlığımız kendisine mevzuat ile verilen görevleri başarılı bir şekilde yerine getirmeye çalışmaktadır. Diğer tüm hizmet birimleriyle birlikte Bakanlığımız hizmetlerinin önemli bir tamamlayıcısı niteliğindeki rehberlik ve teftiş faaliyetleri, memnuniyeti artırıcı bir husus teşkil etmektedir.

Denetim anlayışı artık yavaş yavaş bir değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Bilgi toplumuna evrilen medeniyetlerde; ceza kesen değil, doğruyu arama çabalarında destek olan, gelenekçi/durağan değil yenilikçiliği benimseyen, sadece ex-

post denetimler icra eden reaktif bir anlayış yerine ex-ante yaklaşımlarla daproaktif bir şekilde hareket eden, rekabete açık, hesap verebilen, uzlaşabilen, şeffaf yapılanmalar artık denetimin merkezine oturmaktadır. Bu anlayışın başını çektiği değişim ve dönüşüm süreci denetimi, kendinden kaçılan bir birimden ziyade kendisine yaklaşılabilir, yanlışı etkin ve etkili çözüm mekanizmasıyla birlikte ortaya koyan, rehberlik yapması beklenen bir hakem birim olmak yolunda ilerletmektedir. Artık yeni anlayış, denetimi, kriz yönetimi yaklaşımından yavaş yavaş çıkartıp risk yönetimi ekseninde şekillendirmektedir. Denetim fonksiyonu biraz daha geri plana gerileyip rehberlik ön plana çıkmaya başlamıştır.

Rehberliğin mahiyeti de “Bakanlığın verimli ve hizmet odaklı çalışmasını sağlamak amacıyla saha inceleme ve araştırmaları yapmak, Bakanlık bünyesinde yürütülen görev ve faaliyetlerin etkinlik ve verimliliğinin artırılmasını sağlayacak tavsiye ve önerilerde bulunmak; hizmet standartlarının oluşmasına katkıda bulunacak çalışmalar yapmak, Bakanlığın hedef ve amaçlarına ulaşmasını sağlamak üzere, ülke genelinde ya da bölgesel düzeyde konu veya proje bazında inceleme ve araştırma yapmak” gibi yönlendirici ve geliştirici birtakım görevler içermektedir.

Kısacası; önlemek ödemekten daha ucuzdur. Eksik ya da yanlış bilgi veya muhtelif fiili ve yapsal durumlar nedeniyle ortaya çıkan mevzuata aykırılık ve eksikliklerle ilgili olarak, ceza uygulamaktan ziyade çözüm önerme, yol gösterme ve fikir verme yoluna başvurulmuş, önlem merkezli, risk esasına dayalı ve insan odaklı bir rehberlik anlayışı tüm dünyada olduğu gibi Bakanlığımızın rehberlik ve teftiş birimine de yavaş yavaş sıraya girmektedir.

Son zamanlarda gündeme gelen önemli bir konu var; Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı Anlaşması. Bu anlaşma ile birlikte AB ve ABD arasında oluşacak STA neticesinde ülkemiz ekonomisinin dış ticaret dengesinde çok ciddi bir bozulma olacağı dile getirilmek-

tedir. Türkiye olarak bu konuda yaptığımız girişimlerden Bakanlığımız da ilgilendiren yönleriyle bahsedebilir misiniz?

Dünya GSYİH'nin %47'sini ve küresel ticaret akışının %30'unu gerçekleştiren AB ile ABD arasında, mal ve hizmet ticaretinde tam liberalizasyon ile teknik düzenlemelerde ileri düzeyde yakınlaşma yoluyla taraflar arasında yatırım ve istihdam artışını hedefleyen kapsamlı bir Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı Anlaşması (TTYO) müzakerelerine başlanacağı hususu, tarafların liderleri tarafından 13 Şubat 2013 tarihinde duyurulmuştur. İki Taraf arasındaki müzakereler devam etmekte olup, 10-14 Mart 2014 tarihlerinde 4. Tur müzakereleri gerçekleştirilmiştir.

Bu bağlamda, AB ile mevcut Gümrük Birliğimizin hukuki bir sonucu olarak AB'nin üçüncü ülkeler ile akdettiği serbest ticaret anlaşmalarının (STA) üstlenilmesi kapsamında, ülkemiz de ABD ile paralel bir zamanlama ile STA akdedilmesi yönündeki somut iradesini ve kararlılığını Sayın Başbakanımızın ABD Başkanı Sayın Obama'ya muhatap mektubu kanalıyla en üst seviyede ortaya koymuş bulunmaktadır.

Öte yandan, AB tarafı ile yapılan görüşmelerde, ülkemizin bugüne kadar AB'ye paralel STA akdetme noktasında yaşadığı güçlüklerle değiştirilerek, benzer sorunların ülkemiz için öncelikli olan TTYO süreci kapsamında yaşanmaması için Gümrük Birliği'nin düzgün işleyişinden sorumlu bir diğer taraf olan AB'den gerekli desteğin sağlanması hususuna dikkat çekilmektedir.

Ülkemizde STA'ların koordinasyonu Ekonomi Bakanlığı aracılığıyla yürütülmekte olup, Bakanlığımız; STA kapsamında yer alan menşe kurlarının belirlenmesinde ve bunlara ilişkin ilgili mevzuatın düzenlenmesinde, Gümrük İdareleri arasındaki işbirliği ve ticaretin kolaylaştırılması gibi konularda görevli ve yetkilidir. Bu kapsamda, ülkemizle ABD arasında TTYO müzakerelerine başlanması halinde, Bakanlığımız görev ve yetki alanı itibarıyla müzakerelere katılım sağlanması öngörülmektedir.

Son olarak, 1996 yılında AB ile tesis edilen Gümrük Birliği ile dünyanın en büyük ekonomik ve ticari bloklarından birisiyle bütünleşme yolunda önemli bir adım atan, rekabetçi koşullara uyum sağlayabileceğini gösteren ve aralarında Güney Kore gibi mal ticaretinin ötesinde hizmetlerin de bulunduğu STA'ları akdeden veya girişimde bulunan ülkemizin bu iradesinin ve dünya ekonomisindeki yerinin ABD ile yapılacak muhtemel bir STA ile sağlamlaştıracağı değerlendirilmektedir.

Bakanlığımızca; gerek ABD ile gerekse de AB organları ve üye ülkelerle ikili veya çok taraflı platformlarda gerçekleştirilen görüşmelerde, söz konusu TTYO'ya ilişkin ülkemiz çekince ve talepleri en üst düzeyde iletilmektedir. Ayrıca, AB ve ABD arasında gerçekleştirilmesi öngörülen TTYO'nun ekonomimiz üzerindeki olası etkilerine dair Ekonomi Bakanlığınca yürütülen etki analizi çalışmalarına ve Dışişleri Bakanlığımızca gerçekleştirilen diplomatik girişimlere de Bakanlığımızca her türlü destek sağlanmaktadır.

Özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizdeki sınır kapılarında yaşanan asayiş sorunu hepimizin malumu. Bu konu ile ilgili olarak Bakanlığımızın çalışmaları nelerdir, burada görevlendirilen memurlara ilişkin nasıl bir personel politikası izlenmektedir?

Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizdeki sınır kapıları stratejik öneme haiz idareler olarak belirlenmiş olup, Bakanlığımızca, bu idarelerin her unvandaki personel ihtiyacına yönelik talepleri öncelikli olarak değerlendirmeye alınmakta, gerek açıktan atama, gerekse yer değiştirme suretiyle yapılan atamalarla bu ihtiyaç azami derecede karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu bölgelerde yaşanan özellikle asayiş sorunu nedeniyle muhafaza personeli sayısı, gümrük işlemlerinde görev yapan personele oranla ciddi derecede artırılmış, son iki yıl baz alındığında Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin sınır kapılarında görev yapan muhafaza personeli sayısı 2012 yılında 428 iken 2014 yılına geldiğimizde bu sayı 860'a ulaşarak %100'ün üzerinde bir artış sağlanmıştır.

Bunun yanı sıra, gerek bu idarelerde gerekse diğer idarelerde yönetici pozisyonunda görev yapacak personel sayısının artırılması amacıyla 2014 yılı itibariyle görevde yükselme sınavı açılmış olup, sınav sonucuna göre yapılacak atamalar ile idareci sayısının artırılması planlanmaktadır.

Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde bulunan sınır kapılarında yaşanan asayiş sorununu gidermeye yönelik ihtiyaca göre personel alımlarına devam etmekle birlikte Eylül 2011 döneminden bu yana gümrük muhafaza acil müdahale ekipleri oluşturularak görevlendirilmiştir. Ayrıca bu ekiplerde görevli personele, Emniyet Genel Müdürlüğü eğitimcileri tarafından Yakın Dövüş ve Savunma Taktikleri eğitimi verilmiş, bu kapsamda eğitimcilerin eğitimi programı ile kurum personelinin eğitecek personel de yetiştirilmiştir. Halihazırda, Sarp sınır kapısında 9, Esendere sınır kapısında 6, Habur sınır kapısında 17, Öncüpinar sınır kapısında 8, Cilvegözü sınır kapısında 9 ve Yayladığı sınır kapısında 4 personel olmak üzere toplamda 53 personelden Acil Müdahale Timleri olarak görev yapmaktadır. Gürbulak ve Dilucu kapılarında saha genişliği nedeniyle çok sayıda personel saha nöbeti görevi yürüttüğünden uygulama sonlandırılmıştır.

Bakanlığımız Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğü, Doğu ve Güneydoğu Bölgelerimizde güvenlik önlemlerinin artırılması amacıyla aşğıdaki çizelgede belirtildiği gibi teknik cihaz ve güvenlik malzemeleri alımı gerçekleştirilerek dağıtımları tamamlanmıştır.

Bilindiği üzere, gümrüklerimizde belge kontrollerinin elektronik ortamda yapılacağı Tek Pencere Sistemi'ne geçiş başlamış bulunmaktadır. Bu sistem ile hedeflenenler nelerdir, ayrıca bu durum idare teftişlerine ne gibi yenilikler getirecektir?

Tek Pencere Sistemi ile belge sahteciliğinin engellenmesi, ekonomik etkili gümrük rejimlerinde izlenebilirliğin ve şeffaflığın artırılması, kurumlar arası işbirliğinin ve koordinasyonun

güçlendirilmesi, hızlı ve doğru istatistiklerin temini ve mükellefin katlandığı maliyetlerin azaltılması hedeflenmektedir.

İlk olarak kağıt ortamında belge kullanımı kalkacağından belgede sahteciliğin önüne geçilmesi mümkün olacak, elektronik ortamda yapılacak kontroller sayesinde insan hataları ortadan kaldırılacak, kontrollerin etkinliği artırılacak ve işlem süreleri kısalmaktadır.

Tek Pencere Sisteminin devreye alınmasından sonra kağıtsız beyanname uygulamalarının da hayata geçirilmesi mümkün olacaktır.

Kamu idaresi açısından tek pencere sisteminin özellikle yoğun iş hacmine sahip ve sürecin takibinin görece zor olduğu ekonomik etkili gümrük rejimlerinde izlenebilirliği ve şeffaflığı artırması mümkün olacaktır.

Sistem, kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonu artıracaktır. İzin ve belge düzenleyen tüm kurumların entegre edildiği bir tek pencere sistemi beraberinde kapsamlı risk analizi yapılabilmesi imkanını getirecek, kurumlar arası elektronik veri paylaşımı yapılması mümkün hale gelecektir.

Sistem geniş ölçekli raporlama imkanı sağladığından gerçekleşmiş işlemlere ilişkin hızlı ve doğru istatistikler üretilebileceği gibi anlık olarak da izin ve belge kullanımının takip edilmesi imkanı sağlanacaktır.

Dış Ticaret Erbabı Açısından firmaların izin ve belge temininde yaşadığı gecikmelerden kaynaklanan maliyetleri azaltılacak, işlem maliyetleri düşürülerek, uluslararası rekabet güçlerinin artırılması sağlanacaktır.

Bu kapsamda idare teftişlerinde de sistemin getirdiği çok yönlü raporlama sayesinde etkinliğin artmasını bekliyoruz. Zira tek pencere uygulaması kapsamında ilgili kurumların düzenlemiş olduğu belgeler elektronik olarak sorgulanabilecektir. Ayrıca kurumlar arasında veri değişimi mümkün olduğundan farklı denetim birimlerinin koordineli bir şekilde çalışmaları da kolaylaşacaktır.

Anonim ve Limited şirketlerin esas sözleşmelerinin 6102 sayılı TTK'ya uyumlu hale getirilmesi hususu ile ilgili olarak şirketlerin asgari sermaye miktarları ile ilgili düzenlemenin uygulama tarihi 14 Şubat 2014 tarihinden 1 Temmuz 2014 tarihine ertelenmişti. Ancak hala durumunu Yeni TTK'ya uyarlamayan firmaların olduğu söyleniyor. Bu konuda ki değerlendirmeleriniz nelerdir?

Bildiğiniz gibi 1956 yılından beri yürürlükte olan Türk Ticaret Kanunu'nu uzun yıllar sonra yeniden ele alarak günün şartlarıyla uyumlu hale getirdik. Modern ticaret hukuku disiplinini yeni Kanun'da kurumsallaştırdık.

1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren Yeni Türk Ticaret Kanunu ile ülkemiz ekonomisinin gelişimiyle çağın gerekleri ve toplumumuzun ihtiyaçlarını dikkate alarak ticaretimizin hukuki altyapısını oluşturduk.

Yeni Ticaret Kanunumuzun en önemli hedefleri yatırım ve iş yapma ortamının iyileştirilmesi, bilgi toplumu hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve ticari hayatta güven ortamının tesis edilmesidir. Böylece daha şeffaf, kurumsallaşmış, hesap verebilir, rekabet gücü yüksek ve uzun ömürlü şirketler ticari hayatımızda yer alacaktır. Yeni Türk Ticaret Kanunu, müteşebbislerimiz ve ekonomik hayatın diğer tüm aktörleri için adeta bir otobandır.

Ticari hayatın hukuki altyapısında meydana gelen bu değişimler elbette o altyapı üzerinde yer alan şirketlerimizi önemli ölçüde etkileyecektir. Şirketlerimiz de yeni hukuki altyapıya göre idari, mali ve finansal kolonlarını güçlendirmeli, yeni mevzuata ve bileşenlerine uyumlu hale getirmelidir. Bu uyumlaştırmanın en önemlilerinden birisi de sermaye yapılarına ilişkin olanıdır.

Bilindiği gibi kurulabilmeleri için anonim şirketlerin en az 50 bin TL, limited şirketlerin ise en az 10 bin TL asgari sermayeye sahip olmaları gerekiyor. Ancak mevcut durum bizlere gösteriyor ki bazı sermaye şirketlerimiz bu asgari sermaye yeterliliklerinin oldukça altında ticari faaliyetle-

rini sürdürüyorlar. Bu hem onlar için hem genel ticari yapı için hem de ülkemiz genel ekonomik durumu için oldukça riskli bir yapı teşkil ediyor. Biz de asgari sermaye yetersizliğinden kaynaklanması muhtemel olan potansiyel tehlikelerin bertaraf edilebilmesi için Kanun'a bu durum ile ilgili bir düzenleme koyduk.

Yeni Türk Ticaret Kanununda, sermayesi 50 bin liranın altında olan anonim şirketler ile sermayesi 10 bin liranın altında olan limited şirketler için 14 Şubat 2014 tarihine kadar sermayelerini bu tutarlara yükseltmelerine ilişkin bir hüküm bulunmaktadır. Bu hükmü belirtilen tarihe kadar yerine getirmeyen şirketlerimiz ne yazık ki münfesihi duruma düşeceklerdir.

Şirketlerin büyük çoğunluğu bu tarihe kadar sermaye artırımına gitmişken, bazı şirketler ise sermaye artırımını işlemi gerçekleştirmemiştir. Sermayelerini söz konusu asgari tutara yükseltmeyen şirket sayısı şu an için yaklaşık 70 bin civarındadır.

Ancak her ne kadar belirtilen süre geçse de bu şirketlerin yeni Kanun'dan kaynaklı ikinci bir hakları bulunmaktadır. Bakanlığımız İç Ticaret Genel Müdürlüğü bu hususa ilişkin bir Genelge hazırlamış ve tüm Ticaret Sicili Müdürlüklerine göndermiştir.

Bu Genelge kapsamında, 1 Temmuz 2014 tarihine kadar Ticaret Sicili Müdürlükleri tarafından sermayelerini asgari miktara çıkarmayarak münfesihi durumda olan şirketler tespit edildikten sonra bu şirketlere ihtar gönderilecektir. Bu şirketleri temsil ve ilzama yetkilendirilmiş kişilere gönderilen ihtarlar ise Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilecektir. Müdürlükler tarafından yapılacak ihtara süresi içinde cevap vermeyerek durumunu Kanuna uygun hale getirmeyen veya tasfiye memuruna bildirmeyen şirketlerin unvanı ise resen silinecektir.

...

Röportajımızın devamı bir sonraki sayıda yayımlanacaktır.

GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI

GÜMRÜK & TİCARET
DERGİSİ

Sayı:3 Yıl:2014

Turhan GÜNDÜZ
İGMD Yönetim Kurulu Başkanı

Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği olarak,

Sayın Turhan GÜNDÜZ'e görev yaptığı süreçle ilgili kamuoyunu bilgilendirdiği için teşekkürlerimizi sunuyor, çalışmalarında başarılar diliyoruz.

Öncelikle sizi kısaca tanıyabilir miyiz?

1 955 Yılında Şavşat'ta doğumdum. Eğitim Enstitüsünden mezun olduktan sonra iki yıl öğretmenlik arkasından da Orman Bakanlığı'nda iki yıl Bakan Özel Kalem Müdürü olarak görev yaptım.

Mesleğe 1982 yılında Gümrük Müşavir Yardımcısı olarak başladım. 1983 Yılında Gümrük Müşaviri oldum. 1998-2000 ve 2003-2005 yılları arasında iki dönem İGMD Yönetim Kurulu Üyeliği görevinde bulundum. 2011 Yılından itibaren de iki dönemdir İstanbul Gümrük Müşavirleri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı olarak meslek-

taşlarımıza ve gümrük camiasına hizmet vermeye çalışmaktayım.

İstanbul Gümrük Müşavirleri Derneği olarak yaptığınız etkinlik ve faaliyetlerden bahsedebilir misiniz?

Ülkemiz her geçen gün dış ticaret hacmini büyültmekte, gelişen dünyaya süratle entegre olmaya çalışmakta. Bu süratli değişim ve büyüme hem mesleğimizi hem de hizmet verdiğimiz iş dünyasını bir dizi problemlerle karşı karşıya bırakmakta. Öncelikle bu problemleri tespit etmekte, sonuç odaklı çözümler üretmekte ve başta Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ekonomi

Bakanlığı ve ilgili Bakanlıklar olmak üzere görüşlerimizi, çözümlerimizi rapor etmekteyiz. Bilgi akışını sağlamak için kamuyu, iş dünyasının temsilcisi STK ları ve meslektaşlarımızı sık sık düzenlediğimiz panel ve çalıştaylarda bir araya getirmekteyiz.

Sayın Bakanımızın çok takdir ettiği ve önemsemediği Gümrük Müşavirleri Meslek Etik Beyannamesini geçtiğimiz yıllarda mesleğimizi temsil eden beş derneğimizi bir araya getirerek hazırladık. 26 Ocak 2013 Dünya Gümrük Günü'nde Sayın Bakanımız Hayati Yazıcı'nın katılımıyla gerçekleşen kutlamalarda oluşturduğumuz Etik standartlarımızı ve etik beyannamemizi topluca imzalayarak kamuoyuna ilan ettik. Hem mesleğimiz hem de gümrük camiası için önemli bir adım attığımızı düşünmekteyiz.

Meslektaşlarımızın mesleki gelişimine yönelik sürekli eğitimlerimiz bulunmakta. Çeşitli üniversitelerle işbirliği yaparak ortak eğitim programları açmaktayız.

Ayrıca her ay dijital platformda "Gümrük Müşaviri" isimli bir dergi yayınlamaktayız. Dergimizde gümrüklerdeki değişimlere, gelişmelere ve mesleğimiz ile ilgili önemli konulara sürekli yer verilmekte, kamuoyunu bilgilendirilmekteyiz.

Yönetim olarak üniversitelerdeki gençlerle bir araya gelip, gümrük ve dış ticaret konularında bilgilendirmekte, mesleğimizi tanıtmakta, geleceğimiz olan gençlerin gümrük ve dış ticaret alanında kariyer yapabilmeleri için yardımcı olmaktayız.

Gümrük Müşavirleri olarak Bakanlığımızdan beklentileriniz nelerdir?

Öncelikle memnuniyetle ifade etmek isterim ki Bakanlığımız ile her düzeyde kurumsal işbirliğimizi göreve geldiğimiz dönemde son derece geliştirdik. Yılda iki kez gündemli en üst düzey ve geniş katılımlı çalıştaylar düzenliyoruz, Bölge Müdürlüğümüz ile gündemli 2 ayda bir sorunlar ve çözüm önerilerini içeren gündemli geniş katılımlı toplantılar düzenliyoruz ve birçok sorun o toplantılarda çözüme kavuşuyor.

Gümrük Müşavirleri olarak, sizinde yakından bildiğiniz üzere basta Gümrük ve Ticaret Ba-

kanlığı olmak üzere kamunun iş yükünü inkâr edilmeyecek ve küçümsenmeyecek bir oranda almaktayız. Ayrıca mesleki yeterliliğimiz, tarafsızlığımız ile mali ve cezai sorumluluğumuz gereği işlemlerin yasalara ve mevzuata uygun olarak beyan ve sonuçlandırılmasını sağlayarak kamu güvenliğine katkı veriyoruz.

Gümrük Müşaviri olan üyelerimiz gerek saha ve gerekse idari bilgi ve tecrübeye sahip eğitimli kişilerden oluşmaktadır. Bakanlığın her kademesinde yıllarca görev almış ve karar mekanizmalarında bulunmuş veya yıllarca iş sahiplerinin her türlü gümrük ve dış ticaret müşavirliğini her seviyede yapmış meslektaşlarımızdan oluşmaktadır. Bu toplam bilgi ve tecrübemizden daha etkin faydalanmak başta kamunun ve iş dünyamızın yararına olacaktır.

Kanun ve mevzuat düzenlemelerinde bizlerin tecrübelerinden daha etkin, kurumsal ve sistematik olarak yararlanılması, sorunlara duyarlı yaklaşılması, mesleki saygınlığımıza özen gösterilmesi, Bakanlığımızın gerçek anlamda sürekli kurumsal çözüm ortağı olduğumuzun her düzeyde bilinmesi ve kabullenilmesi daha çok iş birliği, ortak aklın geliştirilmesini sıralayabiliriz.

En önemlisi başta sayın Bakanımız olmak üzere 104 yıllık yasal tarihi geçmiş olan mesleğimizin yıllardır kurulması için mücadele verdiğimiz Gümrük Müşavirleri Odaları ve Birliği Kanununun çıkmasının etik değerlerin, mesleki disiplinin, tarafsızlığın ve saygınlığın daha çok korunacağını bununda hem kamu hem iş sahipleri ve ortak adım olan gümrükçülük mesleğimiz için de doğru ve gerekli olduğu konularında başta siyasi irade olmak üzere her platformda pozitif baskı oluşturmaları da öncelikli beklentimizdir.

Ayrıca GK'nunda belirttiği şekilde Derneklerimizce hazırlanan ve onaya sunulan asgari ücret teklifimizin objektif kriterlere göre değerlendirilmesini varsa makul ve ölçülebilir itirazların bizlere iletilmesini veya üzerinde birlikte mütalaa edilmesini ve mutabık kalındıktan sonra onaylanmasını bu gün olduğu gibi bu konuda tek taraflı olarak Genelge ile resen düzenleme yapmamasını bekliyoruz.

Ülkemizin sürekli gelişen ve büyüyen dış ticaretinde Gümrük Müşavirlerinin yeri nedir? 2023 hedefleri ve gümrüklerimizdeki iş akışı bakımından değerlendirir misiniz?

Gümrük Müşavirleri olarak, sizinde yakından bildiğiniz üzere basta Gümrük ve Ticaret Bakanlığı olmak üzere kamunun iş yükünü inkâr edilmeyecek ve küçümsenmeyecek bir oranda almaktayız. Ayrıca mesleki yeterliliğimiz, tarafsızlığımız ile mali ve cezai sorumluluğumuz gereği işlemlerin yasalara ve mevzuata uygun olarak beyan ve sonuçlandırılmasını sağlayarak kamu güvenliğine katkı veriyoruz.

İş sahiplerinin gümrük ve dış ticaret işlemlerini üstlenerek asıl işlerine daha çok odaklanmalarına imkan sağlıyoruz, mesleki bilgi ve yeterlilik isteyen gümrük ve dış ticaret konularında kendi bünyelerinde ayrıca organizasyon kurmalarına ihtiyaç duymadan daha ekonomik ve doğru hizmet almalarına, iş süreçlerini hızlandırarak maliyetlerinin asgariye indirilmesine, bilgi eksikliğinden kaynaklanan mali ve cezai risklerinin önemli ölçüde azaltılmasına ve en önemlisi yasal haklarının en üst seviyede korunmasına katkı vermekteyiz.

İstanbul Gümrük Müşavirleri Derneği olarak derneğimize 1.976 Gümrük Müşaviri, 5.800 Gümrük Müşavir yardımcısı üyemiz ile dernek sicillerimize kayıtlı 4.100 stajyerlerimiz vardır.

Ülkemiz genelinde toplam ithalatın %91'ni ihracatın ise %87'sini Gümrük Müşavirleri tarafından beyan ve takip edilmektedir. Derneğimizin yetki alanımızda bulunan 922 Gümrük Müşavirlik şirketinde de Bakanlığımızın çalışan sayısının 5 katı yaklaşık 55.000 kişi çalışmaktadır. Yine bu 922 Gümrük Müşavirlik şirketi Türkiye Dış Ticaret İşlemlerinin yaklaşık %45'ni gerçekleştirmektedir. Bu rakamlarda gösteriyor ki dernek üyelerimiz Bakanlığımızın hem en önemli paydaşı hem de kamunun iş yükünü önemli ölçüde üstlenmiştir. Ülke ekonomimize önemli bir katma değer sağlamaktayız. Ülkemizin dünyanın ilk 10 büyük ekonomisinden biri olma hedefinde Gümrük Müşavirleri olarak önemli sorumluluklarımızın farkındayız. 2023 Hedefleri için biz de kendimizi sürekli yenilemekte, geliştirmek-

teyiz fakat mesleğimizin iki önemli sorunu olan Meslek Kanunumuz hayata geçmemesi ve Gümrük Müşavirliği Asgari Ücret Tarifesi'nin adilane olarak belirlenmemesi bizim için önemli sorun ve engel olarak görülmekte.

Gümrük Müşavirleri olarak Oda veya Birliğinizin olmaması hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Öncelikle şunu gururla ifade etmek isterim ki mesleğimizin 105 yıllık bir tarihi geçmişi bulunmakta. 105 Yıl boyunca birçok başarılı işe imza attık. Türk dış ticaret işlemlerinin %95'ni gerçekleştiren Gümrük Müşavirleri, 500 milyar dolarlık 2023 ihracat hedefinde bağımsız bir yapıya daha çok ihtiyaç duymaktadır. Gümrük müşavirliğinin disiplinini, güvenilirliğini ve saygınlığını korumakla birlikte ülke menfaatleri adına iyi hizmet şartlarını yaratabilmek için çaba sarf ediyoruz.

Türkiye'nin ilk Gümrük ve Ticaret Bakanı olarak uzun zamandır görevde bulunan Sayın Bakanımızın kariyer mesleği olarak sürekli tanımladığı Gümrük Müşavirlerinin meslek odasına kavuşması için samimi katkılarını esirgemeyeceğine ve sonuç alınması için bir an önce yasa teklifinin TBMM sevk edilmesini bekliyoruz.

Mesleğimiz meslek kanununa bağlı odaya kavuştuğunda ne değişecektir?

- Mesleki tarafsızlığı ve ekonomik bağımsızlığı güvence altına alınmış gümrük müşavirleri tarafsızlığını daha rahat koruyacakları için kamu hukuku ve menfaatleri de etkin bir şekilde güvence altına alınmış olacaktır.
- İş sahiplerinin yasal hak ve menfaatleri mesleki kaygılardan uzak olarak daha özgür bir şekilde savunulacaktır.
- Mesleki disiplin ve meslek etiği bizzat meslek odalarının verdiği yasal güç ile daha etkin bir şekilde denetlenecektir.
- Meslek içi sürekli eğitimler oda yasasının güvencesi altında yapılacaktır.
- Meslek örgütleri en kısa sürede kurumsallaşma ve güçlü mali yapıya kavuşacaktır.
- Mevzuat düzenlemelerinde etkin katılım sağlanacak, birçok sorun ortadan kalkacaktır.
- Meslek sınavları meslek odaları birliği tarafından yapılacaktır.

- Gümrük müşavirlerinin yetki ve sorumlulukları yasa ile tarif edilecek olup, bu gün uygulanan yetkisiz ancak sınırsız sorumluluk uygulama ve anlayışına son verilecektir.
- İş dünyamızın ve basta gümrük idareleri olmak üzere kamunun en yakın çözüm ortağı olacağız.
- İş sahipleri ile meslek mensupları arasındaki ilişkiler daha net ve yazılı kurallara haksız rekabete yol açan ve mesleğin itibarına zarar veren davranışlara karşı daha etkin mücadele verilecektir.

Son zamanlarda yapılan iyileştirmelerden sonra gümrük işlemlerinin hızlandığını ve verilen hizmetlerin kalitesinin arttığını görmekteyiz. Bu değişim hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bakanlık kadrolarının artırılması, teknolojik alt yapının sürekli güçlendirilmesi, eğitim konusunda yapılan örnek çalışmalar, çalışanların motivasyonu, işlemlerin kolaylaştırılması ve basitleştirilmesine dönük düzenlemeler, uzlaşma müessesesi, tek pencere, e gümrük, kağıtsız beyan, ortak transit ve Yetkilendirilmiş Yükümlü Sistemi ve fiziki mekanların iyileştirilmesi gibi uygulamalar dış ticaret işlemlerinin daha da hızlanmasını, uluslar arası rekabete uyumunu sağlamıştır. Bundan son derece memnunuz ve yenilikleri yürekten desteklemekteyiz.

6455 Sayılı Kanun ile staj amacıyla gümrük müşavirinin yanında çalışması süresinin üç yıldan bir yıla, gümrük müşavir yardımcılığı süresinin de üç yıldan iki yıla indirilmesinin mesleğe ileride olumlu veya olumsuz ne gibi katkıları olacağını düşünümüyorsunuz?

Öncelikle değişiklik bu konuda yapılan bireysel taleplerden kaynaklanmış ve siyasi otorite de buna cevap vermiştir. Çok büyük mali, hukuki ve cezai sorumlulukları olan meslek mensuplarımızın çok iyi yetişmesi ve tecrübe kazandıktan sonra uygun ortamda Gümrük Müşaviri olarak hizmet vermelerinin mesleğimizin saygınlığı ve güvenilirliği açısından önemlidir. Staj süresinin üç yıldan iki yıla indirilmesi GMY olarak da çalışma süresinin üç yıl olarak kalmasının ben uzun vadede meslek adına daha doğru olduğuna inanıyorum.

Dünya Gümrük Örgütü 2013 yılını “İnovasyon Yılı” olarak ilan etti. İnovasyonla ilgili olarak faaliyetlerinizden ve de projelerinizden bahsedebilir misiniz?

Bu konu ile ilgili belki de ilk adımı derneğimiz attı. Derneğimizde Ar-Ge ve İnovasyon Komitesi oluşturduk. İnovasyon konusundaki profesyonel danışmanlık şirketleri ve üniversitelerle bilgilendirme toplantıları düzenledik. Bu toplantıların akabinde bütün üyelerimizin katılımıyla dijital platformda bir beyin fırtınası gerçekleştirdik. “2023 Hedefinde Gümrük Müşavirlerinin Rolü Ve Mesleğin Geleceği” başlıklı beyin fırtınası çalışmasının 3 önemli sonucunu hızlıca değerlendirdik ve bir kısmını hayata geçirdik, bir kısmı için de çalışmalarımız devam etmek. Beyin fırtınasında çıkan 3 önemli sonuç:

- Meslek Hizmet Sözleşmesi: Üyelerimizden görüşler alarak bu sözleşmeyi hazırlamaya devam etmekteyiz. Çok kısa zamanda da hayata geçireceğiz.
- İGMD Akademi: İki üniversite ile işbirliğine gittik. Hem meslektaşlarımızın eğitimine hem de dış ticaret alanında çalışanların bizimle ortak dil kullanımına yönelik eğitim programları hazırladık. Eylül ayından itibaren eğitim programlarının duyurularına başlayacağız.
- Meslek Kanunu: Eğer 2023 dış ticaret hedeflerini gerçekleştirmek istiyorsak Gümrük Müşavirleri Odaları ve Birliği'nin hayata geçirilmesi önemli bir zorunluluk. Özellikle Bakanlığımızla bu konuyla ilişkili olarak daha sık bir araya gelmekte ve çözüm yolları aramaktayız.

İnovasyon konusunda profesyonellerin ve akademisyenlerin dile getirdiği önemli detay şu: Gümrük alanında yapılacak inovatif çalışmalarda paydaşların hepsinin görüşleri alınmalı ve paydaşlar süreçlere dahil edilmeli. Zaten uzun zamandır biz de bunu dile getirmekte, üzerimize düşeni düzenlediğimiz panel ve çalıştaylarla gerçekleştirmekteyiz.

İlginiz için teşekkür ederim.

DIŞ TİCARETTE NİTELİKLİ İŞGÜCÜ, 2023 HEDEFİ VE GÜMRÜKLERİMİZ

Dr. İrfan KALPALI*

Dünyada, doğudan batıya hemen hemen her ülkenin öncelikli amacı dünya devletler ligindeki yerini korumak ve üst sıralara tırmanabilmektir. Bunu gerçekleştirebilmenin yaygın ve yoğun uğraşı içindeki hükümetler bu amaçla orta ve uzun vadeli hedefler belirlemekte, yapısal değişim ve dönüşüm de dahil olmak üzere buna uygun strateji ve politikaları yürürlüğe koymaktadır. Malezya'nın uygulamaya koyduğu 2020 vizyonu programı, Çin'in yapısal dönüşümü de içeren 50 yıllık yönlendirici stratejik gelişme planı gibi birçok stratejik vizyon planları buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye de Cumhuriyetimizin 100'üncü kuruluş yıldönümü olan 2023 yılında, küresel, bölgesel ve yerel kırılmalara dayanıklı, teknolojik dönüşümünü tamamlamış katma değeri yüksek bir üretim yapısıyla gayri safi milli hasılasını 2 trilyon dolar seviyesine yükseltip dünyanın ilk 10 ekonomisi arasında yer almayı, 500 milyar dolar ihracat hacmine ulaşarak dünya ihracatı içindeki payını yüzde 0,8'den yüzde 1,5'e çıkarmayı stratejik hedeflerinin arasına koymuştur.

500 milyar dolarlık ihracat hedefine ulaşmak için mevcut pazar payının artırılması yanında bugün 55 bin civarında olan ihracatçı sayısının 100 bine çıkarılması ve ihracat kapasitesinin genişletilmesi de dahil olmak üzere ihracatın üretimden malın teslimine kadar her aşamasını kapsayacak şekilde ihracatçının rekabet gücünü artırmaya yönelik pazar payı, yatırım-altyapı, çevre, teknoloji, işbirlikleri, finansman, mevzuat izleme ve değerlendirme ile insan kaynağı

olmak üzere 9 eylem alanında 19 stratejik hedef belirlenmiştir. 9 eylem alanından biri olan "insan kaynağı" hedefe ulaşabilmenin belki de lokomotif niteliğindeki en önemli parçasını oluşturmaktadır.

Dış ticarete yüksek verimli ve nitelikli insan sermayesi neden çok önemlidir?

İhracatçı sayısının artırılabilmesi imalat sektörünün yaklaşık %98'ini teşkil eden ve bugün toplam ihracat içinde yüzde on civarında paya sahip ekonominin bel kemiği Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) yurt içi üretimin yanı sıra ihracata da yönelmesiyle mümkün olacaktır. Bu firmaların uluslararası pazarlarda yaşama şansı rekabet gücünün varlığına bağlıdır. Rekabet yeteneği ise, firmanın ürün kalite-fiyat-maliyet bileşkesinde rakiplerine oranla en uygun seviyeyi yakalamış olmasına, ürünü rakiplerinden daha süratli ve kararlaştırılan zamanda teslim etmesine, teslim sonrasında da garanti ve servis gibi unsurlar açısından üstünlüğünü sürdürmesine bağlıdır. İhracatta üretimden teslim aşamasına kadar uzanan kalite, fiyat-maliyet, pazarlama, dağıtım, müşteri memnuniyeti ve zaman unsurunu da kapsayan tüm sürecin iyi yönetilebilmesi ancak iyi yetiştirilmiş insan gücünün varlığına bağlıdır. Dış ticarete nitelikli insan gücü; en önemli maliyet unsuru olan zamanın iyi yönetilmesini, işlem maliyetlerinin minimum seviyelere düşürülmesini, teşvik ve kolaylıklardan maksimum seviyede yararlanılmasını, idari ve adli ihtilaflarla yüz yüze gelmesi ihtimalinin azalmasını sağlayacaktır. İthalat ve ihracat birlikte düşünüldüğünde 2023 yılında dış ticaret sektöründe yer alacağı tahmin edilen 200 bini aşkın firma eğitimli-nitelikli dış ticaret

* Gümrük ve Ticaret Başmüfettişı, CBÜ UBYO Uluslararası Ticaret Bölümü Öğretim Görevlisi

elemanına ihtiyaç duyacaktır. Bu durum dış ticaret sektörüne nitelikli eleman yetiştirilmesi ve kazandırılmasını daha önemli ve öncelikli hale getirmektedir.

Türkiye’de yürütülen ve hedeflenen dış ticaret eğitimi nitelik ve nicelik itibariyle bugünün ve geleceğin ihtiyacına cevap verebilecek yeterlilikte midir?

Bu soruyu dış ticaret eğitimimizin dününü ve bugününü karşılaştırmalı olarak değerlendirmeden ve geleceğe yönelik konulmuş hedeflere göz atmadan yanıtlamak çok sağlıklı olmayacaktır.

Dış ticaret eğitimi ağırlıklı olarak örgün eğitim alanlarında verilmektedir. Dış ticaret eğitiminin son yıllarda yaygınlaşan diğer şekli Üniversitelerin Sürekli Eğitim Merkezleri, Meslek Kuruluşları ve Özel Eğitim Kurumları tarafından ücretli veya ücretsiz olarak verilen ortalama 40-100 ders saati aralığındaki kurslardır. Uzaktan eğitim, açık öğretim ve ikinci öğretim de dahil olmak üzere dış ticaret alanında eğitim veren örgün eğitim kurumlarımız orta öğretimde Anadolu Ticaret Meslek Liselerinin dış ticaret bölümü, yüksek öğretimde fakülte ve yüksekokulların ön lisans, lisans ve yüksek lisans programlarındaki Dış Ticaret, Gümrük, Uluslararası Ticaret, Uluslararası Ticaret ve Lojistik, Uluslar arası Ticaret ve Finans, Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik vb. adlarla anılan bölümleridir. 2000’li yılların başında dış ticaret eğitim programı bulunan Fakülte ve Yüksekokul sayısı iki elin parmaklarını geçmezken bugün yüzün çok üzerindedir. Türkiye’de 2013 yılı itibariyle 109’u devlet, 70’i vakıf üniversitesi olmak üzere mevcut bulunan 179 üniversitenin büyük çoğunluğunda dış ticaret eğitimi verilmektedir. Bunların çoğunluğu iki yıllık ön lisans programıdır. Önemli bir bölümü de bir yılı yabancı dil hazırlık sınıfı hariç olmak beş yıllık lisans programıdır. Yine lisans programlarından bazılarında eğitim kısmen ya da tamamen yabancı dilde yürütülmektedir.

Üniversite ve kurumların vaki davetleri üzerine, gümrük ve dış ticaret mevzuatı kapsamında eğitim, konferans ve panel gibi etkinliklere katılımlarım yanında, 2011-2012 Öğretim yılından başlayarak üç yıldan beri Celal Bayar Üniversite-

si Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu Uluslararası Ticaret Bölümünde Güz Yarıyılında 3. sınıflara İthalat ve İhracat İşlemleri, Bahar Yarıyılında 4. sınıflara Gümrük Mevzuatı ve İşlemleri, yine tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarında gümrük ve dış ticaret derslerini yürütmekteyim. Bu vesileyle, bu alanda yetişen öğrencilerin nasıl bir eğitim sürecinden geçtiklerini ve eğitim sonrası sektörde kendilerine yer bulabilme konusunda karşılaştıkları zorlukları yakından gözlemleme fırsatını yakaladım.

Bu çerçevede; Uluslararası Ticaret Bölümünde, bir yıl yabancı dil hazırlık sınıfı hariç 4 yıllık lisans eğitimi verilmekte ve ikinci yabancı dil dersi yanında derslerin yüzde otuzu İngilizce yapılmakta. 8 yarı yıla yayılan ders programında, dış ticaretin pazar araştırmasını da kapsayan hazırlık aşamasından başlayıp, dış ticaretin finansman ve taşımacılık-lojistik yönü de dahil dış ticaret işlemlerinin takibi ve yürütülmesini içeren operasyonel yönünü de içine alan tüm süreç idari, mali, hukuki tüm çerçevesiyle ele alınmaktadır. Uygulamalı derslerin yanında dış ticaret sektöründe faaliyet gösteren firma ve kurumlarda staj zorunluluğuna ilaveten girişimcilik günleri etkinlikleri çerçevesinde sektör yetkililerinin öğrencilerle buluşturulması eğitimin önemli bir parçasını oluşturmakla birlikte yeterli olduğunu söyleyebilmek mümkün değil. Ancak, tüm okul idaresi ve öğretim üyelerinin tanık olduğum takdirde şayan gayretlerine dış ticaret paydaşı kurum ve firmaların destek vermesi halinde uygulama eksikliğinin giderilebileceğine inancım tam. Tabii ki nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi kadar değerlendirilmesi ve sektöre kazandırılması da çok önemli. Bu açıdan bakıldığında bölüm mezunları mühim bir sorun yaşamakta. Sürdürülen girişimlere rağmen henüz bir çözüme kavuşturulamamış bu meseleyi ilgili, yetkili ve sorumluların dikkatine sunmak istiyorum. Kapsamlı dış ticaret eğitimi alan bu öğrenciler, faaliyet alanı dış ticaret olan kurumların uzmanlık sınavlarına mevcut düzenlemeler nedeniyle kabul edilmemekte. Nedeni bitirdikleri programın yüksek okul oluşu ve buna ilişkin düzenlemelerde fakülte ve bunlara denkliği Yüksek Öğretim Kurulu tarafından onaylanmış yurtiçi veya yurtdışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olmak ifadelerine yer verilmiş olması. Dış ticaret eği-

timini merkezine almış bu bölümden mezun öğrencilerin de en az fakültelerin matematik, istatistik gibi bölümlerinden mezun olan öğrenciler kadar anılan sınavlara başvuru yapabilme haklarının olduğu izahıta varededir. Denklik konusunda yargı yoluyla bireysel çözüme ulaşan öğrenciler bulunmakla birlikte bu konunun ivedilikle ele alınıp çözülmesi, hem öğrencilerin mağduriyetlerinin giderilmesi hem de hedefe ulaşmanın vazgeçilemez kritik unsurlarından birini oluşturan nitelikli işgücü kaybını önlemek bakımından zaruridir.

Türkiye’de dış ticarete nitelikli iş gücü yetiştirilmesinde geleceğe yönelik önemli adımlar atılmaktadır. 2023 Türkiye İhracat Stratejisi ve Eylem Planında, yüksek verimli ve nitelikli insan sermayesinin artırılması hedefinin gerçekleştirilmesi kapsamında ihracat, ithalat, gümrükleme ve sigorta gibi alanlarda yeterli, belgeli ve yabancı dil bilen nitelikli işgücü sağlayabilmek için düzenli işgücü ihtiyaç analizinin yapılması, mesleki ve teknik eğitim programlarının uygulamaya konulması öngörülmüştür. Keza, dış ticaret stratejilerinin oluşturulması ve izlenmekte olan mevcut uygulamalarda gerek duyulabilecek araştırma ve eğitimin üniversitelerle işbirliği yapılarak sağlanması amacıyla Stratejik Araştırma ve Eğitim Merkezinin kurulması gereğine işaret

edilmiştir. Ayrıca, başta KOBİ’ler olmak üzere tüm ihracatçı firmaların dış ticaret faaliyetlerini yürütecek insan kaynakları potansiyelini oluşturmaya yönelik eğitim ve istihdam programları vasıtasıyla ihracatçı firmaların ihtiyaç duydukları dış ticarete yönelik insan gücünün gerekli nitelik ve nicelik seviyesine ulaştırılması amaçlanmıştır.

Dış ticaret sürecinin nitelikli insan gücü ile yönetimi dış ticaretin merkezi kurumlarından biri olan gümrük idarelerinin etkinliğine de olumlu katkıda bulunacaktır. Gümrük idarelerinde görevlendirilen personel ile personelin muhatap olduğu yükümlü veya temsilcilerinin gümrük ve dış ticaret mevzuatına hakim olmaları işlem sürecinin mümkün olan en kısa sürede ve hatasız tamamlanmasına, bu suretle de işlem maliyetinin minimum düzeylere indirilmesine imkan sağlayacaktır.

Tekrar etmek pahasına bile olsa; ülkemizin dünya devletler ligindeki yerini koruyup üst sıralara tırmanabilmesi ve 2023 yılı dış ticaret hedeflerine ulaşabilmesi için, nitelikli insan gücünün yetiştirilip sektöre kazandırılması da dahil olmak üzere dış ticaretin tüm paydaşlarının işbirliği içinde sonuca odaklanıp mazeretsiz ve ödünsüz sürece katkı sağlamaları gerektiğini vurgulamak istiyorum.

KÜRESELLEŞEN DÜNYADA REKABET POLİTİKASI VE GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

Yrd. Doç. Dr. Hasan SABİR*

Özet

Bu çalışmada, dünya ekonomisinde serbestleşme sonucunda ticaret ve rekabet politikası arasındaki ilişkilerin ve küresel rekabet sorunlarının önem kazanması ve buna bağlı olarak ortak rekabet kurallarının gerekliliği ve gelişmekte olan ülkelerin rekabet politikası sorunları üzerinde durulmaktadır. Rekabet politikası rekabeti kısıtlayan şirketler arasındaki anlaşmalara, hakim durumun kötüye kullanılmasına, birleşmelere karşı uygulanmakla birlikte küresel rekabet politikasının yokluğunda rekabet politikası kuralları etkisiz kalabilecektir. Küreselleşmeyle birlikte anti-rekabetçi uygulamalar da artmaktadır. Serbest ticaret koşullarında küresel karteller ve küresel birleşmeler gibi küresel anti-rekabetçi uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Ticaretle ilgili uluslar arası rekabet problemleri giderek daha önemli hale gelmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin küresel karteller konusunda haklarını aramaları çok zordur. Bu bağlamda gelişmekte olan ülkeler anti-rekabetçi uygulamalara karşı daha savunmasızdırlar. Gelişmekte olan bir ülke, gelişmiş bir ülkenin içinde yer aldığı bir karteli oluşturamaz ve bu kartelin merkezi olan ülkeye baskı yapamaz. Sonuç olarak küresel rekabet politikası bu tür rekabet sorunlarına bir çözüm olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Rekabet Politikası, Ticaret Politikası, Gelişmekte Olan Ülkeler

COMPETITION POLICY AND DEVELOPING COUNTRIES IN THE GLOBALISATING WORLD

Abstract

In this study, it will be explained, because of globalization of trade, the line between trade and competition policies happened very important depending on necessarily of global competition policy and developing countries. In the era of competition policy against between cartels, mergers and abuse of market power but this rules will be ineffective in the absence of global competition policy. The developments like anti-competetive behaviours of firms increased in the process of trade globalisation. Because of free trade conditions, many global anticompetetive practices like global cartels and global mergers with international spillovers occur. Trade related international competition issues are getting important. In this context, developing countries have much bigger problems. A developing country would have more difficulties in pushing a developed country to cooperate in a cartel investigation against a cartel firm its own country origin. Consequently, global competition policy will be solution to those competition problems.

Keywords: Competition Policy, Trade Policy, Developing Countries

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, S.B.F., Kamu Yönetimi Bölümü, İktisat Anabilim Dalı, hasansbr@istanbul.edu.tr

Giriş

Bu çalışmada, dünya ticaretinin serbestleşmesi ile küresel düzeyde ortaya çıkan rekabete ilişkin sorunlar, rekabet politikası kuralları çerçevesinde açıklanacaktır. Küreselleşen dünya ekonomisi koşullarında uluslararası piyasalarda gelişmiş ülkelere ait çok-uluslu şirketler, teknolojik üstünlükleriyle, pazar paylarıyla, ölçek ekonomileriyle ağırlıklarını hissettirmektedirler. Dünyanın tek bir pazar olma sürecine girmesinin, rekabet koşulları açısından, rekabeti hem arttırıcı hem de uzun dönemde rekabeti tehdit edici etkileri ortaya çıkmıştır. Karteller, küresel birleşmeler gibi uygulamalar önceleri etkisini ağırlıklı olarak ulusal pazarlarda hissettirirken, küreselleşme ile birlikte dünyanın tek bir pazar olma sürecine girmesiyle tüm uluslararası ticareti etkiler duruma gelmişlerdir. Nitekim birçok ülkede faaliyet gösteren firmaların birleşmesiyle oluşan ve dünya ticaretini tek başına etkileyebilecek piyasa gücüne sahip olan küresel birleşmeler ortaya çıkmaya başlamıştır. Çok-uluslu şirketlerin karteller oluşturmalarının, hüküm sürdükleri

ülkelerde doğuracağı rekabeti bozucu ve refahi azaltıcı doğrudan etkileri kadar, kendi aralarında birleşmelerinin de üçüncü ülkeler üzerinde önemli etkileri olabilmektedir. Tek tek ülkelerin rekabet otoriteleri, ülke sınırları dışında ve başka ülkelerin hukuki alanları içinde kalan bu gibi durumlar karşısında yetkisiz kalabilmektedir. Küreselleşen ekonomi koşullarında farklı ülkelerin rekabet politikaları ve ticaret politikaları önemli ölçüde çalışmaktadır. Rekabet politikasının uluslararası alanda karşılaştığı uluslararası sorunların, yeni uluslararası çözümler gerektirdiği, Dünya Ticaret Örgütü, Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı ve Avrupa Birliği başta olmak üzere çeşitli platformlarda tartışılmaktadır (Demir, 1998: 48). Bu çerçevede, çalışmanın ilk bölümünde rekabet politikasının hedef aldığı rekabeti kısıtlayıcı uygulamalar ele alınacaktır. İkinci bölümde ise serbestleşen dünya ticaretinde rekabet ve ticaret politikası ilişkisi ele alınacaktır. Üçüncü bölümde küreselleşen pazarlar için rekabet politikaları tartışılırken dördüncü bölümde bu konu gelişmekte olan ülkeler bağlamında incelenecektir. Küresel ticaret

süreci; ülkelerin mal akımlarının önündeki dış ticaret engellerini kaldırmalarını ve dünyanın tek bir pazar durumuna getirilmesini ifade etmektedir (Kazgan, 1997: 70). Bu sürecin etkin bir biçimde işleyebilmesi için ülkeler arasında çeşitli alanlarda, özellikle de anti-rekabetçi uygulamalara karşı izlenecek politikalar konusunda işbirliğine gitmesine ihtiyaç vardır. Bunun en büyük nedeni, ticaretin serbestleştirilmesinin uluslararası pazarlarda kartelleşmenin önünü açtığıdır (Joekes and Evans, 2008: 55).

Rekabet düzenlemeleri konusunda küresel düzeyde bir sistem kurulmadan serbestleşen dünya ticaretinin etkin bir biçimde işleyebileceği düşünülemez. Çünkü, dünya ticaretindeki bu serbestleşme süreci, ülkelerin rekabet politikaları arasında belirli bir derecede uyumlaşmayı ve bazı temel prensipler üzerinde uzlaşmayı zorunlu kılmaktadır; bu konu gelecekteki ticaret görüşmelerinin de en başındaki gündemini oluşturacaktır (Rodrik, 1997: 37).

1. Rekabet Kavramı Ve Rekabet Politikası

Rekabet, pazar ekonomisinin zorunlu bir şartıdır. Serbest rekabet rejimi de pazar ekonomisi modelinin başka bir adıdır. Pazar ekonomisi rekabet ilkesine dayanır. Serbest rekabete dayalı bir ekonomi hem kaynakların etkin kullanımını sağlar, hem de rakip malların fiyatlarının düşmesine, pazarda daha büyük paya sahip olmak isteyen işletmelerin kalitelerini arttırmalarına yol açar. Serbest rekabetçi yapının getirdiği bu ekonomik yarış, ülke ekonomisinin sürekli ve dengeli bir biçimde gelişmesini sağlar. İktisadi anlamda rekabet; ekonomik faaliyette bulunanların daha iyiye ulaşmak, daha çok maddi imkân kavuşmak için yarışması olup, pazar ekonomisi modelleri bu yarışmanın kurallarını ve biçimini ortaya koyarak rekabetin ahlaki yönünü de dikkate almıştır. Rekabet yasasının 3. maddesinde de rekabet kavramı “rekabet, mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsle arasında özgürce kararlar verilebilmesini sağlayan yarış ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır (4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun). Sayıları sınırlı olan üreticilerin birbirleriyle rekabet

edecek yerde daha çok kazanmak için işbirliği yapmaları yani piyasadaki rekabeti kısıtlamaları ekonomik verimlilik ve tüketici refahı açısından rasyonel olmayıp, Devletin bu duruma rekabetin işleyişini sağlamaya yönelik müdahalesini gerektirir. Öyleyse, rekabet, insan doğasında var olan ve çıkarını kollama eğilimi ile ilişkili bulunan bir davranışın belli bir piyasa modeli çerçevesinde düzenlenmiş biçimidir (Kılıçbay, 1985: 54).

Devletin, demokratik bir düzen çerçevesinde pazar ekonomisi ile ilişkilerinde düzenleyici bir işleve sahip olduğu görüşü, artık çağdaş devlet-ekonomi ilişkilerinde geniş ölçüde kabul gören bir yaklaşımdır. Piyasaların sağlıklı işleyişini sağlamak için gerekli düzenlemeleri zamanında yapan ve onlara uyulup uyulmadığını anında denetleyen bir kurum olarak devlet, ekonominin en önemli aktörüdür.

Klâsik İktisadın kurucusu Adam Smith, “Ulusların Zenginliği” adlı kitabının “Malların Doğal ve Piyasa Fiyatları” isimli bölümünde, serbest rekabetin, piyasa fiyatlarının çekim merkezleri olarak nitelendirilebileceğimiz doğal fiyatlara yönelmesindeki rolünü incelemektedir. Smith, piyasaya ilişkin bilgilerin herkese açık olduğu, piyasaya girişin serbest olduğu ve firmaların aralarında anlaşmalar yapmadığı bir ortamda gerçekleştirilecek bir serbest rekabet kavramı ortaya koymuştur. İlk olarak Smith tarafından sistematik bir biçimde ortaya konulan serbest rekabet, malın fiyatının arz ve talebe göre belirlendiği ve faaliyet gösterenlerin kişiliklerinden bağımsız bir piyasa şeklidir. Smith’e göre, serbest rekabet fiyatı uzun dönemde elde edilebilecek en düşük fiyattır. Bunun anlamı, serbest rekabet fiyatının her durumda alıcıdan alınabilecek ya da vermeye razı olduğu düşünülen en yüksek, satıcıların ise genel olarak kabul edebilecekleri ve aynı zamanda işlerini sürdürebilecekleri en düşük fiyat olmasıdır (Smith, 1997: 61).

Ancak, Adam Smith “Ulusların Zenginliği” kitabında malların doğal ve piyasa fiyatlarını incelediği bölümde, her malın piyasa fiyatının serbest rekabet fiyatına çekilmesini engelleyecek bazı faktörlerin de ortaya çıkabileceğini vurgulamaktadır. Bunlardan en önemlisi olarak da

satıcılar arasında gerçekleşebilecek işbirliğine dikkati çekmiştir. Smith, iş çevrelerinin tümüyle özgür bırakılmalarını savunmamaktadır. Çünkü, işadamlarının kamu aleyhine kendi çıkarlarını kollamak eğiliminde olduğunun farkındadır. Smith, aynı ticaret kolunda çalışan esnafın zaman zaman bir araya gelebileceğini ve böyle bir toplantının ise çoğunlukla kamu aleyhine bir komplo veya aralarında anlaşarak fiyatları yükseltmek için bir sözleşme yapılmasıyla son bulacağını vurgulayarak bu konuda devletin sorumluluğuna işaret etmektedir. Görüldüğü gibi, Smith, kapitalistlerin aslında rekabeti sevmediklerini dolayısıyla rekabeti önlemenin yollarını aradıklarını ileri sürerek, çözümü, devletin fırsat eşitliğini güvence altına alarak rekabet ortamını geliştirmesinde görmüştür (Alada, 2000: 162).

Smith'in serbest rekabet kavramı zaman içinde geliştirilmiş ve Neoklâsik İktisadın "tam rekabet" kavramını mükemmel bir biçimde formüle etmesiyle sonuçlanmıştır. Tam rekabet kavramının en önemli varsayımlarından biri piyasada bulunan firmaların malın fiyatını etkileyemeyecek kadar çok olmalarıdır. Böylece, rekabet kavramında ortaya çıkan değişimin en önemli sonucu üretilen malların fiyatlarının, firmalar açısından parametre durumuna gelmesi ve firmaların ürettikleri malın piyasa fiyatını veri olarak almak zorunda kalan fiyat-alıcıları olmalarıdır. Tam rekabet modeli, klâsik iktisatta, arz ve talep yasasının özü olarak görülür ve rekabet politikası içinde, endüstri yapısının tam rekabet idealinden uzaklaşmasına engel olmak için, devleti rekabeti koruma, destekleme gayreti içine yönlendirir (Atiyas, 2001: 4).

Pazar ekonomisindeki rekabet, arz-talep kanunu ve fiyat mekanizması birbirine bağlı, birbirinden ayrılmaz koşullardır. Arz-talep kanunu ve otomatik fiyat mekanizması ancak rekabet koşulları içinde işler. Piyasada belirli bir mal aranılırsa, rekabet, bu malın fiyatını düşürür. Düşük fiyat tüketimi çoğaltırken, öte yandan üretimi azaltır. Böylece rekabet, arz ve talep arasındaki dengeyi fiyat mekanizması aracılığıyla otomatik olarak kurmaktadır. Rekabet

sayesinde piyasaların tekeller tarafından kapatılması önlenir. Bu sayede, tüketiciler korunurken çalışanların istismarı önlenir (Güran, 1989: 116).

Rekabet mevzuatının hedef aldığı rekabet kısıtlamaları başlıca üç biçimde oluşmaktadır. Birincisi, rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalardır. Girişimcilerin birbirleriyle anlaşarak kendi iradeleriyle rekabeti kısıtlamaları olan kartel anlaşmalarıyla, hukuki ve iktisadî varlıklarını koruyan teşebbüs veya teşebbüs birlikleri, belirli bir malın üretimi, pazarlanması ve fiyatı ile ilgili ortak bir tutum içine girerler (Özsunay, 1985: 7). Örneğin, aynı malı üreten iki üreticinin önümüzdeki yıl için fiyatları belirli bir oranda arttıracaklarına ilişkin yapacakları bir anlaşma rekabeti bozar ve böyle bir sözleşme bu işletmelerin aralarında fiyat karteli kurdukları anlamına gelir.

Diğer bir durum ise tekellerdir. Tekellerin rekabeti kısıtlayıcı etkisi; tekelin bir piyasa içinde ileriye doğru, yani müşterilerine karşı ya da geriye doğru yani kendi hammaddesini karşıladığı kişilere karşı piyasa koşulları açısından bağımsız hareket etme gücüne sahip olmasından ileri gelir. Bu durumda tekelin kararları başka kişilerin özgürce karar vermelerini engeller. Ancak, burada rekabet kuralları açısından, tekelin kendisinin, sırf tekel olduğu için rekabet kurallarını ihlal ettiği anlamı çıkarılmamalıdır. Rekabet kuralları tekeli tekel olduğu için değil, tekel gücünü kötüye kullanması halinde cezalandırmaktadır. Bu konuda, rekabet kurallarının hedef aldığı tekel kavramının, mikroiktisadın tek bir satıcı firmasının faaliyet gösterdiği "pür tekel" kavramıyla sınırlı olmadığını belirtmek de yararlı olacaktır. Aslında, realitede ne tam rekabet koşullarına, ne de türdeş bir malın sadece tek bir satıcısının bulunduğu "pür tekel" durumuna pek rastlanmaz. Bir piyasanın tekelleştiğine dair en önemli gösterge, söz konusu piyasada tek bir satıcının faaliyet göstermesi değil; bir firmanın ilgili piyasanın önemli bir kısmını kontrol etme yeteneğine yani tekel gücüne ulaşarak, piyasadaki fiyat veya miktar ikilisinden herhangi birini, diğer oyuncularından bağımsız olarak belirleyebilmesidir.

Rekabet politikasının üzerine odaklandığı ve bunlara karşı çeşitli kurallar geliştirdiği üç temel firma davranış tipi; piyasada rakip firmalar arasındaki, üretimi veya fiyatları belirlemeye ya da pazarları paylaşmaya yönelik rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalar (kartel anlaşmaları), birleşmeler ve piyasa hâkimiyetinin kötüye kullanılmasıdır.

Görüldüğü gibi, rekabet kuraları hem rekabeti kısıtlayan firmalar arasındaki anlaşmalara hem de piyasa hâkimiyetinin kötüye kullanılmasına karşı hükümetler tarafından konulan kurallar bütünüdür.

2. Serbestleşen Dünya Ticaretinde Rekabet Ve Ticaret Politikası İlişkisi

Tam rekabet piyasası en genel anlamıyla, piyasada firmaların giriş ve çıkış engeline takılmadan piyasa fiyatının üstünde bir fiyat belirleme gücünün olmadığı bir piyasa türü olarak tanımlanabilir. Gerçek dünyada bu ideal duruma pek rastlanmamakla birlikte devletin rekabet politikasına ilişkin görevi firmaları sanki tam rekabet piyasasında faaliyet gösteriyormuş gibi davranmalarını sağlayarak, rekabetin olabildiğince işlemini sağlamaktır (Joeques & Eavans, 2008: 3). Modern anlamda rekabet yasası ilk kez 1890 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde çıkarılarak bu yasayla, özellikle firmaların kartel firmalarından farklı olarak uydu firmalar haline geldiği tröstleri yasaklamak amaçlandı. Tröstler özellikle Amerika Birleşik Devletlerinde doğmuş ve gelişmişlerdir. Bu yüzden Amerika Birleşik Devletleri rekabet politikası antitröst politika olarak da isimlendirilir. Ancak Amerikan rekabet kurallarında, Amerikan çıkarları bakımından, dış pazarlara yönelik rekabet sınırlamalarına yeşil ışık yakılmıştır (Özsunay, 1985: 12). Karteller ise Almanya'da gelişmiş ve genellikle fiyat belirleyen karteller olarak ortaya çıkmıştır (Kuyucuklu, 1995: 268). Savaş sonrasında ise Alman Kartel Hukuku özellikle savaşı kazanan ülkelerce belirlenmiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurulması da Avrupa'da rekabet hukukunun gelişmesinde etkili olmuştur.

Kartel, aynı dalda çalışan iki veya daha fazla işletmenin rekabeti azaltmak ya da ortadan kal-

dırmak için hukuki bağımsızlıklarını yitirmeden yaptıkları anlaşma ile oluşturdukları tekellerdir (Mucuk, 1987: 53). Birden çok teşebbüsün, piyasayı kontrol etmek ve rekabeti kısıtlamak için yaptıkları anlaşmalara da kartel anlaşmaları adı verilmektedir. Kartel anlaşması, belirli bir malın üretimi, pazarlanması ve fiyatının belirlenmesi gibi konuları içerir (Özsunay, 1985: 12). Kartel anlaşmalarıyla, rekabet sınırlandırıldığı, pazara etkide bulunduğu ya da pazarda üstünlük sağlandığı için, pazar ekonomisine dayalı sistemlerde, kartel anlaşmaları ve kararları, ilke olarak, geçersiz sayılmışlardır. Kartelin pazarda güçlü ve etkili olabilmesi için, katılan işletmelerin söz konusu malın piyasa üretiminin büyük bir bölümünü ellerinde bulundurmaları gerekir. Böyle bir durumda, rakiplerin rekabet gücü olmaz; ya kartelin aldığı kararlara kendileri de uyarlar ya da piyasadan çekilmek zorunda kalırlar.

Birden çok teşebbüsün faaliyet gösterdiği bir piyasada, teşebbüslerin elde etmekte oldukları karları arttırmaları, piyasayı kontrol edebilmelerine bağlıdır. Aynı piyasada faaliyet gösteren firmaların, kartel anlaşmaları ile fiyatı veya üretim miktarını kontrol etmeleri ya da piyasayı belirli coğrafi bölgelere ayırmaları karlarını maksimize etmekte çok etkili bir yöntemdir. Her ticari teşebbüs uzun dönemde karını maksimize etmek ve tekelleri gibi fiyat belirleme gücüne ulaşmak ister. Birden çok teşebbüsün faaliyet gösterdiği bir piyasada, fiyatın tekel fiyatı düzeyine yükselmesi, teşebbüslerin anlaşmış olmaları koşuluna bağlıdır. Firmaların kartel şeklindeki işbirliğinde sermayeler birleştirilmemektedir, sadece belirli bir amaç için sermaye güçlerinin birlikte kullanılması söz konusudur. Kartelde tröstlerden farklı olarak, işletmeler hukuki ve iktisadi bakımdan bağımsızlıklarını korumaktadırlar. Kartele giren işletmelerin amacı, kartel dışındaki firmalara karşı rekabet güçlerini kuvvetli tutmak, üretim miktarları, satış bölgeleri, fiyatlar gibi konularda pazarda hâkim olmak ve satışlarını maksimum düzeye çıkarabilmektir. Bir kartele giren firma, onun ortak fiyat ve üretim politikasını da benimser.

Karteller ulusal veya uluslararası kartel olabilirler. Aynı endüstride ancak farklı ülkelerde faaliyet gösteren bir grup teşebbüsün rekabeti sınırlandırmak için aralarında anlaşma yapımlarıyla uluslararası karteller ortaya çıkmaktadır (Kreinin, 1995: 148). Uluslararası karteller uluslararası piyasa hâkimiyeti sağlamak amacıyla kurulmaktadır. Uluslararası piyasa hâkimiyeti ise serbest ticareti engellemektedir. Çünkü çok uluslu karteller, fiyat tespitleri ile devletlerin gümrük tarifelerinin sonuçlarını doğurabilirler.

Karteller, birkaç firma arasındaki mevcut rekabeti ortadan kaldırarak tekelleşmeyi amaçladığından, hükümetler tarafından tüketiciyi sömüren kuruluşlar olarak değerlendirilirler. Karteli oluşturan firmalar fiyat, satış koşulları, pazarların paylaşılması ve her birinin üreteceği mal miktarı gibi temel ticaret konularında anlaşmış olarak tüketicinin karşısına çıktıklarından, tüketicilerin ilgili malların rekabet değerlerinin çok üstünde bir bedel ödemesine sebep olurlar. Bu yüzden de modern kapitalist ekonomilerde kartelleşmeye karşı yasal düzenlemeler vardır. Ancak, kartelleşmeye karşı hükümet politikaları her zaman olumsuz yönde olmamıştır. Özellikle, ihracat alanındaki karteller hükümetler tarafından destek görmektedir. İhracat karteli adı verilen bu uygulamada, ulusal pazarda birbirleriyle rekabeti sürdüren firmaların dış pazarda birlikte hareket etmeleri öngörülmüş; yani pazar ayrımı söz konusu olup, dış pazarlarda büyük ölçekli pazar gücü yaratılması amaçlanmıştır (Bağrıaçık, 1983: 18).

3. Küresel Pazarlarda Rekabeti Düzenleyici Yaklaşımlar

Özellikle 1980'lerin sonundan itibaren, anti-rekabetçi uygulamalara karşı çok-tarafli disiplinler geliştirilmesine yönelik giderek artan bir ihtiyaç ortaya çıkmış ve bu yönde politikalar ve kurallar oluşturulması için çeşitli platformlarda çağrılar yapılmıştır. Buna gerekçe olarak ise, küresel çokuluslu şirketler tarafından tatbik edilen piyasa gücünün ancak küresel bir rekabet uygulaması ile denetlenebileceği gösterilmiştir (Hoekman, 1997,1). Gerçekten de, günümüzde, rekabet

alanında uluslararası işbirliği giderek önem kazanmaktadır. Bölgesel ticaret anlaşmalarında ve Dünya Ticaret Örgütü'nün çalışmalarında rekabet politikasına verilen bu önemi fark etmek mümkündür. Küreselleşmeyle birlikte, ekonomi ve ticaretteki liberalleşme eğilimlerinin hız kazanmasıyla, sermayenin serbest dolaşımı artmış, ticaret serbestleşmiştir. Artan ticaret ve yatırım hacmi son derece keskin bir rekabete yol açınca, şirketlerde kartelleşme ve rekabete aykırı uluslar-ötesi birleşmelere yönelme eğilimi ortaya çıkmıştır (Kiely, 1998: 46). Bağımsız firmalar arasındaki anti-rekabetçi işbirliği uygulamalarına ve bunların uluslararası ticarete yaptığı etkilere ilişkin verilen önem, özellikle 1980'li yıllarda artmaya başlamış, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve OECD gibi kuruluşlar son yıllarda bu konudaki inceleme çabalarını çoğaltmışlardır. Avrupa Birliği rekabet konulu bir Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması talep etmektedir (Hanlı, 2001, 28). 14 Aralık 1960 tarihinde, Paris'te imzalanan anlaşmayla kurulan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD), ekonomik gelişme yolunda uluslararası alanda, işbirliği yapılması amacına ulaşmak için çalışmalar yapan bir kuruluştur. Teşkilatın gerçekleştirmek istediği hedeflerden birisi de, OECD ülkeleri arasında uluslararası ticareti etkileyen rekabeti sınırlayıcı uygulamaları kontrol etmektir ve bu alanda pek çok tavsiye kararı kabul edilmiştir. Bu tavsiye kararlarının çıkmasına yol açan ve üye ülkelere de benimsenen düşünceye göre, rekabeti sınırlayıcı uygulamalar, ekonomik büyüme, ticaretin genişlemesi ve diğer ekonomik hedeflerin gerçekleşmesine bir engel teşkil etmektedir ve kaldırılmalıdır.

Dünya Ticaret Örgütü bünyesinde ise rekabet politikası üzerine çalışmalar, Dünya Ticaret Örgütü'nün 09-13 Aralık 1996 tarihlerinde Singapur'da yapılan ilk Bakanlar Konferansı (Demir, 1998: 48) ile başlamıştır. Piyasalardaki rekabet koşulları, genel olarak rekabet politikası ismi verilen uygulamalarla düzenlenir. Daha çok yerli esaslara dayalı olan rekabet politikaları hızla uluslararası politikalar haline dönüşmektedir. Çünkü, rekabeti tehdit eden anti-rekabetçi uygulamalar bugün çoğunlukla farklı ulusların

firmalarının bir araya gelmesiyle oluşan teşebbüslerce gerçekleştirilmektedir; bu durum, rekabet politikaları sorununun küresel ticaret görüşmelerinin öncelikli gündemine girmesinin temel nedenidir (Richardson, 1998: 181). Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyelerine bir rekabet politikasına sahip olmaları konusunda herhangi bir zorlama yoktur. Ancak, Dünya Ticaret Örgütü üyelerinin çoğunun zaten rekabet yasası bulunmaktadır. Buradaki esas problem ise, ulusal rekabet yasaları arasında farklılıkların olması ve bunların da uluslararası ticareti etkilemesidir. Çoğu üye ülkede rekabet yasası ve politikası bulunmakla birlikte, daha şeffaf ve istikrarlı bir uygulama gerekmektedir. Mevcut rekabet uygulamaları arasında uyumun olmaması ve ihracat kartelleri gibi, rekabet politikasından muaf tutulan uygulamaların çokluğu, dünya ticaretini kısıtlamaktadır.

Dünya ticaretinin çoğu tam rekabet piyasalarında çalışan bağımsız firmalar arasında gerçekleşmektedir. Aksine, firmalardan bir kısmı küresel piyasa gücüne sahip olacak kadar büyüktür. Böyle durumlara karşı uygulanacak rekabet kuralları da küresel olmalıdır (ulusal bazda piyasa gücüne sahip firmaları denetlemeye yönelik olarak organize olmuş rekabet kurumlarının küresel piyasa gücüne sahip firmaları nasıl denetleyeceği önemli bir problem teşkil etmektedir). Son olarak, firmalar tarafından ihracata yönelik olarak kurulan kartellere tolerans gösterilmesi ve bunlara karşı çok-taraflı disiplinlerin olmaması da ihtilafli bir durum oluşturmaktadır.

Dolayısıyla, rekabet politikasına ilişkin uluslararası gündem, Dünya Ticaret Örgütü'nün 9-13 Aralık 1996 tarihlerinde Singapur'da yapılan ilk Bakanlar Kurulu Konferansı'nda kabul edilen deklarasyonla oluşmuştur. Bu deklarasyonda bakanlar, özel teşebbüslerin anti-rekabetçi davranışlarına karşı izlenebilecek rekabet politikaları ve rekabet ile ticaret arasındaki ilişkiler konusunda çalışmalar yapmak üzere bir çalışma grubu oluşturulmasında mutabık olduklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla, bu çalışmalar sonucunda, gelecekte, uluslararası ticarete rekabet kurallarını düzenleyen yeni bir çok-taraflı anlaş-

ma yapılması muhtemel bir gelişme olacaktır. 1947 Yılından bu yana yapılan çok-taraflı ticaret görüşmeleri sonucunda tarifeler çok düşük düzeylere inmiş, bunun neticesinde de dünya ticaret hacminde büyük bir artış gerçekleşmiştir. Ancak, buna bağlı olarak sınır-ötesinde faaliyette bulunan firmalarda ve sınır-ötesine taşan anti-rekabetçi uygulamalarda da artış olmuştur. İşte bu gelişmeler, uluslararası alanda zorlayıcı rekabet kuralları ve işbirliği mekanizması düzenlenmesi konularını Dünya Ticaret Örgütü'nün gündemine taşımıştır. Ancak, bu konuda, özellikle Avrupa Birliği (AB)'nin girişimlerinin etkili olduğunu belirtmemiz gerekir. Avrupa Birliği, Singapur Bakanlar Konferansı hazırlıkları sırasında "Dünya Ticaret Örgütü'nde rekabet kurallarına ilişkin uluslararası bir çerçeve oluşturulması imkanlarını araştırmak üzere bir çalışma programı başlatılması" teklifini içeren ve anti-rekabetçi uygulamalar karşı uluslararası standartlar getirilerek tanımlanması önerisini getirmiştir (Demir, 1998: 48-72). Görüldüğü gibi, Avrupa Birliği önerisi açık bir şekilde, rekabete uluslararası standartlar getirmeye yöneliktir.

4. Rekabete İlişkin Küresel Sorunlar Ve Gelişmekte Olan Ülkeler

Rekabet Politikasının küresel sorunları çözememesinin en önemli nedeni; rekabet politikasının ülke sınırları içindeki sorunların çözümüne yönelik olmasıdır. Kısaca, rekabet politikası ülke sınırları içindeki, ticaret politikası ise diğer ülkeler ile ticari ilişkilerdeki rekabetle ilgilidir. Rekabet politikasında, teşebbüslerce girilen tekelleşme, fiyat belirleme, şirket birleşmeleri gibi uygulamalar ve anlaşmazlıklar ulusal rekabet hukukuna tabidir. Ayrıca rekabete ilişkin küresel sorunların oluşmasının nedenleri arasında özellikle Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletlerinin bu konudaki farklı tutumları rol oynamaktadır. Avrupa Birliği bütün Dünya Ticaret Örgütü üyelerinin rekabet yasası çıkarmasını isterken Amerika Birleşik Devletleri rekabet hukukunu uluslararası bir rejime tabi kılmak istememektedir. Ayrıca bunun bir nedeni de Amerika Birleşik Devletleri'nin özellikle ihracat kartellerine olumlu bakmasıdır. Alcoa firması

devletin de desteğini alan küresel bir alüminyum karteli kurmak istediği zaman, hükümette yer alan Stiglitz “piyasa ekonomilerinin işleyişini sağlayan rekabettir. Karteller Amerika Birleşik Devletlerinde yasal değildir ve küresel olarak da yasal olmamaları gerekir” diyerek kartele karşı çıkmıştır. (Stiglitz, 2002: 199).

Sınır-ötesi anti-rekabetçi uygulamalar ve bunlara ilişkin olarak ortaya çıkan uluslararası ihtilafların ikinci yönü teşebbüslerarası küresel birleşmeler konusunda ortaya çıkmaktadır. Küresel ticaretin ortaya çıkardığı olgulardan birisi de küresel birleşme hareketidir. Son yıllarda, küresel şirket birleşmelerine ilişkin olarak ülkeler arasında anlaşmazlıklar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu anlaşmazlıkların temel noktaları, meydana gelen birleşmenin diğer ülkelerdeki rekabet koşullarını olumsuz yönde etkilemesidir. Söz konusu birleşmenin, merkezinin bulunduğu ülkedeki rekabet otoritesi tarafından onaylanması, problemi ortadan kaldırmamakta, çünkü başka bir ülkenin rekabet otoritesi bu karara karşı çıkabilmektedir. Uçak üreten iki Amerikan firmasının (Boeing ve McDonnell Douglas) birleşmesine AB Komisyonu karşı çıkmış ve söz konusu birleşme kurulduğu takdirde bu firmaların Avrupa Birliği’ndeki faaliyetlerine yaptırım uygulayacağını açıklamıştır. Küresel birleşmelere ilişkin uyumsuzluklar daha çok Amerika Birleşik Devletleri ve AB arasında ortaya çıkmaktadır. Ancak, Avrupa Birliği veya Amerikan firmaları arasındaki birleşmelerin sadece bu bölgelerde değil, dünyanın her tarafındaki rekabet koşulları üzerinde etkilerde bulunacağı muhakkaktır. Ancak, böyle bir birleşmeye karşı, siyasi olarak fazla etkinliğe sahip olmayan gelişme yolundaki ülkelerin, rekabet otoritelerinin tek başlarına yaptırım uygulamasının veya yasaklama getirmesinin birçok sebepten ötürü mümkün olmadığı da açıktır. Dünya Ticaret Örgütü bünyesinde de henüz böyle uygulamalara karşı herhangi bir kural ya da çok-taraflı bir disiplin oluşturulmadığı için, bu tür birleşme uygulamalarının şikâyet edilebileceği veya engel olunabileceği bir mekanizma yoktur. Gelişmekte olan ülkeler kartel oluşturan çok uluslu şirketlere karşı büyük güçlüklerle karşılaşmaktadır. Özellikle gelişmiş ülke

firmalarınca kurulan ihracat kartellerinde bu durum ortaya çıkmaktadır. İhracat kartellerine iç piyasayı değil de, dış piyasaları etkiledikleri için, neredeyse tüm ülkelerin rekabet kanunlarında istisna tanınmıştır. Gelişmiş ülkelerin ekonomik ve politik ağırlığı rekabet hukuku konusunda uluslar arası hükümler olmamasına rağmen etkili olmaktadır. Avrupa Birliği ise Amerikan hava taşımacılık şirketi olan Boeing ve McDonnell-Douglas şirketlerinin birleşmelerine itiraz edebilmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerin rekabet politikası kurallarına uyumlandırılması konusuna gelinirse, rekabet politikası konusunda küresel düzenlemeler yapılırken gelişmekte olan ülkelerin kendine özgü durumları göz önüne alınarak, rekabet politikasının önemli bir kısmını oluşturan birleşme denetimi konusunda daha esnek davranılmalıdır yani gelişmekte olan ülkelerdeki işletmelerarası birleşmelerin denetiminde daha toleranslı davranılmalıdır. Gelişmekte olan ülkeler, ekonomik kalkınma sürecinin başlarında, bir an önce sanayileşmenin, rekabeti sağlamaktan daha önemli olduğunu, dolayısıyla bu süreçte rekabet politikası düzenlemelerinin kendileri için öncelikli olmadığını ifade etmektedirler. Gerçekten de gelişmekte olan ülkelerin yapısal sorunları rekabet politikalarının, gelişmiş ülkelerin rekabet politikaları ile aynı olamayacağını destekler niteliktedir. Zira gelişmiş ülkelerde, tüketiciler için düşük fiyatın sağlanması rekabet politikası için önemli bir hedef iken, gelişmekte olan ülkeler için temel hedef kalkınmadır; üretimin uzun vadede büyümesini sağlamaktır. Öte yandan kalkınma için yatırımın da yüksek oranda olması gerekir. Yatırımın yüksek olması için girişimcilerin yatırım eğiliminin teşvik edilmesi zaruridir. Ancak, rekabet sonucunda elde edilecek kârın düşük olması yani rekabetin artmasının aşırı karları ortadan kaldırarak işletmeleri normal kar ile çalışmaya zorlaması gelişmekte olan ülkelerde yatırım eğilimini kıracaktır. Dolayısıyla gelişmekte olan ülkeler için çok yoğun rekabet, rekabetin çok az olması kadar zararlıdır. Bu ülkelerin ihtiyacı, yatırım eğilimini ortadan kaldıracak kadar yoğun bir rekabet değildir. Gelişmekte olan ülkeler kalkındıkça rekabet düzen-

lemelerine ihtiyaç duymaktadırlar. Gelişmekte olan ülkeler özellikle 1980'lerden itibaren hızlı bir biçimde rekabet mevzuatlarını oluşturmaktadırlar.

Gelişmekte olan ülkelerde özellikle üretimde önemli yer tutan küçük ve orta boy işletmelerin piyasadaki faaliyetlerini kolaylaştırıcı bir rekabet politikası izlenmesi yararlı olacaktır. Öte yandan gelişmiş ülkelerde rekabet politikasının önemli bir kısmını oluşturan işletmelerarası birleşmelerin denetlenmesi konusu, gelişmekte olan ülkelerin rekabet politikalarında daha esnek ve toleranslı bir biçimde yer alabilir. Çünkü küreselleşme sonucunda keskinleşen rekabet ortamında gelişmekte olan ülke firmalarının optimum ölçeğe ulaşınca kadar birleşmeleri ekonomik etkinlik ve verimlilik açısından, en önemlisi gelişmiş ülkelerin firmaları ile rekabet edebilmeleri bakımından önemli olacaktır. Dolayısıyla, gelişmekte olan ülkelerde rekabet politikasının hiç olmaması durumunda; tekelleşmenin, kartelleşmenin olacağı, tekellerin ve kartellerin de üretimi kısıp fiyatları arttıracaklarını düşünecek olursak gelişmekte olan ülkeler için rekabet politikası önemli bir konudur, ancak burada gelişmekte olan ülkelerde maksimum bir rekabetin değil, optimum bir rekabetin hedeflenmesi daha yararlıdır (Sabır, 2012: 88).

Sınır-ötesi anti-rekabetçi teşebbüs uygulamalarına karşı küresel bir disiplinin nasıl oluşturulup uygulamaya geçirileceği konusunda çeşitli yöntemler önerilebilir. Doğrudan doğruya uluslararası bir rekabet anlaşmasının imzalanması bu konuda gerçekleşmesi en zor bir yaklaşım olarak görülmektedir. Ortak rekabet politikalarının bölgesel entegrasyonlar yoluyla yaygınlık kazanması ve daha sonra bu entegrasyonların aralarında yapacakları anlaşmalarla rekabet standartlarının küreselleşmesi daha kolay bir stratejidir.

SONUÇ

Bu çalışmada, rekabete ilişkin olarak uluslararası alanda karşılaşılan sorunlar, gelişmekte olan ülkelerin bu konudaki problemleri ve rekabet politikası ve ticaretin serbestleşmesi arasındaki ilişki ele alınmaya çalışılmıştır. Küreselleşme

eğilimleri ile birlikte iç piyasa ve dış piyasa arasındaki ayırım giderek belirsizleşmiş, bunun sonucunda da, günümüzde rekabet politikası ve ticaret politikası arasındaki önemli ilişkiler ortaya çıkmıştır. Çalışmada bahsedildiği gibi ticaretin küreselleşmesi ve rekabet politikası düzenlemeleri paralel gitmesi gereken süreçlerdir. Aksi halde ticaretin serbestleşmesinin sonuçlarından birisi de küresel karteller olacaktır. Dünya ekonomisinin serbestleşmesiyle birlikte küresel karteller ve birleşmeler gibi rekabete ve rekabet politikasına ilişkin uluslararası sorunlar ağırlık kazanmaktadır. O nedenle, rekabet otoritelerinin, rekabete ilişkin uluslararası sorunları yakından izlemeleri ve bu alanda uluslararası işbirliği arayışları içinde olmaları gerekmektedir.

Bu konudaki diğer önemli bir nokta ise ihracat kartelleridir. İç piyasalarında kartellere karşı ağır yasaklar getiren ülkeler ihracat kartellerine hoşgörülü yaklaşmaktadırlar. Üstelik ihracat kartelleri karşısında rekabet otoriteleri çaresiz kalmaktadırlar çünkü gerek yetki açısından gerekse kartel faaliyetlerinin kanıtları ülke dışında olduğundan bir ülkenin rekabet kurumunun başka bir ülke menşeli firmaya yaptırım uygulaması söz konusu değildir. Gelişmekte olan ülkeler siyasi ve ekonomik olarak bir baskı unsuru olamadıklarından ihracat kartellerinin anti-rekabetçi tutumlarından daha çok zarar görmektedirler.

Gelişmekte olan ülkelerin rekabet politikası konusunda ise küresel düzenlemeler yapılırken gelişmekte olan ülkelerin kendine özgü durumları göz önüne alınarak, rekabet politikasının önemli bir kısmını oluşturan birleşme denetimi konusunda daha esnek davranılmalıdır yani gelişmekte olan ülkelerdeki işletmelerarası birleşmelerin denetiminde daha toleranslı davranılmalıdır. Çünkü gelişmekte olan ülkelerde maksimum bir rekabetin değil, optimum bir rekabetin hedeflenmesi daha yararlıdır. Daha da önemlisi, küresel ticaretin, tüm ülkeler için uyulması zorunlu bir politika olduğu günümüzde, gelişmekte olan ülkelerin kendi ulusal kalkınma gereklerine yanıt verecek ulusal bir rekabet hukuku ve rekabet politikalarını uygulayacak bir rekabet kurumları olmalıdır.

Sınır-ötesi anti-rekabetçi teşebbüs uygulamalarına karşı küresel bir disiplinin nasıl oluşturulup uygulamaya geçirileceği konusunda çeşitli yöntemler önerilebilir. Doğrudan doğruya uluslararası bir rekabet anlaşmasının imzalanması bu konuda gerçekleşmesi en zor bir yaklaşım olarak görülmektedir. Ortak rekabet politikalarının bölgesel entegrasyonlar yoluyla yaygınlık kazanması ve daha sonra bu entegrasyonların aralarında yapacakları anlaşmalarla rekabet standartlarının küreselleşmesi daha kolay bir stratejidir.

KAYNAKÇA

- ALADA, D. (2000), İktisat Felsefesi ve Belirsizlik, İstanbul, Bağlam Yayınları.
- ATİYAS, İ. (2000), "Rekabet Politikasının İktisadi Temelleri Üzerine Düşünceler", Rekabet Dergisi, Sayı 1, (Ocak), 25-46.
- BAĞRIAÇIK, A. (1983), Türk Sanayiinde Pazar Hakimiyeti, İstanbul, Dünya Yayınları.
- DEMİR, Ö. (1998), "Dünya Ticaret Örgütü'nün Yeni Çalışma Konusu: Ticaret ve Rekabet Politikaları arasındaki İlişki", Dış Ticaret Dergisi, Yıl:3, Sayı:9, (Nisan), 48-72.
- EROL, K. (2000), Rekabet Kurallarının Ülke Dışı Uygulanması, Ankara, Rekabet Kurumu .
- GRAHAM, M.- RICHARDSON, D. (1997), Competition Policies for the Global Economy, Washington, Institute for International Economics.
- GÜRSEL, Seyfettin. (1997), "Piyasa Ekonomisi", Galatasaray Sosyal Bilimler Dergisi, (Bahar), 53-71.
- GÜRAN, Sevgi. (1989), Makroekonomik Analize Giriş, İstanbul, Der Yayınları.
- HOEKMAN, Bernard. (1999), "Competition Policy, Developing Countries and the WTO", WTO, World Economy, Washington, 1999.
- JOEKES, S. (2008), Phil. Competition And Development: The Power Of Competitive Markets. International Development Research Centre(IDRC), Canada.
- HANLI, H. (2001). "Küreselleşme ve Rekabet Politikası: Global Ticaret", Rekabet Bülteni, Sayı 5, İstanbul, ESC Yayınları, 27-29.
- HOEKMAN, B. & KOSTECKI M. (1997), The Political Economy of The World Trading System: From GATT to WTO, Oxford: Oxford University Press.
- KAZGAN, G. (1997), Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen: Ne Getiriyor? Ne Götürüyor? Nereye Gidiyor?, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi.
- ... (1991). İktisadi Düşünce veya Politik İktisadın Evrimi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- KIELY, R.. (1998), "Transnational companies, global capital and the Third World", Ed. Ray Kiely and Phil Marfleet, Glo-

balisation and the Third World, London:,Routledge.

- ... (1998). "Globalisation post-modernity and the Third World", Ed. Ray Kiely and Phil Marfleet, Globalisation and the Third World, London, Routledge.
- KILIÇBAY, A. (1985), Türkiye'de Piyasa Ekonomisi, İstanbul: İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayın No: 509.
- KIRZNER M. I. (2001), "Piyasa Rekabetinin Dayanılmaz Gücü", çev. Ferhat B. Özgen, Liberal Düşünce, Yıl 6, (Kış), 69-72.
- KLEIN, W. R.. (1973), "A Dynamic Theory of Comparative Advantage", The American Economic Review, Volume LXIII, Number 1, (March), 173-184.
- KREININ, E. M. (1995), International Economics: A Policy Approach, USA: The Dryden Press.
- KUYUCUKLU, N. (1995), İktisadi Olaylar Tarihi, İstanbul, Filiz Kitabevi.
- MUCUK, İ. (1987), Modern İşletmecilik, İstanbul, Der Yayınları.
- ÖZEL, M. (1993), Piyasa Düşmanı Kapitalizm, İstanbul, İz Yayıncılık.
- ÖZSUNAY, E. (1985), Kartel Hukuku, İstanbul, İ.Ü. Hukuk Fakültesi Yayınları.
- POSNER, R. (1976), Antitrust Law: An Economic Perspective, Chicago, Chicago University Press.
- PÜTZ, T. (1994), Kuramsal Ekonomi Politikasının Temelleri, çev. Naci Kepkep, İstanbul, Der Yayınları.
- RODRİK, D. (1997), Has Globalization Gone Too Far?, Washington, Institute for International Economics.
- SABIR, H. (2012), Azgelişmiş Ülkelerde Rekabet ve Kalkınma, İstanbul, Der Yayınevi.
- SCHERER, F. M. (1996), "International Trade and Competition Policy", Ed. Einer Hope, Competition Policy in an Global Economy, London, Routledge.
- STIGLITZ, E. J. (2002), Küreselleşme: Büyük Hayal Kırıklığı, çev. Arzu Taşçıoğlu, İstanbul, Plan B Yayınları.
- SMITH, A. (1997), Ulusların Zenginliği, çev. Ayşe Yunus ve Mehmet Bakırcı, İstanbul, Alan Yayıncılık.

YENİ KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞININ GÜMRÜK İDARESİNE YANSIMALARI

Çağatay HALAÇ*

Özet

Gümrük İdaresinin yönetsel dönüşümünün tarihi Türk Kamu Yönetimindeki dönüşüme paralel olarak 1980'li yıllara dayanmaktadır. Bugün gelinen noktada her kamu idaresi kendi yönetsel evrimini tamamlarken farklı süreçlerden geçerek, farklı dinamiklerin etkisi altında kalmıştır. Gümrük İdaresinde de kamu yönetiminin geleneksel anlayışı terkedilerek küresel ölçekte hakim olan yeni kamu yönetimi anlayışı benimsenirken, dönüşüm sürecinde diğer kurumlardan farklı etkileşimler belirleyici olmuştur.

Gümrük mevzuatının uluslar arası kurumlarca belirlenmesi ve dünya gümrükleri arasındaki küresel entegrasyon, gümrük idaresindeki dönüşümü diğer kamu idarelerinden daha aktif hale getirmiştir. Gümrüklerdeki değişimi hızlandıran diğer faktör ise Türkiye'nin son on yılda dünya ticaretinden aldığı payın artması sonucu gümrük hizmetlerinin de aynı paralelde değişimi zorunlu kılmasıdır.

JEL classification: H 00, H 10, H 11

Anahtar kelimeler: Gümrüklerde Yönetim, Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı, Yönetişim, Gümrüklerde Etik Anlayış, Stratejik Yönetim

RESULTS OF NEW PUBLIC MANAGEMENT CONCEPT TO CUSTOMS ADMINISTRATION

Abstract

The date of Customs Administration's executive transform which is in parallel with Turkish Community Management is approximately 80's. In today each administrative regulation has been under influence of different dynamics by getting through different processes while they were completing their own executive evolution. While the new public management concept which is globally dominant by coming around public management's traditional concept was espoused by Customs Administration, different interactions by other foundations have been distinctive at the transform process.

Customs legislation's being determined by international foundations and global integration between world customs have been made transform of customs administration more active than other public institutions are. Another factor that expides transform at customs is that the share that Turkey's gotten from world commerce has been been increased last ten years so customs services became also necessary in the same proportion.

JEL classification: H 00, H 10, H 11

Key Words: Management at the customs, new public management concept, governance, ethical concept at customs, strategic management

* Gümrük Şefi.

Giriş

Tarihin geçmiş dönemlerinden günümüze kadar yaşanan ekonomik ve siyasal gelişmeler ile bunlara bağlı olarak her defasında yeniden şekillenen toplum düzeninin temelinde, teknolojik gelişmelerin önemli bir yer tuttuğunu görmekteyiz. 18. yüzyıl sonlarında İngiltere’de başlayıp Avrupa’ya yayılan sanayi devriminin tetikleyici unsuru olan buharlı makinenin icadı, devamında ise sanayi devriminin ürünleri olan ulus-devlet, ulusçuluk, modernite, bürokrasi ve fordist üretim tarzı gibi kurum ve kavramların farklı düzey ve perspektiflerde sorgulanıp eleştirilerek bir daha onarımı olanaksız düzeyde aşındırılması olarak tanımlanan (Nohutçu ve Balcı, 2003:13) gelişmeler, 20. yüzyılın son çeyreğinde tohumlanan küresel yeni bir dönüşümün zeminini hazırlamıştır.

2000’li yılların başında gelinen noktada ise ekonomi ve siyasetten başka yeni dünya düzeni olarak adlandırabileceğimiz ulus üstü yapılanmaların önderliğinde şekillenen yeni demokrasi tanımlamaları ve hukuksal yorum farklılıkları, sosyal yaşamı etkileyen tüm disiplinlerde büyük bir değişimi tetiklemiş ve enerjisini bu etkileşimden sağlamıştır. Dinamik bir yapıda varlığını sürdüren sözünü ettiğimiz büyük dönüşümden günümüzde bilimsel bir disiplin olarak da rüştünü ispat etmiş olan kamu yönetiminin soyutlanması mümkün değildir. Bu çalışmada yeni kamu yönetimi anlayışının açıklık(anlaşılabilir olma), şeffaflık (izlenebilir olma), verimlilik, vizyon (gelecek hedefleri), misyon (varoluş sebebi), etkinlik gibi evrensel yönetim değerlerinin, gümrüklerde geleneksel yönetim anlayışı ile palazlanan yolsuzluk, kayırmacılık, dışa kapalılık gibi olumsuzlukların değişiminde ne derece etkili olduğu sorgulanarak durum tespitleri yapılmaktadır.

1. Kamu Yönetiminde Geleneksel Yönetim Anlayışından Yeni Kamu Yönetimi Anlayışına Geçiş Süreci

Kamu yönetimi, bütün toplumsal sistemler gibi, boşlukta işleyen bir sistem ya da mekanizma değildir (Eryılmaz, 2007:528). Toplumda yaşanan değişim hareketinden kamu yönetiminin soyut-

lanması mümkün bulunmamaktadır. Toplumsal değişim kamu yönetimindeki değişimin de tetikleyicisi olmaktadır. Bununla birlikte tarihsel süreçte reformlarla sürekli gelişim içerisinde olan toplumlar için bazı dönemler değişim anlamında reformdan ziyade paradigma değişimini ifade etmektedirler. Sanayi devrimi ile birlikte tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş de bu dönüm noktalarından biridir. Sanayi devrimi sayesinde artan sömürgecilik, devamında teknolojiye dayalı üretim artışı ve Fransız Devrimi ile şekillenen sanayi toplumuna uygun siyasal yapılanmalar bireylerin de beklentilerini yükseltmiştir. Böylesine büyük çaplı toplumsal bir değişimin kamu yönetimine yansması ile geleksel kamu yönetimi anlayışı doğmuştur.

1.1. Geleneksel Kamu Yönetimi Anlayışı

Eryılmaz’a göre geleneksel kamu yönetimi anlayışı 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak 20. yüzyılın son çeyreğine kadar kamu yönetiminde geçerli olan hakim paradigmanın adıdır (2010:16). Bir başka bakış açısıyla da kamu sektörü dünyanın en büyük ve en eski sektörü olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz ve Ökmen,2004:vii-1). Uzun yıllar siyaset, hukuk ve felsefe bilimlerinin gölgesinde varlığını sürdüren kamu yönetiminin müstakil bir disiplin olarak kabul görmesinde ayrıca geleneksel kamu yönetiminin ortaya çıkışında ve gelişiminde Amerikalı bilim adamları Woodrow Wilson, Frederick Taylor,W.F Willoughpy, Leonard D. White’in bilimsel çalışmaları etkili olmuştur. Özellikle kamunun örgütlenme modeli olarak esas alınan Max Weber’in yasal-rasyonel bürokrasi sistemi geleneksel kamu yönetimi ile özdeşleşmiştir. Geleneksel kamu yönetimi anlayışı 20. yüzyılın başlarına gelindiğinde özellikle Weberyen bürokrasinin dışa kapalı katı hiyerarşik yapılanmasına karşılık özel sektörde filizlenmeye başlayan katılımcı, verimliliği ön planda tutan, performansı önemseyen, şeffaflık içeren esnek yönetim modelleri karşısında sorgulanmaya başlanmıştır.

1.2. Değişimi Zorunlu Kılan Faktörler

Tarihsel süreçte sanayi devriminden sonra top-

lumsal değişimin en önemli tetikleyici faktörü, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren teknoloji ve enformasyonda yaşanan gelişmelere bağlı gelişen bilgi çağı olmuştur. Bilgi toplumuna geçişle birlikte bireylerin ve dolayısıyla toplumun beklentileri yeniden şekillenmiş, buna karşılık geleneksel yöntemlerle kamunun hizmet sunumu ve hantal bürokrasi ihtiyaçları karşılayamaz hale gelmiştir. Kamu yönetiminin çevrenin değişimine paralel kendini yenileme gereksinimi için çeşitli yazarlarca farklı sebepler öne sürülmekte olup bunlardan Bilgiç'e (2003:29-32) göre;

- Ekonomik etkenler
- İktisadi durgunluk ve mali krizlerin ortaya çıkardığı genel tablo
- Sosyal etkenler
- Nüfus yapısının değişmesi, vatandaşların istek ve beklentilerinin farklılaşması, bunun karşılığında yöneten-yönetilen ilişkilerinin karşılıklı sorumluluk ilkesi çerçevesinde yeniden şekillenmesi
- Siyasal etkenler
- Yeni sağ ideolojinin yükselişi,

değişimi zorlayan etkenler olarak tanımlanmıştır .

1.3. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı

Yeni kamu yönetimi anlayışı geleneksel anlayıştan farklı olarak bürokrasinin örgütlenmesinde Weberyen modeli benimsemeyip daha çok özel sektörde denenmiş ve başarıya ulaşmış yöntemler üzerine yoğunlaşmıştır. Bu çerçevede bürokrasinin organizasyon yapısı adem-i merkezî bir yapıda yetki devrini, performansı ve verimliliği önemseyen esnek yapılanmaya dayalı olarak şekillenmiştir. Yeni yönetim anlayışına etki eden bir diğer gelişme de devletin/idarenin küçültülmesi düşüncesi ve politikasıdır.

1980'li yıllardaki sol ve sosyalist düşüncenin sarsıntı geçirmesi, liberal değerlerin yeniden egemen paradigma haline gelmesine etkili olmuştur (Al, 2007:364). Özgürlük ve rekabet kamu

yöneticilerinin sorumluluk alabilmeleri onların birtakım yetkilerle donatılmalarını da peşinde getirmiştir. Karar süreçlerinde yöneticilerin inisiyatif kullanabilmeleri, merkeze bağımlılıklarını azaltmış yönetsel özerkliklerini güçlendirmiştir. Kamu yönetiminde yeniden yapılanmaya dair evrensel olarak kabul gören ve farklı ülkelerde farklı kültürlerce benimsenen yeni kamu yönetimi anlayışının, uygulamada birlikteliğinin sağlanabilmesi için birtakım ilke-kavram ve prensiplerinin zaman içerisinde kendiliğinden oluştuğunu söylememiz mümkündür.

2. Türk Kamu Yönetimindeki Değişim

Kamu yönetimindeki değişim küresel ölçekte yaşanırken Dursun-Duran ve Al'a göre (2007:1) sancılarını çektiğimiz ülkemizdeki dönüşümün başlangıcı bilgi-iletişim döneminden bağımsız olarak 19. yüzyıla kadar uzansa da, dünyadaki gelişmelere paralel olarak Türkiye'de yaşanan dönüşümü incelemek için 1980 sonrası dönemi mercek altına almamız gerekmektedir. Bu noktada Türkiye'nin batılı devletlerden farklı olarak sanayi devrimini yaşamadan bilgi toplumuna geçiş sürecini yaşaması, ayrıca etnik ve dini farklılıklar ile jeopolitik konumdan kaynaklanan sorunlar nedeniyle diğer ülkelerden çok daha zorlu bir maratona aşmak zorunda olmasını not etmek, dönüşüme dair uyum sürecini değerlendirirken faydalı olacaktır.

1980'lerde dünyadaki gelişmeler ışığında başlayan yapısal reform süreci, kararlı ve istikrarlı bir şekilde olmasa da günümüze dek etkisini sürdürmüştür (Köse, 2007:2). Buna karşılık Türk Kamu Yönetiminde yaşanan değişim hareketinin altyapısını oluşturan gelişmelerin ise 1950'li yıllardan itibaren atılan bazı adımlarla başladığını görmekteyiz. Bu gelişmeleri;

- TODAİE'nin kurulması
- Üniversitelerde kamu yönetimi kürsülerinin kurulmaya başlanması
- Devlet Planlama Teşkilatı'nın kurulması
- Devlet Personel Dairesi'nin kurulması

şeklinde sıralamak mümkündür.

2.1. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışıyla Güncellenen Mevzuat

Devletin yönetim organizasyonunda radikal reformlardan ziyade paradigma değişikliği anlamını ifade eden yasal düzenlemelerin temelinde, AB standartlarının ulusal mevzuata aktarılmasını sağlayan 2003 tarihli 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu bulunmaktadır. Mali anayasa olarak nitelenen 1928 tarihli Muhasebe-i Umumiye Kanunu'nun yerine ikame edilen bu kanun ile devletin mali sistemi yeniden yapılandırılmaya çalışılmıştır. Yeni yönetim anlayışının lokomotifi 5018 sayılı Kanun olsa da kamunun tüm birimleriyle uyum içinde aynı yönetsel faaliyetleri sürdürebilmesi için 03.07.2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu, 10.07.2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 19.12.2010 tarihli 6085 Sayıştay Kanunu, 25.04.2004 tarihli 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun ile bu kanunlara bağlı stratejik planlamaya dayalı yönetim anlayışını destekleyen birçok yönetmelik çıkarılarak yürürlüğe sokulmuştur.

3. Osmanlı'dan Günümüze Türk Gümrük İdaresi

Osmanlı'da devlet memurları sınıfı idari, askeri, adli ve dini kurumların personelinden oluşuyordu. Zaman zaman kurumlar arasında ve özellikle de farklı düzeydeki vergi memurları arasında ekonomik artışa el koyma ilişkisinde çatışmalar yaşanıyordu (Keyder, 1990:27). Bu dönemde Gümrük İdaresine mensup görevliler de bu sınıfsal ayrıcalıktan faydalanan, çıkar çatışmasına dayalı olarak sık değişen idari yapılanmada konumlarını güçlendirerek varlıklarını hissettirmeye çalışıyorlardı. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın 2010-2014 stratejik planında yer alan tarihçeye göre Tanzimat dönemine kadar Osmanlı İmparatorluğu'nda gümrük vergilerinin toplanması iltizam usulüne göre (müstelzimler aracılığıyla) veya emanet usulüne göre (doğrudan hazineye bağlı gümrük eminaleri aracılığıyla) gerçekleştiriliyordu. Tanzimat'la birlikte müstelzimlerin kendilerine menfaat sağlamaları ve yolsuzluk olaylarına karıştıklarına dair şikayetlerin artması üzerine 1840 yılında iltizam usulünden vazgeçilerek maaşlı ve yeminli memurların

emanet usulü ile görevlendirildiği yeni sisteme geçildiği görülmüştür. Bu dönemde İstanbul Emtia Gümrüğü kurularak merkez gümrük olarak tayin edilmiş ve gümrükler ilk defa kurumsal bir yapıya kavuşturulmuştur (İpçioğlu: 2003).

Osmanlı'dan sonra gümrüklerde cumhuriyet tarihi boyunca da teşkilat yapısında sık sık değişime gidilmesi ve kurumsallaşmanın sağlanamamasının temelinde, geçmişten kalan bu eski alışkanlıkların etkisi bulunmaktadır. Günümüzde gümrüklerde gerçekleşen idari yapılanmaları sorguladığımızda Osmanlı döneminden bu yana kurumsal bir irade değişikliği yaşanmadığı gözlemlenmektedir. Değişime dair Gümrük İdaresinde de diğer kurumlardan farklı bir süreç yaşanmamış olup, katı hiyerarşi, bol bürokrasi, merkeziyetçi ve dikey yapılanma ile Weberyen bürokrasinin örgüt modeli ile hizmet sunumu sağlayan gümrük teşkilatı uzun yıllar reform adına sadece değişik bakanlıkların bünyesine dahil edilmiştir. Kurumun merkez yapılanmasında bu değişiklikler yaşanırken taşra teşkilatında ise her il'e bir gümrük gibi siyasi söylemlerle açılan, daha sonra ise işsizlik ve verimsizlik dolayısıyla kapatılan gümrük müdürlükleri ile bugünlere gelinmiştir.

Gümrüklerde diğer kurumlardan farklı olarak gümrük mevzuat ve politikalarını belirlemede bağımsız davranma imkanının bulunmayışı ve uluslararası ticaretin, taraf olduğumuz GATT (Ticaret ve Gümrük Tarifeleri Genel Anlaşması-1953 yılında imzalandı), WTO (Dünya Ticaret Örgütü-GATT'ın devamı), Gümrük Birliği (1996) gibi uluslararası organizasyonlar ile şekillenmesi değişim için baskı unsuru olmuştur. Gümrük İdaresinin gerek fonksiyonel olarak verdiği kamu hizmeti uygulamalarında gerekse örgütsel yapılanmasında uluslararası kriterlere uymak zorunda olması, gümrüklerde yeni kamu yönetimi anlayışının benimsenmesinde ve uygulamaya geçilmesinde pozitif katkı sağlamıştır.

3.1. Türk Gümrük İdaresinin Sorunları

Türkiye'de kamu kurumları ile alakalı olarak hantal yapı, aşırı istihdam, yetki ve sorumluluğun iyi dağıtılamamış olması, engelleyici bürokratik

zihniyet, siyasetin bürokrasi üzerindeki olumsuz etkileri gibi nedenlerle kamu kesiminin öncü olmak yerine gelişmenin önünü tıkamakta olduğu şeklinde eleştiriler yapılmaktadır(DPT, 2000:3). Türk Kamu Yönetiminin geleneksel yönetim anlayışına göre kurgulanan organizasyon yapısında bu tür sorunlar Gümrük İdaresinde de geçerliliğini korumaktadır.

3.1.1. Atama Politikalarındaki Çelişkiler ve Nitelikli Personel Yetersizliği

Ülkemizde personel rejimini düzenleyen 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 1965 tarihli olduğunu ve zaman içinde bazı güncellemeler yapılarak günümüze kadar geldiğini görmekteyiz. Yeni kamu yönetimi anlayışının küresel olarak 20. yüzyılın son çeyreğinde şekillenmesine paralel olarak Türk Kamu Yönetimi'ndeki dönüşümün de otuz yıl önce başladığını düşündüğümüzde söz konusu Kanun'un ihtiyaca cevap vermediği açıktır. Gümrük İdaresinde personel işlemleri 657 sayılı Kanun'a dayalı olarak gerçekleştirilmekte olup söz konusu Kanun'un genel hatlarının insan kaynakları yönetiminden ziyade kamu personel yönetimine dayalı personel rejimini benimsemesi sebebiyle gümrüklerde yeni kamu yönetimi anlayışına entegre bir modelin uygulamaya yansımalarının mümkün olmayacağını teorik olarak söyleyebiliriz. Buna karşılık gümrüklerde stratejik yönetimin unsurları olan performans programları, rehberliğe dayalı denetim anlayışı, performans dayalı ücretlendirme gibi yeni yönetim bileşenlerinin 5018 sayılı "Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu" ile hayata geçirilmesiyle birlikte insan kaynakları yönetimine geçiş sürecinde birtakım adımlar atılmıştır.

İşe almada gerekli özen gösterilmediği takdirde personel hizmet sunma yerine örgüte bir yük olabilir. Personel işe alınmadan önce örgüt analizi, iş analizine dayalı görev tanımları yapılmamış ve norm kadrolar tespit edilmemişse, gereğinden fazla veya gerekli nitelikleri taşımayan personel alınması durumu ile karşılaşılabilir (Yar, 2007:337). Kamu sektöründe ihtiyaç duyulan iyi beyinleri işe almak ve işte tutmak için gerekli esneklik bulunmamaktadır. Kanunlar çerçevesinde tanımlanmış ücret ve haklar dışında bir ilave

ödemenin yapılması mümkün değildir (Güran, 2005:37). 657 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemeler yeni kamu yönetimi anlayışının en temel ilkelerinden biri olan performans dayalı ücretlendirmeye imkan tanımamaktadır. Gelenekseli önceleyen bu mevzuat ise üst düzey nitelikli personelin kuruma kazandırılmasını güçleştirmektedir. Gümrüklerde personel politikasına ait en önemli yaklaşımlardan biri 1983 yılında dönemin Maliye Bakanlığı ile Trakya Üniversitesi arasında imzalanan protokole dayanarak Gümrük İşletme ön lisans programının açılması olmuştur. Bakanlığın başarılı öğrencilere burs vermesi, müfredattaki meslek dersleri sayesinde gümrük mevzuatına hakim yetişmiş personelin mezuniyet sonrası kuruma kazandırılması ile uzunca bir süre nitelikli personel sıkıntısı yaşanmamıştır. 1993 yılına kadar devam eden bu uygulamadan diğer üniversitelerde desöz konusu programların plansız olarak çoğalması sonucu burs sisteminin uygulanamaz hale gelmesiyle vazgeçilmiştir. Meslek dersleri görmüş yüksek öğrenim öğrencilerine verilen burslar kesildikten sonra tekrar eskiye dönülerek kamu bankalarından, tasfiye edilen kurumlardan oluşturulan personel havuzundan ve kurumun kendi içerisinden yardımcı hizmetli, şoför kadrolarından prosedürü tamamlayan sınavlarla personel ihtiyacı giderilmeye çalışılmıştır.

2000'li yıllarda ise yeni kamu yönetimi anlayışının uygulamadaki yansımaları personel rejiminde de kendini göstermeye başlamıştır. Bu dönemde "Kamu Görevlerine İlk Defa Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Genel Yönetmelik" gereği merkezi sınav yöntemi uygulanmaya başlanmıştır. Bu uygulama sayesinde Gümrük İdaresinin personel profili eğitim düzeyi olarak belli bir seviyeye çekilmiştir. Kamu yönetimindeki dönüşüm hareketi sayesinde insan kaynakları yönetiminin eşitlik ve liyakat ilkeleri gereği merkezi sınav sistemine dayanarak göreve başlayan personel sayesinde kurum çalışanlarının eğitim düzeylerinde gözle görülür iyileşmeler halen gözlenmektedir.

Diğer taraftan en son yapılan mevzuat değişiklikleri ile merkezi sınav uygulamasının esnetil-

mesine ilişkin gelişmeler ise, 640 sayılı KHK'nın 38. Maddesinde yapılan değişiklikler ile güncellenmiş olup "ilgili mevzuat uyarınca yapılan merkezî sınavdan yetmiş ve üzeri puan alanlar arasından, sınav komisyonlarınca yapılacak sözlü sınav sonucuna göre belirlenir" hükmü getirilerek, merkezi sınavın yanı sıra devreye mülakat sisteminin de sokulmasıyla liyakat esasının göreceli olarak zedelendiği düşünülse de adil yapılacak mülakat sınavlarının temsil kabiliyeti, kurumsal uyum, motivasyon gibi unsurları dikkate alarak doğru tercihlerin yapılmasını da kolaylaştırabileceği unutulmamalıdır.

Gümrük personel rejimindeki diğer önemli bir sorun ise 657 sayılı Kanun gereği memurluğun güvenceli bir statü olması nedeniyle tasfiye edilemeyen kadrolardan kaynaklanmaktadır. Söz konusu Kanun'un işini iyi yapmayan veya performansı düşük olan memurun tasfiye edilmesine imkan tanımaması, kurumların böyle durumlarda etik olmayan başka seçenekler üretmesini zorunlu kılmıştır. Gümrük ve Ticaret Bakanlığında da personelin genel eğitim durumuyla örtüşmeyen teknik bir mevzuatın hizmet sunumunda esas olması, yetersiz personelin sık değişen atama politikaları ile tasfiye edilmesi yöntemine başvurulmasını sağlamıştır. Bu sebeple kamu kurumları arasında personelin atamalarla ilgili açtığı idari davalarda Bakanlık ilk sıralarda yer almaktadır.

3.1.2. Ücret Politikalarındaki Tutarsızlıklar.

Kamu sektöründe çalışanların ücretleri ve terfileri genellikle performansına göre belirlenmektedir (Güran, 2005:37). Kamu kesiminde tek bir kanuna dayalı veya temel özelliklerini ve temel ölçütlerini tek bir kanundan alan bir ücret rejimi uygulanmaktadır (DPT,2000:55). Gümrük personelinin de maaşı bu prensibe dayalı olarak 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun derecelendirme ilkeleri esas alınarak belirlenmektedir. Ancak Gümrük İdaresinde de diğer kamu kurumlarında olduğu gibi 657 sayılı yasanın ücretlendirme konusundaki eksikliklerini ikame edecek kurumsal düzeyde birtakım ödemeler zaman içerisinde yerleşmiştir. Bunlar fazla mesai ve yolluk ödemeleri adı altında persone-

le kadro gözetmeden yapılan ödemeler olup, geçmiş 1980'li yılların da öncesine kadar giden bu ödemelerin kaynağını devlet bütçesi yerine hizmet sunumu karşılığı mükelleflerden tahsil edilen ücretler oluşturmaktadır. Bütçeden ödenen maaşlarda performans kriterlerinin dikkate alınmaması diğer taraftan mükelleflerden tahsil edilen fazla mesai ve yolluk ücretlerinde ise personele dağıtım aşamasında adil bir sistemin kurulamamasını, kaynakların etkin kullanılmadığı şeklinde değerlendirmemiz mümkün olup bu durum yeni kamu yönetimi anlayışının performans ve ücretlendirme ile ilgili temel ilkeleri ile de örtüşmemektedir.

3.1.3. Kamuoyundaki Yolsuzluk Algısı

Geçmişten günümüze kamudaki birçok olumsuzluğun temeli yolsuzluğa dayandığından şemsiye bir kavram olarak nitelendirilen yolsuzluğun tek bir tanımlaması bulunmamaktadır. Bu yüzden yolsuzluğun her yarattığı olumsuzluk için ayrı vurgular yapılarak değişik ifadeler kullanılabilir. Avrupa Konseyi'nin Yolsuzluğa İlişkin Vatandaşlık Hukuku Sözleşmesi'nin 2. maddesine göre yolsuzluk "rüşvet alan, usulsüz fayda sağlayan kişiden, beklenen görev ya da davranışı bozacak biçimde doğrudan ya da dolaylı olarak, rüşvet ya da diğer usulsüz fayda talep etmek, sunmak, vermek ya da kabul etmek" şeklinde ifade edilmektedir. Dünya Bankası'na göre ise yolsuzluk "kamu ile özel" in ilişkisinden kaynaklanmakta ve kamu gücünün/görevinin özel menfaat amacıyla kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Al,2005:239). Prof. Dr. Robert KLİTGAARD tarafından $Y (Yolsuzluk) = T (Tekel Gücü) + K (Karar/Takdir Yetkisi) - S (Sorumluluk)$ olarak (Durmaz, 2010), pozitif bilimlerin çıktıları ile matematiksel olarak da formüle edilmiştir. Bu şekilde literatürde yolsuzluğun onlarca farklı tanımına rastlamak mümkün olmakla birlikte ortak nokta yolsuzluğun kamudan soyutlanamayacağı hususudur.

Ülkelerin yolsuzlukla alakalı seviyeleri için Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün (Transparency International) yolsuzluk algılama endeksi önemli bir referans olarak kabul edilmektedir. Endeks-

teki verilere göre Türkiye 2009 yılı temiz toplum sıralamasında 180 ülke içinde 4.4 not ortalaması ile 61. sırada yer almaktadır (Coşkun, 2010:20). Bu durum ise, ülkemizde yolsuzlukla mücadelede daha yolun başında olduğumuzu ancak kamu yönetimindeki paradigma değişikliği paralelinde yeni ilke ve değerlerin benimsenmesi ile yolsuzluk olaylarını asgari seviyeye çekebileceğimizi göstermektedir. Gümrük ölçeğinde ise mevzuatın karmaşıklığı yolsuzlukla mücadeleyi güçleştirmektedir. Bürokrasisi yoğun ülkelerde rüşvete dayalı yolsuzluğun bürokrasinin hantal çarkını hızlandıran yağ işlevi görebileceği ve alınan yanlış kararların telafisini sağlayacağı tartışma konusu olmaktadır. Bu şekilde yasalara uygun bir talebin daha çabuk gerçekleşmesini sağlamak amacıyla rüşvet vererek bürokrasi çarkını hızlandırmak sisteme zarar verir mi? (Al, 2005:241) Sorusu sıkça sorulsa da bu noktada ortaya çıkan diğer bir sorun rüşvet yağıyla hızlanan bürokrasinin zamanla daha fazla yağ isteyebileceği ve bunun da toplum ve sistem üzerinde yapacağı aşındırmanın boyutudur.

3.1.4. Hizmet İçi Eğitimlere Ait Beklentilerin Karşılanamaması

Gümrük mevzuatı ve uygulamalarının teknik boyutu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesini zorunlu kılmaktadır. İdarenin geleceğe yönelik projeksiyonlarında hedeflere varılabilmesi için hizmet içi eğitimlerin planlamasında geleneksel yöntem ve anlayıştan vazgeçilerek ihtiyaçları karşılayabilecek atölye çalışmaları, örnek olaylar gibi yeni eğitim tekniklerinin de kullanıldığı eğitim odaklı eylem planlarının oluşturulması gerekmektedir. Gümrük ve Ticaret Bakanlığının eğitim faaliyetleri mercek altına alındığında Tablo 1’de görüldüğü gibi son yıllarda belli bir mesafe alındığını söylememiz mümkündür.

Tablo 1: Eğitim İstatistikleri

	Program Sayısı	Katılımcı Sayısı
2012 Yılı	571	14701
2013 Yılı (1. 6 aylık)	283	10068

Kaynak: eğitim.gtb.gov.tr

Bununla birlikte eğitim faaliyetlerinde niclikle birlikte nitelik olarak da gelişimin sağlanması muhakkaktır. Bunun için ise kurum içinde gerekli şartları taşıyan liyakat sahibi personelin özellikle “eğitiminin eğitimi” programları ile yetiştirilmeleri bu konudaki faaliyetlerde önceliği oluşturmaktadır.

3.2. Gümrüklerde Yönetimsel Dönüşüm

Gümrükler ülkenin ithalat, ihracat ve turizm sektörlerinin diğer ülkelerle uluslararası rekabetinde, avantaj veya dezavantaj yaratacak bir konuma sahiptir. Bu yönüyle kurumun hizmet sunumu ulusal boyutları aşarak, evrensel standartları yakalamak mecburiyetindedir. Böylesine siyasi, iktisadi ve teknolojik rekabetin kıyasıya yaşandığı küresel bir ortamda Türkiye’nin pozisyonu ve üstleneceği rol, dış dünyayla ilk temasın yaşandığı gümrüklerin performansı ile doğru orantılı olacaktır. Bilginin, teknolojinin hatta sosyal-toplumsal olayların evrensel boyutlara taşındığı günümüzde ülkelerin kamu yönetimleri de tek tipleşmeye doğru yol almakta ve bilgi toplumunun artan beklentilerine göre şekillenmektedir. Gümrük İdaresinin hizmet sunumunda küresel rekabetin bir parçası olması, Türk Kamu Yönetimindeki dönüşüme rehberlik etme sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir.

3.2.1. İdari Yapılanmadaki Değişiklikler

Kamu yönetimindeki yeni anlayış ulusalın küreselle dönüşümünü sağlayacak evrensel niteliklere sahip yönetim modellerini gerektirmektedir. Kamu kurumlarında böyle bir yapılanmanın hayata geçirilmesi için geleneksel örgüt sisteminin yerine yeni yönetim ilke ve kavramlarının uygulanmasını sağlayacak idari yapılanmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede Gümrük İdaresindeki yapısal-yönetimsel dönüşüm de devletin bütünündeki yeniden yapılandırma çalışmalarıyla beraber yürütülmektedir. Gümrüklerin kurumsal yapısında yeni oluşturulan idari birimler de bu amaçlar doğrultusunda yönetim organizasyonuna dahil edilmişlerdir. Geleneksel yönetim anlayışında yer alan birçok uygulama

ile bunlarla ilişkili idari birim, kadro ve mevzuat, stratejik yönetim anlayışında güncellenerek yeni mevzuat, yeni kadrolar ve yönetim birimleri oluşturulmuştur. Gümrük İdaresinde yasal mevzuatla da desteklenen örgütsel değişimin yeni birimleri,

- Strateji Geliştirme Başkanlığı
- Risk Yönetimi ve Kontrol Genel Müdürlüğü
- Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı
- İç Denetim Birim başkanlığı
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

olarak kurumsal yapılanmanın birer parçası olmuşlardır.

3.2.2. Yeni Yönetim Kavramları ve Gümrükler

Türk Kamu Yönetimindeki değişim sürecinde birtakım yeni kavramların akademik literatürden resmi mevzuata girdiğini görmekteyiz. Bunlardan hesap verebilirlik, rehberliğe dayalı denetim, performans dayalı ücretlendirme, sürekli gelişme, kalite, yönetim, standart, mesleki etik öne çıkanlar olarak sıralanabilir. Son on yılda yasama faaliyetlerinde görülen düzenlilik ve kararlılık kamu yönetimindeki değişimin ivme kazanmasını sağlamış, gümrüklerdeki değişimin de çıktılarını ulaşılmaya başlanmıştır. Gümrük İdaresindeki değişim süreci halen dinamik bir yapıda devam etmekte olup yönetim ve etik değişime dair somut çıktılara ulaşılan ilk kavramlar olarak dikkat çekmektedir.

• Yönetişim

Yeni kamu yönetimi anlayışının önem verdiği hususlardan biri de kamu hizmetlerinin sunumunda geleneksel yönetim anlayışının aksine, kamu-özel sektör işbirliğine dayalı formüllerin aktif olarak kullanılmasıdır. Bu düşünce doğrultusunda gerek kamu hizmetlerinin üretilmesinde gerekse kamu yararının korunmasında tek alternatifin devlet olmadığı, özel sektörün de sisteme dahil edilerek farklı çözümler üretilebileceği, hatta bu süreçte devletin tekeli vasfının kırılarak üretimden ziyade düzenleyici ve denet-

leyici bir rol üstlenmek suretiyle etkinliğinin ve verimliliğinin arttırılacağı benimsenmiştir.

Yönetişim (governance) olarak kavramsallaştırılan bu yapıda kamu yönetimi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını içine alan kompleks bir sistem ve bunların kendi aralarındaki ilişkiler ağını oluşturan etkileşimler olarak tanımlanmaktadır (Eryılmaz, 2010:27). Kamu hizmetlerinin sunumunda özellikle de altyapı yatırımlarında yönetime dayalı projelerden sıkça faydalanılmaktadır. Kamu yönetiminde yönetim stratejisi çerçevesinde hayata geçirilen en başarılı çalışmalardan biri olarak Gümrük Kapılarının Modernizasyonu Projesi'nde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği) arasında yapılan anlaşma çerçevesinde birçok sınır kapısının yenilenmesini gösterebiliriz. Yap-işlet-devret modelinin seçildiği bu ortaklıkta bugüne kadar Kapıkule Gümrük Kapısı (Bulgaristan) başta olmak üzere birçok kara sınır kapısı tüm altyapı hizmetleri ile birlikte sıfırdan inşa edilerek hizmete sokulmuştur. Yönetişim modeli merkezinde gerçekleştirilen bu hizmetlerin geleneksel yöntemlerle gerek finans olarak kurumun bütçeden alacağı pay ile gerekse yönetim olarak yoğun bir bürokrasi sarmalında dikey bir hiyerarşik yapılanmada emir komuta zinciri içerisinde gerçekleşmeyeceği muhakkaktır. Bu açıdan örneklendirdiğimiz uygulama, geleneksel kamu yönetimi anlayışı ile yeni kamu yönetimi anlayışı arasındaki farkı teşhir eden elle tutulur somut bir örnek olmasından dolayı önem taşımaktadır.

• Etik

Etik kavramının temeline indiğimizde felsefenin bir alt dalı olduğunu, bu disiplinin dilimizde yakın zamana kadar ahlak ya da ahlak bilimi olarak adlandırıldığını görüyoruz (Aslan aktaran Bedük, 2005:60). Meslek etiği ise doğrudan doğruya insanla ilgili mesleklerde uyulması gereken davranış kuralları olarak tanımlanabilir (Kuçuradi aktaran Aydın, 2010:9). Mesleki etik her zaman bir grubun eseridir (Durkheim aktaran Aydın, 2010:109). Her meslek grubunun uyması gereken farklı mesleki etik kurallar mevcuttur. Kamu görevlerinde çalışanların uyması gereken

kurallar yasalarla belirlenmiştir ancak hukuki düzenlemeler sadece asgari etiği sağlayacak kadar etkili olabilirler. Buna karşılık asıl etik ise yasal olandan daha ileri seviyeye ulaşmaya yönelik çabaları içerir. Etik kavramını irdelerken çıkar çatışmasını da mercek altına almamız faydalı olacaktır. Çıkar çatışmasının literatürde farklı tanımlamalarına rastlamak mümkün olmakla birlikte en basit anlamda, kamu görevlisinin görevini icra ederken yetkilerini kullanması esnasında kişisel menfaatleri ile kamu menfaatleri arasında ikilemde kalması şeklinde değerlendiriliriz. Kamuda yaşanabilecek çıkar çatışmalarına dair çok çeşitli örneklemeler yapılabilir. Yüksel'e göre küresel olarak resmi ve resmi olmayan belgelere göre şu şekilde kategorize etmek mümkündür(Yüksel, 2005:28-32).

- Kendi yararına işlem (Self-dealing)
- Kamu görevlisi üzerinde onun irade serbestisini ihlal edecek nitelikteki haksız ve kanunsuz tesir
- Memuriyet görevinin suistimali
- Kamu faaliyetleri için özel ücret
- Kamu görevinden özel menfaat elde edilmesi
- Kamu görevi sonrası istihdam-Döner kapı (The Revolving Door)

Her biri kendi içerisinde birtakım özel durum analizleri gerektirse de Gümrük İdaresinde en sık rastlanılan çıkar çatışması **döner kapı** olarak isimlendirdiğimiz kamu görevi sonrası istihdamdan kaynaklanan etik dışı davranışlardır. Kamu görevi sonrası istihdam, kamu çalışanının çalıştığı kurumdan ayrıldıktan sonra tekrar aynı kurumda fakat farklı kimlikle iş takibinde bulunması anlamına gelmektedir. Sonradan iş takibiyle alakalı 02.10.1981 tarihli 2531 sayılı "Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkındaki Kanun" ile kamu kurumları için genel sınırlamalar düzenlenmiş olup etik mevzuatta da aynı paralelde bakış açısı mevcuttur. 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve bağlı yönetmelikte yer alan hükümler ile kurumdan

ayrılan bir kısım üst düzey personelin gümrük müşavirliği-yetkilendirilmiş gümrük müşavirliği isimleri altında gümrüklerde özel sektör temsilen faaliyette bulunmaları mümkündür. Bu pozisyondaki sınırlı sayıda eski bürokratin hem kamu tecrübesine sahip olmaları, hem de hizmet verilen özel sektörün kamudan beklentilerini iyi bilmeleri hususları dikkate alınarak, uygulamaya yönelik alt mevzuatın oluşturulmasında sektör temsilcileri olarak muhatap alınması pratikteki sorunların çözümüne de katkı sağlayacaktır.

Yeni kamu yönetimi anlayışının gümrüklere kazandırdığı mesleki etik mevzuatın şekillenmesinde Türk Kamu Yönetiminde yaşanan dönüşüm belirleyici olsa da gümrüklerle alakalı uluslararası yapıların da bu konudaki etkileşim ve katkılarını göz ardı etmemek gerekir. Gümrüklerin evrenselliği düşünüldüğünde uyulması gereken mesleki etik ilkelerin sadece ulusal mevzuat ile sınırlı kalmayacağı açıktır. Bu çerçevede Dünya Gümrük Örgütü tarafından 1993'te yayınlanan ve 2003 yılında revize edilen "Arusha Deklarasyonu", 2000 tarihli "Avrupa Konseyi Kamu Görevlileri İçin Davranış Kuralları" rehberi ve Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'na üye ülkelerin gümrük idareleri çalışanları için tespit ettikleri dürüstlük prensiplerini içeren 2001 tarihli "İstanbul Deklarasyonu" mesleki etik mevzuatın şekillenmesinde belirleyici olmuştur.

Kurumun kamuoyundaki algısında yolsuzluk ve rüşvet olayları ile özdeşleştirilmesinin yanı sıra bu konuda yapılan kamuoyu yoklamalarında ilk sıralarda yer alması, kamu yönetiminde yaşanan paradigma değişimine rağmen etik anlayışa dair kurum kültürünün oluşturulmasında istenilen hedeflere henüz ulaşamadığı gözükmektedir. Bu konuda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Etik Komisyonu gerek Türk Kamu Yönetimindeki etik kültürün oluşturulmasına yönelik AB, Avrupa Konseyi gibi uluslar arası kuruluşların rehberliğinde gerçekleştirilen çalıştay, sempozyum, konferans türü çalışmalara gerekse mesleki etik ilke ve faaliyetlere yönelik benzer çalışmalara aktif olarak katılmakta ve eylem planlarının oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. Özellikle

bu kapsamda Etik Eğitici Eğitimleri ayrı bir öneme sahip olup kurum çalışanlarının eğitimleri için belirlenen personelin atölye çalışmalarına katılarak etik eğitmenliği eksikliği giderilmiştir. Ayrıca sadece 2013 yılı içerisinde 2403 çalışana “Meslek Etik İlkeleri” ve “Kurum Kimliği-Kurum Kültürü” eğitimleri verilmiştir. Bakanlık Etik Komisyonunun söz konusu faaliyetleri Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının etik kültüre yaptığı vurgu ile aynı paralelde olup pratikteki çıktıları orta ve uzun vadede daha sık gözlemlenebilecektir.

Sonuç ve Öneriler

Gümrük İdaresindeki değişim sürecini değerlendirmek için Türk Kamu Yönetimindeki yeniden yapılanma çalışmalarını iyi analiz etmemiz gerekmektedir. Bilindiği üzere yeni kamu yönetimi anlayışının yönetimle alakalı organizasyon yapısı her ne kadar 5018 sayılı Kanun ile yeni birimler kurularak düzenlenmeye çalışılsa da bu yeterli olmamakta, faaliyete geçirilen birimlerin uygulamak zorunda oldukları yeni yönetim anlayışına dayalı faaliyet ve projelerin pratikte sorunlarla karşılaştığı görülmektedir. Bu sorunlar 1960 sonrası kamu yönetiminde idari reformların hayata geçirildiği planlı kalkınma dönemlerinde yaşanan sorunlarla örtüşmektedir. Hatırlanacağı gibi bu dönemde üretilen MEHTAP ve KAYA projeleri ile 1963 yılında başlatılan beş yıllık kalkınma planları, kamu yönetiminde değişime yönelik beklentileri karşılayamamıştır.

Bu dönemdeki çalışmaların uygulama projelerini kapsayacak şekilde hazırlanmaması, kalkınma planları ve yıllık programlarda yer alan politika ve tedbirlerin uygulanabilir proje niteliğinde olmaması ayrıca kuruluşların projeleri hazırlayıp uygulayabilecek uzman personele sahip olmamaları (DPT, 2000:9), başarıya ulaşamamasının temel nedenleri olarak göze çarpmaktadır. Benzer sebep-sonuç ilişkisini günümüzde kamuda yeniden yapılanma çalışmalarında da gözlemlemek mümkündür. Somut örnekler üzerinden gidersek bu sorunun en çok stratejik yönetim planlarında ve performans programlarında yaşandığını görebiliriz. Gümrük İdaresince de stratejik plan ve performans programlarının kurum-

sal bir sorun olan merkez-taşra kopukluğunun gölgesinde hazırlanması, gümrük mevzuatının taşradaki uygulamaları dikkate alınmadan teoriye yönelik (gümrük işlem süreleri gibi) planlar hazırlanarak sanal standartlar belirlenmesi, soyut-somut ilişkisinin kurulamamasına sebep olmakta bu durum ise değişim çabalarında hedef sapmalarını doğurmaktadır. Gerek stratejik planların hazırlanmasında gerekse uygulamayı düzenleyen alt mevzuatın hazırlanmasında taşranın da çalışmalara dahil edilmesi pratikte yaşanan sorunların azalmasına katkı sağlayacaktır. Benzer örneği kurumun etikle ilgili faaliyetleri için de dile getirmemiz olasıdır. Gümrüklerin kronikleşmiş en önemli sorunlarından birinin kamuoyundaki yolsuzluk algısı olduğu genel kabul gören bir görüştür. Buna karşılık etik ile alakalı çalışmalar ulusal etik mevzuatı gereği rehberlik ve yolsuzluğa karşı kurum kültürü oluşturmaktan çok dilek ve temenni niteliği taşıyan yaptırımdan uzak mahiyettedir. Bu konuda kurumsal olarak yapılacaklar şu aşamada ulusal mevzuat ile paralel niteliktedir.

Gümrüklerdeki yeniden yapılanma çalışmalarında hedefe varılamayan hususlardan bir diğerinin hizmet içi eğitimler olduğunu söyleyebiliriz. Bu konuda eğitim faaliyetlerinin yeterlilik ölçüsü olarak sadece düzenlenen kurs ve katılan personel sayısını kapsayan istatistiksel verilerin esas alınması, verilen eğitimin içeriği, hedef kitle, eğitimin çıktıları gibi işlevsel niteliklerin analiz edilmemesi hizmet içi eğitimlerin amacı ile örtüşmemektedir. Gümrük mevzuatının küresel ekonomik gelişmelere paralel olarak her dakika güncellenen dinamik bir yapı içermesi, gümrük çalışanlarının da kendilerini geliştirmelerini gerekli kılmaktadır. Bu konuda hizmet içi eğitimlerin ihtiyacı karşılamaya yönelik niteliği ile alakalı araştırma faaliyetlerine önem verilmesi, personel vizyonu ile alakalı politikalarda amaca ulaşmayı kolaylaştıracaktır. Diğer taraftan gümrükçülük mesleği, güncel mevzuat bilgisiyle beraber insan psikolojisi, halkla ilişkiler, genel ekonomi bilgisi gibi konuları da içerdiğinden yalnız mevzuat değil sözünü ettiğimiz konularda da personel gelişiminin sağlanması için daha aktif rehberlik ve eğitim faaliyetlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kurumsal olarak yeni kamu yönetimi anlayışına dair ilke ve kavramların yerleşmesi için gerekli yasal mevzuatın yerine getirilmesine rağmen değişime yönelik bahsettiğimiz menfi örneklerin temelinde sadece Gümrük İdaresine has değil, Türk Kamu Yönetimi ve ülkenin toplumsal kültürü ile alakalı bazı gerçekler de bulunmaktadır. Sorun çözmeye yönelik bir yaklaşımın ve yeteneğin gerek toplumsal planda gerekse kamu yönetimi planında yeterince gelişmemiş olması idari reform çalışmalarını da olumsuz etkilemektedir. Özellikle bürokrasi içinde sorunlara çözüm arama ve yapılmamış olanı yapmak yerine mevcudu korumaya yönelik tutumların daha risksiz olması nedeniyle tercih edilmesi yenileşme çabalarını olumsuz yönde etkilemektedir (DPT, 2000:10).

Gümrüklerde hayata geçirilmeye çalışılan değişimin en önemli belirleyici faktörü yine insan unsuru olarak gözükmemektedir. Geleneksel anlayıştan elde edilen kazanımlar olarak görülen iş garantisi, siyasetin gölgesi, kayırmacılık gibi unsurlar değişimi gerçekleştirmekle görevli bürokratların bu sorumluluğu yerine getirmemelerine rağmen sistem içerisinde barınabilmelerine olanak sağlamaktadır. Rutin yerine farklılık yaratma, sorumluluk alma, sorunları dile getirme, çözüm üretme gibi değişimi sürdürülebilir kılan davranış kalıpları mevcut sistem içinde hala mümkün gözükmemektedir. Zor olan bürokrasi içerisinde risk olarak hiyerarşiye rağmen çözüme odaklanmaktır. Bu durum bireylerin çabalarıyla birlikte, sistem ve kurumsal kültür ile de yakından alakalıdır.

Kaynakça

- AL, H. (2007), "Türk Yerel Yönetimlerinin Yeniden İnşası", **Dönüşüm Sürecindeki Türkiye**, Ed. *****, Alfa Yayınları, İstanbul, 364.
- AL, H. (2005), "*****", Sakarya Üniversitesi Siyasette Etik Sempozyumu, Sakarya
- Bedük, A. (2005), "Polis Meslek Etiği", *****, Sakarya, 60.
- Bilgiç, V.(2003), "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı", **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar**, Ed. Asım BALCI vd, Seçkin Yayınları Ankara, 29-32.

- Coşkun, H (2010), "Kamu Etiği ve Gümrük Personeli Mesleki Etik İlkeleri Üzerine",Gümrük Bülteni, Yıl:2010, Sayı:2,Ankara.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (2000), 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kamu Yönetiminin İyileştirilmesi ve Yeniden yapılandırılması Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 9-10.
- Durkheim (1949), aktaran Aydın, İ.(2010),Yönetmelik Mesleki ve Örgütsel Etik,Pegem Akademi 4. Baskı,Ankara,109.
- Durmaz, Ö. F.(2010), "Yolsuzluk:Bedeli Hepimiz Ödüyoruz",Gümrük Dergisi, Sayı 58-59, Ankara.
- Dursun D.-Duran B. ve Al H.(2007),Dönüşüm Sürecindeki Türkiye,Alfa Yayınları,İstanbul,1.
- Eryılmaz, B.(2007), "Değişen Kamu Yönetimi Anlayışı ve Bürokrasi",**Dönüşüm Sürecindeki Türkiye**, Ed.***** , Alfa Yayınları, İstanbul 54.
- Eryılmaz, B.(2010), Kamu Yönetimi, Okutman Yayıncılık, 3. Baskı Ankara,16-27.
- Güran, M. C.(2005),Kamu Hizmetlerinde Performans Ölçümü, Maltepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, 37.
- İpçioğlu, M.(2003), Osmanlı Araştırmaları, "Osmanlı Devletinde Gümrük İşleri" <<http://www.os-ar.com/modules.php?name=News&file=article&sid=63>> erişim, 15.09.2013
- Keyder, Ç.(1990),"Türkiye'de Devlet ve Sınıflar", İletişim Yayınları, 2. Baskı İstanbul, 27.
- Köse, Ö.(2007), "Küreselleşmenin Devlet ve Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkileri ve Türk Kamu Yönetimine Yansımaları", Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması II, Beta Yayınevi, İstanbul, 2.
- Nohutçu A. ve Balcı A.(2003),Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar,Seçkin Yayınevi, Ankara, s.13.
- Kuçuradi (1988), aktaran Aydın, İ(2010),Yönetmelik Mesleki ve Örgütsel Etik,Pegem Akademi 4. Baskı,Ankara, 9.
- Yar, F.(2007), "Küreselleşmenin Devlet ve Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkileri ve Türk Kamu Yönetimine Yansımaları", **Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması II**, Beta Yayınevi, İstanbul,337.
- Yılmaz, A. ve Ökmen, M.(2004),Kamu Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Yüksel, C.(2005), "Kamu Yönetiminde Etik ve Çıkar Çatışması", Sakarya Üniversitesi Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu, *****, Sakarya, 28-32.

MÜLGA KAÇAKÇILIK FİİLLERİNİN, GÜMRÜK KANUNUNDA DÜZENLENMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

Sami CEYHAN*
Serkan GÖKTAŞ**

Özet

6455 sayılı Gümrük Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 11/4/2013 tarihinde yürürlüğe girmesiyle, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu mülga 3 ve 6'ncı maddelerinde yer alan kaçakçılık kabahatleri 4458 sayılı Gümrük Kanunu'na aktarılmış, böylece Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na göre yürütülmeye devam edilen bir çok soruşturma ya da dava fail lehine sonuçlanırken, ileriki uygulamalar açısından Gümrük Kanunu'ndaki idari yaptırımların ağırlaştırıldığı izlenimi oluşmuştur.

31/8/2011 tarihinde Gümrük Uzlaşma Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesiyle, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'ndaki fiiller dışında kalan gümrük vergileri alacakları ile Gümrük Kanunu'nda ve ilgili diğer kanunlarda öngörülen cezalarda gümrük idareleri ile yükümlüler arasındaki uzlaşma hükümleri, 6455 sayılı Yasanın yürürlüğe girmesiyle mülga kaçakçılık fiilleri için de söz konusu olmaya başlamıştır.

Makalemizde, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda düzenlenen mülga kaçakçılık fiillerinin Gümrük Kanunu'na aktarılması ile oluşan yeni hukuki durum, idari yaptırımlardaki farklılaşma ve bu fiillerin uzlaşmaya konu olmaları yönüyle ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kaçakçılık, uzlaşma, suç, kabahat, kast ve kusur.

JEL Sınıflandırma Kodları: K23, K34, G38

Abstract

Along with the go in to the effect of the 6455 coded Customs Law and the Amendments to Some Laws on 11th April 2013, the misdemeanors which are laid down in obsolete article 3 and 6 of 5607 coded Smuggling Law are transferred to 4458 coded Customs Law, thus, meanwhile some continuing conducting investigations or lawsuits results for the benefit of perpetrators, it is given an impression that the administrative enforcements in Customs Law are aggravated in terms of the future implementations.

After the Customs Conciliation Regulation put into effect on 31th August 2011, conciliation provisions between the on credits of customs duty which are exclusive of Anti-Smuggling Law and the penalties laid down in Customs Law and concerned other laws are in question for obsolete smuggling acts after the 6455 coded law goes in to effect.

* Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi

** Gümrük ve Ticaret Müfettişi

In the article, the new judicial case with obsolete smuggling deeds that are arranged in the Anti-Smuggling Law and transferred into Customs Law, changes in the administrative enforcements and these acts are covered in terms of being subjected to the provision.

Key words: *Smuggling, reconciliation, felony, misdemeanor, deliberate and fault.*

JEL Classification Codes: K23, K34, G38

Giriş

765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nda "cürüm" olarak kabul edilen suç ve kabahatler, 2006 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda "suç" ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nda "kabahat" olarak düzenlenmişti. Genel ceza yasalarındaki bu düzenlemeye paralel olarak özel ceza yasaları da gözden geçirilmiş, bu kapsamda 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nda yer alan kaçakçılık fiilleri yaptırımlarına göre suç ve kabahat olarak yeniden ele alınmıştı. Kaçakçılık fiillerinin "kabahat" olarak değerlendirildiği söz konusu düzenlemeler ise Kaçakçılıkla Mücadele Kanununun ruhuna uygun düşmemiş, çeşitli çevrelerce eleştiri konusu edilmişti.

Ancak, 2013 yılına gelindiğinde; Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda yer alan kabahat fiillerinin birçoğunun ya da benzerlerinin 4458 sayılı Gümrük Kanununda kabahat olarak düzenlenmiş olması, dolayısıyla aynı fiil için hem idari hem de adli yargılama hükümlerine göre takibata geçilmesi bu düzenlemenin bir kez daha gözden geçirilmesini gerekli kılmıştır. Kaldı ki, 5607 sayılı Kanunda yer alan kabahatlerin ancak kasten işlenebileceği hükme bağlanmışken, 4458 sayılı Kanunda benzer nitelikteki fiiller taksirle işleme yeterli sayılmıştır. İdari ve adli yargı sürecinin uzaması, davaların kamuya olan maliyetinin artması gibi bir kısım sonuçlar da yeni bir düzenleme yapılmasında etkili olmuştur.

Bu gerekçelerle, 6455 sayılı Gümrük Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnameler-

de Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile söz konusu fiiller Kaçakçılıkla Mücadele Kanunundan çıkarılarak Gümrük Kanunu'na aktarılırken, bu kez de tartışmalar farklı bir boyut kazanmıştır. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu suç yasası kimliğine yeniden kavuşmuşsa da bu düzenlemeler "kast" ve "taksir" ile işlenen iki ayrı fiilin aynı idari yaptırımlara konu edilmesine yol açmıştır. Özellikle yargı safhasında bulunan kaçakçılık kabahatlerinde zımnî af söz konusu olmuştur. Kaldı ki, adli mercilerce gümrük idarelerine gönderilen dosyalarda Gümrük Kanununa göre zamanaşımı sürelerinin dolmuş olması bu davaların düşmesine sebep teşkil etmiştir.

1. Gümrük Kanunu'na aktarılan mülga kaçakçılık kabahatleri

5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3'üncü maddesinin mülga (8), (9), (10), (11), (13), (15)'nci fıkraları ile 6'ncı maddesi (1) nci fıkrası, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 234, 235, 236, 238 ve 239'uncu maddelerinde düzenlenmiş, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3'üncü maddesinin (16)'nci fıkrası ile 6'ncı maddesinin (2) nci fıkrası ise anılan yasa metninden çıkarılmakla beraber Gümrük Kanunu'na da aktarılmamıştır. Söz konusu düzenlemelerle Gümrük Kanununda daha önce aynı fiiller için öngörülen idari yaptırımlarda para cezası tutarlarında önemli artışlar meydana gelmiştir.

1.1. 6455 sayılı Kanunla değişmeden önce Gümrük Kanunu'nda yer alan fiiller;

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun mülga 235'inci maddesinde, antrepo ve geçici depolama yerlerindeki eşyanın gümrük idaresinin izni olmadan değiştirilmesi ya da bu yerlerden çıkarılmasında eşyanın ithalat veya ihracat vergilerinin yanı sıra vergilerinin üç katı para cezası gerektiren fiil; 5607 sayılı yasanın 3'üncü maddesi mülga (8) inci fıkrası paralelinde, 4458 sayılı yasanın meri 236'nci maddesinde sadece serbest dolaşımda bulunmayan eşya için gümrüklenmiş değerinin iki katı idari para cezası olarak yeniden düzenlenmiştir.

Yine, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun mülga 238'inci maddesinde, dâhilde işleme rejimi, gümrük kontrolü altında işleme rejimi ile geçici ithalat rejimine ilişkin hükümlerin ihlali halinde eşyanın gümrük vergileri tutarının iki katı para cezasını gerektiren fiil; 5607 sayılı yasanın 3'üncü maddesi mülga (9) uncu fıkrası paralelinde yapılan değişiklikle Gümrük Kanunu'nun meri 238'inci maddesinde, söz konusu rejim hükümlerinin ihlali halinde eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı para cezası şeklinde değiştirilmiştir.

Böylece idari para cezalarının hesaplanmasında; Gümrük Kanununun mülga maddelerinde gümrük vergileri, meri maddelerinde ise gümrüklenmiş değer esas alınmıştır. Gümrüklenmiş değer, ithal eşyası için eşyanın CIF kıymeti ile gümrük vergileri toplamı, ihrac eşyası için FOB kıymeti ile gümrük vergileri toplamı olduğu göz önünde bulundurulduğunda cezalarda önemli miktarda artış olduğu söylenebilmektedir. Bu hususu örneklemek gerekirse; ÇHC'nden getirilen anti-damping ve ilave gümrük vergisine tabi 100 bin dolar değerindeki eşyada toplamda % 10 vergi bulunduğu farz edildiğinde, antrepodan gümrük idaresinin izni olmadan çıkarılan eşyada, değişiklik öncesi eşyanın vergileri toplamı olan 10 bin doların üç katı yani 30 bin dolar ceza uygulanırken, yeni düzenleme ile söz konusu ceza eşyanın gümrüklenmiş değerinin (CIF + gümrük vergileri=110) iki katına karşılık gelen 220 bin dolar olarak uygulanmaya başlanmıştır.

Esas itibarıyla Gümrük Kanunu'nda yapılan bu düzenlemelerin Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu paralelinde olduğu görülse de, önceki yaptırımlara göre bir artış olduğunu söylemek mümkündür.

"Öngörülen müeyyideler, kabahat fiilinin sağladığı ekonomik menfaati giderecek/önleyecek şekilde belirlenmelidir. Yoksa, ekonomik faaliyetin sürdürülemez hale getirilmesi olmamalıdır. Kabahatte/idari ihlal için uygulanacak müeyyidede ana saikin önlemek olduğunu, suçta olduğu gibi cezalandırma olmadığını unutmamak

gerekir. Müeyyidedeki ölçünün caydırıcılığı sağlaması yeterli olmalıdır. Yine, kabahat fiillerinin Gümrük Kanunu'na alınmasından beklenen müspet sonucun sağlanabilmesi, her idarenin ben Kanunu böyle anlıyorum diyerek farklı işlem yapmaması ve uygulama birliğinin teminine de bağlı bulunmaktadır (Hamidoğulları, 2013)."

1.2. 6455 sayılı Kanunla, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'ndan Gümrük Kanunu'na aktarılan fiiller;

- 5607 sayılı yasanın 3'üncü maddesi (10) uncu fıkrasında yer alan düzenleme, 4458 sayılı yasanın 235'inci maddesi 1 (a) ve (b) fıkrasına aktarılmış olup, genel düzenleyici idari işlemlerle ithalatı yasaklanan eşyanın ithalatında eşyanın gümrüklenmiş değerinin 4 katı idari para cezası; eşyanın değersiz, atık veya artık olması hali için öngörülen maktu para cezasının ise ton başına yirmibin TL den otuz bin TL ye ve bu eşyanın ambalajlı olması halinde kap başına dörtyüz TL den altıyüz TL ye çıkarılması,
- 5607 sayılı yasanın 3'üncü maddesi (11) fıkrasında yer alan düzenleme, 4458 sayılı yasanın 235'inci maddesi 1 (c) fıkrasına aktarılmış olup, ithali lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya yeterlilik belgesine tabi eşyanın yurda sokulmasında eşyanın gümrüklenmiş değerinin 2 katı idari para cezası, eşyanın değersiz, artık veya atık madde olması durumuna göre ise dökme ve kap olarak gelen eşyada Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda belirtilen maktu cezalarda artırıma gidilmesi,
- 5607 sayılı yasanın 3'üncü maddesi (13) üncü fıkrasında yer alan düzenleme, 4458 sayılı yasanın 235'inci maddesi 2 (a,b) fıkralarına aktarılmış olup, genel düzenleyici idari işlemlerle ihracı yasaklanan eşyanın ihrac edilmesinde, eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı para cezası; ihracı lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya yeterlilik belgesine tabi eşyanın

gümrük idaresi yanıtılmak suretiyle yurda sokulmasında Kaçakçılıkla Mücadele Kanunundaki eşyanın gümrüklenmiş değerinin yarısı kadar öngörülen idari para cezası ise Gümrük Kanununda eşyanın gümrüklenmiş değeri kadar idari para cezası,

- 5607 sayılı yasanın 3'üncü maddesi (15) inci fıkrasında yer alan düzenleme, 4458 sayılı yasanın 239'uncu maddesi ikinci fıkrasında düzenlenerek, gümrük vergileri ödenmeksizin ihraç edilen eşyada, eşyanın gümrük vergilerinin yanı sıra iki katı idari para cezası,
- 5607 sayılı yasanın 6'ncı maddesi (1) inci fıkrasındaki düzenleme, 4458 sayılı yasanın 235'inci maddesi 3'üncü fıkrasında, zati ve hediyeelik eşya dışında olup yolcuların beyanlarına aykırı olarak üzerlerinde ya da eşyası arasında veya taşıma araçlarında bulunan ya da başkasına ait olduğu halde kendi zati eşyası gibi gösterdikleri eşyanın gümrük verilerinin iki kat olarak alınarak sahibine teslimi,

Öngörülmüşken,

5607 sayılı yasanın 3'üncü maddesi 16'ncı fıkrasında yer alan ihracatın aracı şirket üzerinden gerçekleştirilmesi halinde 3'üncü maddede yer alan ceza yaptırımlarının imalatçı ve tedarikçiler hakkında da uygulanacağı, yasanın gerektirdiği nezaret görevini yerine getirmeyen aracı şirket yetkililerine malın gümrüklenmiş değerinin yarısı kadar idari para cezası verilmesi; ayrıca 6'ncı maddesi ikinci fıkrasında eşyanın yolcular tarafından gümrükten kaçırmak maksadıyla saklanmış ya da gizlenmiş halde bulundurulduğunun tespiti halinde öngörülen eşyanın gümrük vergilerinin üç kat alınıp sahibine teslim edilmesi; hükümlerinin 5607 sayılı yasadaki çıkartıldığı ancak Gümrük Kanununda düzenlenmediği, o halde söz konusu fiillerin tespitinde duruma göre 5607 sayılı yasanın 3'üncü maddesine ya da 4458 sayılı yasadaki yer alan düzenlemelere göre hüküm tesis edilmesinin uygun olacağına değerlendirilmiş olabileceği,

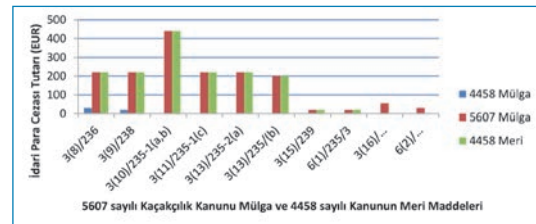
Diğer yandan Gümrük Kanunu'nun 235'inci maddesi 5'inci fıkrasında, Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen ve transit rejim beyanında bulunulan serbest dolaşımda olmayan eşyanın, beyan edilenden belirgin bir şekilde farklı cinsten olduğunun tespiti halinde, farklı çıkan eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı idari para cezası verilmesine hükümlendiği, söz konusu düzenlemenin Kaçakçılıkla Mücadele Kanunundan aktarılan düzenlemelerden olmadığı, esas itibarıyla transit rejiminde belirgin bir şekilde farklı cinsten eşya tespit edilmesi halinde uygulanacak cezanın tayini açısından varolan bir boşluğun giderilmesine yönelik bir düzenleme olduğu, diğer taraftan bu düzenlemenin kaçakçılık kastı ile işlenen fiillerde 5607 sayılı yasanın halen yürürlükte olan 3'üncü maddesi (3) üncü fıkrasındaki hükmü ortadan kaldırmadığı, sözkonusu fıkra *"Transit rejimi çerçevesinde taşınan serbest dolaşımda bulunmayan eşyayı, rejim hükümlerine aykırı olarak gümrük bölgesinde bırakan kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır."* hükmüne yer verildiği,

Görülmektedir.

2. 6455 sayılı Yasa ile mülga kaçakçılık kabahtlarının Gümrük Kanunu'na aktarılmasının hukuki sonuçları

2.1 Mülga ve meri mevzuatta yer bulan idari para cezalarının mukayesesi

Tablo 1 (Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu mülga ve Gümrük Kanunu meri idari para cezaları)

Tabloda, 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun yürürlükten kaldırılan 3(8) ila 6(2) maddelerinin, 4458 sayılı Gümrük Kanunu'na aktarılması sonucunda bu yasaların mülga ve

meri maddelerinde düzenlenen “idari yaptırımlardaki değişiklikler” gösterilmiştir. Dikey düzlemde, idari para cezasına konu eşyanın 100 EUR ve gümrük vergilerinin de %10, dolayısıyla ithalat/ihracat eşyasının gümrüklenmiş değerinin 110 EUR olduğu varsayılmıştır. İthalat ya da ihracat yasaklamalarına konu eşyada gümrük vergilerinden bahsedilemeyeceğinden bu tür eşyanın gümrüklenmiş değeri 100 EUR kabul edilmiştir.

Değişiklikten önce Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun sadece mülga 3(8) ve 3(9) maddelerinde yer alan fiillerin benzerleri Gümrük Kanunu’nun mülga maddelerinde düzenlenmişken, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun mülga 3(16) ve 6(2) maddeleri hariç diğer kabahat nevinden fiiller 6455 sayılı Yasa ile Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’ndan Gümrük Kanununa aktarılmıştır. Gümrük Kanunu’nda yapılan bu düzenlemeyle, söz konusu fiillere ilişkin idari yaptırımlar Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda olduğu gibi eşyanın gümrüklenmiş değeri üzerinden hesaplanır olmuştur.

Tablodaki verileri bir örnekle açıklarsak; örneğin Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun mülga 3(8) maddesinde düzenlenmiş olan fiilin Gümrük Kanunu’nun 235’nci maddesinde düzenlenmesiyle ilgili olarak; eşyanın CIF değerinin 100 EUR, Gümrük Vergilerinin %10 ve Gümrüklenmiş Değerinin 110 EUR olduğunu varsaydığımızda, Gümrük Kanunu’nun mülga 235’inci maddesinde idari para cezası gümrük vergilerinin 3 katı yani 30 EUR’dur. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun mülga 3(8) inci maddesinde ise idari para cezası eşyanın gümrüklenmiş değerinin 2 katı olup 220EUR’dur. Bununla birlikte 6455 sayılı yasa ile getirilen düzenlemeyle söz konusu fiil sadece Gümrük Kanunu’nda ele alınmış ve idari yaptırım Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’ndaki gibi eşyanın gümrüklenmiş değerinin 2 katı yani 220EUR olarak belirlenmiştir.

2.2 Adli yargıdaki kaçakçılık kabahatlerine ilişkin dosyaların hukuki durumu

6455 sayılı Yasa ile yapılan düzenleme, önemli ekonomik yaptırımlar getirmiş, Kaçakçılıkla

Mücadele Kanunundaki düzenlemeye nazaran daha etkili sonuçlar alınması hedeflenmiştir. Bununla birlikte kamu alacağının sadece idari yönden yani gümrük idareleri tarafından hızlıca tahsiline kapı açılmıştır. Yine adli yargı süreci ile birlikte gümrük idareleri aleyhine devam eden yüzlerce dava dosyası sonuçlandırılmak üzere gümrük idarelerine gönderilmiştir. Böylece adli yargıda gümrük kaçakçılığına ilişkin dava dosyalarında önemli bir rahatlama meydana gelmiştir.

Diğer yandan, söz konusu fiilleri kasten işleyen failer hakkında, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında takibat yapılabilmesi imkânı tamamen ortadan kalkmış, birçok dava Gümrük Kanunu’ndaki zamanaşımı süreleri geçtiğinden takibatsız kalmıştır.

Diğer yandan, Gümrük Kanunu’na aktarılan fiillere ilişkin sahte belge düzenlendiğinin tespiti halinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’na göre işlem yapılacak olması dikkate değer bir durumdur. Zira yükümlüsüne idari para cezası gerektiren fiile ilişkin diğer yandan sahte belge düzenlendiği gerekçesiyle hapis cezası verilmesi söz konusu olacaktır. Örneğin standart dışı bir eşyanın standarda uygunmuş gibi ya da lisansa tabi bir eşya lisansa tabi değilmiş gibi işlem yapılması maksadıyla sahte belge düzenlenmesi halinde sahte belgeye ilişkin 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında işlem yapılması söz konusu olacaktır. Bu durum, gümrük idarelerinin her bir olayı bir “yargıç hassasiyet”iyle değerlendirmelerini ve söz konusu benzer durumların belirlenmesi halinde olayı ve belgelerini Savcılıklara iletmeleri “yükümlülüklerini” arttırmıştır.

Yine örneğin Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu’nun 3’üncü maddesi mülga (10) uncu fıkrasında, genel düzenleyici idari işlemlerle ithali yasaklanan eşyanın kasten yurda sokulması da Gümrük Kanunu’na göre idari yaptırıma konu olabilecektir. Ancak söz konusu fiilin kabahat olarak Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa aktarılmasında olduğu gibi tamamıyla Kaçakçılıkla Mücadele Kanunundan çıkarılarak Gümrük Kanununa aktarılması da yeterli ve yerinde bir düzenleme olarak kabul edilmemelidir.

İthalatta getirilen yasaklamaların, salt bir genel düzenleyici idari işleme konu olmadığı bilinmektedir. Bu itibarla, çoğunluğu itibarıyla uluslar arası anlaşmalara dayanarak çıkarılan genel düzenleyici idari işlemlerinin farklı bir yaptırma konu edilmesi uygulamada pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla kanuna ya da genel düzenleyici idari işleme konu olan yasaklamaların suç ya da kabahat olarak ayrılmasında isabet bulunmamaktadır. Bu durumda, ithali yasaklanan eşyanın bağlı olduğu genel düzenleyici idari işlemin kaynağının uluslar arası bir anlaşma ya da sözleşmeye dayandığı durumlarda Anayasa'nın amir hükmüne göre uluslar arası sözleşmeler kanun hükmündedir düsturuna uygun karar vermek gerekmektedir.

Bu bağlamda, örnek vermek gerekirse; Kimyasal Silahlar Sözleşmesi Ekinde Yer Alan Kimyasal Maddelerin İthaline İlişkin Ekonomi Bakanlığı tarafından yayımlanan «Kimyasal Silahlar Sözleşmesi Ekinde Yer Alan Kimyasal Maddelerin İthaline İlişkin Tebliğ (İthalat: 2013/17)» eki listesindeki eşyanın ithalatı yasaktır.

Tüm bu hususlar yanında, mülga Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda düzenlenen suçlar ve kabahatlerde teşebbüs, Gümrük Kanununda yer alan fiiller için de uygulanacaktır. Örneğin; İthalatta serbest dolaşıma giriş rejimine ilişkin beyannamenin tescili gümrük yükümlülüğünün başlamasında esas kabul edilmekle beraber, sistem üzerinden tescil olan beyannamenin ekleri ile birlikte gümrük idaresince onaylanması resmi olarak gümrük işlemlerinin başlamasında esas olduğundan bu andan itibaren sorumluluk başlayacaktır. Gümrük Kanunu'nun 63 ve 64'üncü maddelerinde yer alan istisnai durumlar dışında beyannamede düzeltme ya da iptal yapılamayacağı açıkça düzenlenmiştir. Bu kapsamda, gümrük idarelerince beyan sahibine eşyanın muayene edileceğinin bildirilmiş olduğu hallerde, muayenenin sonucu alınmadan beyannamenin iptaline ilişkin talep kabul edilmez. Beyannamenin iptali ise cezai sorumlulukları ortadan kaldırmaz. Yine beyan sahibine eşyanın muayene edileceğinin bildirilmesinden, söz ko-

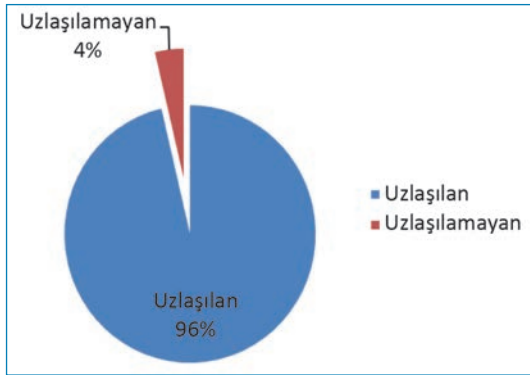
nusu bilgilerin yanlış olduğunun tespit edilmesinden, 73 üncü madde hükümleri saklı kalmak üzere, eşyanın teslim edilmesinden, sonra beyannamede düzeltme yapılmasına izin verilmez. Bu düzenlemeler, gümrük onayı ile birlikte muayeneye sevk edilen eşya için gümrük vergileri ödenip teslim alınmış olmasa da cezai durum oluşması halinde gereğine tevessül edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla Gümrük Kanununda açıkça belirtilmemişse de cezai sorumluluk, tescil olunan beyannamenin ekleri ile birlikte gümrük kabul (onay) memuruna sunulması ve bu memurca sistemde ve beyanname üzerinde onay işleminin gerçekleştirilmesi ile başlayacaktır.

3. Mülga kaçakçılık kabahatlerinde uzlaşma müessesesi

Gümrük Kanunu'nun 244'üncü maddesinde 13/2/2011 tarihli yapılan düzenlemeyle beyana göre tespit edilen farklılıklara ilişkin tebliğ edilen gümrük vergileri alacakları ile bu Kanunda ve ilgili diğer kanunlarda öngörülen (yani takibi gümrük idaresince yerine getirilen) cezalar hakkında; yükümlü veya ceza muhatabı tarafından, söz konusu eksiklik veya aykırılıkların kanun hükümlerine yeterince nüfuz edememekten veya kanun hükümlerini yanlış yorumlamaktan kaynaklandığı veya yargı kararları ile idarenin ihtilaf konusu olayda görüş farklılığının olduğunun ileri sürülmesi durumunda, idare bu maddede yer alan hükümler çerçevesinde yükümlüler veya cezanın muhatabı ile uzlaşabileceği; uzlaşma talebinin, tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde, henüz itiraz başvurusu yapılmamış gümrük vergileri ve cezalar için yapılacağı, uzlaşma talebinde bulunulması ve bu konuda görüşmelerin yapıldığı sürece, itiraz veya dava açma süresinin duracağı, uzlaşmanın vaki olmaması veya temin edilememesi halinde yeniden uzlaşma talebinde bulunulamayacağı; gümrük vergileri ve cezalarına ilişkin fiilin, 5607 sayılı Kanun'un 3 üncü maddesinde yer alan kaçakçılık suçları ile ilişkili olması halinde ise uzlaşmaya gidilemeyeceği; hüküm altına alınmıştır.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca Şubat/2013 te açıklanan verilere göre; 2012 yılı içerisinde İpek-yolu, Doğu Karadeniz ve Fırat Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlükleri hariç diğer tüm Bölge Müdürlüklerinde uzlaşma görüşmesi yapılmıştır. Bu süre zarfında, Merkezi Uzlaşma Komisyonu ile 13 adet Bölge Müdürlüğü Uzlaşma Komisyonu nezdinde gerçekleştirilen toplam 3351 görüşmeden 3228 tanesi uzlaşma ile sonuçlanmıştır. Merkezi Uzlaşma Komisyonu ile Bölge Müdürlükleri Uzlaşma Komisyonlarına 2012 yılında toplam 100.478.680,08 TL'lik alacak için uzlaşma talebinde bulunmuş olup toplam beyanname, ek tahakkuk ve ceza kararları açısından bir değerlendirme yapılacak olunursa, 21.896 beyanname konusu 20.592 ek tahakkuk ve ceza kararı için bu süreçte uzlaşmaya varılmıştır.

Tablo 2: 2012 yılı uzlaşma istatistikleri - uzlaşma başvuru sayısı açısından

Kaynak: GTB Gümrük Uzlaşma İstatistikleri 2012

Tabloda; gümrük idarelerinin uzlaşma talebinin yükümlüler nezdinde kabul gördüğü itiraza ya da dava sürecine konu edilmediği görülmektedir. Ancak uzlaşmaya konu edilen dosyalar muhteviyatı, gümrük vergileri ve cezalarının % kaçında uzlaşıldığı hususu gizlilik gereği açıklanamamıştır.

Gümrük Kanunu'nun 244'üncü maddesinde yer verilen uzlaşma hükümleri Gümrük Uzlaşma Yönetmeliği'nin 31/8/2011 tarihinde yürürlüğe girmesiyle uygulanmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, bu alacaklara ilişkin uzlaşma tarihine ka-

dar gerçekleşen gecikme zamları uzlaşma kapsamı dışında tutulmuştur. 2013 yılında getirilen son düzenlemelerle, tahsilat aşamasına kadar ki alacaklar uzlaşmaya konu edilebilmektedir.

Anılan Kanununun 244'üncü ve Uzlaşma Yönetmeliğinin 21'inci maddesinde yapılan düzenlemelerde uzlaşma komisyonlarınca düzenlenen uzlaşma tutanaklarının kesin olduğu ve gümrük idaresince derhal yerine getirileceği, tutanakla tespit edilen hususlarda komisyonun çalışma ve işlemlerinin dava konusu edilemeyeceği gibi hiçbir mercie şikayet veya itirazda bulunulmayacağı, herhangi bir idari inceleme, araştırma ve soruşturmaya konu edilemeyeceği ve komisyon çalışmalarının gizli olduğuna hükümlenmiştir.

Yapılan son düzenlemelerle, gümrük idarelerinin bir nevi yargı fonksiyonu görmesi beklenmektedir. Böylece gümrük idareleri sadece vergi ve cezalarının takip ve tahsilini değil, aynı zamanda söz konusu vergi ve cezalarının 31/8/2011 tarihinde yürürlüğe giren Gümrük Uzlaşma Yönetmeliğine göre sonuçlandırılmasında da yetkili hale gelmiştir.

Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda yer alan fiillerin ancak kastla işlenmesi mümkünken, Gümrük Kanununda kusur yeterli görülmüştür. Gelinek noktada, Gümrük Kanununda düzenlenen mülga kaçakçılık fiillerinin bundan sonra kastla işlenip işlenmediğine bakılmaksızın bu yasaya göre cezalandırılması gerekmektedir. Ancak bu fiillerin kusurla işlenen fiillere göre ayrı idari yaptırımlara konu olması ayırımına gidilmemiştir.

Başka bir ifadeyle, kast ya da kusurla işlenen fiiller için aynı yaptırımın uygulanması söz konusu olmuştur. İşte tam bu noktada, uzlaşma komisyonu devreye girerek her bir komisyon üyesi yargıç gibi görev yapar duruma gelmiştir. Komisyon üyelerinin işlenen fiilin kasten ya da taksirli olarak işlenmesi durumuna göre uzlaşma oranını adilane belirlemekte vicdani sorumlulukları bulunmaktadır. Ancak bu sadece bir öngörü olup, tüm idarelerdeki komisyon üyelerinin aynı hassasiyetle olaya yaklaşmalarını beklemek, konu kamu alacağı olduğunda ve doğru ile yan-

Işın ayırt edilmesi gerekliliği karşısında makul bir talep olacaktır.

Diğer taraftan kast ve taksirle işlenen ayrı, fakat aynı kanun maddesine temas eden fiillerle ilgili olarak idarelerin aynı oranlarda uzlaşmaya gidip gitmedikleri bilinmemektedir. Özellikle de uzlaşma detaylarının açıklanmasının mümkün bulunmadığı hatta açıklanmasının gizliliği ihlal olarak kabul edildiği bir sistemde suistimallerin ya da ihmallerin olması veya önemsememeden kaynaklı sonuçların doğması beklenebilir.

Bu durum idari yönden zamanaşımına uğrayan davaların düşmesine ya da takibatın ortadan kalkmasına neden olmuştur.

Diğer taraftan, Gümrük Kanunu'nun 234'üncü maddesinde yer alsa da, aynı zamanda kaçakçılık suçu niteliğinde olan fiiller uzlaşmaya konu olamamaktadır. Adli yargılama sonucunda be-
raatle sonuçlanan davaların ise uzlaşmaya konu edilebileceği yönünde bir düzenleme mevcut değildir. Örneğin Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu-

nun 3'üncü maddesi (2) nci fıkrasında kısmen ya da tamamen vergi ödenmeksizin sahte belge ile Türkiye'ye eşya ithalatında hem kaçakçılık hem de Gümrük Kanununa göre adli ve idari yönden takibat yapılmaktadır.

"5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun uzlaşma kapsamı dışında tutulması şüphesiz ki doğrudur. Bununla birlikte, bazı durumlarda hem 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa hem de Gümrük Kanununa göre işlem yapıldığı için Gümrük Kanunu uygulaması uzlaşma kapsamı dışında kalmaktadır. Hâlbuki 5607 sayılı Kanuna göre cezai bir sonuç ortaya çıkması halinde geçersiz olmak ve uzlaşma konusu tutar ilgisine iade edilmek üzere ceza Gümrük Kanununa giren yönü itibarıyla uzlaşma konusu edilmelidir. Mevcut uygulama 5607 sayılı Kanuna göre cezanın gündeme gelmeyeceği durumlarda kişinin uzlaşmadan yararlanmasına yol açmaktadır (Gökçelik, 2013:109)."

Sonuç

11/4/2013 tarihinde yürürlüğe giren 6455 sayılı Yasayla, Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'nun 3'üncü ve 6'ncı maddeleri mülga fıkralarında düzenlenen kabahat nevinden kaçakçılık fiilleri aynı ya da çok yakın içerikle Gümrük Kanunu'na aktarılmıştır.

Bu düzenleme ile bazı fiillerde mükerrerliğin ortadan kalkması sağlanmış, aynı zamanda adli yargıda görülen davaların gümrük idarelerince sonuçlandırılmasının yolu açılmıştır. Kaldı ki, anılan düzenlemelerin yürürlüğe girmesiyle çok sayıda dava dosyası gümrük idarelerine gönderilmiş, uzlaşma sisteminin de yürürlüğe girmesiyle önemli vergi ve ceza kayıpları kısa zamanda telafi edilir hale gelmiştir. Ancak bu davalardan birçoğu idari yönden zamanaşımına uğramıştır.

Düzenleme ile vergi farklarına göre hesaplanan para cezalarının, gümrüklenmiş değer üzerinden hesaplanmaya başlamasıyla yaptırımlarda önemli miktarsal artış meydana gelerek yükümlülerin işlerinde çok daha hassasiyet göstermeleri gerektiği hatırlatılmış, diğer taraftan kast ve taksirle işlenen fiillerin Gümrük Kanununda aynı maddede düzenlenir hale gelmesi nedeniyle her iki durumda aynı yaptırımın uygulanması gibi bir nispetsizlik ortaya çıkmıştır. Bu durum, kast ve kusur ayırımının gümrük uzlaşma komisyonları tarafından takdir edilmesini ve ancak bu şekilde hakkaniyetine uygun bir kararla kasta bağlı işlenen fiillerin kusurla işlenen aynı fiillere göre daha ağır bir ceza oranında uzlaşmasını gerekli kılmıştır.

Gümrük Kanununda yer alan uzlaşmaya konu tüm fiillerde, her bir uzlaşma komisyonunun kendine özgü değerlendirme kriterleri bulunmaktadır. Zira bu yönde açıklanan herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Nihayetinde aynı fiille ilgili cezada %5 ya da %70 lere varan oranlarda firmalarla uzlaşabilmesi mümkündür. Burada önemli olan bu konuda taban kriterlerinin olmasıdır. Dolayısıyla önemli nispetsizliklerin orta-

ya çıkması ve adil değerlendirme yapılamaması söz konusu olabilecektir. Komisyonların kendi içinde aynı olayda farklı uzlaşma oranlarını uygulamasının yanında komisyonlar arasında da önemli farklılıklarla karşı karşıya kalılabilecektir.

Ne var ki, Gümrük Uzlaşma Yönetmeliğinin 21'nci maddesine göre uzlaşma komisyonlarında vazifeli personelin tüm çalışmaları ve işlemleri hakkında yükümlü veya cezanın muhatabı ya da idare tarafından dava açılmaması, hiçbir mercie şikayet veya itirazda bulunulamaması, herhangi bir idari inceleme, araştırma ve soruşturmaya konu edilememesi, geri verme ve kaldırma talebinde bulunulamaması komisyon kararlarının tartışılması için yeterli bir sebeptir.

Kaynakça

- HAMİDOĞULLARI, S.U. (2013). Kaçakçılıkla Mücadele Kanununa 6455 Sayılı Kanunla Getirilen Değişiklik Ve Muhtemel Sonuçları. <http://www.igmd.org/kose-yazilari>. Erişim Tarihi. 16.10.2013.
- PARLATAN, A. 2013/7 Kimyasal Silahlar Sözleşmesi Ekinde Yer Alan Kimyasal Maddelerin İthalatına İlişkin Tebliğ. <http://www.orgtr.org/tr/kimyasal-silahlar-sozlesmesi-ekinde-yer-alan-kimyasal-maddelerin-ithaline-iliskin-teblig-ithalat-201317>, Erişim Tarihi. 08.12.2013.
- GTB (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı) (2013). 2012 Yılı Gümrük Uzlaşma İstatistikleri. <http://yeni.gtb.gov.tr/data/2012%20yılı%20uzlaşma%20istatistikleri.pdf>. Erişim Tarihi. 05.09.2013.
- GÖKÇELİK, C. (2013) "SEKTÖREL BAKIŞ". Gümrük & Ticaret Dergisi. Sayı:1. Cilt:1. s.109.
- 4458 sayılı Gümrük Kanunu (1999). 23866 sayılı T.C Resmi Gazete.
- 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu (2007). 26479 sayılı T.C Resmi Gazete.
- 6455 sayılı Gümrük Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2013). 28615 sayılı T.C Resmi Gazete.
- Gümrük Uzlaşma Yönetmeliği (2011). 28038 sayılı T.C Resmi Gazete.
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (2004). 25611 sayılı T.C Resmi Gazete.
- 765 sayılı Türk Ceza Kanunu. (1926). 320 sayılı T.C Resmi Gazete.

SON DEĞİŞİKLİKLERLE BİRLİKTE HIZLI KARGO TAŞIMACILIĞI

Güven YILDIZ*

Özet

Gelişen dünya ticaretinde insanların işlemlerini hızlı ve kolay bir şekilde yapmak istemeleri en tabii arzularıdır. Bu ihtiyaçla ortaya çıkan argümanlardan biri olan Hızlı Kargo Taşımacılığı sistemi günümüz ticaretinde en çok kullanılan dış ticaret araçlarından biri olmuştur. Bununla birlikte, mevcut Hızlı Kargo Taşımacılığı mevzuatı son yıllarda çok büyük gelişme gösteren ülkemiz uluslar arası ticaretini karşılayamamıştır. Ortaya çıkan bu eksiklikleri gidermek için ilgili mevzuatta bir takım değişiklikler yapılmıştır. Bu amaçla, önce 10/03/2013 tarihinde Posta ve Hızlı Kargo Taşımacılığı ile ilgili 4 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği çıkartılmış, sonra 08/11/2013 tarihinde uygulamada önemli bazı hususlar değiştirilmiştir. Bu yazımızda, Hızlı Kargo Taşımacılığı mevzuatı, yararlanılan muafiyetler, eşyanın kontrolü ve müeyyideler ile ayrıca bu sistemin kullanıcılara neler kazandırdığı hususlarında ayrıntılı bilgi verilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Posta, Hızlı Kargo, Dış Ticaret, Muafiyet, Temsilci

JEL Sınıflandırması: F13, F15, F21, F23, F43

Abstract

It is a natural wish of people always want to make their transaction as quick and easy at trade of the developing world. Express Cargo Freight System has been developed as one of the arguments to response this need and it has become one of the most used tools of today's international trade. However, the current legislation of Express Cargo did not responsive to Turkey's fast-growing international trade in recent years. To overcome the shortcomings of the existing legislation of Express Cargo a number of changed has done. For this purpose, firstly serial number 4 of Customs General Communiqué about Post and Express Cargo Freight was removed on 03/10/2013, then great something in application was changed on 08/11/2013. In this article; will be made to give detailed informations about that Express Cargo Freight regulations, utilized the exemption, control of goods, sanctions and also the new system has brought what of acquisitions for users.

Key Words: Post, Express Cargo, Foreign Trade, Exemption, Representative

JEL Classification: F13, F15, F21, F23, F43

* Gümrük ve Ticaret Müfettişi, Gümrük ve Ticaret Bölge Müdür Yardımcısı.

Giriş

Küreselleşme ve süratle genişleyen uluslararası ticaretin, dünyanın birçok bölgesinde ekonomik büyüme ve kalkınmayı hızlandırdığı dünyada, ticaretin kolaylaştırılması ve artırılması ile gümrüklemeden ve hantal işleyen kontrol işlemlerinden kaynaklanan gecikmelerin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi ülkeler için öncelikli amaçlardan biridir. Zira, ağır işleyen ve etkinlikten uzak belgelendirme işlemleri, şeffaf ve anlaşılır olmayan hukuki düzenlemeler, sınırlardaki gereğinden fazla zaman kayıpları maliyet artırıcı birer tarife dışı engel oluşturmakta ve düşük tarifelerden, çoklu taşımacılıktan, modern üretim ve dağıtım metotlarından elde edilen birçok kazanımı değersiz hale getirmektedir.²

Bu noktadan hareketle, firmalar için ticarete en büyük olgulardan birinin hız olduğu düşünüldüğünde firmaların gümrük işlemlerini hızla yaptırarak eşyalarına erkenden ulaşmak istemeleri, benzer şekilde yurtdışından gönderi alan kişiler içinde bireysel eşyalarının kendilerine en kısa sürede ulaşmasını arzu etmeleri gayet tabiidir. Ayrıca, 2014 Nisan ayı verilerine göre ithalatta işlem gören gümrük beyannamelerinin %75'inin işlemleri ilk 24 saat içinde onaylanmakta ve bunların %60'ının işlemleri ilk sekiz saatte, sadece %13'ünün işlemleri ise ilk yarım saatte tamamlanabilmektedir.³ Dolayısıyla, belirtilen sürelerde beyanname onaylanıp gümrük müdürlüğünce gerçekleştirilen kontrol ve muayene işlemleri bitirilmekte, vergileri ödenmekte ve eşya nihayet teslim edilebilir hale gelmekte olup bu süreç bir bütün olarak düşünüldüğünde hızlı kargo taşımacılığı sayesinde eşyanın ülkeye gelmesinden birkaç saat sonra eşya sahibince bürokratik işlemlerle uğraşılmaksızın teslim alınabilmesi hızlı kargo taşımacılığının önemini çok açık şekilde ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, kişilerin bireysel eşyalarına en kısa sürede ulaşma arzusunu, gönderileri kapıdan kapıya iletirken eşyanın yolculuğu boyunca takip ve kontrol edileceğini garanti ederek ve eşyaları hızlı, güvenilir şekilde dünya çapında her yere entegre biçimde hizmet vererek karşılayan, 2018 yılında

2 Akyüz S.(2008), Ticaretin Kolaylaştırılması: Revize Kyoto Prot. ve Hızlı Kargo G. İşlemleri, Gümrükte Uzman Görüş; Sayı:18

3 2014 Yılı Nisan Ayı Gümrük İşlem Süreleri, <http://www.gtb.gov.tr>

dünyada 4,5 milyona yakın kişiye istihdam sağlaması öngörülen hızlı kargo taşımacılığı sektörü karşılamaktadır.⁴ Bu itibarla, firmalar açısından uluslararası ticarete özellikle numune ve model gibi, şahıslar açısından ise küçük çapta ticari olmayan bireysel eşyalar gibi eşyaların hızlı kargo denilen yöntemle hızlı bir şekilde gönderimi veya alımı önem arz etmektedir. "Zaman Paradır" anlayışı paralelinde eşyanın hızlı bir şekilde gönderimi veya alımı gerçekleştirilirken maliyetlerin minimize edilmesi ve bürokratik işlemlerin daha az ve kolay olması işlemler açısından en önemli unsurlardır. Gümrük işlemlerinin firmalara daha düşük maliyet yüklemesi ve daha az bürokratik işlemlerle hızlı bir şekilde işlemlerin yürütülmesi için gümrük idaresi, güvenli ticaret ve risk analizi kapsamında eşyaların kontrolü görevlerini de düşünerek hızlı kargo taşımacılığı hususunda düzenlemeler yapmıştır. Bununla birlikte, çizgileri belli kapsamlı bir düzenleme yapılmasını gerektirir bir diğer neden, günümüzde yurtdışından online yapılan alışveriş oranının yükselmesi ve bu kapsamdaki eşyaların doğal olarak hızlı kargo ve posta yoluyla gelmesinden dolayı bu konuya ilişkin gümrük işlemlerinin daha da artması olmuştur.

1. Hızlı Kargo Taşımacılığı Mevzuatı

Kargo, kelime anlamı olarak, uçak, gemi vb. bir taşıtla taşınan eşya veya yük olup "Express Industry", "Express Delivery Industry" ve "Express Delivery Services" ifadelerinin karşılığı olan Hızlı Kargo Taşımacılığı, ticari eşya, koliler ve dokümanlar da dahil olmak üzere, bir sonraki gün veya zamanı belirli sevkiyatların kapıdan kapıya taşınması ve teslimi olarak tanımlanmıştır.⁵ Günümüzde üretilen ve satışa sunulan nihai ürünün satış fiyatının ortalama %20 ila %25 oranında değişen kısmının lojistik maliyetlerinden oluştuğu dikkate alınırsa günümüz dünyasında lojistik sektörünün hacminin büyüklüğü ortaya çıkmakta olup hızlı kargo taşımacılığı ile yurda getirilen ticari miktar ve mahiyette olmayan eşyaların ithalatının artmasına paralel olarak

4 The Impact of the Express Delivery Industry on the Global Economy (2009), Oxford Economics, https://canadiancourier.org/uploads/Impact_of_Express_Industry_-_Global_Economy_-_2009.pdf

5 Yetik E. (2008), Posta Gümrük İşlemleri Ve Hızlı Kargo Taşımacılığının Karşılaştırılması, Uzmanlık Tezi, Ankara, s. 60.

gümrük işlemlerinin basitleştirilmesi yönünde ki mevzuat düzenlemelerine ihtiyaç artmıştır.⁶ Bu kapsamda, 07/07/2009 tarihinde Gümrük Kanununun 225'inci maddesinde yapılan değişiklikle, posta yolu ve hızlı kargo taşımacılığı kapsamında gelen ya da gönderilen, miktarı ve değeri Bakanlar Kurulunca belirlenecek eşyanın gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulması faaliyetlerinin takip edilip sonuçlandırılmasında, posta idaresi ya da hızlı kargo taşımacılığı yapan şirketlere dolaylı temsilci olarak yetkili kılınabilmesi olanağı verilerek hızlı kargo taşımacılığı şirketlerince vekâletname ibraz edilmeksizin, dolaylı temsilci olarak yetkili olabilme imkânının yasal zemini hazırlanmıştır.

Kanunda Bakanlar Kurulunca belirlenmesi öngörülen hususlar, 2009/15481 sayılı 4458 Sayılı Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararında ayrıntılı olarak belirtilmiştir. Buna göre; Bakanlıkça belirlenen koşulları taşıyan hızlı kargo taşımacılığı yapan şirketlerin dolaylı temsilci olarak hızlı kargo taşımacılığı kapsamında gelen ya da gönderilen eşyaların gümrük beyanı dahil tüm gümrük işlemlerine ilişkin faaliyetlerinin takip edilip sonuçlandırılması hususunda bazı sınırlandırmalara gidilmiştir. 08/11/2013 tarihinde bahse konu Kararda yapılan son değişiklikle birlikte, yetkili hızlı kargo taşımacılığı şirketleri aşağıda belirtilen eşyaların gümrük beyanı dahil tüm gümrük işlemlerini dolaylı temsil yoluyla takip edip sonuçlandırabilmektedir.

- Önemli değeri olmayan eşya.
- Miktarı brüt 30 kilogramı ve değeri 1500 Avro'yu geçmeyen ihracat rejimine konu eşya (ihracat rejimine konu eşya için miktar veya değer limitlerini ayrı ayrı beş katına kadar arttırmaya Bakanlık yetkili olup bu yetkiyle, hali hazırda miktarı brüt 150 kilogramı ve değeri 7500 Avro'yu geçmeyen ihracat rejimine konu eşya için söz konusudur).
- Diplomatik eşya ve yolcu eşyası hariç olmak üzere miktarı brüt 30 kilogramı ve değeri 1500 Avro'yu geçmeyen serbest dolaşıma giriş rejimine konu ticari miktar ve mahiyet arz

etmeyen eşya.

- Gümrük Kanununda belirtilen ve ticari mahiyet arz etmeyen numunelik ve model eşya.

Ayrıca, 08/11/2013 tarihinde yapılan değişiklikle birlikte, diplomatik eşya ve yolcu eşyalarının serbest dolaşıma giriş rejimine konu ticari miktar ve mahiyet arz etmeyen eşyalardan hariç tutulması sağlanarak konu detaylandırılmıştır. Diğer taraftan, bu kapsamda yapılan ihracatlarda ihracatçı birliği onayı aranmamaktadır.

Yine, 08/11/2013 tarihinde yapılan değişiklikle birlikte, yetkilendirilen hızlı kargo taşımacılığı yapan şirketlerin, gümrük müşavirliği, ordino, terminal vb. isimler altında ilave ücret alamayacağı hüküm altına alınmıştır. Ayrıca, önemli değeri olmayan eşya ile serbest dolaşıma giriş rejimine konu ticari miktar ve mahiyet arz etmeyen eşyaya ilişkin işlemler için hiçbir surette; ihracat rejimine konu eşya ile belirtilen numunelik eşya ve modellere ilişkin işlemler için ise gönderinin geldiğine dair bildirim alıcıya yapıldığı tarihten itibaren ilk üç gün için ardiye ücreti alınmayacağı belirtilerek işleticilerin suiistimalini önleyici ve mükellefi koruyucu tedbirler ifade edilmiştir.

2. Hızlı Kargo Taşımacılığında Muafiyet Sınırları

Hızlı kargo taşımacılığı şirketleri, kıymeti 1500 Avro'yu geçmemek şartıyla, posta veya hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gelen eşya için 75 Avro'yu aşan eşyanın değeri üzerinden; eşya AB ülkelerinden doğrudan gelmesi durumunda %18 veya diğer ülkelere gelmesi durumunda %20 oranında tek ve maktu bir vergi uygulayarak eşyanın ithalini sağlayabilmektedir. Ancak getirilen bu eşyanın; yabancı bir ülkeden posta veya hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gelmesi, ticari miktar ve mahiyet arz etmemesi, diplomatik eşya ve yolcu eşyası hariç olmak üzere posta veya hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gelenlerde brüt 30 kilogramı geçmemesi gerekmektedir. Getirilen eşyanın tek başına kıymetinin 1500 Avro'yu aşması halinde ise, söz konusu eşyaya yürürlükte olan ithalat vergilerine ilişkin oranlar uygulanmaktadır. Getirilen eşyanın kıymeti, ibraz edilen faturaya, satış fişine veya eşya bedelinin ödendiğine ilişkin belgeye göre belirlenmektedir. Ancak, bu tür belge ibraz edilememesi veya ibraz edilen belgede kayıtlı kıymetin düşük bulunması

6 Uzun F. (2011), Gümrük Mevzuatında Temsil Kavramı ile Hızlı Kargo Şirketlerine Son Dönemde Bu Kapsamda Verilen Yetkilerin Değerlendirilmesi, Gümrükte Dergisi; Sayı:75

halinde ise, eşyanın kıymeti gümrük idaresince belirlenmektedir. Son değişiklikle birlikte, vergileri ödenmek suretiyle posta yoluyla yada hızlı kargo taşımacılığı yoluyla serbest dolaşıma sokulacak yukarıda belirtilen eşyaların kişinin şahsına ve ailesinin kullanımına mahsus olması şartı kaldırılarak işlemler somutlaştırılmıştır.

Bununla birlikte, Türkiye Gümrük Bölgesindeki bir kişiye posta ya da hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gelen, gümrük kıymeti gönderim başına toplam 75 Avro'yu geçmeyen eşya önemli değeri olmayan eşya olarak kabul edilmekte ve muafiyet tanınmaktadır. Burada özellikle dikkat edilmesi gereken husus ise, yolcu beraberli 430 Avro'luk hediye eşya limitinin, posta yolu ile getirilen eşya için söz konusu olmadığıdır. Ayrıca, söz konusu posta/hızlı kargo yoluyla gelen ve değeri 75 Avroya kadar olan eşya için uygulanan muafiyet, yılda en fazla beş kere kullanılabilir. Bu limitlerin aşılması halinde, eşyaya ilişkin Gümrük Yönetmeliği'nde geçen sözlü beyan usulü çerçevesinde işlem yapılarak, eşyanın geliş yerine göre yukarıda belirtilen % 18 veya % 20 maktu vergi tahsil edilerek eşya teslim edilmektedir. Söz konusu eşyaların vergilendirilmesinde, eşyanın kıymetinden hali hazırda önemli değeri olmayan eşyaya ilişkin olarak uygulanmakta olan 75 Avro ise mahsup edilmektedir.⁷

Bir diğer sınırlama ise, yolcunun yurtdışından gelirken yanında getiremediği kişisel eşyasını kargo veya posta yoluyla getirebilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bakanlar Kurulu Kararında belirtilen giyim ve yolculuk eşyası, yine özellikleri belirtilen elektronik/dijital eşya, elde taşınabilir müzik aletlerinden birer adet olmak üzere en çok 3 adet müzik aleti, bir kısım spor ve oyun aletleri, bazı sağlık cihazları, mutfak eşyası ile belirlenen diğer eşyaların yolcunun gelişinden bir ay önce veya üç ay sonra kargo yolu ile getirilebilmeleri mümkündür. 08/11/2013 tarihinde yapılan değişiklikle birlikte, yolcuların gelişinden sonra belirtilen eşyalarını kargo yoluyla getirilebilmesi imkanına ilişkin süre bir aydan üç aya çıkartılarak bu kişilere kolaylık sağlanmıştır. Bu şekilde yurtdışından hızlı kargo ile

7 Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 2014/7 sayılı "Posta ve Hızlı Kargo Taşımacılığı Yoluyla Gelen Eşya" başlıklı Genelgesi

gelen eşyalarda 30 kg ağırlık veya kıymet limiti bulunmamakta olup herhangi bir vergi de tahsil edilmemektedir. Kişinin sadece, Türkiye'ye giriş yaptığı tarihi ispatlamak amacıyla pasaportu ile birlikte eşyanın bulunduğu gümrük idaresine başvurması yeterli olmaktadır. Bununla birlikte, vergileri ödenmek suretiyle posta yoluyla yada hızlı kargo taşımacılığı yoluyla serbest dolaşıma sokulacak eşyalara ilişkin belirtilen sürenin aşılması halinde, süre aşımına neden olan durumun mezkur Bakanlar Kurulu Kararında sayılan mücbir sebep ve beklenmeyen haller kapsamında olduğunun tevsiki şartıyla, ilgili Bölge Müdürlüğüne bir defayla sınırlı olmak üzere en fazla üç aya kadar süre uzatımı yapılabilir.⁸

Popüler olması yönüyle cep telefonu getirilmesi durumu ele alındığında ise, bu gibi nitelikli eşyaların kısıtlamalara tabi olduğu görülmektedir. Şöyle ki, posta/hızlı kargo taşımacılığı yoluyla muaf olarak veya vergileri ödenerek cep telefonu getirilmesi mümkün bulunmamakta olup, bu yolla cep telefonu getirilmiş olsa dahi hiçbir surette sahibine teslim edilmemektedir. Ancak, herhangi bir nedenle, yurt dışına giden yolcuların IMEI numarası halihazırda kayıtlı olan cep telefonlarının çeşitli nedenlerle yurt dışında kalması ve bu telefonların posta/hızlı kargo yoluyla geri gönderilmesi durumunda ise, söz konusu telefonlarının IMEI numaralarının kayıtlı olduğunun ilgili makamlarca teyit edilmesi halinde cep telefonunun teslim edilmesi mümkündür. Benzer şekilde, bahse konu kısıtlama kozmetik ürünleri ile takviye edici gıdalar/sporcucu gıdaları olarak nitelendirilen bazı ürünlerde de geçerlidir.⁹

3. Hızlı Kargo Taşımacılığında Eşyaların Kontrolü ve Müeyyideler

Hızlı Kargo Taşımacılığı aracılığıyla gelen gönderiler, otomatik barkod okuyucu ve X-ray kontrolden geçirildikten sonra otomatik olarak;

- Doküman ve bedeli gönderi başına toplam 75 Avro'yu geçmeyen eşya,
- Yetki kapsamındaki gönderilerden gümrükçe muayeneye tabi tutulacak olan eşya,

8 Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 2011/39 sayılı "Posta-yolcu işlemleri" başlıklı Genelgesi

9 <http://www.gtb.gov.tr>

- Yetki kapsamında beyan edilebilecek diğer gönderiler,
- Yetki kapsamı dışında kalan gönderiler,

olmak üzere dört kategoriye ayrılmaktadır. Eşyanın otomatik barkod okuyucudan geçirilmesiyle oluşturulan elektronik boşaltma listesi ile beyanname bilgileri çakıştırılarak Gümrük Kanununun çerçevesinde eksiklik ve fazlalık takibati yapılmaktadır. Ayrıca, gerekli önlemlerin alınmasını teminen, içerisinde ithali ve ihracı yasak eşya bulunan gönderilerden taşımacı firma tarafından ilgili gümrük müdürlüğünün derhal haberdar edilmesi zorunludur.

Doküman olarak ayrılan gönderilerin beyanında asgari olarak alıcı, gönderici, eşya cinsi, miktarı, brüt ağırlığı, rejim kodu bilgileri ve teslimat adresi yer almalıdır. Doküman kapsamına giren gönderiler, tek bir kalemde topluca beyan edilmektedir. Gelen doküman gönderilerine ilişkin yapılacak beyanda alıcı olarak dolaylı temsil yetkisi kapsamında beyanda bulunacak operatör, gönderici olarak yurt dışından eşyayı gönderen hızlı kargo firması veya posta idaresi, miktar olarak beyan edilecek toplam doküman adedi, toplam brüt ağırlık ve rejim kodu bilgileri yer almalıdır.

Yetki kapsamındaki gönderiler risk analizine dayalı kontrol ve muayeneye tabi tutulmaktadır. Kırmızı hatta sevk edilen gönderiler dışındaki tüm gönderiler x-ray kontrolünden geçirilmekte olup x-ray kontrolünde şüphelenilen bir durum olması halinde gönderi açılarak muayene edilmektedir. Gönderilere ilişkin vergi tahakkuk etmesi durumunda ise, bu vergileri taşımacı firma tarafından tahsil edilebilir ve sonrasında gümrük idaresi adına tahsil edilen vergiler, eşyanın taşımacı firmaya teslimini takip eden en geç 7 işgünü içerisinde ödenmelidir. Eşyanın cins ve tanımı ile değerinin doğru ve eksiksiz olarak beyan edilmesi kargo şirketinin sorumluluğundadır. Aksi durumlarda Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu dahil meri mevzuat kapsamında cezai işlem tesis edilir.¹⁰ Bu şirketlerin, hükümlere aykırı davranışlarının tespiti halinde, fiilin daha ağır bir cezai yaptırımını gerektirmemesi durumunda usulsüzlüğe konu her bir gönderi

10 Posta ve Hızlı Kargo Taşımacılığı ile ilgili 4 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği

için Kanununun 241 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca işlem yapılmaktadır.¹¹ Son yapılan değişiklikle birlikte, daha önceden şirketin gümrük işleminde kusurlu sayıldığı yazılı olarak bildirilmesi ve bir takvim yılı içerisinde bu hususun tekrerrütmesi halinde üç ay süreyle dolaylı temsil yetkisini kullanmaktan alıkonulması gibi orantsız müeyyidenin önüne geçilerek daha makul bir düzenleme yapılmıştır.

Taşımacı firma tarafından yukarıda belirtilen işlemler yapılırken Gümrük Müdürlüğü de gümrük işlemlerinin yapılmasını teminen gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Gümrük idaresince risk analizin sağlıklı yapılabilmesi için taşımacı firma tarafından, eşyanın alıcısına teslimini takip eden üç iş günü içerisinde teslim tarihi ve alıcının TC Kimlik numarası/Vergi numarasının gümrük idaresine iletilmesi gerekmektedir.

4. Hızlı Kargo Taşımacılığı Şartları ve Yetkili Temsilci

10/03/2013 tarihinde çıkartılan 4 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği ile konuya ilişkin detaylı hükümler getirilmiştir. Buna göre; yetki kapsamında işlem yapmak isteyen şirketlerin, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne hava kargo acentesi olarak yetkilendirilmiş olması; işlemlerin ifası, takibi ve sonuçlandırılması için şirket bünyesinde gümrük müşaviri istihdam ediyor olması veya gümrük müşaviri ya da gümrük müşavirliği şirketiyle sözleşme yapmış olması; Yönetim Kurulu üyeleri, sermayesinin yüzde onundan fazlasına sahip gerçek kişiler ile gümrük ve dış ticaret işlemlerinde temsil yetkisini haiz çalışanlarının Yönetmelikte belirtilen suçlardan kesinleşmiş cezası veya mahkumiyet kararı bulunmaması; kesinleşmiş gümrük vergisi ve ceza borcu bulunmaması; eşyanın konulacağı geçici depolama yerlerinde, gönderilerin gümrük müdürlüğüne muayene ve kontrolünü kolaylaştırmak üzere teknik özellikleri Bakanlıkça belirlenecek x-ray cihazı, otomatik barkod okuyucu, eşya tasnif işlemini otomatik olarak yapmaya uygun yürüyen bant sistemi ve kamera sistemi bulundurulması ve Bakanlıkça gerekli görülecek diğer altyapının kurulmuş olması; yetki kapsamı işlemlere ilişkin

11 2009/15481 sayılı 4458 Sayılı Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı

olarak, sonradan yapılacak kontroller sonucunda doğabilecek kamu alacağının garanti edilmesi amacıyla, belirtilen tutarda teminat göstermesi başvurusunda zorunlu hususlardır.

Dolaylı temsilci olarak işlem yapma yetkisini kullanan hızlı kargo şirketleri gümrük müşaviri çalıştırabilmektedir. İdare tarafından verilen bu yetkinin kullanımında, yetki verilen hızlı kargo taşımacılığı şirketleri, personelinin düzenleyip imzaladığı gümrük beyannamesi veya beyanname olarak kabul edilen diğer belgelerden dolayı gümrük mevzuatı uyarınca vergi kaybına neden olan bir fiilin işlendiğinin bilindiği veya bilinmesi gerektiği hallerde, ortaya çıkan kamu alacağından tüzel kişilik olarak, gelen eşyada alıcı, gönderilen eşyada ise gönderici ile birlikte müteselsilen sorumlu kılınmıştır.

Gümrük tarafından verilen yetki kapsamında, hızlı kargo taşımacılığı şirketince çalıştırılan gümrük müşavirleri çıkartılan Tebliğ kapsamında dolaylı temsil yoluyla işlem yapmak üzere yetkilendirilmektedir. Çalıştırılan gümrük müşavirlerinden firma bünyesinde istihdam edilenler Tebliğ hükümleri dışında gümrük müşavirliği faaliyetinde bulunamamaktadır. Dikkat edildiği üzere, bu kısıtlama sadece firma bünyesinde istihdam edilen gümrük müşavirleri için geçerli olup sözleşme yapılan gümrük müşaviri/gümrük müşavirliği şirketlerini kapsamamaktadır. Verilen bu yetki sayesinde, işlemlerin yapılmasında alıcı/gönderici ayrıca başka bir işleme gerek kalmadan temsil edilmekte ve yetki kullanılırken vekâletname ibrazı aranmamaktadır. Gönderilerin teslim ve tesellümüne ilişkin belgelerin alıcı/gönderici tarafından imzalanması bu yetkinin kendileri hesabına kullanıldığının kabul edildiği anlamına gelmektedir.

Sonuç

Hızlı kargo taşımacılığı kapsamında sınırlar ötesine giden gönderilerin, ticari bağlantıların sağlanmasında, bunun ülke ve dünya ekonomisine doğrudan ve dolaylı katkıları ile ticaretin gelişmesindeki önemi ve gümrük idarelerinin hızlı kargo taşımacılığı vasıtasıyla sınırlar ötesine gönderilen eşyanın oluşturduğu böyle bir ticari süreçteki rolleri göz önüne alındığında, gümrük işlemlerinin kolaylaştırılması büyük önem arz

etmektedir.¹² Bu itibarla, gümrük işlemlerinin hızlı kargo taşımacılığı vasıtasıyla yaptırılması, firma veya kişiler açısından bürokratik işlemlerin daha az ve kolay olması yönüyle emek ve zaman kaybının engellenerek maliyetlerin düşmesini, gümrük idaresi açısından ise güvenli ticaret ve risk analizi kapsamında eşyaların kontrolünün daha sağlıklı ve düzenli yapılmasını yani idarenin görevini öngörüldüğü şekilde yerine getirmesini sağlayacaktır.

Gümrük idaresi, hızlı kargo taşımacılığının sağlıklı olarak işlemesi amacıyla gümrükleme işlemleri için tayin edilen alanlarda güvenliğin sağlanması, mali teminatların karşılıklı oranda verilmesi, bilgi ve belgelerin önceden sağlanması, gönderinin kıymetine- içeriğine-satıcı ve alıcı vb. hususlara ilişkin detayların saptanması için yeterli ve gümrük idaresince kabul edilen belgeler ya da eş değer nitelikteki elektronik mesajların doğru belirlenmesi, gümrük idaresine her türlü müştemilat ve kolaylığın sağlanması gibi birçok hususta ticaret erbabı ile işbirliği veya rehberlik ve danışmanlık ilişkisi içinde hareket ederek global ekonominin artmasına katkı sağlamalı, bu sayede doğal olarak ülkemiz ticaretinin, yatırımlarının ve işlem verimliliğinin artmasına da önemli faydalar kazandırmalıdır.¹³

Bütün bu yönleriyle, firmalar/kişiler açısından yapılan düzenlemelerle hızlı kargo taşımacılığının geldiği son noktada birçok kolaylık ortaya çıkmıştır. Buna göre;

Yetkilendirilen hızlı kargo şirketleri 2009/15481 sayılı Karar kapsamında belirlenen eşyanın beyanını vekâletname ibrazı aranmaksızın dolaylı temsilci olarak yapabilmekte olup ayrıca hizmeti alanlar verilen bu hizmet karşılığında ilave ücret ödememektedirler. Bu sayede, 1500 Avro'ya kadar ticari nitelik arz etmeyen ve şahsi kullanım için gelen gönderilerin alıcılarına ulaştırılmasında karşılaşılan ve gümrük işlemlerinden kaynaklanan bürokratik işlemler en aza indirilmiştir. Kişiler, ticari niteliği olmayan şahsi kullanıma mahsus gönderi için gümrük müşaviri ile anlaşma yapmasına ya da gümrük idaresine gelmesine gerek kalmaksızın ve kargo şirketine taşıma hizmeti karşılığı vereceği ücret dışında herhangi

¹² Yetik E., a.g.e., s. 158.

¹³ Akyüz S., a.g.m.

bir maliyete katlanmaksızın işlemlerini kolaylıkla yapabilmektedir. Uluslar arası ticaret yapan küçük ölçekli işletmeler, 1500 Avro'ya kadar yapacakları küçük çapta işlemler için gümrük beyannamesi düzenlemek, gümrük müşaviri ile anlaşma yapmak, ihracatta ihracatçı birliğine üye olmak, belirli eşyalar için ihracatçı birliği onayı almak ve aidat ödemek gibi bürokratik işlemlere takılmaksızın daha az maliyetle işlem yapabilmektedirler.

Hızlı kargo taşımacılığı ile yapılan bu işlemler, gümrük işlemine ait dolaylı temsil işlemlerinin daha profesyonel ve kurumsal olan hızlı kargo şirketlerince yapılmasını, gönderici/alıcı/eşya bazında risk analizine dayalı bir kontrol ve muayeneye tabi tutulmasını, bu kapsamda gelen gönderilerin mali boyutunun hesaplanmasını ve küçük çapta görünen ama dikkat edilmesi gereken bu tür işlemlerin denetlenmesini kolaylaştırmaktadır. Yine, kırmızı hatta sevk edilen gönderiler dışındaki tüm gönderilerin x-ray kontrolünden geçirilmesi ve eşyanın cins ve tanımı ile değerinin doğru ve eksiksiz olarak beyan edilmesinde gelen eşyada alıcı, gönderilen eşyada ise gönderici ile daha profesyonel ve kurumsal olan hızlı kargo şirketinin eşya sahibi ile birlikte müteselsilen sorumlu olması yapılan beyanın daha dikkatli olmasını ve dolaylı bir otokontrol yapılmasını sağlamakta, dolayısıyla gümrük idaresinin işlemlerini rahatlatmaktadır.

Bütün bu olumlu işlemlerle birlikte, ticari mahiyet arz etmeyen gümrük vergisinden muaf gönderilerin tamamının açılarak kontrollerinin doğal olarak mümkün olmaması, bu kapsamda yer almayan eşyanın veya yasak ve kısıtlamaya tabi eşyanın da basitleştirilmiş kapsamda gümrük işlemlerinin yapılarak alıcılara teslimi gibi istenmeyen sonuçlar doğurmakta olup Bakanlıkça söz konusu hususta gerekli hassasiyetin gösterilmesi, hızlı kargo firmalarınca gümrük işlemleri yapılan ticari mahiyet arz etmeyen ve gümrük vergisinden muaf eşyanın kontrollerinin daha etkin yapılmasını sağlayacak tedbirlerin alınması gerekmektedir.¹⁴

Bununla birlikte, hâlâ gümrükte çalışan personel sayısının yetersizliğinden dolayı tek memu-

14 Akyüz S. (2004), Hızlı Kargo Taşımacılığı Ve Taşımacılığın Gümrük Boyutu, Uzmanlık Tezi, Ankara, s. 104

run birden fazla antrepeda görevlendirilmesi ve işlemlerin birebir takip edilebilmesinin zor olması gerçeği de mevcuttur. Ayrıca, hızlı kargo şirketlerinin beyanda bulunma yetkisinin sadece ticari miktar ve mahiyette olmayan ve kıymeti ile ağırlığı belli düzeye kadar olan eşyaya ilişkin olmakla birlikte mevzuat açısından ticari amaçlı ithal veya ihraç konusu eşyaların bu kapsamda olmaması da unutulmaması gereken bir noktadır.¹⁵ Bir diğer önemli nokta ise, çalıştırılan gümrük müşavirlerinden firma bünyesinde istihdam edilenler başka gümrük müşavirliği faaliyetinde bulunamazken, hızlı kargo taşımacılığı şirketinin sözleşme yaptığı gümrük müşaviri ya da gümrük müşavirliği şirketi için benzer şekilde herhangi bir kısıtlama olmamasının "kesişen ortak müşteriler" yönüyle ileride ortaya çıkabilecek bir sorun olabileceği de unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- 2009/15481 sayılı 4458 Sayılı Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı (07.10.2009 tarihli ve 27369 sayılı mükerrer R.G.)
- 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin Gümrük Yönetmeliği (07.10.2009 tarihli ve 27369 sayılı mükerrer R.G.)
- Akyüz S. (2008), Ticaretin Kolaylaştırılması: Revize Kyoto Protokolü ve Hızlı Kargo Gümrük İşlemleri, Gümrükte Uzman Görüş; Sayı:18
- Akyüz S. (2004), Hızlı Kargo Taşımacılığı Ve Taşımacılığın Gümrük Boyutu, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- <http://www.gtb.gov.tr> (e.t.: 10.05.2014)
- Posta ve Hızlı Kargo Taşımacılığı ile ilgili 4 seri no.lu Gümrük Genel Tebliği
- Posta-Yolcu İşlemleri Konulu Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 2011/39 Sayılı Genelgesi
- Posta ve Hızlı Kargo Taşımacılığı Yoluyla Gelen Eşya Konulu Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 2014/7 Sayılı Genelgesi
- The Impact of the Express Delivery Industry on the Global Economy (2009), Oxford Economics, https://canadiancourier.org/uploads/Impact_of_Express_Industry_-_Global_Economy_-2009.pdf (e.t. 25.03.2013)
- Uzun F. (2011), Gümrük Mevzuatında Temsil Kavramı ile Hızlı Kargo Şirketlerine Son Dönemde Bu Kapsamda Verilen Yetkilerin Değerlendirilmesi, Gümrük Dergisi; Sayı:75
- Yetik E. (2008), Posta Gümrük İşlemleri Ve Hızlı Kargo Taşımacılığının Karşılaştırılması, Uzmanlık Tezi, Ankara.

15 Uzun F. ,a.g.m.

AIG ŞİRKETİNE YAPILAN MALİ YARDIM ÇERÇEVESİNDE DEVLETİN EKONOMİYE MÜDAHALESİNİN ETİK AÇIDAN İNCELENMESİ

GÜMRÜK&TİCARET
DERGİSİ

Sayı:3 Yıl:2014

Mustafa ALICI*

Özet

1919 yılında Çin’de kurulan AIG sigorta şirketi, 1926 yılında Amerika piyasasına girdi. 2007 yılına gelindiğinde dünyanın en büyük sigorta firması olan AIG şirketi, 2008 yılı finansal krizinde iflasın eşiğine geldi. Bu büyük şirketin iflası, ABD Merkez Bankası tarafından mali yardım yapılarak önlendi. Fakat vatandaşın ödediği vergiler ile dikkatsiz ve beceriksiz bir şirket yönetimini iflastan kurtarma hareketi birçok eleştiriyi de beraberinde getirdi. Bu makalede; 2008 yılında ABD’de yaşanan finansal kriz analiz edilecek, dünyanın en büyük sigorta firması olan AIG’nin finansal krizdeki rolü ve AIG’ye yapılan devlet yardımı açıklanarak, devletin ekonomiye müdahalesinin etkilerinin etik açıdan incelenmesi yapılacaktır. Ayrıca AIG’nin geçmişi hakkında kısa bir tarihçe ile ABD hükümetince bazı firmalara ve devletlere yapılmış olan devlet yardımlarından da örneklere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: 2008 finansal krizi, devlet müdahalesi, AIG, kredi borcu takas sözleşmesi, etik boyut.

JEL Sınıflandırma kodları: E63, G01

THE BAILOUT TO AIG: ETHICAL AND MORAL IMPLICATIONS

Abstract

The American International Group Inc. (AIG) was founded in 1919 in China and then it entered the USA in 1926. In 2007, AIG which was the largest insurance company in the world was in a deep trouble in 2008. The declaration of bankruptcy of this big company was prevented by the government by bailing out. However, many criticisms have emerged after bailing out because taxpayers’ money was given to a reckless and unsuccessful company. This paper will analyze the recent 2008 financial crisis, describe AIG’s role in the financial crisis, clarify their bail out and examine the ethical and moral implications in view of the government’s bailout to AIG. It will discuss whether using taxpayers’ money to rescue big companies is moral or not. It also will provide history of AIG company and some examples of bailouts in the USA’s history.

Key Words: 2008 financial crisis, bailout, AIG, credit default swaps, CDS, ethical and moral implications.

JEL Classification Codes: E63, G01

* Gümruk ve Ticaret Müfettişi

Giriş

Dünyanın en büyük sigorta şirketi AIG (The American International Group Inc.) 1919 yılında Çin'de kurulmasının ardından 1926 yılında American International Underwriters (AIU) adıyla ABD'de faaliyete başladı. 2007 yılında dünyanın en büyük sigorta firmasıydı. 2008 yılında büyük bir mali krizin içindeydi ve önünde iki seçenek vardı; ya firma iflas bayrağını çekecek ya da devletten mali yardım beklenenecekti. Böylesine büyük bir sigorta firmasının iflasının açıklanması zincirleme bir etki yaratarak ardı arkasına başka şirketlerin de mali krize sürüklenmesine ve ABD'de büyük bir ekonomik kriz oluşmasına sebep olabilecekti. Bu sebeple ABD hükümeti AIG firmasını kurtaracak bir mali yardım yapılmasına karar verdi. Mali yardımın ardından, halkın ödediği vergiler ile tedbirsiz ve başarısız bir firmanın mali krizden kurtarılması nedeniyle hükümete yönelik ağır eleştiriler yöneltilmeye başlandı.

1. 2008 finansal krizinde AIG'nin rolü

Amerikalı bir işadamı olan Cornelius Vander Starr 1919 yılında Şangay'da (Çin) American Asiatic Underwriters (AAU) adıyla sigorta şirketinin temellerini attı. Zamanla Hong Kong, Endonezya, Filipinler gibi diğer Asya ülkelerine doğru faaliyetlerini genişletti. American International Underwriters' (AIU) adıyla 1926 yılında Amerika'da faaliyetlerine başladı. 1960'lara kadar dünya çapında tanınır hale gelen firma, 1967 yılında tüm birimlerini aynı çatı altında toplayarak the American International Group (AIG) adını aldı (AIG, 2013).

AIG'nin finansal piyasaya girmesi 1987 yılında AIG Financial Products (AIGFP) şirketi ile oldu. 2005 yılına gelindiğinde Fortune dergisine göre dünya çapında en büyük 500 şirket sıralamasında 10'uncu sırada, en değerli finansal şirketler sıralamasında ise Citigroup ve Bank of

Amerika'nın ardından 3'üncü sıradaydı. Finansal derecelendirme kuruluşlarınca da 'AAA' derece notu ile derecelendirilmişti (AIG, 2013; Rao, 2011).

2007 yılında 74 milyon müşterisi, 116.000 çalışanı, 130'dan fazla ülkede yürüttüğü faaliyeti ve 1 trilyon 110 milyar dolar yıllık kazancıyla dünyanın lider sigorta ve finansal şirketi olmuştu (AIG, 2013; Rao, 2011).

Yaklaşık 1 yıl sonra (16 Eylül 2008), şirketin hisse senedi fiyatları 63\$'dan 3,75\$'a düştü, yani bir günde %94 oranında değer kaybetti. Aynı günün akşamında ABD Merkez Bankası (the Federal Reserve Bank) AIG şirketini iflastan kurtaracak bir mali yardım paketi hazırlandığını duyurdu. Çünkü AIG'nin yaklaşmakta olan çöküşünün tüm ekonomiyi etkilemesinden tedirgin olmuşlardı (Rao, 2011).

2008 finansal krizinde, bir finansal tedbir olan Kredi Borcu Takas Sözleşmesi (asıl bilinen adıyla CDS, Credit Default Swaps) çok önemli bir rol oynadı. Bu sebeple, bir ekonominin böylesine büyük bir krize girmesini ve AIG gibi büyük firmanın iflasın eşğine gelmesini daha iyi anlamak için, Kredi Borcu Takas Sözleşmesinin (CDS) ne olduğunu bilmekte fayda vardır. CDS iki taraf arasında yapılan bir tür sözleşmedir. CDS alıcısı taraf, başka bir finansal kuruluşa verdiği borcu faiziyle birlikte geri alamama riskine karşılık bu alacağını ve faizini sigorta ettirmek ister ve bir CDS satıcısına başvurur. CDS satıcısı taraf alıcı tarafa, verdiği borcu faiziyle birlikte alamaması halinde anaparasıyla birlikte zararını karşılama taahhüdü verir. Karşılığında da periyodik olarak sigorta primi diyebileceğimiz bir ücret alır. Diğer bir anlatımla, CDS satıcısı şirket, belli bir ücret karşılığında CDS alıcısı firmanın alacağını ve faizini sigorta eder (Brown & Hao, 2012).

Kredi Borcu Takas Sözleşmesinin (CDS) tanımının ardından, o dönemde ABD ekonomisinin durumuna bakmakta fayda görülmektedir. Başkan Clinton ve başkan Bush yönetimleri sırasında yürütülen Amerika ev sahipliği rüyası politikası (American Dream of Homeownership) nedeniyle, mortgage firmalarına kredi ihtiyacı

olanlara rahatlıkla mortgage kredisi verilmesi konusunda baskı yapılıyordu. Bu politika başkan Obama yönetimi sırasında da devam etti. Her isteyen, istediği evi alabiliyor ve rahatlıkla kredi bulabiliyordu. Mortgage şirketleri, kredi ödeyebilme gücüne ve geçmişine bakmadan alt gelir grupları dahil isteyen herkese mortgage kredisi verir hale geldiler. Zaten ekonominin durumu da iyi olduğu için hiç kimse kredilerin geri ödenememesinden korkmuyordu. Zamanla ev fiyatları ve buna paralel olarak mortgage kredileri devasa boyutlara ulaştı. Konut sektörü bir balon misali içi boş olarak büyümeye devam ederken, AIG firması da çoğunlukla mortgage geri ödemesine dayalı CDS'lere yatırım yaptı ve böylece dünyanın en büyük alt gelir grubu mortgage kredi borcunu sigorta eden şirketi oldu (Newman, 2009).

Konut fiyatlarının artmasıyla beraber giderek daha çok ev inşa edildi. 2007 yılında konut arzında meydana gelen patlama, ev fiyatlarının ani bir şekilde düşmesine neden oldu. Ev fiyatlarındaki bu düşüş, alt gelir grubu mortgage kredilerine sahip finansal kuruluşları doğrudan etkiledi. Çünkü insanlar artık, evlerini kiralayarak veya satarak bile borçlarını ödeyemez hale gelmişlerdi. 2008'in Mart ayında ABD'nin en büyük yatırım bankalarından biri olan Bear Stearns'in çöküşünün ardından, ABD hükümeti tarafından 29 milyar dolarlık mali yardım ile ilk şirket kurtarma adımı atılmış oldu. Konut piyasasında yaşanan sarsıntıyla beraber Fannie Mae (The Federal National Mortgage Association) and Freddie Mac (The Federal Home Loan Mortgage Corporation) adlı ABD konut kredisi sektörünün iki dev şirketinin yönetimleri, ABD hükümeti tarafından kontrol altına alındı. Kriz ortamı sürerken, 15 Eylül 2008 tarihinde, Amerika'nın en eski ve saygın yatırım bankalarından biri olan Lehman Brothers iflas etti. Diğer büyük yatırım kuruluşlarından Merrill Lynch, Citigroup ve Morgan Stanley iflasın eşliğindeydi. Tüm bu yatırım kuruluşlarının elinde bulunan ve özellikle mortgage kredisi borçlarının sigorta edilmesini sağlayan CDS'lere (Kredi Borcu Takas Sözleşmesi) sahip AIG ise büyük çöküşe hazırlanıyordu (DeGeorge, 2010; Newman, 2009).

Lehman Brothers'ın iflasının ardından AIG'nin kredi notu 'AAA' derecesinden 'A' derece notuna indirildi. Hem mortgage piyasasında yaşanan iflaslar, hem de derece notunun düşmesi AIG'nin CDS'lerinden toplu miktarlarda kaçışa neden oldu. Yatırımcılar CDS'lere dayanarak AIG'den paralarını istiyorlardı ve doğal olarak bunu finanse etmek için milyarlarca dolar gerekiyordu. (DeGeorge, 2010; Newman, 2009).

AIG'nin bu talebi karşılamaya yetecek parası yoktu ve böylece AIG iflasın eşiğine geldi. ABD hükümeti uzun görüşmelerin ardından AIG'nin iflasına izin vermedi ve 182,5 milyar dolarlık mali yardım ile AIG'yi kurtarmaya karar verdi. Çünkü AIG firması iflasına göz yumulamayacak kadar çok büyüktü (too big to fail) (DeGeorge, 2010; Greider, 2010; Newman, 2009).

2. AIG'ye yapılan mali yardım ve geri ödemesi

Mali yardım kapsamında ABD Merkez Bankası (FED) 24 aylık kredi kolaylığı sağladı ve AIG başlangıçta 85 milyar dolar kredi aldı. 8 Ekim 2008'de kredi miktarı 37,8 milyar dolar daha genişletildi. Son olarak mali yardım miktarı, AIG hisselerinin %79,9'unun ABD hükümetine devri karşılığında 182,5 milyar dolara ulaştı (Greider, 2010).

Hükümetin bu kurtarma operasyonu yalnızca AIG'yi iflastan kurtarma anlamına gelmiyordu. Aslında bu kurtarma adımıyla birlikte, çok yüksek miktarlarda AIG'nin CDS'lerini elinde bulunduran Goldman Sachs, Morgan Stanley, Bank of America and Merrill Lynch ve içlerinde birçok Avrupa bankasının da yer aldığı yatırım kuruluşları da iflastan kurtarılmış oldu (Greider, 2010). Çünkü AIG'nin iflas etmesi demek, CDS'lere sahip tüm yatırımcı kuruluşların alacakları karşılığında sigortalarını alamaması ve ardından iflas etmesi demektir.

Aralık 2012'de AIG firması, 182,5 milyar doların 22,7 milyar dolarlık faizi ile birlikte toplam 205 milyar doları ABD hükümetine ödediğini ve artık hükümetin hisseler üzerinde hiç bir sahipliğinin kalmadığını duyurdu (Javier, 2013).

3. Devletin AIG firmasına mali yardımının etik açıdan incelemesi

Serbest piyasa ekonomisinin genel prensiplerine göre şirketlerin batmasına izin verilmelidir. Rekabet, serbest piyasa sisteminde önemli unsurlardan biridir ve rekabet sonucunda bazı firmalar yoluna devam ederken bazıları da piyasadan silinmektedir. Rekabet sayesinde fiyatların düşmesi ve malların kalitesinin artması gibi olumlu sonuçlar ise tüketicinin yararınaadır.

Serbest piyasa ekonomisinden hareketle bazı görüşler, piyasanın kendi kendine işlemesi ve Lehman Brothers örneğinde olduğu gibi başarısızlıklara müdahale edilmemesini ve şirketlerin iflasına göz yumulmasını savunurken, diğer görüşler, bir firma iflasına göz yumulamayacak kadar büyükse (too big to fail) eğer piyasaya müdahale edilebileceğini savunmaktadır (DeGeorge, 2010; Newman, 2009).

Bir diğer görüşe göre ise, AIG'ye yapılan mali yardım hareketinde hükümet piyasa eşitliğini sağlamakta başarısız olmuştur. Hükümet için Lehman Brothers'ın iflasına göz yummuştur da AIG'yi kurtarmıştır? Aslında eleştirinin kaynağında kesinlikle müdahale edilmemesi görüşü yatmamaktadır. Bu görüşe göre risk ve maliyetin, yatırımı yapan ve yatırımdan faydalanan taraflarca yüklenilmesi gerekmektedir. Bu husus, piyasa adaletinin genel prensibidir ve hükümet politikası tüm taraflara eşit yaklaşmalıdır (DeGeorge, 2010; Newman, 2009).

Başarısız olan şirketler halktan toplanan vergilerden aldıkları paralarla durumlarını düzeltmişlerdir ancak bu durum adalet kurallarına aykırıdır. Adalet kurallara göre iyi davranışlar ödüllendirilmeli, kötü davranışlar ise cezalandırılmalıdır. Kriz ortamında iflasın eşiğine gelen firmalar başarının kazancını ve faydalarını kendi aralarında paylaşırken, başarısızlığın maliyetini kaldıramamışlar ve bunu halkın sırtına yüklemişlerdir (DeGeorge, 2010; Newman, 2009).

Aslında devlet yardımının etik boyutunu tartışmak için, halkın vergilerinden toplanan paraların için başarısız, tedbirsiz ve dikkatsiz şirketleri iflastan kurtarmakta kullanıldığını sorgulamak gerekmektedir (Friedman, 2013).

AIG'ye yapılan mali yardımın ardından birçok kişi AIG'nin kötü yönetimine karşı eleştirilerde bulunmaya başlamıştı. Aslında devlet Lehman Brothers şirketinin batmasına göz yummuştu ancak AIG'ye yardım etmeye karar verdi. ABD hükümetinin bu eleştiriler karşısında yaptığı açıklamaya göre, Lehman Brothers'dan farklı olarak bu sefer durum farklıydı. Tüm ekonomi risk altındaydı ve AIG iflasına izin verilemeyecek kadar çok büyüktü (too big to fail). Eğer AIG iflas ederse tüm dünya ekonomilerine sirayet eden bir kargaşa ortamına girilebilirdi (DeGeorge, 2010; Greider, 2010; Newman, 2009).

Hükümetin bu açıklamasına yöneltilen eleştirilere göre; iflasına izin verilemeyecek kadar çok büyük (too big to fail) açıklaması, bazı firmaların rahatlıkla risk almasına bir davet niteliğindedir. Buna göre şirketler, sonuçlarına katlanmak zorunda olmadan riskli kararlar alabilirler. Çünkü herhangi bir başarısızlık durumunda devletin nasıl olsa kendilerini kurtaracağı düşüncesi oluşabilir(DeGeorge 2010). Aslında olması gereken, yatırımcıların riski bilmesi ve buna göre hareket etmesidir.

Fakat hükümetin kurtarma operasyonunda bir sorun daha vardır. Lehman Brothers'ın batmasına izin veren hükümet AIG'yi kurtarmaya karar vermiştir. Bu konu piyasa oyuncularının kafasında soru işaretleri yaratmıştır. Acaba ne zaman ve ne koşullarda hükümet 'iflasına izin verilemeyecek kadar çok büyük' (too big to fail) kararını verecektir (Newman, 2009).

Vergisini ödeyen halk açısından tepkilerin doğması çok normaldir. Çünkü ödenen vergiler bazı büyük firmaların kurtarılmasında kullanılmıştır. Durumu sayılar ile ifade edecek olursak eğer; Amerika'nın nüfusu 313,9 milyon kişi ve AIG'ye yapılan mali yardımın tutarı 182,5 milyar dolardır. Yani AIG'ye yapılan yardım miktarı kişi başı 580 dolar hesaplanmaktadır. Eleştiriler haklı olarak sormaktadır; acaba AIG başarılı olsa idi her bir vatandaşa 580 dolar verecek miydi? (Lane, 2012).

Şüphesiz ki mali yardımlar büyük şirketlere verilen bir hediye değildir. Mali yardımlar, bir kurtarma ve piyasayı düzenleme aracıdır. Borç

verme ve hisse alma gibi etkilerinden dolayı bir tür yatırım aracı olarak da görenler vardır (Newman, 2009). Bu açıdan bakacak olursak, mali yardımların bazı faydalı ve sakıncalı yönlerini açıklamak gerekmektedir.

İlk olarak, mali yardımlar finansal piyasaların dengede kalmasına yardımcı olur. 2008 finansal krizinde Lehman Brothers yatırım bankası iflas etmiş, Merrill Lynch ise neredeyse iflas etmek üzereydi. Eğer ABD Merkez Bankası (FED) yardım etmeseydi AIG de iflas edecekti. Diğer yatırım kuruluşlarından farklı olarak AIG'nin ayakta kalması büyük önem taşımaktaydı. Çünkü AIG 2,5 trilyon dolar tutarının üzerinde CDS piyasaya sürmüştü ve bunların çoğu dünyanın en büyük bankalarının ve yatırım kuruluşlarının elindeydi. Bu yüzden AIG'nin iflası, birbiri ardı sıra elinde CDS bulunan farklı sektörlerde birçok büyük şirketin de iflası ile sonuçlanabilirdi (Newman, 2009).

Mali yardımların bir diğer etkisi, AIG'nin iflasının ardından piyasanın tamamen çözülmesini engellemesidir. Finansal kriz beklenmedik bir şekilde büyümüşü ve CDS'leri karşılamak için AIG'ye milyarlarca dolar gerekiyordu. AIG'nin bu denli yüklü miktarda parayı kısa zamanda bulma imkânı yoktu. Eğer ABD merkez Bankası (FED) yardım etmeseydi, AIG hızlı bir şekilde likit olmayan varlıklarını ucuz fiyatlardan satmaya çalışacaktı. Bu da piyasadaki benzer ürünlerin fiyatının düşmesine neden olacak ve benzer varlıklara sahip olan şirketlerin de piyasa değerini düşürecekti. Mali yardım sonrası elbette AIG varlık satımına devam etmiştir ancak bu sefer aceleye getirmeden, en yüksek teklifi aramak suretiyle satışlar gerçekleştirilmiştir. Bu satışlardan elde edilecek gelir hem AIG'nin faydasına olmakla beraber hem de halkın yararınadır. Çünkü AIG'nin devlete borcunu geri ödemesi için bu paraya ihtiyacı vardır (Newman, 2009).

Son olarak, mali yardım AIG'nin sigorta piyasasındaki yerinin de dengede kalmasını sağlamıştır. Çünkü AIG'nin asıl faaliyet alanı finansal piyasalar değil, sigorta sektörüdür ve AIG'nin kurtarılması sayesinde milyonlarca sigorta sahibi insan rahat bir nefes almıştır (Newman, 2009).

Buna karşılık, AIG'ye yapılan mali yardımın ardından bazı hoş gitmeyen gelişmeler de olmuştur. AIG aldığı mali yardım ile öncelikle büyük firmaların parasını ödedi. Buna ek olarak ödeme yaptığı firmaların ismini gizli tutmaya çalıştı. Bu durum büyük bir rahatsızlığa sebep oldu. Çünkü finansal krizden zarara uğrayan yalnızca büyük firmalar değildi, AIG'nin CDS'lerine yatırım yapan herkes zarardaydı ve halkın parasını kullanırken bu işi halktan gizli tutmak çok büyük tepkilere neden olmuştu (Newman, 2009). Mademki vatandaştan toplanan vergiler ile iflasın eşliğinden dönüldü, o zaman yapılan tüm işlemler şeffaf bir ortamda yürütülmeli ve tüm bilgiler vergisini ödeyen halk ile paylaşılmalıydı (Greider, 2010).

Sonuç

Devlet yardımlarının olumlu ve olumsuz yanları birlikte değerlendirildiğinde, bazı eleştiriye açık faaliyetler olmasına rağmen, AIG'ye yapılan mali yardımın ekonomiye pozitif bir katkısı olmuştur. Bu şekilde yapılan devlet yardımları ihtiyaç oldukça zaman zaman hükümetler tarafından kullanılmıştır. Hatta bu mali yardımların sıkıntıda olan şirket ile beraber topyekun ekonomiye faydasının olduğu sonucu karşımıza çıkmaktadır.

Tarihsel açıdan da ekonomiye devlet müdahalesine baktığımız zaman, ilk 'iflasına izin verilemeyecek kadar çok büyük (too big to fail) kavramına 1984 yılında Continental Illinois Bank'a yapılan mali yardımlarda rastlamaktayız. Farklı bir yaklaşımla 1980'lerde Latin Amerika borç krizi sürecinde ABD Merkez Bankası (FED) yine kredi sağlamış ve Meksika, Brezilya ve Arjantin'in krizden çıkmasını sağlamıştır. Bu kurtarma hareketi tabii ki Latin Amerika'da iş yapan bazı büyük Amerikan bankalarının da kurtulması anlamına gelmektedir. 1998 yılında hedge fonları kaynaklı krizde de bir devlet müdahalesi söz konusudur (Greider, 2010).

AIG'ye yapılan devlet yardımı, yukarıda sayılan yardımlara benzer bir hükümet kararıdır ve son olmayacaktır. ABD Merkez Bankası başkanı (FED) Bernanke'ye göre 2008 finansal krizinin kapsamı Büyük Depresyon'dan sonraki en geniş hacme sahipti çünkü finansal piyasalara büyük

bir güvensizlik havası hâkimdi (Greatrex & Rengifo, 2012) ve aslında ikinci bir Büyük Depresyon yaşamadığımız için bugün AIG'ye yapılan devlet yardımı hakkında rahatlıkla konuşabilmekteyiz (Lane, 2012).

Kaynakça

- AIG (2013) About Us, Our History- Insurance from AIG in the US. Retrieved October 22, 2013, from http://www.aig.com/our-90-year-history_3171_437854.html.
- Brown, C. & Hao, C. (2012, June). Treating Uncertainty as Risk: The Credit Default Swap and the Paradox of Derivatives. *Journal Of Economic Issues* Vol. XLV I No. 2 June 2012 DOI 10.2753/JEI0021-3624460205.
- DeGeorge, R. T. (2010). *Business Ethics* (7th edition). Upper Saddle River, NJ: Paerson Education Inc.
- Egginton, J. F., Hilliard, J. I., Liebenberg, A. P. & Liebenberg, I. A., (2010). What Effect Did Aig's Bailout, And The Preceding Events, Have On Its Competitors? *Risk Management and Insurance Review*, Vol. 13, No. 2, 225-249 doi: 10.1111/j.1540-6296.2010.01185.x.
- Greatrex, C. A. & Rengifo, E. (2012). Government Intervention and the CDS Market: A Look at the Market's Response to Policy Announcements During the 2007-2009 Financial Crisis. *Journal of Applied Finance*, Vol. 22 Issue 1, p44-56. 13p.
- Greider, W. (2010). The AIG Bailout Scandal. Retrieved from <http://www.thenation.com/article>.
- Guest Author (2013). The True Cost of The AIG Bailout. Retrieved from <http://www.ritholtz.com/blog>.
- Friedman, D. & McNeill, D. (2013). When Bailouts Make Moral and Economic Sense. Retrieved from <http://www.bloomberg.com/news/2013-06-10>.
- Javier, E. D. (2013). AIG Makes Final Repayment to Government for Bailout. Retrieved from <http://www.cnbc.com>.
- LaCapra, L. T. (2009). AIG Bailout Details Do not Tell The Full Story. Retrieved from <http://www.thestreet.com/story>.
- Lane, C. (2012). The AIG Success Story. *The Washington Post*. Retrieved from <http://articles.washingtonpost.com>.
- Newman, R. (2009, March 17). What's Good, What's Bad About the AIG Bailout. *U.S. News & World Report*. Retrieved from <http://money.usnews.com/money/blogs/flowchart/2009/03/17>.
- Newman, R. (2009, March 18). The AIG Bonuses; A Welcome Scandal. *U.S. News & World Report*. Retrieved from <http://money.usnews.com/money/blogs/flowchart/2009/03/18>.
- Rao, A. V. N. (2011). AIG Crisis: Impact on Insurance Business with Special Reference to China, Japan and India. *The IUP Journal of Risk & Insurance*, Vol. VIII, No. 3, 57-80.
- Stephens, W., Vance, C. A., & Pettegrew, L. S. (2012, January). Embracing Ethic and Morality. *An Analytic Essay for the Accounting Profession*. *The CPA Journal*.
- What Would Have Happened If We Let AIG Fail (n.d.). Retrieved from <http://thinkbynumbers.org/government-spending>.

TÜRK TİCARET KANUNUNDA ŞİRKETLERİN HALKTAN PARA TOPLAMASININ YASAKLANMASI

Mustafa YAVUZ*

Özet

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre, Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla yahut vaadiyle halka her türlü yoldan çağrıda bulunularak para toplanması yasaktır. Bu çerçevede, sadece payları borsada işlem gören anonim şirketler ile mevzuatta belirtilen esaslara riayet ederek halka açılmak isteyen şirketler halka arz yöntemiyle para toplayabilecektir. Bunların dışında kalan bütün şirketlerin halktan para toplaması tamamen yasaktır. Bahsi geçen kurala aykırı davrananlar ise altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacaktır. Söz konusu düzenleme ile bu husustaki hem yasal bir boşluk doldurulmuş, hem de yaşanması muhtemel mağduriyetlerin önüne geçilmiştir. Bu çalışmada, TTK'da ilk defa düzenlenen "halktan para toplama suçu", tüm unsurlarıyla birlikte incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halktan para toplamak, şirket kurmak, suç, ceza, kasıt,

Jel Sınıflandırması: K20, K42, O24

RESTRICTION OF COLLECTING MONEY FROM THE PUBLIC FOR THE COMPANIES IN THE TURKISH COMMERCIAL CODE

Abstract

In accordance with The Turkish Commercial Code No. 6102, except for the provisions of Capital Market Law, it is restricted to collect money from the public in any way for the purpose or with the promise of establishing a company or to increase the capital of the existing company. In this context only joint stock companies whose shares are traded publicly and companies that will go public in compliance with the legislation will be able to collect money through public offering. Companies other than these are not allowed to collect money from the public. Ones who disobey the so called rule will be sentenced to jail from six months to two years. With this provision while a legal gap is filled, potential victimizations are also prevented. In this study "the crime of collecting money from the public" which is held in The Turkish Commercial Code for the first time is inspected and evaluated in all aspects.

Keywords: Collecting money from the public, establishing a company, crime, penalty, intention

Jel Classification: K20, K42, O24

* İç Ticaret Genel Müdürlüğü, Genel Müdür Yardımcısı V.

Giriş

1990'lı yıllarda, yurt içinde ve yurt dışında halkın tasarruflarını değerlendirme eğilimlerini yanlış yönde kullanan bazı şirketler, gerçekleştirdikleri izinsiz halka arz ve halktan para toplama eylemleriyle mağduriyetlere sebep olmuştur. Hatta bu konuda, 2005 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinde meclis araştırması komisyonu oluşturulmuştur. Uygulamada karşılaşılan sorunlar da göz önünde bulundurularak, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda¹ (TTK) halktan para toplanması konusu yasal çerçeveye oturtulmuştur. Yapılan düzenleme ile bir şirket kurmak veya şirket sermayesini artırmak gayesiyle para toplanmasına engel olmak ve bu yolla halkın aldatılmasının yollarını kapatmak amaçlanmıştır.

Bu çalışmamızda, TTK' da öngörülen halktan para toplama suçu, bütün unsurlarıyla ve detaylı bir şekilde incelenmiş, ayrıca halktan ne şekilde para toplanabileceği hususu da ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde kısaca değerlendirilmiştir.

1. TTK'nın İlk Halindeki Düzenleme ve 6335 Sayılı Kanun ile Yapılan Değişiklik

Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunundan² farklı olarak, birçok fiil ve eylem TTK' da ilk defa suç olarak düzenlenmiştir. Bu suçlardan biri ise anılan Kanunun 562/XI. maddesinde öngörülen "halktan para toplama" suçudur. Anılan maddede ise suçun maddi unsuru, "Kanunun 549. maddesine aykırı hareket edilmesi" şeklinde belirtilmiştir. Atf yapılan söz konusu 552. maddenin Mecliste kabul edildiği ilk halinde; bir anonim veya başka bir şirket kurmak, şirketin sermayesini artırmak amacıyla veya vaadiyle halktan para toplanabilmesi için Sermaye Piyasası Kurulundan (SPK) izin alınacağı, bu iznin esas ve usullerinin SPK tarafından düzenleneceği, SPK'nın izinsiz para toplanması girişiminin

ve başlanmışsa para toplanmasının tedbiren hemen durdurulmasını, toplanan paraların koruma altına alınmasını, gerekli diğer önlemlerin uygulanmasını, gereğinde kayyım atanmasını, Ankara Asliye Ticaret Mahkemesinden de isteyebileceği, SPK'nın istemi için teminat istenemeyeceği, söz konusu hükme aykırı olarak para toplayanlar ve fiilden haberli olan kurumlar ile ilgili şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri ve girişimcilerinin toplanan paranın derhal SPK'ca belirlenen bir mevduat veya katılım bankasına yatırılmasından müteselsilen sorumlu olduğu, alınan tedbir veya hacizden itibaren altı ay içinde aynı mahkemede dava açılacağı; iznin varlığı halinde, toplanan tutarların, izin tarihinden itibaren altı ay içinde öngörülen amaca uygun olarak kullanılmadığı veya ciddi bir şekilde kullanılmaya başlanılmadığı takdirde yukarıda belirtilen hükümlerin uygulanacağı, mahkemenin süreyi uzatabileceği, Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerinin saklı olduğu ve bahsi geçen kurallara aykırı hareket edenlerin altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılacağı öngörülmüştü.

Bununla birlikte, TTK'nın "Halktan para toplamak" başlıklı 552. maddesi ile bu maddeye aykırı hareket edilmesi halinde öngörülen ceza miktarı, 6335 sayılı Kanun³ ile değiştirilmiştir.

6335 sayılı Kanunla, üç fıkradan oluşan TTK'nın 552. maddesi, tek fıkraya düşürülmüş ve madde oldukça kısaltılmıştır. Yapılan değişiklik sonrası maddenin nihai hali şöyledir: "*Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla yahut vaadiyle halka her türlü yoldan çağrıda bulunularak para toplanması yasaktır.*" Ayrıca, anılan maddeye aykırı hareket edenler hakkında öngörülen ceza; altı aya kadar hapis iken, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası şeklinde yeniden düzenlenmiş ve söz konusu ceza ağırlaştırılmıştır.

1 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 14/02/2011 tarihli, 27846 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış ve 01/07/2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1533. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

3 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 30/06/2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Yapılan değişiklik ile halktan para toplamaya ilişkin düzenlemenin alanı oldukça daraltılmıştır. Zira TTK'nın ilk haline göre şirketlerin SPK'dan izin alarak halktan para toplaması mümkün iken, söz konusu değişiklik Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla şirket kurmak veya sermaye artırımını yapmak amacıyla her türlü şekilde halktanpara toplamayı yasaklamıştır. Denilebilir ki, borsaya kote olmuş ya da olacak anonim şirketler dışında hiçbir şirket artık halktan para toplayamayacaktır.

2. Halktan Para Toplama Suçunun Unsurları

2.1. Korunan Hukuki Yarar: Halktan para toplama suçunda korunan hukuksal yarar malvarlığıdır.

2.2. Suçun Konusu: Suçun konusu ibaresi ile kastedilen suçun yöneldiği kişi ya da şeydir. Halktan para toplama suçunun konusu "para"dır. Belirtelim ki, Kanunda "mal" değil, "para" ibaresi kullanılmıştır. Öğretide mal kavramı "üzerinde mülkiyet hakkı bulunan maddi bir bünyeye sahip veya doğal varlığı olan obje" şeklinde tanımlanmaktadır (Köse, 2009:52). Aslında, iki ibare karşılaştırıldığında, para, mala göre daha özeldir. Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi gereğince, kanaatimizce para dışında toplanan diğer şeyler (örneğin; gayrimenkul, tahvil, hisse senedi gibi) suç oluşturmayacaktır. Ancak, nihai uygulamayı yargı kararları belirleyecektir.

2.3. Maddi Unsur: TTK'nın 562/XI. maddesine göre suçun maddi unsuru, aynı Kanunun 552. maddesine aykırı hareket edilmesidir. Görüldüğü üzere, suçun maddi unsuru, ceza hükmünde açıkça belirtilmemiş, Kanunun başka bir maddesine atıf yapmakla yetinilmiştir. Bu durumda, suçun maddi unsurunu ortaya koyabilmek için atıf yapılan maddeyi irdelemek lazımdır. Yukarıda da yer verildiği üzere, TTK'nın 552. maddesinde; Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir şirket (anonim, limited, kollektif veya komandit şirket) kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla yahut vaadiyle halka her türlü yoldan çağrıda bulunularak para toplanmasının yasak olduğu hükme bağlanmıştır.

Söz konusu maddede halktan para toplama suçu, seçimlik hareketli bir suç olarak öngörülmüştür. Bu hareketler, "bir şirket kurmak amacıyla veya vaadiyle"ya da "şirketin sermayesini artırmak amacıyla veya vaadiyle" halka her türlü yoldan çağrıda bulunularak para toplanmasıdır. Birinci seçimlik harekette, ortada kurulmuş bir şirket olmayıp, kurulacak yeni bir şirket için halka çağrıda bulunarak bu şirkete ortak olmaları veya maddi destek sağlamları talep edilmektedir. İkinci seçimlik hareket ise para toplama işleminin şirketin sermayesini artırmak amacıyla yapılacak olmasıdır. Burada, daha önce kurulmuş bir şirket mevcut olup, şirketin sermayesini artırmak için halka çağrıda bulunarak para toplanmaktadır. Halktan para toplama suçu, söz konusu seçimlik hareketlerden birinin gerçekleşmesiyle tamamlanır. Paranın toplanması sonrasında şirketin kurulması gerekli olmadığı gibi, sermaye artırımının yapılmamış olması da suçun tamamlanmış sayılmasına engel değildir. Nitekim Kanuna göre vaatte bulunulması halinde de suç oluşacaktır. Türk Dil Kurumunun elektronik Türkçe sözlüğünde⁴ ise vaat; "Bir işi yerine getirmek için verilen söz" şeklinde tanımlanmıştır. Kısacası; TTK'da öngörülen gerekçe ve yöntemlerle halktan paranın toplanmasıyla suç işlenmiş olacaktır. İfade edelim ki Kanunda, halktan para toplama suçuna ilişkin nitelikli (ağırlaştırılmış) hal öngörülmemiştir.

Hükmün kenar başlığında ve metinde yer alan "halk" sözcüğü geniş anlamda kullanılmış olup çok sayıda kişiye başvurulmasını veya el ilanı ve bunun gibi araçlar dağıtılmasını, ilan verilmesini, belirsiz veya belirli kişilerin bir yere çağrılmasını, başvuruda bulunulmasının istenmesini vs. ifade etmektedir.⁵ Kanunda para toplamaya ilişkin çağrının "her türlü yoldan" yapılabileceği belirtilmiştir. Bu kapsamda çağrı; her türlü yazılı, görsel, işitsel veya elektronik kitle iletişim

4 http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53285bfb13d337.23735972 (Erişim-18/03/2014)

5 Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Adalet Komisyonu Raporu, Esas No:1/324, S.Sayısı:96

aracıyla yapılabileceği gibi basın ve yayın dışında başka bir yolla da yapılabilecektir.

2.4. Manevi Unsur: Şirket kurmak ve sermaye artırımında bulunmak amacıyla halktan para toplanması suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır. Suç konusu fiil, kasten işlenmemişse suç da oluşmayacaktır. Kast; 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun⁶ (TCK) 21. maddesinde “*Suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir.*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu halde, kastın varlığı iki temel kavrama bağlıdır. Bunlardan birincisi “bilme”, ikincisi de “isteme” unsurudur. Bilme unsuru failin kanuni tanımında yer alan maddi unsurları bilmesidir. İstem unsuru ise failin iradesinin suçun kanuni tanımında yer alan maddi unsurlara yönelmesidir (Artuk, Gökçen ve Yenidünya, 2007:559). Maddede, suçun oluşumu için, failin kasten hareket etmesi (genel kast) yeterli görülmüş, onun belli bir maksat veya saikle hareket etmesi, bir başka ifadeyle kastın dışında başka bir sübjektif unsurun (özel kast) gerçekleşmesi aranmamıştır. Failin mevzuata aykırı olarak halktan para topladığını bilmesi ve bunun sonuçlarını istemesi yeterlidir. Bu durumda, cezalandırma için Kanunun yasaklamasına rağmen halktan para topladığı bilinciyle hareket edilmiş olması gerekmektedir. Belirtelim ki, suç olası kastla da işlenebilir; bu durumda ceza üçte birden yarısına kadar indirilir (TCK md. 21/II).

Kişinin işlemiş olduğu haksızlıktan dolayı sorumlu tutulabilmesi kusurlu sayılabilmesine bağlıdır. Buna göre kişi, fiili işlediği sırada algılama yeteneğine sahip değilse veya algılama yeteneğine sahip olmakla birlikte irade yeteneğine sahip değil ise işlemiş olduğu bu fiilden dolayı kusurlu addedilemeyeceği için cezalandırılmayacaktır (Koca ve Üzülmöz, 2011:243).

2.5. Fail: Kanun, suçun faili olabilecek kişiler bakımından herhangi bir özellik aramamıştır. Dolayısıyla, şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla ya da vaadiyle çağrıda bulu-

narak halktan para toplayan şirket kurucuları, yönetim kurulu üyeleri, müdürleri, tasfiye memurları ve personeli dahil olmak üzere herkes bu suçun faili olabilir. Nitekim TTK'nın 562/XI. maddesinde, suçun failine ilişkin olarak “*552'nci maddeye aykırı hareket edenler*” ibaresi kullanılmıştır. Dolayısıyla, TTK'nın 552. maddesinde belirlenen usul ve esaslara aykırı davranan herkes bu suçun faili olabilecektir.

Suçun işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişi (şirket) hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenemez. Zira TCK'nın 60. maddesi çerçevesinde, tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanabilmesi için bu durumun kanunda özel olarak belirtilmesi gerekmektedir. Halktan para toplama suçuna ilişkin olarak “Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükümlenir.” şeklinde bir hükme TTK'da yer verilmediğinden, şirket kurulması ya da bir şirketin sermayesinin artırılması amacıyla veya vaadiyle halktan para toplanması halinde ilgili şirket hakkında güvenlik tedbiri uygulanmayacaktır.

Öte yandan, TCK'nın 53. maddesine göre kişi, kasten işlemiş olduğu bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkum edilmişse, sanık belli hakları kullandıktan da yoksun bırakılacaktır. Bu hakların neler olduğu anılan maddede tek tek sayılmıştır. Söz konusu madde uyarınca; fail örneğin, “şirket ve kooperatif tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan” veya “bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra etmekten” yoksun bırakılabilecektir.

2.6. Taksir: TCK'nın 22. maddesine göre taksirle işlenen fiillerin cezalandırılabilmesi için bu durumun kanunda açıkça belirtilmesi gerekmektedir. TTK'da söz konusu suçun taksirle işlenebileceğine dair bir hükme yer verilmediğinden, halktan para toplama suçunun taksirli hali yoktur.

⁶ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 12/10/2004 tarihli ve 25611 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

2.7. Mağdur: Suçun mağduru ise, şirket kurmak veya sermaye artırımını yapmak amacıyla veya vaadiyle kendisinden para toplanan, bir başka deyişle menfaati ihlal edilen gerçek ve tüzel kişilerdir. Mağdur, bir kişi olabileceği gibi birden fazla kişi de olabilir.

2.8. Ceza: TTK'nın 562/XI. maddesine göre halktan para toplama suçunun yaptırımı, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıdır. Söz konusu suç için şikayet şartı aranmadığından suçun takibi, Cumhuriyet Başsavcılıklarınca resen yapılacaktır. Bu suçta dava zamanlaşımı süresi sekiz yıldır. Suçun tamamlandığı tarihten itibaren sekiz yıl geçmesiyle cezayı gerektiren fiiller zamanlaşımına uğrayacaktır. Failin mahkum olduğu hapis cezasının miktarı bir yıl veya daha az süreli olması halinde, hükmedilen ceza TCK'nın 50. maddesi kapsamında seçenek yaptırımlardan birine çevrilebilecektir. Diğer taraftan, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun⁷ 100/IV. maddesi uyarınca, hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemediğinden, halktan para toplama suçunu işleyenler hakkında koruma tedbiri olarak tutuklama işlemi uygulanmayacaktır.

5235 sayılı Kanunun⁸ 10. maddesine göre, halktan para toplama suçuna ilişkin görevli mahkeme, sulh ceza mahkemesidir. Yetkili mahkeme ise bir şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla yahut vaadiyle halka her türlü yoldan çağrıda bulunularak paranın toplandığı yer mahkemesidir.

2.9. Teşebbüs: Kanunda sayılan suç hareketlerinin yapılmasına rağmen arzu edilen sonuca ulaşılamaması mümkün olduğundan, suç teşebbüse elverişlidir.

2.10. İştirak: Halktan para toplama suçunun tipik hareketlerini kısmen veya tamamen gerçekleştirenler bu suçun müşterek failidir. Öte

yandan, halktan para toplama suçu, iştirak açısından özellik göstermez; bahsi geçen suça her türlü iştirak mümkündür.

3. Suçun İstisna Hali

Halktan para toplamaya ilişkin kuralın düzenlendiği TTK'nın 552. maddesinde, "*Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla*" ibaresine yer verilmiştir. Bu çerçevede, şirketlerin halktan para toplaması sadece 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu⁹ hükümlerine göre mümkündür. Şirketler yalnızca mezkur Kanunda belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde halktan para toplayabilecektir. Anılan Kanunda ise halktan para toplama deyimi teknik olarak "halka arz" şeklinde ifade edilmiş ve bahsi geçen Kanunda halka arz; "sermaye piyasası araçlarının satın alınması için her türlü yoldan yapılan genel bir çağrıyı ve bu çağrı devamında gerçekleştirilen satışı" şeklinde tanımlanmıştır. Yine aynı Kanuna göre sadece anonim şirketler halka arz işlemi yapabilecektir. Sermaye piyasası araçlarının halka arz edilebilmesi için izahname hazırlanması ve hazırlanan bu izahnamenin SPK'ca onaylanması zorunludur.

Onaylı izahname yayımlama yükümlülüğünü yerine getirmeksizin sermaye piyasası araçlarını halka arz edenler ya da onaylı ihraç belgesi olmaksızın sermaye piyasası araçlarını satanlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır (6362 sayılı Kanun md. 109/I).

Sonuç

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda, geçmiş yıllarda halktan para toplayarak neden olunan mağduriyetlerin yeniden yaşanmaması için bir takım düzenlemeler ve cezai yaptırımlar öngörülmüştür. Bu çerçevede, anılan Kanunun 552. maddesinde; Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bir şirket kurmak veya şirketin sermayesini artırmak amacıyla yahut vaadiyle halka her türlü yoldan çağrıda bulun-

⁹ 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 30/12/2012 tarihli ve 28513 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

⁷ 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 17/12/2004 tarihli ve 25673 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

⁸ 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun, 07/10/2004 tarihli ve 25606 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

arak para toplanması yasaklanmıştır. Bu yasağı ihlal edenler altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacaktır. Bahsi geçen hüküm uyarınca, sadece payları borsaya kote olan veya olmak isteyen anonim şirketler halka arz yöntemiyle halktan para toplayabilecektir. Bunların dışında kalan bütün şirketlerin halktan para toplaması tamamen yasaklanmıştır.

Söz konusu düzenleme sadece halktan para toplamak isteyen şirketleri değil, aynı zamanda bu yöndeki taleplerle karşı karşıya kalan üçüncü kişileri de yakından ilgilendirmektedir. Zira TTK, kural olarak şirketlerin halktan para toplamasını yasaklamış ve bu yasağa aykırı davranışlar hakkında cezai yaptırım öngörmüştür. Dolayısıyla halkımızın, herhangi bir mağduriyet yaşamaması ve zor duruma düşmemesi için şirket kurmak veya sermaye artırımını yapmak amacıyla para toplayanlara karşı dikkatli olması önem arz etmektedir.

Kaynakça

- 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun.
- 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu.
- 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu.
- Mülga 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
- 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu.
- 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu.
- TBMM Adalet Komisyonu Raporu, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Esas No:1/324, S.Sayısı:96.
- Artuk, M. E. ve Gökçen A. ve Yenidünya, A. C. (2007)Ceza Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitapevi.
- Koca, M.ve Üzülmüş, İ. (2011), Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, 4. Bası.
- Köse, H. (2009) Emniyeti Suistimal (Güveni Kötüye Kullanma) Suçu, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- <http://www.tdk.gov.tr>

HATIRALAR

SAYIN M.NEJAT SARIKAMIŞ'IN KALEMİNDEN... NAHİT TURAN ERUZ ÜSTADIMIZ...

Teftiş Kurulu heyeti müfettişlerinin Sn. Nihat Turan ERUZ'u ziyareti (soldan üçüncü)

Hani başlangıç tarihi olmayan anılar vardır ya; eğer onlarla ilgili özel notlarınız da yoksa, yaklaşık 30-35 yıl geriye gidip bunları tam olarak anımsamak kolay olmaz. Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği'nin dergisinde yayımlanmak üzere, Değerli Üstatları Nahit ERUZ'u anlatan bir yazıyı benden belediklerini öğrendiğimde bu duyguların içinde buluverdim kendimi. Ayrıca; sevgili Nadir ELİBOL'un "Rüzgâr Gibi Geçmedi" kitabı üzerine ortak bir dostumuzun yazdığı "...Anılar köpük gibidir, uçtu uçacaktır. Zamanla değişir, renkten renge girer ve başkalaşır. Uzun yıllardan sonra, o anıların zamanında size yaşattığı duy-

* E.Gümrük Başmüfettişi Nejat SARIKAMIŞ

gu selini aynen yansıtmak da daha zor olur..." notu halen aklımda iken...

Değerli Üstat, Sevgili Nahit ERUZ Ağabey; ben henüz bir yıllık Müfettiş Muavini iken, 1971 Yılı sonunda İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğü görevine atanmış ve sonraki yıllarda Gümrükler Genel Müdür Yardımcılığı, Kontrol Genel Müdürlüğü görevlerinde bulunarak, 1978 Yılı sonunda da Gümrükler Genel Müdürü olmuştu. O tarihe kadar kendisini artan bir sevgi ve saygıyla izlediğim kişi ne mutlu ki, henüz altı aylık Gümrükler Genel Müdür Yardımcısı olduğum birimin başındaydı.

Çok nitelikli ve başarılı bir Genel Müdürlük yaptı. Yöneticiliği, konulara hakimiyeti, sorunlara

çözüm bulma özellikleri, bazen bizleri şaşırtacak düzeyde olurdu. Özümsemediği görevindeki özverisi ve bizleri geliştiren paylaşımı da tartışılmazdır. Sadece Genel Müdürlük personelinin değil, taşra teşkilâtındaki yönetici ve personelin de feyz aldığı ve güven duyduğu bir kişidir. Hiçbir zaman kendi önceleyen bir yönetici olmamış ve inandığı doğrulardan taviz vermemiştir. 1979 yılında; mesleğini gerektiği gibi yapmasına müdahale eden zamanın Başbakan Yardımcısı ve Bakanına boyun eğmediği için, Müfettişlikten alınarak emrine “Müdür Muavini” olarak atanan genç bir kardeşimize hiç çekinmeden sahip çıkması, O’nun hukuki mücadelesini özgürce sürdürülebilmesini teminen sağladığı ortam ve bu genç adamın davasını kazanarak tekrar Müfettişliğe döneceğini öğrendiğinde de, nelenen gözlerindeki mutluluk, anılarımda özel bir yer tutar. Gerçekten de örnek bir kişiliğe sahiptir. Kendisinden çok farklı düşünen kişilere karşı hoşgörülü ve şahsına yönelik haksızlıklara da bağışlayıcı bir tutum sergilemesi de takdire şayandır. Devletin bir Genel Müdüre sağlaması gereken asgari imtiyaz ve imkânları dahi önemsememiştir. O yıllarda Kurumun sürekli tahsis edemediği resmi aracı bile dert etmeyip, göreve özel aracı(Renault12) ile gelip gitmiştir. Gümrükler Genel Müdürlüğü gibi, son derece önemli ve bir o kadar da sıkıntılı, riskli ve yıpratıcı bir görevi;12 Eylül 1980 öncesinin ve sonrasında çalkantılı dönemlerini de kapsayan süreçte, hakkında tek bir şaibe olmadan, örnek alınacak bir sabır ve çalışmayla, hiç kimseye boyun eğmeden 10.08.1984 günü tamamlamıştır.

Bilindiği gibi aynı zamanda, başarılı bir yazar ve edebiyatçıdır. Bu özelliğinin de kişiliğine olumlu yansımaları sonucu; gönlünde sevgiye yer veren çok iyi bir amir, ağabey ve Üstat’tır. Bizler Onun döneminde, en sıkıntılı hallerde bile morali ve neşesi genel olarak hep yerinde olan Genel Müdür Yardımcıları idik. Nahit ERUZ, aramızdaki sevimli ve bazen de çocukça olaylara mesai saati içinde dahi hem hoşgörülü davranır hem de katkıda bulunurdu .Zaman zaman kahkahalarımızın odalarımızın dışına taşıdığı hallerin başrol oyuncusu ise, herkesin çok sevdiği rahmetli Ünal DURUKAN olurdu. Mutlaka kendisine takılmamızı sağlayacak hoşluklar yaratırdı. Örneğin, Sevgili Ünal amirlerine en doğal haliyle “beyefendi” diye hitabeden bir kişiydi. Nahit Bey ise kendisine böyle hitap edilmesini istemezdi. Ünal’a ta-

kılmak amacıyla; o kelimenin çok olumsuz kullanıldığı bir fıkrayı hepimize anlatıp, Sevgili Ünal’ın boş bulunup O’na her “beyefendi” deyişinde, bizim de ayıplayan nidalarımız eşliğinde “bana yine bunu mu demek istedin’ ’ diye yüklenmeye bayılırdı. Hiç unutmam. Odalar Birliği’nden Sevgili Ünal’ın adına gönderilen derginin henüz açılmamış zarfının üzerinde “Gümrükler Genel Müdürü” yazdığını görünce, zarfı doğruca Nahit Bey’e götürüp, kurguladığım senaryo uyarınca üzerine bir (?) işareti ve “görüşelim’ ’notu koymasını rica etmiştim. Nahit Bey de gülümseyerek gerekeni yapmıştı. Odasına gelince masasının üzerindeki zarfı ve üzerindeki notu gören O güzel insanın şaşkınlıkla Genel Müdürün makamına koşturması, Nahit Bey’in”...Sen kendini dışarıda böyle mi tanıtıyorsun yoksa yerime mi oynuyorsun...” serzenişlerine bir anlam veremeyen ve akabinde bizlerin odaya doluşmasıyla durumu anlayıp rahatlayarak olaya katılan şaşkın hali, halâ gözlerimin önündedir.

Günün birinde, şakasını yaptığımız bu olay; Genel Müdür Yardımcısı bir arkadaşımızın O’nun yerine atanacağını öğrenilmesiyle, gerçeğe dönüştü. Durumu hoşgörülü bir soğukkanlılıkla karşılaşmasını, bu kişiye farklı hiçbir tavır ve davranışta bulunmamasını takdirle izledik. Atama gerçekleştiğinde de; yeni Genel Müdürü son derece olgun davranışlarla, hatta “...günlerdir hepimizin beklediği fakat sadece yeni atanan kardeşimizin haberinin olmadığı durumu, nihayet Onun da öğrenmiş olmasından mutluyum...” gibi esprili cümlelerin de yer aldığı konuşmasını takiben makamına oturtmasını ve daha sonra Danıştay Kararıyla görevine tekrar geri döndüğünde ise, mevcut Genel Müdüre karşı yüzündeki mahcup sayılabilecek ifadeyi hiç unutmam.

Başta söylediğim gibi, eğer zamanında not almamış iseniz anılar sabun köpüğü gibi. Ama hiç de sabun köpüğü gibi olmayan gerçek, Sayın Nahit ERUZ’un her yönüyle bir güzel insan, başarılı bir Müfettiş ve bu meslekte öğrendiklerini sonraki görevlerinde geliştirerek uygulayan başarılı bir yönetici olmasıdır. Çiçeği burnunda bir Genel Müdür Yardımcısı iken Onunla çalışmaya başlayıp olgunlaşmak da benim şansımıdır.

İyi ki vardı ve iyi ki halen bizimle birlikte. Kendisine her şeyin gönlünce olacağı esenlik ve mutluluk dolu nice yıllar diliyor, sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

NAHİT ERUZ

E. Gümrük ve Tekel
Bakanlığı Müfettişi
E. Gümrükler Genel Müdürü

Kırk Beş Yıl Öncesinden
Bir Gazete
DENETİM

Denetim Gazetesini kaç kişi hatırlar bilemiyorum.
Aradan kırk beş yıl geçmiş.

Yazarlarının hemen hemen yarısı ölmüş. Yaşayan yazar ve okurlardan da kaç, o capcanlı, mücadeleci, haydi biraz daha ileri gidelim, o kavgacı Denetim Gazetesi'ni hatırlar ?

Böylesi bir gazete çıkarmada elbet de dernek yerine sendikali olmanın yürekliliği ve şımarıklığı da var.

İsterseniz, kırk beş yıl öncesine gidelim ve Denetim'i biraz olsun tanıyalım.

Nasıl bir gazete imiş bir bıkalım.

DENETİM GAZETESİ, aylık, mesleki, sosyal, kültürel ve edebi gazete.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişleri Sendikası'nın yayın organı.
İlk sayısının çıkışı, Haziran 1969.

Boyut, günlük gazetelerin yaklaşık yarı büyüklüğünde, 27x39 cm.
24 sayfa.

Sahibi, Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişleri Sendikası adına
Başkan Ünal Yaltırık.

Yazı İşleri Müdürü, Erkol Basa.
Sekreter, Nahit Eruz.

xxx

Çıkış nedeni "Başlarken" başlıklı yazıda kısaca şöyle belirtilmiş:
"... Çok kısa tarihçesi içinde memur sendikacılığı henüz beşiğindedir... Canlılığını bu öz sudan alan Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişleri Sendikası elbet de aynı alandaki diğer kuruluşlara benzemektedir. Fakat bu benzerlik, insanların insan olarak birbirlerine benzemesi gibidir. Bu itibarla da ayrı bir kişiliği, ayrı bir görünüşü ve eylemleri olacaktır.

Yurt çapında yaygın bir örgütler düzeni ; sınır boylarından Anadolu'nun göbeğindeki Tuzgözü'ne kadar , Gümrükleri, Tekelleri, Fabrikaları ile bir eylemler alanı. Bütün bu hizmetlerin , prensipleri, plânları, uygulamaları. Bunlar, bu sendika üyelerinin mutlak olarak çalışma alanlarıdır...

Bu çalışmaların , okumaların, uygulamaların böyle bir mümtaz topluluk üyelerinde akisleri olacaktır elbet de. Düşündükleri, etkilendikleri hususlarda kamu oyuna da duyurmak isteyecekleri bulunacaktır... İşte bu gazete evvelsemirde, bütün bu saydıklarımızın yansıtacağı bir ayna olacaktır.

Su hususu da belirtmek yerinde olur ki, DENETİM sadece kendi üyeleri için değildir. İncelenmesinde de görüleceği üzere gazetemiz her konuya ve her yazara açık olacaktır... "

xxx

./..

G

-2-

Yazarlara bakalım :

Mevzuatla ilgili yazarlar : Kayhan Denizer, Metin Yavuz, Erkoş Basa, Kenan Rıza Şahinoğlu, Cemal Erbay, Yahya Benekay, Erdiñç Özerman, Oğuz Anter, İhsan Akın, Yılmaz İsmailoğlu, Burhanettin Başsaraç, Doğan Ak'in, Dr. Turhan Atan, Nejat Akyüz, Reşit Ata, Necdet Bilecik, İhsan Erday, Orhan K. Yüzbaşıoğlu, Oktay Ergül, İbrahim Usta...

Genel konularda, Ünal Yaltırık, Nahit Eruz, Yahya Benekay, Erkol Basa, Ekrem Gimilli.

Ünal Yaltırık, gazetenin çıkış nedenlerine uygun, cesur, atak köşe yazıları yazıyor.

Nahit Eruz, Gezi Notları, Hikâyeler, Bamteli başlıklı taşlamalar ve sanat haberleri yazıyor.

Yahya Benekay'ın "Turne Günlükleri" var.

Erkol Basa'nın başyazıları.

Ayrıca, Müfettiş Kükenli olmayanlardan da epeyce yazı var.

xxx

DENETİM Gazetesi'nin Aralık 1969 sayısından itibaren kinyesinde bir değişiklik oldu.

Sahibi, yazı işleri müdürü ve sekreter aynen kaldı ama Necdet Bilecik Genel Yönetmen olarak geldi.

Ünal Yaltırık'ın İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğü'ne atanması sonrası yapılan sendika seçiminde, Necdet Bilecik, Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişleri Sendikası Başkanlığına getirilince, gazetenin kinyesi şöyle oldu :

Sahibi, Necdet Bilecik.

Yazı İşleri Müdürü, Yılmaz İsmailoğlu.

Sekreter, Nahit Eruz.

xxx

Gazetenin yarısı haber dolu.

Sendika haberleri, müfettişlerle ilgili haberler, müfettişler dışında, idarecilerle, gümrüğü ilgilendiren kuruluşlarla ilgili haberler, Tekel Genel Müdürlüğü ile ilgili haberler, sanat haberleri, ekonomik haberler...

Gerçekden, haber oldukça bol.

x

DENETİM'in ilk sayısında, o zamanki Gümrük ve Tekel Bakanı Nahit Menteşe ile Sendika Başkanı ve gazetenin sahibi Ünal Yaltırık'ın bir konuşması birinci sayfada yer alıyor.

x

Gene ilk sayıdaki bir başka haberde, Gümrük ve Tekel Bakanlığın-
dan ayrılan İbrahim Tekin'e, Sendikamız ve Teftiş Kurulu'na büyük yararlılıkları dokunması nedeniyle Divan Oteli salonlarında yapılan törenle sendikamızın Şeref Üyeliği verildiği belirtiliyor.

x

Gene, İstanbul Maltepe Sigara Fabrikası'nın törenle hizmete açılışı ve Gümrük ve Tekel Bakanı Nahit Menteşe'nin bu nedenle yaptığı konuşma, fotoğraflarla geniş bir biçimde veriliyor.

x

./..

U.

-3-

Mart - Nisan 1970 sayısında, eski Gümrük ve Tekel Bakanlığını Müfettişlerinden İrfan Kızıklı'nın Müsteşarlığa getirilişi, sendika Başkanı ve DENETİM'in sahibi Ünal Yaltırık'ın İstanbul Gümrükleri Başmüdürlüğü'ne atanması, İstanbul Gümrük Muhafaza Müdürlüğüne de emekli Kurmay Albay Kadri Ener'in getirilişi, verilen önemli haberlerden.

Bol haber, bol resim, bol yazı.

xxx

Sendikacılık da, dernekçilik de çok ilginçtir.

Temsil ettiğiniz bir topluluk vardır. Onların adına konuşursunuz, yazarsınız, gerekirse kavga edersiniz.

"Müfettiş hakları" diye çırpınır ve herkesle mücadeleyle göze alırsınız. Teftiş Kurulu Başkanı mı, Müsteşar mı yoksa Bakanlık mı kim olursa herkesle...

Gazete yayınlarıyla, sendikal çalışmalarla başarılı bir sonuç alınca herkesde sessiz bir memnuniyet, ama tersi olursa işte o zaman yüksek perdeden "bu kadar da ileri gidilmez ki kardeşim" sözleriyle başlayan suçlamalar...

Hani bir söz vardır, "iyi olursa Allah'dan, kötü olursa sebep olan kullardan."

Bu genel kaide burda da pek değişmedi.

Peki, zarar görenler kimler ?

Elbet de bütün müfettişler değil, sendika yöneticileri, gazete yöneticileri ve törpülenmemiş yazıları yazanlar.

DENETİM Gazetesi dönemi capcanlı bir dönemdi.

Aradan kırk beş yıl geçti.

Bu yazı kısa bir anımsama yazısı

Nahit ERUZ

17 Ocak 2014

Hüseyin Cahit SOYSAL*

LOJİSTİK MASTER PLANI

Türkiye'nin bölgesel lojistik üs olması" hedefi kalkınma planlarına kadar yansımış, gerçekleşmesi hayal olmayan bir hedef olarak önümüzde durmaktadır. Bunun için bir "Lojistik Master Planı" hazırlamak gerekmektedir. Sınırlı kamu kaynakları en etkin bir şekilde kullanmak, kaynak israfına yol açmamak, devletin temel hedeflerindedir. Durum böyle olunca, Türkiye'nin lojistik üs olmasına yönelik yatırımların da en uygun yerlere ve en uygun maliyetlerle yapılması yönünde bir plan hazırlanmalıdır.

Şüphesiz ki, ulaşım altyapısına yönelik lojistik planlama kadar, "lojistik merkez" ya da "lojistik üs" olarak adlandırılacak yerlerin tespiti de önem arz etmektedir.

Türkiye'de kaynak israfı yaratan birçok kötü yatırım örneği önümüzde durmakta iken, aynı yanlışların tekrarlanmaması icap eder. Nitekim, Türkiye'nin mevcut potansiyeline bağlı olarak 4-5 büyük "Serbest Bölge" kurulması ve tümüyle bu bölgelere odaklanması gerekir iken, 21 serbest bölge kurulmuş; zamanla bunların büyük bir kısmı can çekişir konuma düşmüştür.

Bu nedenle, yerel baskı gruplarının abartılı öngörülerini bir kenara bırakılarak, tamamen ekonomik kriterler ön plana alınıp lojistik merkez lokasyonları belirlenmelidir.

* Gümrük E. Teftiş Kurulu Başkanı, UND Başkan Yardımcısı.

Herhangi bir eşgüdüm olmaksızın yürütülen bu girişimler, kaynak israfına neden olabileceğinden, bu konuda merkezi planlama kaçınılmaz görünmektedir. Lojistik merkezlerin nerelerde kurulacağı konusunda mevcut ve muhtemel yük akımları doğrultusunda karar vermek ve bilimsel yaklaşımın esas alındığı bir "Türkiye Lojistik Master Planı" yaparak uygulamaya almak, en akılcı yaklaşım gibi görünmektedir.

Bu konuda, dünyada kabul görmüş en güçlü kriter, "en az üç taşıma modunu bünyesinde barındıran lojistik merkez" kriteridir. Öyleyse, ya "denizyolu-demiryolu-karayolu" ya "havayolu-demiryolu-karayolu" ya da "havayolu-denizyolu-karayolu" üçlüsünü bünyesinde barındıran yerlere odaklanmak icap etmektedir. Türkiye haritası incelendiğinde, bu nitelikleri barındıran lokasyon sayısının 5-6'yı geçmeyeceği açıkça görülmektedir.

Lojistik master planı hazırlanması konusundaki diğer bir açmaz kamu kuruluşları arasındaki yetki paylaşımı kavgasıdır. Salt bu nedenle, yıllardan beri lojistik master planı konusunda bir arpa boyu yol alınamamaktadır. Şüphesiz ki, tüm kamu kuruluşları iyi niyetli ve sürece olumlu katkı sağlama gayretindedir. Ancak, planın kimin koordinasyonunda hazırlanacağı konusundaki belirsizlik, sürecin ilerlemesini sekteye uğratmaktadır.

Durum böyle olunca, "kim yetkili" sorusuna yanıt bulunması ön plana çıkmaktadır. Kamu kuruluşlarının görev ve yetkileri kendileri ile ilgili

teşkilat kanunlarında yer almaktadır. Öyleyse, bu kanunlara ya da kanun hükmünde kararnemelere göz atmakta yarar görülmektedir.

655 sayılı Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK'nin) Demiryolu Düzenleme Genel Müdürlüğü'nün görevlerini tanımlayan 8-ı maddesinde "Lojistik köy, merkez veya üslerin yer, kapasite ve benzeri niteliklerini belirleyerek planlamak, kurulmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemek ve izin vermek, gerekli arazi tahsisi ile altyapıların kurulması hususunda ilgili kuruluşları koordine etmek ve uygulamasını takip etmek ve denetlemek" şeklinde bir görevlendirme yapıldığı görülmüyor.

637 sayılı Ekonomi Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nin Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü'nün görevlerini tanımlayan 12-1-a maddesinde "Kalkınma planları ve yıllık programlar çerçevesinde yurtiçi ve yurtdışında serbest bölgeler, lojistik serbest bölgeleri, ihtisas serbest bölgeleri, özel bölgeler, dış ticaret merkezleri ve lojistik merkezlerinin kurulması, yönetilmesi ve işletilmesi ile ilgili ilke ve politi-

kaların tespiti konusunda çalışmalar yapmak, araştırma, planlama ve koordinasyon faaliyetlerini yürütmek." hükmüne yer verilmiş bulunmaktadır.

640 sayılı Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nin Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün görevlerini tanımlayan 7-ç maddesinde ise "Serbest dolaşıma giriş, ihracat, yeniden ihracat, imha, gümrüğe terk işlemlerinin uygulanmasını sağlamak ve serbest bölgeler, lojistik dış ticaret bölgeleri, dış ticaret merkezlerindeki gümrük işlemlerini yürütmek" şeklinde bir görevlendirme yapılmıştır.

641 sayılı Kalkınma Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nin Md 2 maddesinin (b) fıkrasında "Hükümetçe belirlenen amaçlar doğrultusunda makro ekonomik, sektörel (sosyal ve iktisadi) ve bölgesel gelişme alanlarında, ulusal ve yerel düzeyde analiz ve çalışmalar yaparak kalkınma planı, orta vadeli program, yıllık programlar, stratejiler ve eylem planları hazırlamak", (c) fıkrasında "Bakanlıkların ve kamu kurum ve kuruluşların iktisadi, sosyal ve kültürel politikayı ilgilendiren faaliyetlerinde koordinasyonu sağlamak, uygulamayı etkin bir biçimde yönlendirmek"

dirme ve bu konularda Hükümete müşavirlik yapmak”, (1) fıkrasında ise “Bölgesel veya sektörel bazda gelişme programları hazırlamak.” görevlendirmeleri yer alıyor.

Tüm bu görevlendirmeler bir arada değerlendirildiğinde, “Lojistik Master Plan” için gümrük idaresinin düzenleyici değil, uygulayıcı olarak görev yapacağı anlaşılıyor. Dolayısıyla Gümrük ve Ticaret Bakanlığından “koordinatör bakanlık” görevi beklenmiyor.

Ekonomi Bakanlığının ise yurtdışında kurulacak lojistik merkezler ya da yurtiçinde kurulacak dış ticarete yönelik lojistik merkezler konusunda görevlendirildiği görülüyor. Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü’nün görevlendirme maddesinde bu hükümlerin yer almış olması, devletin Ekonomi Bakanlığına lojistik merkez kurma görevinden çok “lojistik serbest bölgeleri” kurma ve işletme yetkisi tanıdığı anlaşılıyor. Oysa salt yurtiçine hizmet veren lojistik merkezler kurulması da olası.

Ulaştırma Bakanlığının bu merkezlerin “yer, kapasite ve benzeri niteliklerini belirleyerek planlamak, kurulmalarına ilişkin usul ve esasları belirlemek ve izin vermek, gerekli arazi tahsisi ile altyapıların kurulması hususunda ilgili kuruluşları koordine etmek ve uygulamasını takip etmek ve denetlemek” gibi geniş bir yetki aldığı anlaşılıyor. Ancak, bu yetkilendirmenin ilgili KHK’nin Demiryolu Düzenleme Genel Müdürlüğü’nün görevlerini tanımlayan maddesi içinde yer alması, taşıma modlarından biri mutlaka demiryolu olan lojistik merkezler için Bakanlığın görevlendirildiği gibi bir sonuca ulaşmamıza neden oluyor. Bununla birlikte, diğer bakanlıkların KHK’lerinde yer almayan “arazi tahsisi” konusunda yetkilendirilmesi ve “altyapının kurulması hususunda ilgili kuruluşları koordine etmek” görevinin verilmesi Ulaştırma Bakanlığını bu konuda sorumlu hale getiriyor. Kara, deniz, hava ve demiryolu taşımaları konusunda birinci derecede sorumlu bakanlığın da Ulaştırma Bakanlığı olduğu göz önüne alındığında, lojistik master plan işinin öncelikle bu bakanlığın alanına girdiğini tespit etmek zor olmamaktadır.

Kalkınma Bakanlığı ise esas olarak eski Devlet Planlama Teşkilatını bünyesinde barındırıyor. Bakanlığın temel görevi, ekonomik gelişme alanında analiz ve çalışmalar yaparak kalkınma planı, orta vadeli program, yıllık programlar, stratejiler ve eylem planları hazırlamak. Bakanlığın, diğer bakanlıkların ve kamu kurum ve kuruluşlarının iktisadi politikayı ilgilendiren faaliyetlerinde koordinasyonu sağlama konusunda da yetkilendirildiğini göz ardı etmemek gerekiyor. Özetle, ekonomik kalkınma konularında bakanlıklar arası koordinasyonu sağlamak ve plan yapmak Kalkınma Bakanlığının temel görevi olarak belirlenmiştir.

Tüm bu düzenlemeler bir arada değerlendirildiğinde, “Türkiye Lojistik Master Planı”nın Ulaştırma Bakanlığının sağlayacağı veriler ve öneriler esas alınarak, Kalkınma Bakanlığının koordinasyonunda hazırlanması, bu çalışmalara diğer ilgili bakanlıklar ile kamu kuruluşlarının kendi görev alanları itibarıyla katkı sağlaması, tüm bu çalışmaların Kalkınma Bakanlığı tarafından plana dönüştürülmesi en uygun yol olarak görülmektedir.

Ancak, bu çalışmalara bir an önce başlanarak hızla mesafe alınması öncelikli görülmektedir. Planın hazırlanması, üç beş yılı bulursa, lojistik merkezlerle ilgili yatırımların altı yıldan önce gerçekleştirilmesi de imkânsız olacaktır. Bu durumda, ülkemizde sıkça yaşandığı gibi, ekonominin kendi rotasını çizmesi, bazı girişim gruplarının kendi projelerini realize etmeye başlaması, devletin yasal düzenlemelerinin ise yatırımların arkasından yürürlüğe girerek özel sektöre yetişmeye çalışması, kaçınılmaz olacaktır.

Eğer Türkiye, hâla “2023’te 500 milyar dolar ihracat” hedefinden vazgeçmedi ise, bu ihracatı gerçekleştirilmesinde kaldıraç görevini üstlenecek lojistik merkezlerini bir an önce kurmalıdır. Bunun için “Türkiye Lojistik Master Planı”nın daha fazla zaman kaybedilmeden bir an önce hazırlanması ve realize edilmesi, devletimizin zorunlu ve kaçınılmaz görevlerinden biri olacaktır.

GÜMRÜK LABORATUVARLARI

Dr. Okan DERELİ

1 50 Yıl Önce Kimyahaneye ile Başlayan Uzun Bir Yol...

Gümrük Laboratuvarları teşkilatın hala 'kimyahaneye' ismiyle anılan, 150 yıllık bilinen geçmişe sahip, meşakkatli ve uzun bir yolculuktan geçerek günümüze uzanan bir parçasıdır.

Türk Gümrük tarihinin geçmişine doğru yapılan yolculukta; 1870'lerde kurulduğu tahmin edilen kimyahanelerin 'Başkimyagerlik' biriminde 'Başkimyager' ve kimyager kadrolarında görev yapmak üzere başta askeri eczacılar ve biyologlar atanmış, takip eden zaman dilimi içerisinde İstanbul ve Ankara Üniversitelerindekiler başta olmak üzere açılan Fen Fakültelerinden mezunlar verilmeye başladıktan sonra Kimyager ve Kimya Mühendisi ünvanına sahip kişiler bu kadrolara atanmışlardır.

Gümrük kimyahanelerinin bu uzun serüveninde; kimyahanelerde bir ünvan olarak ifade edilen 'Başkimyagerlik' 1989 yılına kadar Karaköy Çinili Handaki binada sürdürülmüş olup, bu tarihten sonra ve ilerleyen zaman içerisinde gümrüklerde kimyahaneler, modern anlamdaki ifadesi ve teknik literatürdeki tabiriyle 'laboratuvar' adıyla anılmaya başlanan ve ülkenin farklı coğrafyalarında kurulan laboratuvar müdürlüklerine dönüştürülmüştür.

Bakanlık olarak temsil edilmeden önceki statüsü olan Gümrük Müsteşarlığımızca, Avrupa Birliği

müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı ve buna bağlı olarak Gümrük Birliği uyum süreci çerçevesinde yürütülen ve gümrük idarelerinin modernizasyonu ve iyileştirme çalışmaları kapsamında sürdürülen faaliyetlerden gümrük laboratuvarları da üzerine düşen nasibi almıştır. Bunun içindir ki; öncesinde yurt genelinde sayıları 23'ü bulan gümrük laboratuvarları, daha etkin ve verimli olabilmeleri, donanımlarının artırılarak fonksiyonelliğinin gereklerini yerine getirebilmeleri ve iyi organize edilebilmeleri gayesiyle şu anda bölgesel düzeyde toplam 6 adet gümrük laboratuvarına dönüştürülmüştür. Özellikle 2001 yılından sonraki modernizasyon çalışmaları kapsamında bir yıl boyunca yürütülen çalışmalar dahilinde, Laboratuvarların bugünkü modern çizgisine kavuşması yolunda emeği geçen öncüler içerisinde özellikle İstanbul Laboratuvar Müdürü ve Yüksek Kimya Mühendisi Sayın Yaşar ÇİFTÇİ'nin gösterdiği çabalar ve katkılar ile Bakanlığımız ilgili üst makamlarının ve yetkililerinin göstermiş olduğu ilgi, yüksek duyarlılık ve sunmuş oldukları olanaklar sayesinde gümrük laboratuvarlarının şimdiki gelinen konuma ulaşmalarının ve yetkin bir statü kazanmalarının önü açılmıştır.

1996 yılında gümrük birliğine girilmesiyle başlayan bu uzun soluklu süreçte; bir yarımada ülkesi olmamızın getirdiği coğrafya ile birlikte, ticari taşımacılıkta vazgeçilemez olan deniz yolu ve onların durakları konumundaki limanları nedeniyle deniz kıyısında bulunan lokasyonların tercihte

ağırlıklı olarak önem arz ettiği yerler olan İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, İzmit ve Mersin'deki 6 adet bölgesel gümrük laboratuvarı ülke genelindeki gümrüklere hizmet vermektedir.

1996 yılından bu yana Avrupa Birliği Müktesebatına uyum çerçevesinde; teşkilat olarak laboratuvarlar için öngörülen ana hedef Gümrük Laboratuvarlarının modernize edilmesi ve akreditasyonlarının tamamlanmasıdır. Bu nedenle, laboratuvarlar cihaz ve teknik tertibat bakımından Avrupalı emsallerine uyumlaştırılmaları için hem milli bütçe hem de AB destekli bütçeler ile finanse edilerek donatılmaya çalışılmıştır.

Gümrükler için bir milat olan 1996 yılında imzalanan Gümrük Birliği anlaşmaları çerçevesinde; ticaretin üye ülkelerce kolaylaştırılmasına katkı sağlamak, dolayısıyla gümrük işlemlerinin hızlandırılması ve sağlıklı sonuçların üretilebilmesini temin edebilmenin yolu olarak düşünülen fiziki kontrollerin daha hızlı ve etkin bir şekilde yapılması fikrinden hareket ile laboratuvarlar, arzu edilen analiz, inceleme, test ve ihtiyaçlara cevap verecek nitelik ve çeşitlilikte, son derece modern, pratik ve ileri teknoloji cihaz ve ekipmanlar ile donatılmaya başlanılmıştır. Bu amaçla da; pilot bölge olarak seçilen ve sonrasında diğer laboratuvarlara da sirayet etmesi düşünülen modernleştirme sürecindeki çalışmalara, 2010 yılında cihaz ve ekipman alımlarının gerçekleştirildiği ve finansmanın %75'inin AB bütçesinden karşılandığı İstanbul Laboratuvarı ile

başlanılmıştır. Sürece eşlik eden bir modernizasyon projesi ile alımları gerçekleştirilen bu cihaz ve ekipmanlar, AB finansmanlı olarak yaklaşık 5 milyon Euro değerinde bir bütçeye sahip olup 40 çeşit kalemden oluşmaktadır.

Modernizasyon gayesiyle devam eden süreçte gümrük laboratuvarlarına yüklenen misyon; dünyadaki diğer ülke gümrük laboratuvarlarında olduğu gibi, **'ticarete konu olan ve gümrükleme aşamasındaki bir eşyanın mahiyetine yönelik analizlerin yapılması ve eşyanın gümrük tarife istatistik pozisyonunun (GTİP) belirlenmesi'**dir.

Gümrük laboratuvarlarının görev, yetki ve sorumlulukları, 31.09.2009 tarihli ve 27392 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 'Gümrük Laboratuvarlarının Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik' ile düzenlenmiştir. İlgili yönetmelik ile; 4458 sayılı Gümrük Kanunu ve ilgili mevzuat kapsamında, Gümrük Laboratuvarlarının uluslar arası standartlara uygun hale getirilmesi ve birbirleriyle eşgüdüm halinde çalışabilmesi için kuruluş görev, çalışma ve işleyişine ilişkin usul ve esasları belirlenmiştir.

Bu kapsamda, gümrük laboratuvarlarının görevleri şu şekilde belirtilmiştir.

- Türk Gümrük Tarife Cetvelinin uygulanması bakımından eşyanın mahiyetinin ne olduğunu laboratuvar tahlili ile tayin etmek ve gümrük tarife istatistik pozisyonunu tespit etmek,

- Dış ticaret mevzuatının koyduğu kayıtlar gereği, yasaklama ve kısıtlama hükümlerinin uygulanması bakımlarından eşyanın mahiyetinin ne olduğunu laboratuvar tahlili ile tayin etmek,
- Araştırma- Geliştirme ve eğitim faaliyetlerinde bulunmak,
- Laboratuvarlar arası karşılaştırma deney çalışmalarını yapmak,
- Müsteşarlığın (Bakanlığın) değişik birimlerince yapılan çalışmalar kapsamında gerekli görülecek tahlil ve incelemeleri yapmak,
- TSE EN ISO/IEC 17025 Deney ve Kalibrasyon Laboratuvarlarının Yeterliliği için Genel Şartlar standardının gerektirdiği esaslara göre akreditasyon çalışmalarını yapmak.

İlgili yönetmelik kapsamında gümrük laboratuvarları; akreditasyon hedefini gerçekleştirmek adına oluşturulan kalite yönetim sisteminin laboratuvarında işletilmesinden ve devamlılığında sorumlu olan bir Kalite Yönetim Birimi ile birlikte her biri kendi alanında ihtisaslaşmış ve konularına göre spesifikleştirilmiş olan Gıda, Metal, Petrol, Tekstil - Kâğıt ve Temel Kimya - Polimer Laboratuvar birimlerinden oluşan bir organizasyon yapısına sahiptir.

Mevzuat gereği olarak oluşturulan bu beş teknik birimin her biri; gümrük tarifelenmesine ilişkin sınıflandırmada, Laboratuvar Müdürlüğüne ihtisas alanına giren ve her bir laboratuvar birimine göre tasnif edilmiş gümrük fasıllarına ait eşyaların mahiyetlerine yönelik analiz ve incelemelerinin yapılmasından ve GTİP'lerinin tespit edilmesinden sorumlu olmaktadır.

2010 yılında, pilot bölge olarak seçilen İstanbul Laboratuvarının ve sonrasında da diğer laboratuvarların modernizasyonu sürecinde; alınan modern ve ileri teknoloji cihazlar ile laboratuvarların donatılmasıyla birlikte hem bu cihazların etkin bir şekilde kullanılabilmesi, hem de AB üyesi ülke laboratuvarlarına yönelik mevzuatın, organizasyonun, işleyişin, gümrük tarifelenmesinin ve tarifelenilmeye yönelik uluslar

arası analitik metotların ve standartların, ülkemiz gümrük laboratuvarlarına uyumlaştırılması gayesiyle AB üye ülkeleri gümrük idarelerinden İtalyan ve Alman Gümrük idareleri ile birlikte AB eşleştirme projeleri (Twinning Project) yürütülerek laboratuvarların hem organizasyonel ve mevzuat açısından yeniden yapılanmaları sağlanmış hem de teknik personelin bilgi ve tecrübelerinin artırılmasına yönelik eğitim faaliyetleri yapılmıştır.

Görevleri gereği birer 'uygunluk değerlendirme kuruluşu' mahiyetine sahip olan gümrük laboratuvarlarının modernizasyonu sürecinin nihai ve en temel hedeflerinin başında gelen laboratuvar akreditasyonu; Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarafından da istenen ve desteklenen bir hedefdir. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üye ülkelerden, uygunluk değerlendirmesi faaliyetlerinin güvence altına alınmasını, teknik yeterliliklerinin ve şeffaflıklarının sağlanmasını istemektedir. Uygunluk değerlendirme faaliyetlerini güvence altına alacak olan ana enstrüman ise akreditasyon çalışmalarıdır.

TS EN ISO/IEC 17025 Standardı 'Deney ve Kalibrasyon Laboratuvarlarının Yeterliliği İçin Genel Şartlar'ın yanısıra bir laboratuvarın teknik açıdan doğru ve güvenilir sonuçlar üretme kabiliyetini ve teknik yeterliliğini de ele almaktadır. Laboratuvar yeterliliğinin göstergesi olarak uluslararası düzeyde tek bir standardın kullanılmaya başlanması yoluyla, dünyanın herhangi bir yerinde faaliyet gösteren deney laboratuvarlarının birbirleriyle aynı seviyede rekabet etmesi amaçlanmaktadır. Eşyaların ihraç edildiği ülkelerde yeniden test ve analize tabi tutulması gereğinin azaltılması veya sıfıra indirilmesi hem zaman hem de masrafların azaltılmış olması sebebiyle üretici açısından çok yararlı olmaktadır. Bu durum ISO/IEC 17025 standardına göre akredite olan bir laboratuvara, düzenlediği deney raporlarının uluslararası geçerliliği olması sebebiyle daha geniş bir pazar diğer bir deyişle daha geniş bir müşteri kitlesi sağlamaktadır.

Akredite olmak isteyen bir laboratuvar TS EN ISO/IEC 17025 Standardında geniş bir şekilde açıklanmış olan hususları yerine getirmekle ak-

reditasyona hazır hale gelmektedir. TS EN ISO/IEC 17025 Standardına göre akredite olan bir laboratuvarın hizmetleri;

- Hem ulusal hem de uluslararası yüksek saygınlığı ifade etmektedir.
- Müşterilere güvenilir deney, analiz ve test hizmetlerini belirleme ve seçmede kolay bir yöntem sunmaktadır.
- Akredite bir laboratuvar tarafından düzenlenmiş deney raporu saygınlık ve güvenilirliğin göstergesi olmaktadır.

1870 yıllar öncesinden başlayarak günümüze uzanan bu uzun yolculukta, ülkemizdeki toplam 6 adet gümrük laboratuvarından hali hazırda üç laboratuvar; Ankara, Bursa ve İzmir Gümrük Laboratuvarları, Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından yapılan uygunluk değerlendirme ve denetim faaliyetlerini başarıyla tamamlayarak akredite edilen ilk gümrük laboratuvarları olmuşlardır. Akabinde, İstanbul ve Mersin Gümrük laboratuvarları da akreditasyon sertifikalarını alabilmek ve akredite olabilmek için TÜRKAK'a başvuru dosyalarını sunmuş durumdadırlar ve en kısa süre zarfında akreditasyonlarını tamamlama gayesindedirler. İlerleyen dönem de İzmit Laboratuvarının bu süreci tamamlayarak tüm gümrük laboratuvarlarının akreditasyonunu tamamlamış olması hedeflenmektedir.

Gümrük laboratuvarlarının kuruluş gayesi ve ana misyonu her ne kadar eşyanın gümrük tarife istatistik pozisyonunun (GTİP) belirlenmesi olmakla beraber; modernizasyon ve akreditasyon hedefi ile yola çıkılarak bugün gelinen noktada laboratuvarlara yüklenen bir diğer önemli misyon, belki de daha da önemli bir misyon **tüketici ürünlerine yönelik yapılmakta olan test ve analizlerdir**. Çünkü, gümrüklerin var oluş sebebi ülkeler arası yapılan eşya ticareti, eşyanın da üretilmesi ve ticaretinin var oluş nedeni ise insanoğlu ve yaşadığı çevrenin ihtiyaç ve talepleridir. Bu nedenle de, üretilen eşyanın insan ve çevre sağlığına olan etkisi konusunda üreticinin göstereceği hassasiyet ve laboratuvarların da

insan ve çevre sağlığını korumak adına eşyalara yapacağı test ve analizler ile bu hassasiyetin düzeyini ölçmesi ve belirlemesi daha mühim bir meseledir.

Bu konuda Bakanlığımızca yayımlanan 30.11.2014 tarihli ve 2012/04 sayılı Genelge ile, gümrük laboratuvarları tarafından 01 Ocak 2013 tarihinden itibaren tüketici ürünlerine yönelik test ve analizler yapılmaya başlanmıştır. **2012/04 sayılı genelge ve ilgili rehber doküman kapsamında; 3 ila 14 yaş arasındaki çocukların kullanımına yönelik ve/veya oyun unsuru içeren belirli bazı kırtasiye malzemelelerinde (Kurşun Kalemler, Boya Kalemleri, Renkli Kalemler, Keçe Uçlu veya Diğer Gözenek Uçlu Yazı ve İşaret Kalemleri, Pastel boyalar, Yazı veya Çizim Tebeşirleri, Eğitim ve Afiş Boyaları, Renkleri Değiştirici Boyalar, Yazı Silme Lastiği, Oyuncak Müzik Alet ve Cihazları, Hacmi 2 L.yi Geçmeyen Damacaneler ve Şişeler, Mataralar ve Benzeri Eşyalar, Kalemtraşlar, Evrak ve Okul Çantaları vb Mahfazalar, Makaslar, Okul Defterleri)** için uluslar arası düzeyde (başta Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği üye ülkeleri olmak üzere) yasaklanmış ve ürün içerisinde belirli konsantrasyon eşikleri belirlenerek kullanımı limitlendirilmiş **kanserojen aril amin oluşturan azo boyaların, ftalatların ve ağır metallerin analizleri** yapılmaktadır.

2014 yılında ürün kapsamı genişletilmiş ve yukarıda belirtilen ürünlere emzik, biberon, çocuk bakım gereçleri de dahil edilerek bahsi geçen yasaklı unsurlar yönünden analize tabi tutulmaya başlanılmıştır. Bu analizlere, pilot bölge olarak uygulamada özellikle ve ağırlıklı olarak İstanbul Laboratuvar Müdürlüğüne başlanılmış ve devam etmekte olup akabinde de Ankara ve Bursa Gümrük Laboratuvarlarının bu analizlere geçişi sağlanmıştır.

2014 yılı içerisinde; 2012/04 sayılı genelge kapsamında laboratuvara gönderilen ve **bahsi geçen kırtasiye malzemelerinden (okul çantası, sırt çantası, guaj boya) bazılarında limitlerin çok üzerinde yasaklı ftalat ve kanserojen aril amin oluşturan azo boyar maddelerin varlığı tespit edilmiştir**. Aykırı sonuç veren bu

eşyalara ilişkin olarak laboratuvar tarafından düzenlenen raporlar neticesinde bu türden sağlığa zararlı kırtasiye ürünlerinin ülkeye girişinin engellenmesi sağlanmıştır.

Gümrük laboratuvarları şu an itibariyle asli ve ana görevi olan GTİP tespiti ve eşyanın mahiyetine yönelik analizlerin haricinde bir analiz olarak yürütmüş olduğu 'tüketicinin korunmasına yönelik' bu türden başka bir analizi başarı ile sonuçlandırarak toplum sağlığının korunmasına yönelik tedbirlerin alınmasına katkıda bulunmuştur. 2006 yılı içerisinde; daha önce sağlığa zararlı olmadığına dair ilgili Bakanlık izinlerini alarak piyasaya sürülerek satılan fakat ilerleyen süreçte ölüm ile sonuçlanan vakaların peş peşe artması sebebiyle konunun yeniden gündeme gelmesi neticesinde, içerisinde bir etken maddenin var olup olmadığına araştırılması maksadıyla İstanbul Gümrük laboratuvarına gönderilen bir zayıflama hapinin analizinin yapılması ilgili makamlarca talep edilmiştir. İstanbul Gümrük Laboratuvarı tarafından yapılan analizler neticesinde; söz konusu zayıflama hapi içerisinde, sadece doktor kontrolünde kullanılması gereken ve obozite tedavisinde tokluk hissi vermek amacıyla kullanılmakta olan 'sibutramin (sibutramine)' etken maddesinin bir türevi olan 'N-desmethyl sibutramine' bileşenin çok yüksek dozajda kullanılarak (kontROLSÜZ kullanıldığında insan sağlığını subitramine oranla 100 kat daha fazla tehdit edebilen) bir subitramin türevi etken maddenin varlığının tespit edildiğine dair rapor düzenlenip ilgili makamlara sunularak eşyanın piyasadaki yeniden dolaşımının önlenmesi sağlanarak bir 'gümrük laboratuvarı' tarafından toplum sağlığının korunmasına katkıda bulunulmuştur.

Gümrük laboratuvarlarının, hem insan ve çevre sağlığı ve güvenliği hem de ülke ekonomisine katkısı yönündeki faaliyetleri ile ilgili daha da geçmişe gidildiğinde laboratuvarların fonksiyon ve rolünün ne derece önemli olduğu bir kere daha ortaya çıkmaktadır. Bu konudaki örneklerden biri olması bakımından; daha da geçmişe gidildiğinde, 01.01.1996 yılında Gümrük Birliğine girilmesine müteakip İstanbul Gümrük ve Mu-

hafaza Başmüdürlüğü bünyesinde kurulan ve o zamanki adıyla İstanbul Gıda İhtisas Gümrük Laboratuvarında tarım payı unsuruna yönelik analizlerin yapılmaya başlanması ile birlikte meyve suyu içeren gazlı içeceklerin imalinde kullanılan portakal konsantresindeki toplam şeker miktarının ve kolalı içeceklerin imalinde kullanılan kola konsantresindeki toplam şeker miktarının tayinlerinin yapılmaya başlanması ile birlikte eşyanın 100 kg'mı başına alınması gereken 'Toplu Konut Fonu' tahsil edilerek devletin milyonlarca liralık fon kaybının önüne geçilmiştir.

Şu anda sürdürülen hazırlık çalışmaları neticesinde, önümüzdeki dönem içerisinde Bakanlığımızca tüketici ürünlerine yönelik test ve analiz çeşitliliğinin ve bu türden test ve analizlere tabi eşya portföyünün daha da genişletilerek gümrük laboratuvarlarının mevcut sorumluluk alanının ve kapsamının genişletilmesi hedeflenmektedir.

Gümrük laboratuvarlarının modernizasyon sürecinde laboratuvarların son derece teknolojik ve modern cihazlar ile donatılması, özellikle de İstanbul laboratuvarına bu konuda yapılan yatırımlar, gümrük laboratuvarlarının önünün açılmasını sağlarken hem geleceğe dönük beklentileri artırmış ve hem de Türk Gümrük Laboratuvarlarının uluslar arası arenadaki rolü ve konumu konusunda son derece büyük fırsatları beraberinde getirmiştir. AB projesi desteği ile İstanbul Laboratuvarlarına alınan 40 kalem cihaz içerisinde; özellikle XRF spektroskopisi, ICP-OES, ICP-MS, LC-MS/TOF, SEM, SNIF-NMR ve IR-MS gibi cihazların varlığı laboratuvarın ürün portföyünün ve analiz türü çeşitliliğinin artmasında önemli rol oynadığı gibi Avrupalı emsal laboratuvarlarına göz kırpan ve cihaz türündeki bu çeşitlilik ve zenginlik sayesinde göz kamaştırıcı, modern bir laboratuvar hüviyetine bürünmesini sağlamıştır. Tüketici ürünleri analizleri üzerine Avrupa'da bu alanda otorite konumundaki Finlandiya Gümrük Laboratuvarına yapılan çalışma ziyaretinde, İstanbul Laboratuvarındaki birkaç cihazın bile adının zikredilmesi Finlandiyalı meslektaşlarımızın 'bu da mı var?... üstelik o da var öyle mi?... sizin laboratuvara mı gelsek?'

şeklindeki ifadeleri ile meraklarının arttığını ve iştahlarının kabardığını gösteren tavır ortaya koymalarına neden olmuştur. Özellikle izotopik element analizleri temeline dayanan SNIF-NMR spektroskopi cihazı, Türkiye de ilk ve tek İstanbul Laboratuvarında mevcut olmasının yanı sıra, Avrupa Birliği üyesi ülkeler de dahil Avrupa da bile sınırlı sayıda ülke laboratuvarında mevcut olan bir cihazdır. Bununla birlikte, izotopik element analizleri temeline dayanan bir diğer cihaz olan IR-MS cihazı, sahip olduğu dört ayrı ünite (dörtlü sistem IR-MS) ile Türkiye’de tek olan bir sistemdir. Söz konusu bu iki cihaz ile özellikle menşei (orijin) tespitine yönelik analizler, taklit ve tağşiş tespitine yönelik analizler gibi son derece önemli ve kritik analizler yapılabilmektedir. Böylelikle sahteciliğin ve/veya menşei yanıltma girişimlerinin önüne geçebilecek analizler yapılabilmektedir. Örneğin, üretilen bir balın doğal mı yoksa yapay mı (mısır şurubundan elde edilen sahte bal gibi) olduğunun tespiti, etil alkolün tarımsal kökenli mi yoksa sentetik mi olduğunun tespiti mümkün olabilmektedir ya da bir ürünün hangi coğrafyada üretildiğinin tes-

pitine yönelik analiz ve incelemeler bu iki cihaz sayesinde yapılabilmektedir. Bununla birlikte, İstanbul laboratuvarına bu iki cihazın alınmasının akabinde menşei tespitine yönelik analiz ve incelemeler başlatılmış ve halen de devam etmekte olup, Avrupa üyesi ülkelerin içerisinde bile sınırlı sayıda ülkede bulunan SNIF-NMR cihazı ile şarap numunesinin menşei tespitine yönelik bir analiz ile ilgili Avrupa’da otorite bir organizasyon kurumu tarafından düzenlenen uluslar arası ring-testinde (karşılaştırma ve yeterlilik testinde) İstanbul Gümrük Laboratuvarı yaptığı analizler sonucunda Avrupa Birliği üyesi ülke laboratuvarlarının da arasında yer aldığı bu organizasyonda 24 uluslar arası laboratuvar içerisinde en iyi skoru (z-skor) elde ederek birinci gelmiştir. Bununla birlikte, aynı organizasyon kurumu tarafından düzenlenen ve tarımsal kökenli ürünlerde ‘Meusing Tablo (Bileşim Tablosu)’ uygulamasına yönelik analizler konusunda yapılan, Avrupa Birliği üye ülke laboratuvarlarının da katılımıyla gerçekleştirilen ring-testinde İstanbul Laboratuvarı en başarılı laboratuvarlar içerisinde yer almıştır.

İstanbul Laboratuvarında yer alan bu iki kritik cihazın yanı sıra mevcut bulunan diğer cihazlardan ICP-OES ve ICP-MS cihazları ile ise değerli metallerin analizi, hatta bunun da ötesinde, altın ve mücevherat sektörüne yönelik olarak kıymetli metallerin özellikle ve en önemlisi olan 'altın ayar analizleri' de hassas ve başarılı bir şekilde bu iki cihaz ile yapılabilmekte olup, bugün artık sadece GTİP tespitine yönelik mahiyet tespiti analizleri ile yetinmeyen ve sınırlı kalmayan bir tutumla, başta İstanbul Laboratuvarı olmak üzere tüm Gümrük Laboratuvarlarımız piyasa ve özel sektöre hizmet verecek GTİP tespiti haricindeki analizleri de yapabilir durumda olup kendisine yeni görevler verilmesini bekler durumda hali hazırdaki mevcut görevlerini sürdürmektedir.

Modernizasyon çalışmalarının bir parçası olan, cihaz ve ekipmanlar ile laboratuvarların donatılması hızla devam ederken diğer taraftan da Gümrük Teşkilatı bu iyileştirme sürecinde mevcut kalitesini artırmak adına çok sayıdaki bu

cihazların etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilecek donanıma sahip, nitelikli ve dinamik, yeni teknik personellerini kuruma kazandırarak mevcut tecrübeli kadrolarının gücüne güç katmaktadır. Özellikle üniversitelerden ve kamunun değerli diğer laboratuvarlarından katılan yeni teknik personeller ile akademik ve araştırmacı yönünü zenginleştiren gümrük laboratuvarları; sadece kontrol eden değil, araştıran-geliştiren ve sahip olduğu bilgi ve tecrübesini verdiği ve vereceği eğitimler ile paydaşlarına sunan ve ikili işbirliği ve hedeflediği proje çalışmaları ile girişimci bir rol üslenen birer teknik enstitü ve araştırma-geliştirme merkezleri konumuna ulaşmaya talip olmaktadır.

Gümrük laboratuvarları yapılan ve devam etmekte olan bu yeni personel alımları ile birlikte, toplamda 107 kimyager ünvanına sahip teknik personel, 4 mühendis ve 20 yardımcı teknik personel mevcudiyetine ulaşmıştır. Gümrük laboratuvarlarındaki personelin eğitim düzeylerine bakıldığında; doktorasını tamamlamış 16

kimyager, yüksek lisans tahsilini tamamlamış 40 kimyager ve doktorasını tamamlamak üzere olan veya doktorasına devam etmekte olan 10 kimyager bulunmaktadır. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı personelinin genel eğitim düzeyine bakıldığında; 2013 yılı sonu verileri itibariyle, Bakanlıkta toplam 24 doktoralı personel görev yapmaktadır. Bu 24 doktoralı personelin 16'sı diğer bir ifadeyle %67'si laboratuvarlarda görev yaparken; gümrük laboratuvarlarında görev yapan doktoralı kimyagerlerin tüm kimyagerler içerisindeki oranı %15 gibi önemli bir istatistikî düzeyde tekabül etmektedir.

150 yıllık bir geçmişe uzanan ve tümü akredite olmanın eşiğinde olan gümrük laboratuvarları, AB üyesi ülke gümrük laboratuvarları ile mukayese edildiğinde; ister sahip olduğu cihaz ve teknik tertibat, ister personel eğitimi ve düzeyi, isterse de analitik kabiliyeti ve akademik yönünden olsun, AB üye ülke idare ve laboratuvarlarınca da kabul gören yetkin ve saygın bir konuma sahip ve AB normlarında birer laboratuvarlar oldukları gerçeğini ortaya koymaktadır.

Bugün gelinen noktada; gümrük laboratuvarlarımız, ihtiyaç duyulan ve kendisine verilen her türlü teknik görev ve talebi yerine getirebilecek düzeyde ve kabiliyette olup, büyük bir gayret, isteklilik ile görev bilinci ile faaliyetlerini sürdürmektedir. AB üye ülke laboratuvarlarında olduğu ve süregeldiği gibi, gümrük laboratuvarlarımız sahip olduğu imkânlar çerçevesinde sa-

dece GTİP tespitine yönelik analiz yapan kontrol merkezleri olmakla sınırlı kalmayıp GTİP harici analizlere yönelik çalışmalarını büyük bir hızla ve şevkle sürdürmektedir.

Vizyon ve misyon olarak; vergilendirme, yasaklama veya kısıtlama tedbirlerine yönelik mahiyet ve tarife tespit analizlerinin de ötesinde; şu an mevzuatla tanımlı olarak yürütmekte olduğu tüketici ürünleri test ve analizlerinin (yasaklı kanserojen aril amin oluşturan azo boyaların, ftalatların ve ağır metallerin analizleri) kapsamını daha da genişleterek insan ve çevre sağlığı ve güvenliğine yönelik analizleri, GDO (genetiği değiştirilmiş organizma) içeren ürünlerin analizlerini, altın ve değerli mücevherat analizlerini, menşei (orijin) tespiti analizlerini, özellikle kaçakçılıkla mücadele kapsamında ilaç ve narkotik ürünlerin analizlerini, piyasaya, kamu ve özel sektöre yönelik analiz ile kalite kontrol test ve analizlerini yürütmeyi de hedeflemektedir.

Gümrük laboratuvarları olarak, sınır ticaretine tabi eşyanın; her türlü analizini yaparak eşyanın vergilendirilme ve yasaklanma/kısıtlanma tedbirlerine yönelik faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yapılarak kontrolünün sağlanmasına ve böylelikle ülke ekonomisinin korunmasının teminine çalışıldığı bilinci ve sorumluluğu ile insan ve çevre güvenliği ve sağlığının korunmasına vesile olan analizleri de yaparak bu değerli ve kutsal sınır bekçiliği görevini en derin manasıyla bir nefer gibi yapmaya devam edecektir.

SN. MAHMUT GENCER'LE...

1995 yılında Teftiş Kurulu Başkanı Kemal AKŞAR'ın İzmir Grubu Teftiş Kurulu Müfettişlerini ziyareti, Mahmut Gencer (sağ üstte üçüncü kişi)

1. E.Gümrük ve Ticaret Başmüfettişi Sayın Mahmut Gencer bize kendinizi tanıtır mısınız?

1947 yılında İzmir'in Bayındır ilçesinde doğmuşum. İlkokul ve Ortaokulu burada, liseyi İzmir Namık Kemal Lisesinde, üniversiteyi de İ.Ü. İktisat Fakültesinde okudum. 1971 yılında fakültenin Maliye-İstatistik disiplininin mezun oldum. Fakültenin son üç yılını İstanbul Ticaret Odasının bursu ile okudum. Okulun Maliye-İstatistik bölümünü bitirdiğim için kendime en uygun mesleğin DPT uzmanlığı olacağını düşünüyordum. Okul bittiğinde bursum kesilmiş, yurttan da çık-

mıştım. Bu nedenle, DPT sınavlarının açılmasını beklerken geçici olarak da olsa bir yere girmem gerekiyordu. Bir süreliğine İzmir'deki ailemin yanına da gidebilirdim. Geçici olarak önce Türk Eğitim Vakfında ve sonrasında İstanbul Defterdarlığında çalışarak bir taraftan fakültemdeki doktora çalışmalarına katılıyor bir taraftan da sınavlara hazırlanıyordum. Sonradan Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanlığı sınavını kazanan aynı yurt odasını paylaştığım Tacol TAŞDEMİR sınıf arkadaşım. Gümrük ve Tekel Bakanlığı Teftiş Kurulunun açmış olduğu sınava girmek istiyordu. Sınav tecrübesi kazanırsın diyerek birlikte

sınava girmeye beni ikna etti. Gerçekten iyi bir sınav tecrübesi oldu. Yabancı dilin ne tecrübesi olacak düşüncesiyle son sınava katılmamıştım. Aynı yıl DPT'nin Ankara'da açtığı Uzman Yardımcılığı sınavına katılmıştım ve sınavı kazanabileceğimi düşünüyordum. Fakat sınav sorularının sızdırıldığı gerekçesiyle sınav iptal edildi. Hatırladığım kadarıyla birçok uzman sözleşmeleri uzatılmadığından işlerinden olmuşlardı.

DPT işi olmayınca aylar sonra Maliye Bakanlığı'ndan Hesap Uzmanları ve Gelirler Kontrolörleri Kurulu ile Gümrük ve Tekel Bakanlığı Teftiş Kurulu ard arda sınav açmışlardı. Sınıf arkadaşım Tacol ile önce Hesap Uzmanları Kurulu'nun Karaköy'deki bürosuna giderek başvurumuzu yapmıştık. Tacol, hazır Karaköy'e gelmişken Gümrük Tekel Teftiş Kuruluna da uğrayıp önceki sınav sonucundan bilgi almak istiyordu. Birlikte Karaköy'deki Teftiş Kuruluna gittiğimizde önceki sınavı yapan bazı Müfettişler beni anımsamışlardı. Benden son sınava neden katılmadığımı soruyorlardı. Onlara makul yanıtlar vermeye çalıştım. Aslında yabancı dilim de fena sayılmazdı. Meğer ki son sınava da girmiş olsam Tomarza Kaymakamının yerine beni alacaklarmış. Bu beyefendi sonradan Sayıştay'a gitmiş. Bugün olduğu gibi Müfettiş olmak isteyenler için genel kabul gören en gözde meslekler Maliye, Gümrük-Tekel ve Ticaret Bakanlıklarının Müfettişlikleriydi. Gümrük ve Tekel Bakanlığı Teftiş Kuruluna ikinci başvurumuzu böylece yapmış olduk. Bu arada Gelirler Kontrolörlüğüne de başvururdum. Her üç sınava da girmiş ve hepsini de kazanmıştım. Yazışma adresi olarak İstanbul'da kaldığım evin adresini vermiştim. Ancak, Hesap Uzmanlığı Sınavını kazandığım ilişkin telgraf bu adrese geldiğinde babamın rahatsızlığı nedeniyle İzmir'de bulunuyordum. O yıl şiddetli bir kış olmuş kendim de hastalanmıştım. Ardından Gelirler Kontrolörleri'nin en son da Gümrük ve Tekel Bakanlığı Teftiş Kurulu'nun telgrafları geldi. Önce Maliye Bakanlığı'ndaki sözlü sınava girmiş ve kazanmıştım. Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettiş Yardımcılığı sözlü sınavını da kazandığım anlaşılma ile tercihim Gümrük ve Tekel'den

yana kullandım. Kırk yıl sürecek Müfettişlik maceramız da böylece başlamış oldu.

2. Müfettişliğiniz dönemindeki, Teftiş Heyeti Hakkında bilgi verebilir misiniz?

1972 yılında göreve ilk başladığımda Teftiş Kurulu Başkanımız Ekrem CİMİLLİ idi. Ekrem Bey'in İktisat Fakültesinde Maliye hocası Gümrük ve Tekel Bakanlığı eski Müfettişlerinden Prof. Dr. Memduh YAŞA'nın dönem arkadaşı olduğunu Kurula girdikten sonra öğrendim. Fakültede okurken Maliye dersinden pekiyi almıştım. Belki faydası olur düşüncesiyle, Müfettiş Muavinliğine başvuru dilekçemde kendisini hakkımda bilgi alınabilecek kişiler arasında göstermiştim. Faydası olmuş mudur bilmiyorum. Başkan Bey Evli Müfettişlerin teftişe giderken yanlarında hanımlarını da götürmesini yasaklamıştı. Bu kuralı kim çiğnese anında öğrenir ve gereğini yapardı. İnılmaz haber alma kaynakları vardı. Ekrem Bey'in yerine 1973 yılında Başmüfettiş Ali CANTEZ Teftiş Kurulu Başkanı olmuştu. Bakanımız Haydar ÖZALP aslen Niğdeli olup oldukça babacan tavırlıydı. Müfettişlere yakın durur, ara sıra Karaköy'deki Teftiş Kuruluna da gelmeyi ihmal etmezdi. Yine Gümrük ve Tekel Bakanlığı yapmış Mahmut TÜRKMEÑOĞLU da keza Kurula sıkça uğrayan Bakanlarımızdandı. Gün SAZAK'ın Gümrük ve Tekel Bakanlığı döneminde Teftiş Kurulu Başkanlığına Necati KÜÇÜKMERİÇ, Müsteşarlığa da dışarıdan Namık Kemal Zeybek getirilmişlerdi. 12. Eylül.1980 darbesi sonrasında Teftiş Kurulu kökenli Orhan Kemal YÜZBAŞIOĞLU Müsteşar olmuş, arkasından 1982 yılı başlarında keza Teftiş Kurulu kökenli Ömer Faruk PAYKAL da Teftiş Kurulu Başkanlığı'na atanmıştı. Bizler de 02.02.1982-02.02.1983 tarihleri arasında sevgili M. Bahri ÖKTEM'le birlikte Başkan Yardımcılığı görevinde bulunmuştuk. Faruk Bey yabancı romanları orijinal metinlerinden okuyacak kadar İngilizce ve Fransızcaya hakimdi. Yazar Aziz NESİN'den, Mülkiye eski dekanı Prof. Cevat GERAY ve Tarhan ERDEM'e kadar birçok ünlü kişiyi onun yanında görmek mümkündü. Müsteşar ve yardımcıları ile Gümrükler Genel Müdürü ve Yardımcıları genellikle Teftiş Kurulu kökenli olur-

lardı. Bunlardan İstanbul'a kim geldiyse uğrayacağı ilk duraktı Teftiş Kurulu. Tekel Genel Müdürleri ekseri Tekel Müfettişi kökenli olmalarına rağmen Teftiş Kurulu ikinci adresleri olurdu. Rahmetli Ali CANTEZ Ekrem Bey'in yerine Teftiş Kurulu Başkanı olduğunda, Mülkiyeden sınıf arkadaşı Adnan Bey de zamanın Hesap Uzmanları İstanbul Grup Başkanı idi. O tarihten itibaren de tüm Hesap Uzmanları bizim yemekhanede yemek yemeğe başlamışlardı. Öğle tatillerinde binanın en üst katında yenilen yemekler sonrasında odamızda kendilerini kahve çay içirmeden asla bırakmazdık. Sınıf arkadaşlarımızın bir kısmı hesap uzmanı olmuşlardı. İstanbul'daki grupları da bize yürüyüş mesafesindeydi. Eski bürokratlar çok farklı insanlardı. En kıdemlimiz tek birinci derece kadrolu Başmüfettiş M.Ali DEVECİOĞLU'nun odasında BJK futbol takımında top koşturmuş Başhesapuzmanı Faruk BİLGİNOĞLU ile Defterdar Adnan ERTAŞ' ı sıkça görürdük. O tarihte Hesap Uzmanlarının en kıdemlilerinden Medeni DERKUNT da benim müdavimlerimden idi. İhsan AKIN Bey de 2. Derece kadrolu Başmüfettiş olarak Kenan Rıza ŞAHİNOĞLU ile birlikte aynı odayı paylaşırlardı. Eski Kambiyo Müdürlerinden olan Lebib YALKIN da Kenan Rıza Bey'in yakın dostuydu. Lebib Yalkın Yayınevinin sahibi idi. İhsan Bey mesleğine çok tutkundu. Onu ölüm dışında mesleğinden ayırmak mümkün değildi. Öyle de olmuştur. Kenan Rıza Beyin rapor yazma tekniği tartışılmazdı. Anlatımları öyle vuzuhtu ki, çöpçü okusa anlardı. Refakatlerinde çalıştığım kıdemli Müfettişlerden İsmail Bey Hakim, Turhan Bey ise C. Savcısı kökenliydi. İsmail Bey emekli olduğunda, bir Yargıtay üyesinin emeklilik sonrası yazdığı şiiri bana postalamıştı. Hala saklıyorum. İsmail Bey ve eşi Sonay hanımla hala görüşüyoruz. Turhan Bey'le de görüşürdük, ama onu kaybettik. Aradım başsağlığı diledim. Allah eşi Ayla Hanıma ve kızlarına uzun ömürler versin. Herkes bir yerde ve sayıca az olduğumuzdan birbirimizi tanır ve severdik. Benim ilk üstadım Coşkun ÖZİŞİK, ikincisi de Oktay ERGÜL olmuştu. Yanlarında çalışmaya başladığımda yurt dışı geçici göreve gitme aşamasında güzide iki Müfettişimiz-

di. Göreve ilk başladığımda Fevzi ERTÜRK üstad başkan yardımcısıydı. Fevzi Bey'le de çalıştım. Sirkeci Teftişini yaparken, Mersin'de geçici kabul ve Yahya DEMİREL hakkında sunta tahkikatını yaparken hep yanındaydım. Rahmetli Kayhan DENİZER, Necdet BİLECİK ve Necati BERENT ile kısa sürelerle de olsa çalıştık. Hepsisi de değerli üstatlarımız oldular. Kurulda, Yahya BENEKAY gibi şair Müfettişlerimiz de vardı. Şarkı olmuş birçok şiiri, "mezarımı taştan oyun" gibi birçok da film senaryosu vardı. Son Havadis Gazetesinde eşi Nuran BENEKAY adına yazıları da çıkardı. İhsan Bey mezkur gazeteden söz ederken "faydalı gazete" ifadesini kullanırdı. Kendisi de divan şiirine yakın bir insandı. Necati BERENT güzel resimler yapardı. Bizler görmedik ama Necati KÜÇÜKMERİÇ ile Nizamettin DEMİRKOL'un gençliklerinde güreş tuttuklarını duymuştum. Biz mesleğe girmeden önce Kuruldan ayrılmış olan rahmetli Vural EROL sanat camiasına yakın bir insandı. Kendisi de çok güzel keman çalardı. Eşi Cansın hanım onun ölümünden esinlenerek ".. cansın cansın derdin can mı kaldı .." diye başlayan şiirler yazdı. Bestekar Selahattin içli bunların hepsini besteleyerek sevilen şarkılara dönüştürdü. Benim değerli ağabeyim emekli Müsteşar Tuğrul ATATÜRE de bir udi olarak sanat ehli bir üstadımızdır. E. Teftiş Kurulu Başkanımız Kemal AKŞAR keza yakın dostumdur. Kendisi iyi bir hukukçu olduğu kadar denizcilik konusunda bir deniz kaptanı kadar bilgi sahibidir. Mustafa ÖZSÖNMEZ fevkalade bir karükatüristtir. Duyduğuma göre, Mülkiye son sınıfta Kazgan'daki karikatürleri Mustafa Bey yapmış. Sabahattin KOÇAŞ'ın da aynı şekilde karikatür yeteneği tartışılmaz. Şu an İstanbul Grup Başkanı olan sevgili Zeki TÜYEN de eli kalem tutanlarımızdandır. Yayınlanmış şiirleri bulunmaktadır. Mehmet ERYILMAZ ve Zeki TÜYEN olmamış olsa Müfettişler Dergisi bu kadar rahat çıkamayabilirdi. M. Bahri ÖKTEM Mülkiye mektebinin usta folklorcusudur. 1982 yılında birlikte Ankara'da Teftiş Kurulu Başkan Yardımcılığı yaptık. Az kahırını çekmedim. Annesi Sabahat teyze ikinci annem gibidir. Onun İzmir'deki Mülkiyeden oyun arkadaşı eski Sayıştay Murakıplarından Akın ÖZ-

ÇEKİRGE müşterek dostumuzdur. Bahri'nin onu eşi Güzin Hanımla Antalya Konyaaltında nasıl tongaya düşürdüklerini anımsadıkça gülmeden edemeyiz. Nahit ERUZ üstadımız biz girdiğimizde Kuruldan ayrılmıştı. "Yumma" isimli hikaye kitabını ben de okumuştum. Bir arkadaşına imzalayarak verdiği bu kitabı eski bir kitapçıda bulunca çok üzülmüştü. Gümrükler Genel Müdürlüğü ile Kontrol Genel Müdürlüğü de yaptı. Akın USEL üstadımız İhsan Bey'e göre heyetin harika çocuğuydu. Hukuk bilgisini konuşturur pratik çözümler bulurdu. Atilla KORUYAN biz kurula girdiğimizde yeterliği vermiş yedek subay olarak askerliğini yapıyordu. 1976 yılında birlikte Tasfiye Genel Müdürlüğü'nün teftişini, bir sürü de müşterek soruşturma yapmıştık. Üstat lafını bizim Kurula sokan kişidir. O zamana kadar biz büyüklerimize "efendim" diye hitap ederdik. Atilla Bey'in babası ve annesi Nihat Amca'yı da Müşerref Tezeyi de tanıdım. Ablam, yeğenim Yeşim'e elbise dikerken, Atilla Bey'in büyüünce güzellik kraliçesi olan kızı Aslıhan'a da aynısını diktiğini hatırlıyorum. Eski Türkiye üçüncü güzeli Leyla BAHTOĞLU benim fakülteden sınıf arkadaşımıdır. Leyla Hanım Eski Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişlerinden Saraybosna doğumlu Abdullah BAHTOĞLU'nun torunudur. Teftiş Kurulunun albüm çalışmasını 1982 yılında Atilla Bey ile birlikte başlatmıştık. Onun emeği benden daha çoktur. Oğuz ANTER üstat hala heyecanını yitirmemiş, eskiden İstanbul'da Teftiş Kuruluna kim telefon açsa koridordan Coşkun Üstatla birlikte en çok onun sesi duyulurdu. Mehmet Ali Bey, İhsan Bey, Oktay Bey, Akın Bey, Oğuz Bey iyi bir beşli, Atilla Bey ile Akın Bey de iyi bir ikili idiler. Mehmet Ali Bey ve çocuklarının, gömleklerini, pijamalarını, pardesülerini eşi Suat Hanım dikerdi. Bir gün beni İstanbul'daki evlerine götürdüğünde bir albüm çıkardı. Baktım Atatürk bizim M. Ali Bey'in saçlarını okşuyor. Adana'da ilkokulda okurken Atatürk ziyaretlerine gelmiş. Rahmetli Hidayet KARAGÜL Başkanlıkla kavgalı olduğundan hep turnede olurdu. Kendisinin bu durumu bizi de üzerdi. Kendisine bayram tebriği göndermişdim. Oradan oraya gezmekten eline geç geçmiş olmalı ki aylar sonra telefon açıp

hem özür diliyor hem de teşekkür ediyordu. Onun da taşlamaları meşhurdu. Eski Müfettişlerden Bosna kökenli Abdullah ŞİŞİÇ biz kendisini tanıdığımızda rahatsızdı. Fatih Yavuzselim'de otururdu. 1978 yılında emekliliği sonrasında hakkın rahmetine kavuşmuştu. Benim promosyon arkadaşım Hüsnü YILMAZ sonradan Başbakanlık Müfettişi oldu ve oradan emekli oldu. Sultan Hanım isminde çok muhterem bir eşi var. Şu anda emekliliklerini Antalya'da geçiriyorlar. Yüksel ÖZDEMİR ve rahmetli Tuğrul ARTAN ile İstanbul Bahariye'de aynı bekar evini paylaşmıştık. Nejat SARIKAMIŞ Ankara'da idari göreve gittiğinde ondan boşalan yere beni almışlardı. Rahmetli Tuğrul vefatından önce Kuruldan kimi görse müşterek anılarımızı anlatırmış. Yüksel ÖZDEMİR çok ağır hastalıklar geçirdi. Zaman zaman eşi Sema Hanımı arayıp ondan bilgi alıyorum. Çünkü, telefonda konuşurken çok zorlanıyor. Yunus Nadi KURAL yeterlik sınavımıza girdi. Sağ olsun en kıdemsiz kurul üyesi olarak sınavda bizlere moral vermek için gayret sarf etti. Esasında özellikle yeterlik sınavlarında bu tür motivasyon işleri en kıdemsizlerin görevidir. Promosyon arkadaşı Nejat ODABAŞIOĞLU'nun tüm enstrümanları çalabildiğini, Mülkiye'de okurken bir orkestrada çalıştığını duymuştum. Sonradan anlaşıldı ki Recai ŞEN'in de ondan kalır yanı yok. Ben Recai'nin sesinin güzelliği yanında tüm enstrümanları çalabildiğini ilk kez İzmir'deki Gelirler Kontrolörlerinden duymuştum. Çünkü, Recai'nin ayrıldığı eşi Dilek Hanım İzmir'de Gelirler Kontrolörü idi. Turnede hesaplar Alman usulü olduğu halde, ödemeyi en kıdemsizler yapardı. Bizde her zaman kıdem esastı. Kurulda Fevzi Bey'in bacanağı olan Celal EREL üstadı sevmeyen yok gibiydi. Annesi, Kayınvalidesi, kayınpederi, erkek kardeşi ve oğlu Dr. Nuri EREL İzmir'de otururlardı. Bu nedenle her İzmir'e gelişinde bize de uğrardı. Yıllar önce gene bir İzmir seyahatinde telefonda bana "Mahmut, ben gidiciyim" derken adeta veda eder gibiydi. Üstad öyle söyleme maşallah sesin iyi geliyor dedimse de bana inanmadı. Ne olur ne olmaz gidip bakayım diye niyetlenirken, oğlu Nuri EREL vefat haberini bildirmişti. Eşi Nurten Hanımın kulakları

ağır işitiyor. Genelde oğlu Nuri'yi arayıp onunla selam gönderiyorum. Üstad Faruk PAYKAL gibi klasik batı müziği tutkunu Müfettiş İbrahim USTA da İzmir'de vefat etmiş, kızı hastaneden beni arayıp haber vermişti. Müfettiş muavinliğinde refakatimde çalışan Ummam HAMİTOĞULLARI'nın ailesi de İzmir'de yerleşiktir. Umman Beyin babası rahmetli Reşit Ağabey de değerli bir insandı. Mesleğe ilk girdiklerinde Savaş ÖZDOĞAN'la Nazım BİLİCAN' ı farklı tarihlerde benim refaketime vermişlerdi. Her ikisiyle abi kardeş gibi olmuştuk. Dönem arkadaşlarından, hemşehrim Sedat ÇETİNBAŞ ile baba dostuyuz. Ender YÜCESOY'u kurulda ilk tanıyan her halde ben olmuştum. Zira, güvenlik soruşturmasını yapmak üzere, İstanbul'dan Kilis' e ben gitmiştim. 1979 yılı sonlarında Çaykur Genel Müdürü hakkında soruşturma yapmak üzere Rize'ye gitmiş, iş bitimi uçakla Ankara'ya gidip, oradan mavi trenle İstanbul'a gitmem gerekiyordu. Bu amaçla Ankara'ya geldiğimde Ankara-İstanbul arası mavi tren biletlerini de almıştım. Ancak, zamanın Teftiş Kurulu Başkanı beni Müfettiş Erol TONKA'nın Kilis Gümrüğü ile ilgili bir işine ortak ederek İstanbul yerine o yorgunlukla Kilis'te görevlendirmişti. Bu nedenle Mavi tren biletleri de elimde kalmıştı. Nadir ELİBOL kardeşimiz Erol Beyin refakatinde idi. Yanında mevzuat taşırmış gibi tencere de taşıyordu. Kurulumuzun neşe kaynağı idi. Aynı promosyondan Turan YILDIZ Teftiş Kuruluna ayak bastığında çoluk çocuk sahibi bir Müfettiş Yardımcısıydı. İstanbul'da çalışırken Coşkun AYDINOĞLU ve Necati CAN ile aynı Müfettişlik odasını paylaşırdık. Necati Bey'e bestekar Sadullah Ağa'nın o şarkısı neydi diye sorduğumda "bir kendi gibi zalimi sevmiş" değil miydi diyerek hemen yanıt verirdi. Coşkun AYDINOĞLU ise Kurulumuza renk katan bir arkadaşımızdı. Yakın dostlarını çağırıldığı Üsküdar'daki nikah töreninde aile bireyleri, dönem arkadaşları Tuğrul ARTAN ve N. Mutlu OTMAN, tiyatro sanatçısı amcası oğlu , yine tiyatro sanatçısı ve komedyen Nokta ile Virgül ile birlikte ben de vardım. Erol TONKA ile Melih MOLO dost canlısı kişiler olarak bende olumlu izlenimler bıraktı. Her ikisiyle dostluğumuz devam etmektedir. İz-

mir Grup Başkanı Dr. İrfan KALPALI karşısında Muhammet KAYA olduğu halde şu anda benim eski masamda oturuyor. Belki herkes bilmez ama İrfan Bey de bir sanat ehli olarak saz çalmasını iyi bilir. Promosyon arkadaşı Semih SÜTÇÜ Kuşadası'ndan yazlık komşumdur. Babası Ali Ağabey ile sıkı bir dostluğumuz var. İsmail GÜRSELLİ ile komşu kazalardan olduğumuz halde ben onu hemşehrim olarak kabul ediyorum. Onun da babasını tanır severim. Türkülere konu olmuş namılı zeybeklerden Çakırcalı Mehmet Efe'nin yaşadığı Ödemişlidir. Aslında İsmail de zeybek tabiatlı ve işini çok hızlı yapan bir kardeşimizdir. Şu anda, İstanbul Bölge Müdürlüğüne bakan Nevzat ER İzmir'de oda arkadaşımıdır. O da seri çalışırdı. Mehmet ÇAKIR Fransızca bildiği halde kısa sürede İngilizce öğrenip Toefl sınavını kazandığında hepimizi çok şaşırtmıştı. Hasan GELMEZ ciddi duruşuyla Kurula bir ağırlık kazandırıyor. Evren KILIÇ dinamik yapısıyla göz dolduruyor. Stajyerlik dönemlerinde Medeni ÇETİN, Muzaffer ÇILDIR ve M. Ali BAYLAN da refakatimde çalışmışlar ve oldukça göz doldürmüşlardı. İzmir grubu genç kardeşlerimiz HasanYALDIZ, Eray DAĞNIK, Vehbi GÜNAYDIN ve Vedat ERKOYUNCU ile gücüne güç kattı. Sayımızın az olduğu eski yıllarda hepimiz bir yerde olduğumuzdan herkes birbirini tanıyordu. Şimdi aynı gruptakiler birbirini ancak tanıyabiliyor. Son yıllarda Teftiş Kurulu Başkanlarının her üç gruptaki Müfettişleri zaman zaman bir araya toplayıp seminerler düzenlemesi bu nedenle çok yararlı oldu. Bunun sürdürülmesi gerekir. İzmir Grubunda iken Teftiş ve Rehberlik Başkanlığı'na atanan Zafer YILDIRIMLI'nın kariyeri ortada olup başarılı çalışmalarını Ankara'da da sürdürmektedir. İzmir grubundan, değerli arkadaşımız Özdem İŞSEVER emekliği sonrasında keza stajyerliği döneminde refakatimde çalışan sevgili Cemil EMRE ile birlikte çalışıyor. Özdem'in babası Abbas Ağabey dünya tatlısı bir insandır. Herkesi unutmamış ama İbrahim ile benim ismimi unutmamış. Özlem öyle diyor. Promosyon arkadaşları Mehmet YILDIRIM ile Şahap YILMAZ ile İzmir'e geldiklerinde görüşüyoruz. Şahap'ın Şahin abisi ile zaman zaman buluşup yemek yediğimizde

favori yemeğimiz genellikle ızgara köftedir. Ankara'ya gittiğimizde Ekrem SANCAK da bizi Ankara Kalesinin oralarda bir lokantaya götürürdü. Yıllar önce Samanpazarında Ankaragücü Sühâ'nın dönerci dükkanı da sıkça gittiğimiz yerlendendi. Üniversite yıllarımızda Ankara'da Mülkiyeli arkadaşları ziyarete gittiğimizde arkadaşlar bizi Cebeci'deki Çığır Lokantasına götürürlerdi. Garson "çek bir teşkilat dediğinde" bunun az kuru az pilav olduğunu ben de bilirdim. Suat KAPAR kadar vefalı bir dost az bulunur. Onun Ankara'daki nikah töreni Mülkiye'den sınıf arkadaşının çalıştırdığı Soğan restoranda yapılmıştı. O da yıllar önce Ünal GÖKALP ile birlikte refakatimde çalışmıştı. Her ikisiyle dostluğumuz eskilere dayanmaktadır. İsmail Sabri SARI ile birlikte çalışmadık. Ancak, Avukat kardeşlerini bizlere sundukları hukuki destek nedeniyle her zaman şükranla anıyorum. Geriye dönüp baktığımda, yıllar öncesinde Savaş ÖZDOĞAN, Nazım BİLİCAN, Umman HAMİTOĞULLARI, Medeni ÇETİN, Cemil EMRE ve Muzaffer ÇILDIR'a ilaveten Cafer ŞAHİN, İsmet KILIÇ, H. Hüsnü GÜLER, Cafer ÇETİN, Ünal GÖKALP, Turan ENGİN-YURT, Levent ERTORSUN, Hakan ÖZKAN ve Bülent ERYILMAZ'ın da refakatimde stajyer olarak çalıştıklarını anımsayabiliyorum. Erdoğan SAİTOĞLU'ndan Savni KAFADAROĞLU'na kadar çok kişinin yeterli sınavlarında bulundum. Ancak, benim girdiğim sınavlarda başarısız olanı hatırlamıyorum. Erdoğan Bey Kuşadası'na yerleşerek bana yazlık komşum oldu. Yanına torununu da alıp yazları ziyaretime geliyor. Onun da saçlarına da benimkiler gibi çoktan ak düştü.

Tekel Genel Müdürlüğü tarafından her yıl Ege, Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde tütün piyasaları açılarak, tavan ve taban fiyatlar açıklanırdı. Diğer yerlerde olduğu gibi Ege tütün piyasası açılırken de Gümrük Tekel Bakanı yanında Tekel Genel Müdürü ve ilgili Genel Müdür Yardımcıları, grup müdürleri, Bakanlık üst düzeyinden yetkiler olduğu halde İzmir'e de gelirlerdi. İzmir'de bulunduğumuz zamanlarda Müfettiş olarak bizler de piyasanın açılış öncesi ve sonrası toplantılarında hazır bulunurduk.

1981 yılında Bakanımız ordudan tümgeneral rütbesiyle emekli olmuş, eski MKE Genel Müdürlerinden Recai BATORALP idi. Daha kendisi gelmeden İzmir'e ünü gelmişti. Millet önünde susta dururdu. Bakanlıktaki Makamına herkesten önce gelir Genel Müdürleri, Müsteşar ve Yardımcılarını telefonla arar ve yerinde bulamazsa fırçayı basarmış. Ama bu asker kökenli Bakan İzmir Çamaltı Tuzlasını islah ettiği gibi, MKE'nin imkanlarından yararlanmak suretiyle sigara fabrikalarının aksayan yönlerini gidererek sigara üretimini aynı personelle ikiye katladı. Bu sayede ülkemiz Yugoslavya ve Bulgaristan'a fason sigara yaptırmaktan kurtuldu. 1981 yılında, yanında İzmir Valisi Necdet CALP, Tekel Genel Müdürü Niyazi SÜRENKÖK ve diğer zevat olduğu halde İzmir deki grubun bulunduğu binaya geldiğinde ben de kendimi tanıtıp emirleri olup olmadığı sorar sormaz ilk sözü "böyle Müfettişlik olur mu bu nasıl iş" deyip beni herkesin önünde bir güzel fırçalamıştı. Anlaşıldı ki, Bakan Bey Tekel'in "Di Amerikan" olarak bilinen tütün mağazasının alt katına indiğinde orasını tozlu bulmuş, kızgınlığı bunun içinmiş meğer. Tütün olur da tozu olmaz mı ? Sayın Bakanım arz edeyim dedimse de sözüm bitmemişti diyerek bir fırça daha atmış şimdi buyurun demişti. Benim de o zamanlar tek başıma 120 tane rapor yazdığım yıllar. İşten zaten bunalmıştım. Genel Müdür Niyazi Bey uçakta giderken Sayın Bakan'a durumu anlatmış olmalı ki Niyazi Bey bir sonraki gün telefonla beni arayarak Bakan Bey'in özrünü bana iletmışti. Bir sonraki tütün piyasası açıldığında Bakan Bey'le Niyazi Bey doğrudan Teftiş Kurulu'na çıkarak bizleri onurlandırmışlardı. Her ikisi eşi bulunmaz değerli insanlardı. Ondan sonra dostluğumuz hep devam etmiştir.

1982 yılında Bakanımız Sn. Prof. Dr. Ali BOZER olmuştu. Faruk PAYKAL Teftiş Kurulu Başkanı, M. Bahri ÖKTEM ve ben Başkan Yardımcılarıydık. 12 Eylül sonrası iş sayısı Kurulun kapasitesinin çok üzerindeydi. İş Sıkı Yönetim Komutanlığından daha Bakanlığa ulaşmadan o iş ne oldu diye telefon ederlerdi. Bazı Müfettişler yaşlı olduklarından kendilerine az iş verilirdi. Celal Bey gibi

Kurula sağlam girip de sonradan bacağı sakat olanlar, İhsan AKIN gibi bir gözü tam görmeyenler, M. Ali Bey gibi şeker hastaları vardı. Bu üstatlarımız bile iş hacminden yeterince nasiplerini almışlardı. Başkan Bey bir gün beni çağırdı ve şöyle dedi. Mahmut Bey görüyorsun iş yağıyor. İş çokluğundan sakatları da cepheye sürdük iş verecek Müfettiş kalmadı. Bundan sonra Bahri ile ikinize de iş vereceğim haberin olsun dedi. Bize de verilen işler yetmezmiş gibi Başkanım bu kurulun daha bir tüzüğü yok deyip ek işler çıkarmaktan da geri durmuyorduk. Başkan Bey tüzük çalışması için Erdener DEMİRAĞ'ı görevlendirmişti. Erdener Bey Tüzüğü yazdı biz de tüm Bakanlıklardan gelen görüş yazılarıyla birlikte Danıştay'a göndermiştik. Yeni odalar tahsis edilmek suretiyle İstanbul'daki Teftiş Kurulunun çalışma koşullarının iyileştirilmesi, Ankara AOÇ Bira Fabrikasındaki Sosyal Tesisin açılması, mevcut tasarruf tedbirlerine rağmen iki ayrı partide 800 kişilik memur kadrosu alınması, Lojman alımı için Bakanlık Bütçesine ödenek koydurulması Sn. Bakan Ali BOZER zamanında olmuştur. Bakan Bey Teftiş Kuruluna değer verirdi. 1983 yılı başında Ankara'daki görevim sona erip yurt dışı göreve giderken Ankara Bira Fabrikasında Başkan Faruk Bey'le ikimize yemek verme inceliğini de gösterdi. Bakan Bey, geçmişte Atatürk'ün da çalıştığı söylenen Ankara Bira Fabrikasındaki çalışma odasında çalışmayı çok sevdi. Bu nedenle, önemli Tekel soruşturmaları konusunda

bilgi vermek üzere Başkan Faruk Bey'le hafta sonları burada olmamızı isterdi. Bu nedenle koltuğumuzda Tekel dosyaları olduğu halde hafta sonları Bira Fabrikasına gider Sayın Bakanımıza bilgi sunardık.

1983 yılı sonlarından itibaren Maliye ve Gümrük Bakanlığı dönemi başladı. 15.01.1994 tarihinde yurt dışı görevden döndüğümde Teftiş Kurulu Başkanlığında Maliye Müfettişi kökenli Mehmet BAYRAM vardı. Başkanlığa sonradan yine Maliye Müfettişi kökenli sırasıyla 1986 yılında Saim KIRGÖZ, 1989 yılında Kemal Civelek, 1990 yılında da O. Sener AKKAYNAK getirilmişlerdi. Başbakanlık Gümrük Müsteşarlığı dönemindeki Teftiş Kurulu Başkanlarımız Kemal AKŞAR'dan Sezai UÇARMAK'a kadar hepsi Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişi kökenli idiler. Ancak, merkezdeki idari kademedeki diğer üst düzey görevler açısından değişen fazla bir şey olmamıştı.

Bilen zaten biliyor. Bilmeyenler için söylüyorum. Gümrük ve Tekel Teftiş Kurulu böyle bir aileydi. Tekel Teftiş Kurulu ile aramızda küçücük bir sürüşme dahi olmamıştır. Bu kariyere saygının bir göstergesidir. Yeri geldi onlar hakkında soruşturma da yaptık. Ancak, ne onların bize ve ne de bizim onlara sevgi ve saygımız azalmamıştır.

...

Söyleşinin devamı bir sonraki sayıda yayımlanacaktır...

Sercan Bahadır*
Yakup Güneş**

Gümrük işlemlerinde yeni bir yaklaşım olan “Yetkilendirilmiş Yükümlü Sertifikası” uygulamasında ithalata ilişkin beklentileri de karşılamak şekilde düzenlenme yapılması gümrükte gündem olarak en öne çıkan konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca bu düzenleme dışında, Özel Tüketim Vergisindeki (ÖTV) teminat uygulamalarına yönelik değişiklikler, ÖTV iadesi, dahilde işleme rejiminde yapılan değişiklikler, posta ve hızlı kargo ile gelen eşyaya uygulanacak işlemler, ithalatta KDV matrahına eklenecek unsurlar, istisnai kıymete ilişkin sözleşmelerde damga vergisi uygulaması, hariçte işleme rejimi kapsamında bedelsiz fatura kullanımı ve Malezya ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması diğer öne çıkan gündem konularıdır.

1. Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü Düzenlemeleri

21 Mayıs 2014 tarihli 29006 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 10 Ocak 2013 tarihli 28524 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmeliği yürürlükten kaldıran Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Yayımlanan yeni yönetmelikle iki yıla aşkın tartışılan ve sürekli gündemde olan “ithalat” ilişkili uygulamalara yer verilmiştir.

* E.Gümrük Müfettişi, EY Kıdemli Müdürü

** E.Gümrük Müfettişi, EY Müdürü

Gümrük işlemlerinde radikal bir değişiklik niteliği taşıyan bu uygulama, tüm dünyada kabul görmüş AEO(Authorised Economic Operator) uygulamasının yerel mevzuatımızdaki karşılığıdır. Bu uygulamada esas olan “güvenilir” olarak tanımlanan şirketlerin kayıt yolu ile gümrük işlemlerini yerine getirip eşyanın gümrük idaresi yerine doğrudan fabrikalarına veya fabrikalarından doğrudan sınır kapılarına sevk edilmesini sağlamaktır. Öncelikle güvenilir olarak tanımlanan YYS şirketleri bu uygulama sayesinde ithalat ve ihracat işlemlerinde gümrük idaresinde zaman harcamayacak ve girdi, hammadde gibi üretim için hayati önem taşıyan ürünler üretime vakit kaybetmeden doğrudan aktarılacaktır.

Diğer taraftan, bu uygulamanın daha kısıtlı hali Onaylanmış Kişi Statü Belgesinin (OKSB) 01.01.2017 tarihinden itibaren geri alınacağı bu yönetmelikte düzenlenmiştir. OKSB uygulamasının imalatçı şirketler açısından ithalatta “mavi hat” imkanı sağladığı ve 2017 yılından itibaren bu hakkın ortadan kaldırılacağı düşünüldüğünde, bu düzenlemenin imalat sektörünü yakından ilgilendirdiğini söyleyebiliriz.

YYS şirketlerine sağlanan avantajlar nelerdir?

Son yapılan düzenlemeler ile şirketlere sağlanan avantajlar iki başlıkta belirtilebileceği düşüncesindeyiz.

Basitleştirilmiş Uygulamalar	Emniyet ve Güvenlik İşlemlerinde Kolaylıklar
<ul style="list-style-type: none">• İhracatta ve ithalatta yerinde gümrükleme• Kısmi teminat• Götürü teminat• A.TR düzenleme• Eksik belgeyle beyan• Fatura beyanı, EUR.MED düzenleme• İzinli gönderici - izinli alıcı	<ul style="list-style-type: none">• Eksik bilgili özet beyan• Yeşil hatta belge eklememe• Taşıt üstü + yeşil hat• Minimum kontrol• Öncelikli kontrol

Şüphesiz bu avantajlardan en öne çıkan uygulama her fabrikanın bir gümrük idaresi olarak tanımlanacağı "ithalatta yerinde gümrükleme" uygulamasıdır.

Yayımlanan yönetmelikle birlikte aslında bu alanda 2 yeni kavram gündemimize girmiştir: **yeşil hat ve izinli alıcı**.

Yeşil hat, ithalat ve ihracat işlemlerinde eşyanın belge kontrolüne veya muayeneye tabi tutulmadığı ve işlemlerin tesisten yapılabilmesini sağlayan hattır. İzinli alıcı ise, ithalatta yerinde gümrükleme alınma eşya taşımaya yetkili taşıyıcı olarak tanımlanmaktadır.

Yönetmelikle düzenlemesi yapılan ithalatta yerinde gümrüklemenin sağladığı kolaylıklar aşağıdaki gibidir.

- Eşyayı gümrük idaresine sunmaksızın işlemlerin tesislerden yapılabilmesi sağlanmıştır (Yeşil Hat).
- Üretime hızlı geçişi sağlamak üzere işlemleri en geç 48 saat içinde tamamlanacak eşya için tesiste taşıt üstünde işlem yapılabilmesi sağlanmıştır.
- İthalatta yerinde gümrükleme yerine getirilen eşyanın 2 saatlik süre içinde "kontrol türü" bildirim esas alınmıştır.

İzinli Alıcı

İthalatçının Tesisi

İzinli Alıcının Tesisi

- Varış bildirimini takiben azami 15 dakika içinde boşaltma izninin verilmesi sağlanmıştır.
- Önceden bildirim koşuluyla mesai saatleri dışında işlem yapılabilmesi sağlanmıştır.
- Eşyanın ithaline ilişkin beyanname, eşya sahibi veya temsilcisi tarafından işlem yapılacak gümrük müdürlüğünden elektronik ortamda tescil edilmesi sağlanmıştır.
- İzinli alıcıya mühür kırma yetkisi verilmiştir.
- Güvenli depolama alanı veya güvenli park alanından işlem yapılabilmesi sağlanmıştır.
- Konteynerlerin ve büyük hacimli eşyaların kapalı alan koşulu olmaksızın tesiste bekletilmesi sağlanmıştır.
- Eşyanın ithalata hazır olduğunun bildirilmesinden sonra muayeneye tabi tutulacak eşyanın muayenesine 3 saat içinde başlanması esas alınmıştır.
- Muayeneye tabi tutulacak eşya güvenli depolama alanında bekletilerek, muayeneye tabi tutulmayacak eşya için güvenli depolama alanından çıkışına vergilerinin ödenmesi ya da teminata bağlanmasıyla izin verilmiştir.
- İzin kapsamı eşya aynıyet tespitine yönelik tedbirlerin dışında tutulmuştur.
- Güvenli depolama alanında bulunan eşya elleçleme faaliyetine tabi tutulabilmesi sağlanmıştır.
- İzinli alıcının aynı taşıma aracına birden fazla tesiste boşaltma yapılabilmesi sağlanmıştır.
- Yurt içinde taşıma aracının değiştirilmesine izin verilmiştir.
- A ve B sınıfı onaylanmış kişilerin eşyasının izinli alıcının tesisine taşınabilmesi sağlanmıştır.
- İlgili şartların yerine getirilmesi koşuluyla izinli alıcı yetkisi kapsamında eşya mühürsüz olarak getirilebilmesi sağlanmıştır.

İthalatta yerinde gümrükleme uygulaması ile yukarıda belirtilen avantajlar imalatçı şirketlere ithal eşyasını gümrük idaresine boşaltmadan doğrudan fabrika sahasına getirme imkanı sağlamaktadır. Bunun anlamı da, ithalat aşamasında gümrük idaresine katılan ardiye, tahmil tahliye, nakliye, konteyner açma-kapama gibi masrafların tamamen ortadan kalmasıdır.

İthalat masraflarının olabilecek minimum düzeye indirilmesi, "ithalata dayalı büyüme" ve "ithalata dayalı üretim" modelimiz açısından girdi maliyetlerinin azalmasına neden olacağı; özellikle ithalata konu eşyalarımızın % 90'ını ham madde ve yarı mamul madde gibi girdi ürünler olduğu dikkate alındığında, ithalat maliyetlerinin azalması hem iç piyasada ürün fiyatlarının düşmesine hem de ithal girdi ile üretilen ihracat ürünlerinde uluslararası rekabet gücünün artmasına neden olacağı kanaatindeyiz.

Bu imkânlardan yararlanabilmek için gerekli olan ithalatta yerinde gümrükleme iznini alabilmek için YYS'nin koşullarına ek olarak aşağıdaki koşulların da sağlanması gerekmektedir:

- Otomotiv sektöründe faaliyet gösteren grup ithalatçıları hariç imalatçı olmak: Grup ithalatçısı tarafından YYS'isi bulunan grup imalatçısının tesislerinin bu izin kapsamında kullanılmak istenilmesi halinde, grup ithalatçısının gerçekleştirdiği ithalatın en az yüzde altmışının otomotiv sektöründe faaliyet gösteren grup imalatçılarının üretiminde kullanılan eşyanın ithalatı olduğunu gösterir yeminli mali müşavirce hazırlanan rapor aslının da ibraz edilmesi gerekmektedir.
- Asgari 5 milyon ABD Doları tutarında ihracat veya toplam 20 milyon ABD Doları tutarında ihracat ve ithalat yapmış olmak,
- Gümrük idaresine 500 bin Avro tutarında nakit teminat veya teminat mektubu vermiş olmak,
- İzin kapsamı eşyanın depolanması, boşaltılması, muayenesi ve izin kapsamı eşyadan

numune alınabilmesi için gerekli teçhizat ve donanımına sahip olmak.

2. ÖTV'ye Konu Eşyalar İçin Götürü Teminat Uygulaması ve ÖTV İadesi

Gümrük işlemlerinde önemli bir değişiklik olan 21 Kasım 2013 tarihli 28828 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Gümrük Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 10'uncu maddesi ile Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun eki (I) sayılı listede yer alan eşyaya ilişkin kamu alacakları için götürü teminat uygulamasından yararlanılmayacağı hüküm altına alınmıştır. Söz konusu düzenleme ile birlikte akaryakıt antrepolarında götürü teminat uygulamasına son verilmiştir ve her bir işlem için ayrı ayrı hesaplanan kamu alacakları için teminat verilmesi zorunluluğu getirilmiştir.

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 200. maddesi gereğince, gümrük vergileri ve amme alacaklarının tahsil edilmesini sağlamak amacıyla, verilecek teminatın tutarı söz konusu vergiler tutarının % 20 fazlası olacağı ancak 28.01.2014 tarihli ve 01855 sayılı Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün tasarruflu yazısında belirtildiği üzere ÖTV Kanunu'na ekli (I) sayılı listede yer alan malların ithali aşamasında alınacak teminatın tutarına ve çözümüne ilişkin işlemlerin belirtilen ÖTV mevzuatına göre yerine getirilmesi, bu çerçevede söz konusu eşyanın ithalinde ÖTV tutarı kadar teminat alınması gerekmektedir.

Yönetmelikteki bu değişikliğe paralel olarak, 30.12.2013 günlü 22833 sayılı antrepoda teminat işlemleri konusunda tasarruflu yazı yayımlanmıştır. 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nın "Kısmi Teminat Uygulanacak Haller"e ilişkin 116/1-b maddesini dayanak alan bu yazıyla sadece transit akaryakıtın depolandığı ve herhangi bir EPDK lisansı gerektirmeyen antrepolarında, antrepo işleticilerince, depolanan eşya miktarından bağımsız ve sabit olarak 2.000.000 Avro teminat verilmesi; ayrıca bu sabit teminata ilave olarak, antrepoya alınan eşyaya ilişkin işlevci ya da kullanıcıdan alınacak teminatın eşyaya ait toplam vergilerin %10'u olarak alınabileceği açıklanmıştır.

Teminat konusundaki bu gelişmelere ilave olarak 18.03.2014 tarihli Resmî Gazete'de 1 seri numaralı ÖTV Genel Tebliği'nde değişiklik yapan 30 seri numaralı Tebliğ yayımlanmıştır. Bu Tebliğ ile özellikle akaryakıt sektörünü etkileyen 21 Kasım 2013 tarihli Yönetmelikle gündeme gelen götürü teminat uygulaması yerine her bir işlem için ayrı ayrı hesaplanan kamu alacakları için teminat verilmesi uygulamasının detayları açıklanmıştır. Buna göre:

- ÖTV Kanunu'na ekli (I) sayılı listedeki malların ithalinde, yürürlükte olan ÖTV tutarı kadar nakit teminatın veya banka teminat mektubunun gümrük idaresine verilecek
- Banka teminat mektuplarının (I) sayılı listenin (A) cetvelinde yer alan mallar için Gümrük ve Ticaret Bakanlığı adına, (B) cetvelinde yer alan mallar için ise mükellefin ÖTV yönünden bağlı olduğu vergi dairesi müdürlüğü adına düzenlenmesi gerekecek
- (A) cetvelindeki mallar ve yalnızca antrepo ve transit rejimi kapsamındaki (B) cetvelindeki malların ithali sırasında ÖTV tutarının tamamı için ilgili gümrük rejimi çerçevesinde teminat verilebilecek ve ilgili gümrük rejimi çerçevesinde birden fazla ithalat işlemini kapsayacak şekilde teminat verilmesi halinde tamamlanan ithalat işlemleri için alınan teminat yeni ithalat işleminde kullanılabilir
- (A) ve (B) cetvelindeki malların teminat bilgileri için gümrük idaresince ayrı ayrı oluşturulacak olan Ek-11 bilgi formu kullanılacak
- (A) cetvelindeki mallar için bilgi formu ithalat işlemi tamamlanmadan elektronik ortamda Gelir İdaresi Başkanlığı'nın sistemine aktarılacak
- (B) cetvelindeki mallar için bilgi formunun çıktısı gümrük işlemlerinde teminat almaya yetkili saymanlıkça temin edilerek ithalatçının ÖTV yönünden bağlı olduğu vergi dairesine gönderilecek ve Gümrük idaresince oluşturulan bu form ithalat işlemleri tamamlanmadan elektronik ortamda GİB sistemine de aktarılacaktır.

Ayrıca teminat alımı için yapılacak işlemler ve teminatın çözümü işlemleri (A) ve (B) cetvelin-

deki mallar için farklı alt başlıklar altında aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

	Teminat Alımı	Yapılacak İşlemler	Teminatın Çözümü İşlemleri
(A) Cetvelindeki Mallar İçin	Gümrük ve Ticaret Bakanlığı adına banka teminat mektubu düzenlenir.	Teminata ait Ek 11 bilgi formu hazırlanıp Gelir İdaresi Başkanlığı'nın elektronik sistemine aktarılır.	Aşağıdaki hallerde vergi dairesince elektronik ortamda oluşturulan (EK:12) bilgi formu ilgili gümrük idaresine gönderilerek gümrük idaresince bu form uyarınca yapılacaktır.
			İthal edilen malların istisna hükümleri kapsamındaki teslimleri
			ÖTV Kanunu'nun 8/2. maddesi uyarınca ihraç kaydıyla tecil-terkin uygulaması kapsamındaki teslimler
			İthal edilen malların vergiye tabi başka bir malın imalinde kullanılması
			İthal edilen ve ÖTV'siz olarak teslim edilen deniz yakıtı teslimleri
			Yukarıdaki işlemler haricinde yapılacak yurtiçi teslimler
(B) Cetvelindeki Mallar İçin	ÖTV yönünden bağlı olunan vergi dairesi adına banka teminat mektubu düzenlenir.	Ek 11 bilgi formu vergi dairesine 5 iş günü içinde verilir, ayrıca GİB sistemine de aktarılır.	Aşağıdaki hallerde vergi dairesince GİB sistemi kullanılmak suretiyle yapılacaktır.
			İthal edilen malların istisna hükümleri kapsamındaki teslimleri
			ÖTV Kanunu'nun 8/2. maddesi uyarınca ihraç kaydıyla tecil-terkin uygulaması kapsamındaki teslimler
			İthal edilen malların vergiye tabi başka bir malın imalinde kullanılması
			Yukarıdaki işlemler haricinde yapılacak yurtiçi teslimler

ÖTV ile ilgili bir diğer konu olan ÖTV iadesi yayımlanan özelge ile açıklığa kavuşturulmuştur. Televizyon ithalatı, ihracatı, toptan ticareti ve satış sonrası servis hizmeti sağlayan bir firmanın talebi üzerine hazırlanan 24 Mart 2014 tarihli 39044742-ÖTV 5 GENEL-612 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığına ait özelge ile ÖTV'si ödenmek suretiyle ithal edilerek toptancı firmalara teslim edilen ve bunlar tarafından nihai tüketiciye perakende satışı yapılmadan iade alınan malların kullanılmadan, hasar görmeksizin aynen ithal edildiği gibi ihraç edilmesi ve ihracın Kanun'un 5/1. maddesinde belirtilen şartlara uygun olarak yapılması durumunda, bu malların ithalinde ödenen ÖTV'nin 1 seri numaralı ÖTV Genel Tebliği'nin 5.1.2 bölümünde yer alan ithalatçısı tarafından ihraç edilen ÖTV konusu mallar için

gümrüğe ödenen ÖTV'nin ithalatçıya iade edilebileceği; öte yandan, ÖTV ödenerek ithal edilen malların işlenerek, tadilat yapılarak veya imalat ya da sair sebeplerle kullanılarak ihraç edilmesi halinde, bu mallar için gümrüğe ödenen ÖTV'nin iadesinin söz konusu olmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca, anılan özelgede söz konusu malların ithalinde ödenen ÖTV'nin firma tarafından gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınmış olması halinde, defter ve kayıtlarda bu tutar ile ilgili olarak gerekli düzeltmelerin yapılması gerektiği yönünde görüş bildirilmiştir.

3. Posta ve Hızlı Kargo ile Gelen Eşya

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 24.03.2014 tarihinde posta veya hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gelen eşyaya ilişkin ola-

rak 2014/07 sayılı Genelge yayımlanarak 2009/15481 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı eki 4458 sayılı Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Uygulanması Hakkında Kararın Beşinci Kısım hükümleri çerçevesinde posta veya hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gelen eşyaya aşağıdaki şekilde işlem yapılacağı belirtilmiştir.

Aşağıda belirtilen eşyanın serbest dolaşıma giriş beyanı, dolaylı temsilci sıfatıyla posta idaresi veya Bakanlıkça yetkilendirilmiş hızlı kargo firmaları tarafından yapılabilecektir:

- a. Doküman,
- b. Kararın 45'inci maddesinde belirtilen önemli değeri olmayan eşya (gönderi başına 75 Avro),
- c. Kararın 62'nci maddesinde belirtilen değeri 1.500 Avro'yu, miktarı brüt 30 kilogramı geçmeyen, bir gerçek kişi adına gelen ticari miktar ve mahiyet arz etmeyen eşya,
- d. 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 167'nci maddesinin birinci fıkrasının sekizinci bendinin (d) alt bendi kapsamı numunelik eşya ve modeller.

Önemli değeri olmayan ve temsil ettikleri eşya bakımından siparişte bulunulmak için kullanılacak nitelikteki numunelik eşya ve modellerin gümrük işlemleri, 86'ncı madde hükümleri çerçevesinde gümrük vergilerinden muafen posta idaresi veya hızlı kargo firmalarınca dolaylı temsil yetkisi kapsamında beyan edilmek suretiyle gerçekleştirilecektir. Eşyanın numune olup olmadığının belirlenmesinde, faturasında veya ambalajında numune olduğuna dair bir ibare olmadığı durumlarda, muayene memurunca eşyanın numune olduğuna kanaat getirilmesi halinde eşyanın işlemlerinin yukarıda bahsi geçen hükümler kapsamında sonuçlandırılması gerekmektedir.

Cep telefonunun muafen serbest dolaşıma sokulabilmesi için, sadece yolcu beraberli kişisel eşya statüsünde olması gerekmektedir. Dolayısıyla yolculuk öncesi veya sonrasında gönderilen yolcu beraberli eşya kapsamı dahil olmak üzere, cep telefonunun posta veya hızlı kargo

taşımacılığı yoluyla muafen veya vergileri ödenerek hiçbir surette getirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Özellikle belirtmek isteriz ki posta veya hızlı kargo taşımacılığı yoluyla gelen eşyalara ilişkin olarak muafiyete ilişkin düzenlemeler sadece ithalat vergilerine yöneliktir. Bu düzenlemelerden eşyaların gümrük işlemine tabi tutulmadan ithal edileceği veya beyan muafiyeti sağlayacağı şeklinde bir sonuca varmamak gerektiğini hatırlatmak isteriz.

4. İthalatta KDV Matrahı

1 Mayıs 2014 tarihinde yürürlüğe giren KDV Genel Uygulama Tebliği'nde ithalat KDV matrahı belirlenirken gümrük kıymetine ithalat sırasında ödenen her türlü vergi, resim, harç ve payların dahil edileceği ve gümrük beyannamesinin tescil tarihine kadar yapılan diğer giderler ve munzam sigorta ücreti, destekleme ve fiyat istikrar fonu ve konut fonuna katılma payları gibi ödemeler ile mal bedeli üzerinden hesaplanan ve gümrük beyannamesinin tescil tarihine kadar oluşan fiyat farkı ve kur farkı gibi ödemelerin KDV matrahına dahil edileceği belirtilmiştir (KDV Kanunu 21/c).

Bu kapsamda düzenlenecek faturaların iki şekilde (beyannamenin tescil tarihinden önceki ve sonraki döneme ilişkin tutarlar iki ayrı faturada ya da aynı faturada ancak üzerinde faturanın ne kadarlık tutarının gümrük beyannamesinin tesciline kadar olduğu belirtilerek) düzenlenebileceği belirtilmiştir.

5. İstisnai Kıymete İlişkin Sözleşmelerde Damga Vergisi

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Gümrükler Genel Müdürlüğü tarafından 2014/11 sayılı, serbest dolaşıma giriş beyannameleri ekinde yer alan sözleşme fotokopisi veya onaylı suretine ilişkin vergi dairelerine bildirimde bulunulup bulunulmayacağı ve bu tür belgelerden damga vergisi alınıp alınmayacağı hususunda açıklamalar yapan genelge yayımlanarak Gümrük Yönetmeliği'nin 53'üncü maddesine istinaden, istisnai kıymete ilişkin sözleşmelerin düzenlendiği tarih itibarıyla belli parayı ihtiva etmemesi

veya eklerinde belli paranın tespitine imkân veren verilerin olmaması veya atıf yapılan başka bir kâğıtta belli paranın bulunmaması halinde söz konusu sözleşmelerin damga vergisine tabi olmayacağı belirtilmiştir.

Öte yandan, sözleşmenin düzenlendiği tarihte belli parayı ihtiva etmesi veya eklerinde belli paranın tespitine imkân veren verilerin olması veya atıf yapılan başka bir kâğıtta belli paranın bulunması ve söz konusu kâğıtlara ilişkin damga vergisinin ödendiğinin yükümlüsünce tevsik edilememesi halinde, ilgili vergi dairesine bildirimde bulunulması ve vergi dairesince yapılan tarhiyatların ilgili gümrük müdürlüğüne geri bildirimde bulunulması halinde, söz konusu tarhiyat miktarının matrah unsuru olduğu vergiler yönünden ek tahakkuk ve tahsilat işlemlerinin yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

6. Hariçte İşleme Rejiminde Bedelsiz Fatura Kullanımı

7 Mayıs 2014 tarihli 2014/14 sayılı genelge ile hariçte işleme rejimi kapsamında gönderilen eşyanın kesin satışının veya mülkiyet devrinin söz konusu olmaması, faturanın kesin satışlarda düzenlenen bir belge olması ve geçici ihraç edilen eşya için fatura düzenlemenin gümrük işlemlerinde zaman kaybına ve mağduriyetlere sebep olması gerekçesiyle hariçte işleme rejimi kapsamında ihracı yapılan eşya için fatura düzenlenmesine gerek olmadığı ve bu kapsamda cins, miktar, kıymet ve ayniyete ilişkin bilgileri içeren bedelsiz fatura ile gümrük çıkış işlemlerinin yapılabileceği açıklanmıştır.

7. Malezya ile Serbest Ticaret Anlaşmasının (STA) İmzalanması

İmzalanan anlaşma mevcut haliyle mal ticaretiyle bağlantılı konuları kapsamakta olup anlaşmanın yürürlüğe girmesinden 1 yıl sonra hizmet ticaretinin serbestleştirilmesi için müzakerelere başlanması kararlaştırılmıştır.

Yapılan anlaşma ile ülkemizce hassas kabul edilen tekstil-konfeksiyon, demir-çelik, elektrik-elektronik ve otomotiv ürünlerinde, Malezya tarafınca hassas olarak değerlendirilen kimya, tekstil-konfeksiyon, demir-çelik, elektrik-elektronik ve otomotiv ürünlerinde gümrük vergilerinin 3,5 ve 8 yıllık indirim takvimine tabi olması, tarım ürünlerinde ise 8 yılın sonunda tarife satırı bakımından Malezya'ya ihracatın % 94'ünün, ithalatın ise % 47'sinin tercihli pazara girişi sağlanacaktır.

Ayrıca STA'nın yürürlüğe girmesiyle tarife satırı sayısı bakımından Malezya'ya ihracatın % 71'i, Malezya'dan ithalatın % 69'u, hâlihazırda ticarete konu olan ürünler bakımından ise ihracatın % 83'ü, ithalatın % 68'i gümrük vergisinden muaf olarak gerçekleştirilecek ve 8 yıllık geçiş döneminin sonunda ticarete konu ürünler bakımından ihracatın % 94'ü, ithalatın ise %75'i gümrük vergisinden muaf olarak gerçekleştirilecek ve en geç 8 yıl sonunda sanayi ürünlerindeki tüm gümrük vergileri karşılıklı olarak sıfırlanacaktır.

Özlem ARABACI*

2 014 yılının ilk çeyreğinde mevzuat odaklı olarak ticaret hayatında yaşanan gelişmeler aşağıda sunulmuştur.

1. Ürünlerini Lisanslı Depolara Koyan Üreticilere Sigorta Primi İstisnası Getirilmiştir.

Tarımsal Faaliyette Bulunanların Prim Borçlarının Sattıkları Tarımsal Ürün Bedellerinden Kesinti Yapılmak Suretiyle Tahsil Edilmesine Dair Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ 30/01/2014 tarihli ve 28898 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bakanlığımız ile Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ortaklaşa yapılan çalışma neticesinde hazırlanan söz konusu Tebliğ değişikliği ile; 10/02/2005 tarihli ve 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ve bu Kanuna istinaden çıkarılan ikincil düzenlemeler çerçevesinde tarımsal ürünlerini lisanslı depo işletmelerine tevdi eden üreticilerin, ürünlerini temsil eden ürün senetlerini satmaları halinde 01/01/2015 tarihine kadar sigorta primi kesintisi yapılmayacaktır. Bu değişiklikten önce, üreticilerden ürün senedi satın alan kişilerin alım satım bedeli üzerinden %2 oranında prim kesintisi yaparak Sosyal Güvenlik Kurumuna aktarması zorunluluğu bulunmaktaydı.

Öte yandan, aynı Tebliğ değişikliği ile, tüm işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirildiği ve alıcı ve satıcı tarafların birbirini görmediği

elektronik ürün senedi satışlarında sigorta prim kesintisinin nasıl yapılacağına ilişkin sorunun çözülmesine yönelik de düzenlemeye gidilmiştir. Buna göre, prim istisnasının sona ereceği 01/01/2015 tarihinden sonra sigorta prim kesintisi, ürünleri temsil eden elektronik ürün senetlerinin satışında yetkili takas kuruluşu tarafından yapılacaktır.

2. Lisanslı Depoculuk Sistemine Yönelik Vergi İstisnalarının Süresi Uzatılmıştır.

Lisanslı depoculuk sisteminin yaygınlaşmasını ve gelişmesini teşvik etmeye yönelik olarak yapılan yasal düzenlemeyle, ürün senetlerinin el değiştirmesinden doğan kazançlardaki gelir ve kurumlar vergisi istisnası 31 Aralık 2014 tarihinden 31 Aralık 2018 tarihine kadar uzatılmıştır.

3. Çalınan Nüfus Cüzdanı ve Ehliyetle Başkası Adına Şirket Kurulamayacaktır.

Binlerce şirketin ticaret sicil kayıtlarının depolandığı Merkezi Sicil Kayıt Sistemi'nde (MERSİS) uzun süredir devam eden veri aktarım çalışmaları tamamlanmış olup vatandaşların ticaret sicili müdürlüklerine müracaat ederek nüfus cüzdanı, ehliyet ve pasaportunun kaybolduğunu ya da çalındığını bildirmesi durumunda, kimlik numarası ve kimlik bilgileri MERSİS'teki kısıtlılar listesine dahil edilecektir. Bu listede kaydı olduğu sürece adlarına yeni bir şirket ya da ticari işletme kuruluşu yapılmayacaktır.

4. Hal Kayıt Sistemine Web Servis Yöntemiyle Bildirimde Üçüncü Aşamaya Geçilmiştir.

* Gümrük ve Ticaret Müfettişi

Hal Kayıt Sistemiyle ilgili olarak web servis yöntemiyle ara yüz kullanılmadan hızlı bir şekilde bildirim yapılabilmesine ilişkin çalışmalar tamamlanmıştır. Bu hususta; piyasada kullanılan programların Hal Kayıt Sistemi ile entegrasyonunu gerçekleştiren yeni uygulama 18/11/2013 itibarıyla test sunucuları üzerinden kullanıma açılmış ve test uygulaması sürecinin tamamlanması sonrasında yeni uygulama gerçek ortama alınmıştır.

18/12/2013 tarihi itibarıyla Hal Kayıt Sistemi web servis başvuruları kabul edilmeye başlanılmıştır. Bu kapsamda birinci aşamada Sistemin açıldığı tarihten bu yana yapılmış olan toplam bildirim sayısı 15.000 adet ve üzeri veya Sisteme kayıtlı işyeri sayısı 10 adet ve üzeri olan bildirimcilerin, ikinci aşamada ise toplam bildirim sayısı 5.000 adet ve üzeri veya Sisteme kayıtlı işyeri sayısı 10 adet ve üzeri olan bildirimcilerin talepleri karşılanmıştır.

27/02/2014 tarihinden itibaren ise üçüncü aşamaya geçilmiştir. Bu aşamada bildirim sayısı toplamı 1.000 adet ve üzeri veya Sisteme kayıtlı işyeri sayısı 5 adet ve üzeri olan bildirimcilerin web servis talepleri kabul edilecektir.

5. Sermaye Artırımına Gitmeyen Şirketlere Son Bir Fırsat Tanınmıştır.

14 Şubat 2014 tarihine kadar sermayelerini asgari miktarlara çıkarmayarak münfesihi duruma düşen şirketlere son bir fırsat için tebligat yapılacaktır. Münfesihi olan şirketlerin temsilcilerine ve imzaya yetkili kişilerine gönderilen ihtarlar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan edilecek olup söz konusu ihtarlar kapsamında, şirketlerden faaliyetlerine devam etmek isteyenlerin 2 ay içinde münfesihi olma nedenlerini ortadan kaldıran işlemlerini yaparak ispat edici belgelerini Müdürlüğe iletmeleri veya tasfiye memuruna bildirmeleri gerekmektedir. Ayrıca, belirlenen sürenin sonunda bu işlemleri yapmayan şirketlerin unvanları ticaret sicili kayıtlarından silinecek ve şirkete ait mal varlığı unvana ilişkin kaydın silindiği tarihten itibaren 10 yıl sonra hazineye intikal ettirilecektir.

6. 25/01/2014 Tarihli, 28893 Sayılı Resmi Gazetede Münfesihi Olmasına veya Sayılmasına Rağmen Tasfiye Edilmemiş Anonim ve Limited Şirketler ile Kooperatiflerin Tasfiyelerine ve Ticaret Sicili Kayıtlarının Silinmesine İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ Yayınlanmıştır.

Yapılan bu değişikliklerle, Bakanlığın başvurusu üzerine mahkemelerce feshine karar verilen ve tasfiye memuru atanmamış olan anonim ve limited şirketler, Müdürlükçe belirlenecek şirketler kapsamına alınmış,

Yine Bakanlığın başvurusu üzerine mahkemece feshine karar verilen ve tasfiye memuru atanan şirketlerin tasfiyesinin ne şekilde yapılacağını belirten fıkralar Tebliğe eklenmiştir.

7. 14/02/2014 Tarihli, 28913 Sayılı Resmi Gazete'de "Ticaret Unvanları Hakkında Tebliğ" Yayınlanarak Yürürlüğe Girmiştir.

03/06/2011 tarihli ve 640 sayılı Gümrük ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 34 üncü maddesi ile 13/01/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 210'uncu maddesine dayanılarak hazırlanmış olan bu Tebliğin amacı, ticaret şirketleri ile ticari işletme işleten diğer tacirlerin ticaret unvanlarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

8. 14/03/2014 Tarihli, 28941 Sayılı Resmi Gazete'de "Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Kararda Değişiklik Yapılması Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı" Yayınlanarak Yürürlüğe Konulmuştur.

19/12/2012 tarihli, 2012/4213 Sayılı "Bağımsız Denetime Tabi Olacak Şirketlerin Belirlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı" 23/01/2013 tarihli, 28537 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmişti. Söz konusu kararın 3'ncü maddesi uyarınca, tek başına veya bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile birlikte aşağıdaki üç ölçütten en az ikisini sağlayan şirketler bağımsız denetime tabi idi;

a) Aktif toplamı yüzelli milyon ve üstü Türk Lirası.

b) Yıllık net satış hasılatı ikiyüz milyon ve üstü Türk Lirası.

c) Çalışan sayısı beşyüz ve üstü.

Yapılan değişiklikle söz konusu (a), (b) ve (c) bentleri aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

a) Aktif toplamı yetmişbeş milyon ve üstü Türk Lirası.

b) Yıllık net satış hasılatı yüzellimilyon ve üstü Türk Lirası.

c) Çalışan sayısı ikiyüzelli ve üstü.

Bu sayede bağımsız denetime tabi olan şirket sayısı büyük oranda artırılmıştır. Yine anılan Karar ile 19/12/2012 tarihli, 2012/4213 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekinde yer alan I ve II sayılı listelerde bazı değişiklikler yapılmıştır.

9. Yeni Kooperatifler Kanunu Taslak Çalışmaları Devam Etmektedir.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğüne sürdürülen Yeni Kooperatifler Kanunu taslağına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Bu amaçla Bakanlık Makamının Onaylarıyla oluşturulan komisyonca hazırlanan taslak metin bölümleri, atölye çalışmaları tarzında, yerli ve yabancı uzmanlarla yapılan değerlendirme toplantılarında masaya yatırılmaktadır.

10. Yeni Bir Tür Kooperatif Modeli Olan Hizmet Kooperatifleri ile Ekonominin Canlanması Amaçlanmaktadır.

Yeni bir kooperatif modeli olan Hizmet Kooperatifleri Ana sözleşmesi 2014 yılı başında girişimcilerin hizmetine sunulmuştur. Hizmet Kooperatifleri ile hizmet sektöründe iş arayan emek işçileri bir araya gelerek iş imkânları oluşturup kendi işlerinin patronu olabileceklerdir. Özellikle kentlerde temizlik işçisi veya başka sektörlerde hizmetler sunan işsizler kendi işlerinin patronu olarak bu hizmetlerini sunabileceklerdir. Bu kooperatifler özellikle dar gelir gruplarını istihdam etmek amacıyla kurulacak ve bir anlamda özel sektöre istihdam sağlama imkânı getireceklerdir.

İstihdam imkânı sağlamanın yanı sıra, ortakla-

rına hizmet üretimi alanlarında mesleki beceri ve yeterlilik eğitimi hizmetleri sağlayacak, bireysel hizmetleriyle ilgili iş edinmeleri amacıyla danışmanlık hizmeti verecek ve mesleki eğitim programlarına yönelik programları sağlayacaklardır.

İstihdamı artırmayı hedefleyen hizmet kooperatiflerinin bir diğer amacı ortaklarının kreş ihtiyaçlarını karşılamak olacaktır. Ortaklarının 0-6 yaş grubu çocuklarının bakımı ve eğitimi için mahalle yuvaları, çocuk oyun odaları açacaklardır. Çocukların sağlığı, gelişimi ve bakımı için sağlık üniteleri, oyun ve spor alanları, kültür sanat üniteleri kuracaklardır. Çocuklara yönelik ilgili her çeşit araç, gereç, besin maddeleri ihtiyaçlarını giderecek, bunlarla ilgili satış yerleri sağlayacaklardır.

11. Kooperatifçilik Konusunda Sertifikalı Eğitim Programları Uygulamaya Konulacaktır.

Ülke kooperatifçiliğinin kalitesini artırmak için sertifikalı eğitim programları hazırlıkları tamamlanmış olup, böylece kooperatiflerin daha kaliteli hizmet üretebilmeleri beklenmektedir.

Eğitim faaliyetleri kapsamında, kooperatifçilik sektöründe çalışan vatandaşlara tüm illerde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlar tarafından kooperatifçilik eğitimi verilecek şekilde bir program hazırlanmasına karar verilmiştir. Bakanlığımızın ilgili kurumlarla yürüttüğü ortak çalışmalar sonucunda Kooperatifçilik Geliştirme ve Uyum Eğitimi Programı hazırlanmıştır.

Kurslar ücretsiz verilecek olup, program kapsamındaki eğitimler Milli Eğitim Bakanlığı Halk Eğitim Merkezlerinde düzenlenebileceği gibi kooperatifler ve üst kuruluşların göstereceği uygun mekanlarda da verilebilecektir. Beş gün sürecek programın sonunda katılımcıların bilgileri sınavla ölçülecek, başarılı olanlara Milli Eğitim Bakanlığınca sertifika verilecektir. Söz konusu programların açılması için en az 12 başvuru olması gerekmekte olup, Kooperatiflerin kurumsal kapasitelerini güçlendirecek olan Kooperatifçilik Geliştirme ve Uyum Eğitimi Programı'na ilişkin detay bilgilere Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nün <http://koop.gtb.gov.tr/> veya Milli

Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün "<http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/foet/foet.html>" adresli internet sitesinden ulaşılabilecektir. Ayrıca, programa katılmak isteyenler buldukları il veya ilçelerdeki Halk Eğitim Merkezlerine, Mesleki Eğitim Merkezlerine, Turizm Eğitim Merkezlerine, Olgunlaşma Enstitülerine şahsen başvurabileceklerdir.

12. Kooperatifçilik Alanında Yeni Bir Tür Olan Enerji Kooperatifleri Modeli İle Enerji İhtiyacına Katkı Sağlanması Amaçlanmaktadır.

Kooperatifçilik alanında yeni bir tür olan enerji kooperatifleri hayata geçirilmiş olup bu sayede yerli ve yenilenebilir kaynakların, enerji kooperatifleri modeliyle değerlendirilerek enerji ihtiyacımızın daha çoğunun yerli kaynaklardan sağlanması amaçlanmaktadır.

Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı'nda yer alan yeni kooperatif türlerinin Türkiye'de kurulması hedefi doğrultusunda Elektrik Enerjisi Üretim ve Tüketim Kooperatifi Örnek Ana Sözleşmesi girişimcilerin hizmetine sunulmuştur.

Söz konusu kooperatifler 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre en az 7 gerçek ve/veya tüzel kişi ortak tarafından ana sözleşmenin imzalanması ile kurulabilecektir. Kooperatife ortak olacak kişilerin medeni hakları kullanma ehliyetine ve elektrik aboneliğine sahip olmaları yeterli olacaktır.

Kooperatifin kuruluş işlemlerinin akabinde elektrik piyasası mevzuatı devreye girecektir. Bu kapsamda kooperatif ortakları «Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretimi Yönetmeliği» ve tebliği çerçevesinde faaliyette bulunacaklardır. Bu çerçevede girişimcilerin Bakanlığımıza müracaat etmeleri yeterli olacaktır.

13. Türkiye'nin İlk Enerji Kooperatifinin Kuruluşu Yapılmıştır.

Denizli Tavas'da 7 girişimci tarafından rüzgar ve güneş enerjisi üzerine EGE Enerji Kooperatifi kuruluş işlemleri yapılmıştır. Anasözleşmesi onaylanan kooperatif, ortaklarının elektrik enerjisi

ihtiyacını yenilenebilir kaynaklardan üreteceği enerjiden karşılayacaktır.

14. Yeni Bir Kooperatif Modeli Olan Eğitim Kooperatif Sistemiyle Öğretmenler Patron Olabileceklerdir.

İspanya, İngiltere ve Almanya'da uygulanan ve öğretmenlerin patron olduğu eğitim kooperatifleri modeli Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından Türkiye'ye getirilmiştir. Böylece, dershaneler dönüşünce işsiz kalma riski yaşayan öğretmenler, bir araya gelerek kendi okullarını açabileceklerdir. Bu sistemle, öğretmenler artık çalışan olmak yerine kendi okullarında patron olabileceklerdir. Veliler de bir araya gelerek eğitim kooperatifi kurabileceklerdir.

Özel okula dönüşüm sürecindeki dershanelerin, modele yoğun ilgi göstermesi beklenmektedir. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın çalışmalarını tamamladığı eğitim kooperatifleri modelinin, dönüşecek dershanelere çare olması beklenmektedir.

15. Tüketici Mevzuatına İlişkin Çalışmalar Devam Etmektedir.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun 28 Mayıs 2014 tarihinde yürürlüğe girecek olup Kanun kapsamında çıkarılacak Yönetmeliklere ilişkin çalışmalar ise halen devam etmektedir. Bu çalışmalar kapsamında Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmelik Taslağı, Tüketici Sorunları Hakem Heyeti Raportörleri Yönetmelik Taslağı, Fiyat Etiketleri Yönetmeliği Taslağı, Reklam Kurulu Yönetmelik Taslağı, Tanıtma Kullanma Kılavuzu Yönetmelik Taslağı, Tüketici Sözleşmelerinde Haksız Şartlar Hakkında Yönetmelik Taslağı, Süreli Yayınlar Yönetmelik Taslağı, Tüketici Ödülleri Yönetmelik Taslağı, Garanti Belgesi Yönetmelik Taslağı ve Eki, Satış Sonrası Hizmetler Yönetmelik Taslağı ve Eki ile Süreli Yayın Kuruluşlarınınca Düzenlenen Promosyon Uygulamalarına İlişkin Yönetmelik Taslağı hazırlanarak ilgililerin görüşüne sunulmuştur. Taslak metinlerine ve taslaklar için örnek görüş formuna <http://www.tuketici.gov.tr/> adresinden ulaşılabilmektedir.

LOJİSTİK SEKTÖRÜ VE HIZLI KARGO TAŞIMACILIĞI

Lojistik sektörü, rekabet üstünlüğü sağlamada giderek artan önemini yukarılara taşıyor.

İstanbul, Nisan 2014: Türkiye, lojistik sektöründe büyüme rakamlarını yakalamayı başararak, bu sektöre olan güçlü umudunu sürdürüyor. Özellikle daralan Avrupa ekonomilerindeki durumu iyi değerlendirmeye ve en yakın rakibi Avrupa lojistik sektörü karşısında daha aktif bir rekabet içerisinde olacak Türk lojistik sektörüne, Türkiye ekonomisinin daha fazla ihtiyacı olduğu ortaya çıkıyor. 55 bin araçlık filosu, 80 milyar liralık hacmi ve bunu yakın zamanda üç katına çıkarabilecek potansiyeli ile Türkiye'nin en önemli sektörleri arasında yer alan lojistik sektörü kara, hava, deniz ve demir yolu modlarıyla her geçen gün yatırımlara sahne oluyor ve ileriye dönük güçlü hedefler koyabiliyor.

2023 yılında dünya ekonomisinde ilk 10'u hedefleyen sektörün, lojistik performans endeksinde de ilk 10'a girme amacı diğer sektörlerle de ivme kazandıracak. İthalattaki kısmi daralmaya rağmen, 37 aydır kesintisiz büyümesini sürdüren ihracat, lojistik sektörüne mal hacmi olarak olumlu yansıyor. 2013 yılında yatırımlarına hız veren sektör, 2023 hedefleri için bu yılın güçlü bir adımla sonlandırılmasını amaçlıyor. Türk lojistik sektörü, Türkiye'nin dış ticaretteki rekabet gücünün dayanağı olma yolunda ilerliyor.

Küreselleşen dünyada insanların ya da malların bir noktadan diğer noktaya ulaşımını sağlayan taşımacılık sektörü her geçen gün önemini biraz daha hissettirmeye başlamıştır. Taşımacılık

türleri arasında 20. yüzyılın başlarında kendini en iyi şekilde öne çıkarmayı başaran taşımacılık türü de, **hızlı kargo taşımacılığıdır**. Küreselleşmenin getirdiği hızlilik zorunluluğu, coğrafi konumlar dolayısıyla ulaştırma yollarının giderek zorlaşması, hızlı kargo taşımacılığının bu şekilde gelişmesinin en önemli nedenleri arasında sayılmaktadır. Hızlı kargo taşımacılığı birim taşımacılık maliyetlerinin en yüksek düzeyde yapıldığı taşımacılık türüdür; fakat bu olumsuz özelliğine rağmen, günümüzde yaşanan uluslararası rekabet bu türün gelişmesini hızlandırmakta; modern hava limanları, son teknoloji ürünler araçlar, geliştirilmiş kapasiteler ve ileri depolama sistemlerinin varlığı, hızlı kargo taşımacılığının yaygın bir biçimde yapılmasına olanak tanımaktadır. Müşterilerin beklentileri her geçen gün arttığı ve çeşitlendiği için, artık hızlı kargo taşımacılığında malların kapıdan alınması, gümrüklenmesi, kapiya teslim edilmesi ya da çeşitli sürelerde ara depolama faaliyetlerinin yapılması gibi beklentiler söz konusudur.

Ticaret yapan firmalar artık sadece ürettikleri ürünleri ya da hizmetlerini tüketicilere beğendirmekle sınırlı kalmamakta, rekabetin her geçen gün kendini biraz daha fazla hissettirdiği günümüzde tam zamanlı üretim kavramı gibi çeşitli stratejiler uygulamaktadır. "Sipariş Döngü Zamanının Kısaltılması" stratejisi de, günümüzde git gide önemini arttırmaktadır. Ürünlerin tedarik zinciri içerisinde daha hızlı dolaşması şirketlere büyük avantajlar sağlamaktadır. Sunduğu hızlı ve güvenli servis ile hızlı kargo endüstrisi bu stratejilerin uygulanmasında önemli bir yere sahiptir.

DHL Global Forwarding Türkiye'nin hızlı kargo taşımacılığındaki yeri

Hizmet çeşitliliği ve coğrafi üstünlüğü sayesinde her sektöre hitap eden hava ve deniz kargo taşımacılığı sektöründe dünya lideri **DHLGlobal Forwarding Türkiye**, hızlı kargo taşımacılığında da müşterileri için çözümler üretiyor ve Türkiye'de dış ticaretin yoğun olduğu 12 şehirdeki ofisleri ve yaklaşık 330 kişilik uzman kadrosuyla hizmet veriyor. Uluslararası taşımacılık hizmetleri dışında yan tedarikçileriyle gümrükleme, sigortacılık, depolama ve dağıtım gibi lojistik süreci tamamlayan servisleri müşterilerine sunarak ekstra faydalar sağlayan DHL Global Forwarding, sahip olduğu ISO 9001:2008 kalite sertifikası ile hizmet kalitesini güvence altına alıyor.

DHL Global Forwarding, sunduğu hizmetlerden biri olan hava kargo hizmetinde; müşterilerinin hava yolu ile taşınması gereken tüm yüklemelerini dünyadaki yaygın ofis ağı ve alternatifli hava yolu seçenekleri ile kapıdan kapıya ya da hava limanından hava limanına en iyi fiyat ve zaman kombinasyonu sağlayarak organize edebilen, dünyanın en büyük hava yolu nakliye firması olarak öne çıkıyor. Tüm hava yolları ile özel anlaşmalı navlunlar sunarak gemi+uçak, kamyon+uçak, kamyon+gemi gibi kombine taşımacılık alternatifleri ile müşterilerine çözümler üretirken, farklı ülkelerden, haftalık düzenli konsolidasyon hizmeti vererek de müşterilerinin navlun maliyetlerini azaltıyor.

DHL Global Forwarding, 1982 yılından beri Avrupa Topluluğu için geliştirdiği Airfreight Plus Servis hizmetini 1996 yılından itibaren Türkiye pazarına da sunuyor. Airfreight Plus Servisi, DHL Global Forwarding tarafından sunulan ve Avrupa ülkeleri için dizayn edilmiş, "kapıdan kapıya" kilo ve boyut limiti olmaksızın taşıma yapılan özel bir hava kargo ürünüdür. Airfreight Plus Servisi'nin ithalat servisi, Türkiye'deki gümrük mevzuatı nedeniyle ile "kapıdan havalimanına", ihracat servisi ise "havalimanından kapıya" şeklindedir. Talep edilmesi durumunda özel anlaşmalar ve fiyatlandırmalar yapılarak, tedarikçiler vasıtasıyla ile "kapıdan kapıya" hizmete de çevrilebilir.

Airfreight Plus Servisi, yüklemelerinde mutlaka «POSTA KOD»ları ile çalışır. Bunun en önemli nedeni, fiyat ve servis süresinin posta kodlarına göre değişiklik göstermesidir. Airfreight Plus Servis bir kurye servisi değildir; ithalat ve ihracat departmanları gibi **gümrüklü kargo** taşır. DHL Global Forwarding, Türkiye Deniz Kargo piyasasında da 2004 yılından beri hizmet vermektedir. Şirket, komple konteyner taşımacılığında son yıllarda yıllık ortalama yüzde 20'ye varan artışlarla büyümektedir. Firma, parsiyel konteyner taşımacılığında da iddialıdır. Bu doğrultuda gayet dinamik büyüme kaydeden DHL Global Forwarding'ın son üç yılda ortalama büyüme hızı yıllık % 50'lerdedir.

Geçen yıl Frankfurt - Almanya'da düzenlediği Evrensel Yönetim Konferansı'nda, "DHL Global Forwarding Görevsel Ödülleri"nin yanı sıra "Deutsche Post CEO Ödülleri"nin de takdim edildiği törende DHL Global Forwarding Türkiye, rekabetçi fiyatlandırma, yapılandırılmış işletme süreçleri, iyi müşteri hizmetleri ve satış takımlarıyla **'Yılın Ülkesi'** ve **'Yılın Deniz Yolu Taşımacılığı Takımı'** kategorilerinde iki ödülün sahibi olmuştur.

DHL - Dünya için lojistik şirketi

DHL, lojistik sektöründe küresel pazar lideridir ve "dünyanın lojistik şirketi"dir. DHL uluslararası ekspres, hava ve deniz taşımacılığı, kara ve demir yolu taşımacılığı, kontrat lojistiği ve müşterilerine uluslararası posta hizmetlerinde uzmanlığı taahhüt eder. Bir global ağ şirketi olan DHL, 220'den fazla ülke ve bölgede oluşan ve dünya çapında yaklaşık 480,000 çalışanı ile müşterilerine üstün hizmet kalitesi ve tedarik zinciri ihtiyaçlarını karşılamak için yerel bilgi sunmaktadır. DHL, çevre koruma, afet yönetimi ve eğitimi desteklemektedir.

DHL Alman Post DHL parçasıdır. Grup 2013 yılında 55 milyar euro tutarında ciro gerçekleştirmiştir.

...

Bu çalışma; DHL Global Forwarding Türkiye tarafından hazırlanmıştır.

SINIR ÖTESİ TİCARETTE TÜRKİYE’NİN KARNESİ

Prof. Dr. Nevzat SAYGILIOĞLU*

Karnenin genel başlığı: “İş yapma kolaylığı”

Dünya Bankası ve IFC’nin işbirliği ile “Doing Business” (İş Yapma Kolaylığı) başlıklı bir süreli yayın çıkarılıyor. Dünyanın çeşitli ekonomileri teker teker veya gruplandırılarak “İş Yapma Kolaylığı” konusunda değerlendirmeye tabi tutuluyor. Bu başlık altında, işletmeleri ilgilendiren önemli alt başlıklara ilişkin olarak ülkelerin karneleri yayımlanıyor.

Başlangıçta 170 dolayında ülke veya ekonomi ile sınırlı olan bu çalışmanın şimdi 189 ülkeye ulaştığı anlaşılıyor. Dolayısıyla dünya ülkelerinin, ekonomilerinin ve bölgelerinin hemen tümünü kapsayan önemli bir süreli yayın.

Her yıl yayımlanan bu araştırma raporlarında, her ülkenin genel sıralaması ve aşağıda belirtilen diğer 10 sorunun cevapları ortaya konuluyor. Hatta yayının hazırlanmasında izlenen metodoloji, her ülkede görüşlerine başvuru kişileri ve kurumlar ve diğer ayrıntılar da belirtiliyor. Açıkçası ciddi bir çalışma.

İşte cevap aranan sorular...

- Tüm ülkelerin genel sıralaması
- İşletme kurma süreçleri
- İnşaat izin ruhsatı
- Tapu işlemleri
- Borçlanma (kredi bulma) imkanları
- Elektrik temini

* Gümrük Eski Müsteşarı, Gazi ve Atılım Üniversiteleri Öğretim Elemanı.

- Yatırımcının korunması
- Vergi ödeme durumu
- Sınır ötesi (dış) ticaret
- Sözleşme ifası
- İşletme iflası (kapanması)

Bu başlıklardan özellikle “sınır ötesi (dış) ticaret” konusu üzerinde durmak gerekir. Zira; gümrük idaresini ilgilendiren önemli bir sinyal veya göstergedir. Şöyle ki; bu başlık altında yer alan konular ve bu başlığa ilişkin gelişmeler gümrük idaresini çok yakından ilgilendirir.

Öncelikle karnenin genel not seyri ve bu konuda listenin başını çekenler hakkında kısa bir bilgi vermekte yarar var.

İş yapma kolaylığında ilk sıralamaları, yıllardır Singapur, Hong Kong, Yeni Zelanda, Malezya, Güney Kore gibi pasifik ülkeleri, Danimarka, Norveç, İngiltere, Almanya gibi İskandinav ve batı Avrupa ülkeleri yerini koruyor. Tabii ABD de bunların arasında yer alıyor. Buna karşın dünyanın ekonomi çekim merkezi Çin ile Rusya ve Brezilya gibi BRIC ülkeleri listenin ortalarına yerleşmiş duruyor.

Aynı şekilde Türkiye de listenin 69 uncu sırasına oturmuş. Dünyanın 17 inci ekonomisi olacaksınız, 2023 hedefleriyle 500 milyar dolar mal ihracatı ve 150 milyar dolar hizmet ihracatı, 2 trilyon dolar milli gelir ve 25 bin dolar kişi başına milli gelir hedefleyecekseniz bu sıralamanın yeterli olmayacağı görülüyor.

Konuya bir de sınır ötesi ticaret alt başlığı itibarıyla baktığınızda, sıralamanın daha aşağı noktalara kaydığı anlaşılıyor.

Karnenin alt başlığı: “sınır ötesi ticaret”...

Sınır ötesi ticaret, kelimenin tam anlamıyla ihracat ve ithalat ile ilgili bazı göstergelere dayanıyor. Araştırmada yer alan göstergeler şunlar:

- İhracatta kullanılan doküman sayısı
- İhracat için harcanan gün sayısı
- İhracatta bir konteynerin dolar cinsi maliyeti
- İthalatta kullanılan doküman sayısı
- İthalat için harcanan gün sayısı
- İthalatta bir konteynerin dolar cinsi maliyeti

2014 yılı raporunun bu alt başlığa ilişkin açıklamaları ilginç.

Şöyle ki; ihracat ve ithalat için gecikmeler ticaret hacmini daraltabiliyor. 133 ülkeye yönelik olarak yapılan bir araştırmaya göre; bilgi, kolaylık ve dokümanların uyumlaştırma politikaları, ticaret hacmini ve maliyetlerini büyük ölçüde etkiliyor.

Bazı Afrika ülkelerindeki etkin olmayan gümrük süreçleri nedeniyle milli gelirin % 5'ine ulaşan gelir kayıpları hesaplanıyor.

Aynı şekilde ihracat ve ithalat sürelerindeki aşımalar ticaret hacmine olumsuz etki yapıyor. Örneğin; sürelerdeki % 10 düşüş, üretim hattından gemiye yüklemeye kadar ihracatta % 4 artış sağlıyor.

Yine Sahra altı Afrika'da iç taşımadaki 1 günlük azalış ihracatı % 7 oranında artırıyor.

Afrika ülkesi Benin, 2012/2013 döneminde gümrüklerde büyük ticaret kolaylıkları sağlamış. Bu dönemde ihracat ve ithalat sürelerini % 10 azaltmış. Hatta 2006 yılına göre bugün itibarıyla ithalatta % 29 ve ihracatta da % 24 oranında süreler düşmüş.

Benin dışında diğer 21 ekonomi daha bu alanda sayısı 22'yi bulan ciddi reformlar gerçekleştirmiş. Reform konularını; gümrük idarelerinde yapılanma, elektronik süreçler, elektronik tek pencere uygulamaları, taşıma ve gümrük kapıları alt yapısı, gümrük kapısı süreçleri, risk bazlı denetim oluşturmuş.

İstatistiklere göre bu yıl da sınır ötesi (dış) ticarete Singapur, Hong Kong, Güney Kore, BAE, Malezya ilk beşe oturmuş görünüyor ve bunları diğer İskandinav ülkeleri izliyor.

Peki böyle bir tablo karşısında Türkiye'nin yeri neresidir?...

Türkiye'nin karnesi nasıl?

Ne yazık ki; Türkiye'nin karnesi çok iç açıcı değil.

Türkiye, 189 ülke içerisinde 86. sıraya gerilemiş durumda. Oysa 2008 yılında Türkiye, 178 ülke içerisinde 56.sıraya kadar yükselmışti. 2009 yılından itibaren gerileme başlıyor ve bu seyir devam ediyor.

Bu gerilemeyi veya farklılaşmayı OECD ülkeleriyle yapılan mukayesede de görmek mümkün. Şöyle ki;

- İhracat doküman sayısında OECD'ninki 4 iken Türkiye'nin 7,
- İhracat için harcanan gün sayısında OECD 11 iken Türkiye 13,
- Konteyner başına ihracat maliyeti OECD'de 1.070 dolar ve Türkiye'de 990 dolar,
- İthalat doküman sayısında da OECD'ninki 4 iken Türkiye'nin 8,
- İthalat için harcanan gün sayısı OECD'deki 10 güne karşın Türkiye'de 14,
- Konteyner başına ithalat maliyeti ise OECD'de 1.090 dolar iken Türkiye'de 1.235 dolar

olarak görülüyor.

Nitekim yine bu rapora göre; Türkiye'nin, 2009 yılından bu tarafa 5 yıldır getirdiği hiçbir sınır ötesi ticarete ilişkin reform yok.

Sözün özü...

Açıkçası; Türkiye bu alanda çok daha fazla reform yapmak zorunda. Özellikle Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde 2009 ve 2013 yıllarında çıkarılmış olan yeni Gümrük Kanunu değişiklikleri çok önemli. Ancak; bu düzenlemelerin yeterli olmadığı veya uygulamaya etkin bir şekilde yansımadağı anlaşılıyor.

Dolayısıyla “bisiklet üzerinde dengede durmak” gibi sürekli ve düzenli olarak bu alanda reformlara ihtiyaç var. Gümrüklerin son yıllarda değişen yüzünü çok daha iyi bir şekilde ortaya koymak zorundayız.

Hakan UÇAK*

Sevgiliye Giden 5 Milyon Güle Gümrük Engeli

Cumartesi gününün güzel havasından istifade edip, kendimi dışarıya atmıştım. Bu sefer söz vermiştim kendime. Gümrükten ve gümrük haberlerinden uzak durup, sakin bir köşede gazetemini okuyup keyif yapacaktım. Soluğu Ataköy'de bulunan Kavaklıpark'ta almıştım.

Önce peynirli gözleme söyledim sonra da bilgi sayarımı açtım. Yoğun olan ülke gündemindeki haberleri okuyor, bir yandan da güzel havanın tadını çıkarıyordum.

Havanın güzel olmasından dolayı herkes kendini dışarıya atmıştı. Ailece yapılan kahvaltılara, etrafta bağırap koşan çocuklara ve yan masamdaki çiftin anlamsızca tartışmasına şahit oluyordum.

Tartışmanın konusu, erkek tarafından hediye olarak alınan bir gül'dü. Hediye edilen gül kız tarafından beğenilmemişti sanırım. Erkek ise (elinde gül ile bayağı yürüdüğü için herhalde) yapmış olduğu jestin karşılık bulmamasından ötürü biraz sinirli gibiydi. (Hemen belirtiyim hemcinsime katlıyorum. Çünkü bir erkek için elde çiçek ile dolaşılması çok da keyifli bir şey değil!)

Tartışmanın en hararetli yerinde erkek, yapmış olduğu jesti açıklarken şu kelimeyi kullandı: "Ben bu gülü binbir zorlukla satın aldım." Kız ise "alt tarafı gül" dedi.

Tartışma sürüp giderken bu çiçeğin bu kadar basit olup olmadığına ilişkin sorular geçiyordu aklımdan. Kim haklıydı acaba?

* E.Gümrük Müfettişi, KPMG Gümrük ve Dış Ticaret Müdürü

İnternet arama motoruna "gül" yazıp, bu bitkiyle ilgili bilgilere bakıp durdum. Belki birçoğumuz bilmez gülün anavatanı Anadolu'dur. Bu bilgi beni hayli şaşırtmıştı. Isparta ilimiz ise gülün başkenti olarak kabul edilmekteydi. Hatta bu ilde üretilen güller yurt dışına ihraç edilmekte ve kentin ekonomisine önemli bir katkı sağlamaktadır.

Gül ile ilgili haberleri okurken bir online haber sayfasına yönlendirildim arama motoru tarafından. Haberde, Avrupa'ya sevgililer günü için gönderilen 5 milyon gülün, Bulgaristan'dan transit geçişinde yaşanan sorunlardan bahsediliyordu. Hiç istemesem de konu yine gümrüğe gelmişti!

Ülkemiz ile Bulgaristan arasındaki Kapıkule Sınır Kapısı'ndan çıkış yapmak için bekleyen tırlar içindeki 5 milyon gülün Avrupa'ya girişinde sorunlar yaşanmıştı. Dahası, 14 Şubat Sevgililer Günü'ne yetişemeyecekti güller.

Yan masamda yaşanan az önceki tartışmanın Avrupa'daki versiyonları belirdi bir anda gözlerimin önünde. Bulgaristan gümrüğü nedeniyle, Avrupa'da belki de binlerce insan sevgilisine gül alamamıştı bu özel günde. Belki de binlerce tartışma olmuştu sırf gümrük uygulamaları nedeniyle.

Dünyayı Değiştiren İki Gümrükçünün İki Farklı Oğlu

Gecenin sonlarına doğru yorgun bedenimi evime taşıyabilmişim güzel İstanbul'un dinmiş trafığından istifade ederek... Eve gelmemi bekleyen yaşlı anam hala uyumamıştı... Her zaman ki gibi beklemişti yolumu... Önce yemek yiyip

yemediğimi sordu, sonrasında her annenin kutsal görevi olan mürvetimi ne zaman göreceğini sordu... "Oğlum yaşın otuz beşe geldi! Artık evlenip çocuk sahibi olmanın vakti geldi" şeklinde uyarıda bulundu...

Anneme "kısmet" şeklindeki kolay cevabı verip odama doğru yol adım. Odama geçip uyumadan önce hangi belgeselin karşısında sızayım diye internette dolaşırken benim gibi bir gümrükçünün oğlu nasıl olurdu diye düşünüyorum ve kendi kendime sorular soruyordum. İnternetteki belgesel sayfalarında gezerken tarih merakımı dindirmek için İkinci Dünya Savaşı ile ilgili bir belgeselde karar kıldım.

Belgeseli izlerken içim ürperdi. Gümrükçü bir babanın oğlunun yol açtığı kıyım ve insanlık dramını daha fazla izlemek istemedim. Sonuçta ben de bir gümrükçüydüm!

Sonra Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal, aklıma geldi bir anda! Belki birçoğumuz bilmez ama Türkiye Cumhuriyetinin kurucusunun babası

Belgeselde Adolf Hitler'in hayatından kesitler de vardı. Beni en çok şaşırtan şey milyonlarca insanın ölümüne neden olan Adolf Hitler'in babası olan Alois Hitler'in gümrükçü olmasıydı. Adolf Hitler'in babası otoriter bir gümrük memuru olarak biliniyordu. Hatta Adolf Hitler'in babasına ilettiği sanatçı olma isteğini çok sert bir şekilde reddetmişti. Hatta "ben sağ olduğum müddetçe asla!" diye sert bir tepki vermişti. Gümrükçü babasının bu tavrından sonra Adolf Hitler'in, Nazi Almanyası'nın başına geçeceği macera başladı. Sonuçta, İkinci Dünya Savaşında 83 milyon sivil ve asker hayatını kaybetti. Milyonlarca insan evsiz kaldı.

Ali Rıza Efendi, bir gümrük muhafaza memurudur. Gümrükçü bir babanın yetiştirdiği evlat, yok olma noktasına gelen bir milleti küllerinden yeniden yaratmıştı. Mustafa Kemal ve silah arkadaşları binbir zorlukla bu ülkenin bağımsızlığı için savaşmış, çalışmış ve bu güzel vatani bizlere bırakmıştı. Hemen Atatürk'ün hayatını anlatan bir belgesel açtım.

Uykuya dalarken belgesel karşısında, ileride eğer bir oğlum olursa (kısmet!) Alois Hitler gibi bir baba olmak yerine Ali Rıza Efendi gibi bir baba olacağıma söz verdim.

Kurtuluş Savaşındaki Kahraman Gemi: RÜSUMAT 4

Rüsumat, kelimesi birçoğunuz için yabancı bir kelime olabilir. Belki de birçoğunuz ilk kez bu kelimeyi duymuştur. Peki rüsumat kelimesinin gerçekte anlamı nedir? Rüsumat kelimesinin dış ticaret ve milli mücadele ile ne ilgisi olabilir?

Rüsumat, Arapça kökenli bir kelimedir. Rüsumat kelimesinin en basit anlamının devletçe bazı eşyalardan alınan vergi olduğu söylenebilir. Rüsumat kelimesi, gümrük kelimesi ile özdeş olarak kullanılmıştır. Bugün birçok sözlükte gümrük vergisi, rüsum kelimesi olarak tanımlanmıştır.

Benimde bir dönem görev yapmış olduğum Türkiye'nin en eski Teftiş Kurulu olan Gümrük Teftiş Kurulu (Heyet-i Teftiş-i Rusumiye), 1859 yılında Rüsumat Emaneti idaresine bağlı olarak kurulmuştur.

Rüsumat kelimesi günümüzde de halen kullanılmaktadır. Yavru Vatanımız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Gümrük İdaresinin ismi hala Gümrük ve Rüsumat Dairesi'dir.

Gümrük tarihine olan merakımı dindirmek için internetin kolay bilgi bankalarında gezindiğim bir günde, arama motoruna "rüsumat, gemi ve tarih" kelimelerini yazıp merakla karşıma çıkacak sonucu bekledim.

Arama motorunun sonuçları arasında, Kurtuluş Savaşında görev yapan Rüsumat 4 gemisinin hikayesi çıktı. Bu yazımda bu kahraman geminin hikayesini anlatmaya çalışacağım.

Rüsumat 4, Kurtuluş Savaşında Karadeniz sahilinden, batı cephesine silah taşıyan yaşlı bir balıkçı gemisidir. Kazım Karabekir Paşa tarafından Ermenilerden elde edilen silahlar, Sakarya Meydan Muharebesinde kullanılmak üzere batı

cephesine sevk edilmek istenmekteydi. Denizden yapılacak bu sevkiyat, Rüsumat 4 gemisi ile gerçekleştirilecekti.

Düşman güçler, silah sevkiyatını öğrenip Rüsumat 4 gemisini engellemek için iki Yunan gemisini görevlendirmişti. Yunan gemilerinin peşine düştüğü Rüsumat 4 gemisi Ordu limanına yanaşmıştı. Yunan gemilerinin geldiğinin haberini alan Ordu Valisi, geminin boşaltılması talimatını vermişti. Bu emir üzerine Rüsumat 4 gemisindeki mühimmat boşaltılır ve Ordular tarafından saklanmıştı.

Boşaltılan gemi, kaptanı tarafından su aldirılarak batırılmış ve güvertesine gaz dökülerek yakılmıştı. Yanan gemiyi gören Yunan gemilerindeki askerler, Rüsumat 4 gemisine çıkmak isteseler de patlayan kuru sıkı mermilerden sonra gemiye ulaşamamıştı.

Yunan gemilerinin uzaklaşmasını gören Ordular, evlerinden getirdikleri kovalar ve kaplar ile Rüsumat 4 gemisinin aldığı suyu boşaltıp, yanan güverteyi söndürmüştü. Sönen gemide başlayan azimli çalışma sonucunda gemi çalışır durumuna getirilmiş ve mühimmat tekrar gemiye yüklenerek istenilen yere doğru yola çıkmıştı.

Düşman gemileri tekrar Ordu Limanına geldiklerinde büyük bir sürprizle karşılaşmıştı. Çünkü yandığına inandıkları Rüsumat 4 gemisi Ordu Limanında değildi.

Rüsumat 4 gemisi 1921 yılına kadar ülkesine hizmet etmiştir. 1921 yılında yine cepheye silah taşırken düşman güçler tarafından batırılmıştır. Batırılan gemide yer alan silahlar, milli mücadele için o kadar önemliydi ki, mürettebat kendi hayatını da tehlikeye atıp, batan gemiden silahları çıkarmayı başarmıştı.

Rüsumat kelimesi, her ne kadar gümrük ile özdeşleşmiş ise de benim için gümrük yanında azim ve kararlılığı anlatan destansı bir kahramanlıktır.

PRATİK BİLGİLER

5607 SAYILI KAÇAKÇILIKLA MÜCADELE KANUNU'NDA KAÇAKÇILIK SUÇU SAYILAN FİİLER VE YAPTIRIMLARI

Kaçakçılık Fiileri	Yaptırım
Eşyayı gümrük işlemlerine tabi tutmaksızın ülkeye sokmak (K.M.K. Md. 3/1)	bir yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adlî para cezası
Eşyanın gümrük kapıları dışından ülkeye sokulması (K.M.K. Md. 3/1)	bir yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adlî para cezası(verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılır)
Eşyayı sahte belge kullanmak suretiyle gümrük vergileri kısmen veya tamamen ödenmeksizin ülkeye sokmak (K.M.K. Md. 3/2)	bir yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adlî para cezası
Transit rejimi çerçevesinde taşınan serbest dolaşımda bulunmayan eşyayı, rejim hükümlerine aykırı olarak gümrük bölgesinde bırakmak (K.M.K. Md. 3/3)	altı aydan iki yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası
Belli bir amaç için kullanılmak veya işlenmek üzere ülkeye geçici ithalat ve dahilde işleme rejimi çerçevesinde getirilen eşyayı, sahte belge ile yurt dışına çıkarmış gibi işlem yapmak (K.M.K. Md. 3/4)	altı aydan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası
Birinci ila dördüncü fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesine iştirak etmeksizin, bunların konusunu oluşturan eşyayı, bu özelliğini bilerek ve ticarî amaçla satın almak, satışı arz etmek, satmak, taşımak veya saklamak (K.M.K. Md. 3/5)	altı aydan iki yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası
Özel kanunları gereğince gümrük vergilerinden kısmen veya tamamen muaf olarak ithal edilen eşyayı, ithal amacı dışında başka bir kullanıma tahsis etmek, satmak veya devretmek ya da bu özelliğini bilerek satın almak veya kabul etmek (K.M.K. Md. 3/6)	üç aydan bir yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası
İthali kanun gereği yasak olan eşyayı ülkeye sokmak (fiil daha ağır bir cezayı gerektiren suç oluşturmadığı takdirde) (K.M.K. Md. 3/7)	iki yıldan altı yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası
İthali yasak eşyayı, bu özelliğini bilerek satın almak, satışı arz etmek, satmak, taşımak veya saklamak (K.M.K. Md. 3/7)	iki yıldan altı yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası

İhracı kanun gereği yasak olan eşyayı ülkeden çıkarmak(fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde) (K.M.K. Md. 3/8)	altı aydan iki yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası
İhracat gerçekleşmediği halde gerçekleşmiş gibi göstermek ya da gerçekleştirilen ihracata konu malın cins, miktar, evsaf veya fiyatını değişik göstererek ilgili kanun hükümlerine göre teşvik, sübvansiyon veya parasal iadelerden yararlanmak suretiyle haksız çıkar sağlamak (K.M.K. Md. 3/9)	bir yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adlî para cezası
Kaçakçılık suçunun konusunu oluşturan eşyanın akaryakıt ile tütün, tütün mamulleri, etil alkol, metanol ve alkollü içkiler olması halinde (K.M.K. Md. 3/10)	iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası
Akredite laboratuvar analiz sonucuna göre Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından belirlenen seviyede ulusal marker içermeyen, yasal yollarla Türkiye’de serbest dolaşım girdiği belgelendirilemeyen veya menşei belli olmayan akaryakıt; üretmek, satışı arz etmek, satmak, bulundurmak, bu özelliğini bilerek ticarî amaçla satın almak, taşımak veya saklamak (K.M.K. Md. 3/11)	iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası
Enerji Piyasası Düzenleme Kurumundan izin alınmadan; akaryakıt haricinde kalan solvent, madenî yağ, baz yağ, asfalt ve benzeri petrol ürünlerinden akaryakıt üreten veya bunları doğrudan akaryakıt yerine ikmal ederek üreten, satışı arz eden, satan, bulunduran, bu özelliğini bilerek ticarî amaçla satın alan, taşıyan veya saklayan (K.M.K. Md. 3/12)	iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası
Her türlü üretim, iletim ve dağıtım hatları dahil olmak üzere sıvı veya gaz halindeki hidrokarbonlarla, hidrokarbon türevi olan yakıtları nakleden boru hatlarından, depolarından veya kuyulardan kanunlara aykırı şekilde alınan ürünleri satışı arz eden, satan, bulunduran, bu özelliğini bilerek ticarî amaçla satın alan, taşıyan veya saklayan (K.M.K. Md. 3/13)	iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası
Kaçak akaryakıt veya sahte ulusal marker elde etmeye, satmaya ya da herhangi bir piyasa faaliyetine konu etmeye yarayacak şekilde lisansa esas teşkil eden belgelerde belirlenenlere aykırı olarak sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipman bulunduranlar (K.M.K. Md. 3/14)	iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası
Ulusal markeri yetkisiz olarak üreten, satışı arz eden, satan, yetkisiz kişilerden satın alan, kabul eden, bu özelliğini bilerek nakleden veya bulunduranlar(Ulusal markerin kimyasal özelliklerini taşımasa bile, bu madde yerine kullanılmak amacıyla üretilen kimyasal terkipler hakkında da bu fıkra hükmü uygulanır) (K.M.K. Md. 3/15)	iki yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası

Tütün mamulleri, etil alkol, metanol ve alkollü içkilerin ambalajlarına kamu kurumlarınca uygulanan bandrol, etiket, hologram, pul, damga veya benzeri işaretlerin taklitlerini imal eden veya ülkeye sokanlar ile bunları bilerek bulunduran, nakleden, satan ya da kullananlar (K.M.K. Md. 3/16)	üç yıldan altı yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası
Tütün mamulleri, etil alkol, metanol ve alkollü içkilerin ambalajlarına kamu kurumlarınca uygulanan bandrol, etiket, hologram, pul, damga veya benzeri işaretleri; ilgili mevzuatta belirlenen şekilde temin etmesine rağmen belirlenen ürünlerde kullanmaksızın bedelli veya bedelsiz olarak yayanlar, bunları alma veya kullanma hakkı olmadığı halde sahte evrak veya dokümanlarla veya herhangi bir biçimde ilgili kurum ve kuruluşları yanıltarak temin edenler, bunları taklit veya tahrif ederek ya da konulduğu üründen kaldırarak, değiştirerek ya da her ne suretle olursa olsun tedarik ederek amacı dışında kullananlar (K.M.K. Md. 3/17)	üç yıldan altı yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası
Ambalajlarında bandrol, etiket, hologram, pul, damga veya benzeri işaret bulunmayan tütün mamulleri, etil alkol, metanol ve alkollü içkileri üreten, yurda sokan, ticarî amaçla bulunduran, nakleden, satışa arz eden veya satanlar (K.M.K. Md. 3/18)	üç yıldan altı yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası
Ambalajlarında taklit bandrol, etiket, hologram, pul, damga veya benzeri işaretleri taşıyan tütün mamulleri, etil alkol, metanol ve alkollü içkileri üreten veya yurda sokanlar (K.M.K. Md. 3/19)	üç yıldan altı yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adlî para cezası
Ambalajlarında taklit bandrol, etiket, hologram, pul, damga veya benzeri işaretleri taşıyan tütün mamulleri, etil alkol, metanol ve alkollü içkileri ticarî amaçla bulunduran, nakleden, satışa arz eden veya satanlar (K.M.K. Md. 3/19)	iki yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adlî para cezası
Tütün mamulleri, etil alkol, metanol ve alkollü içkilerin ambalajları üzerinde bulunan ürün bilgileri ile bandrol, etiket, hologram, pul, damga veya benzeri işaretlerin içerdiği bilgilerin farklı olması halinde, bu ürünleri üreten, ithal edenler ile ticarî amaçla bulunduran, nakleden, satışa arz eden veya satanlar (K.M.K. Md. 3/20)	iki yıldan beş yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adlî para cezası
Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiiller, teşebbüs aşamasında kalmış olsa bile, tamamlanmış gibi cezalandırılır (K.M.K. Md. 3/20)	tamamlanmış gibi cezalandırılır
Bu Kanunda tanımlanan suçların (...) [1], bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza iki kat artırılır (K.M.K. Md.4/1)	iki katı
Kanunda tanımlanan suçların (...), üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır (K.M.K. Md.4/2)	yarı oranında ilave

Bu Kanunda tanımlanan suçların, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde veya yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur (K.M.K. Md.4/3)	güvenlik tedbiri
Bu Kanunda tanımlanan suçların, kaçakçılık fiillerini önlemek, izlemek, araştırmak ve soruşturmakla görevli kişiler tarafından veya meslek ve sanatın sağladığı kolaylıklardan yararlanmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır (K.M.K. Md.4/4)	yarı oranında ilave
Bu Kanunda tanımlanan suçların (...), belgede sahtecilik yapılarak işlenmesi halinde, ayrıca bu suçtan dolayı da cezaya hükmolunur (K.M.K. Md.4/5)	ceza içtimaı
Kaçakçılık fiillerini önlemek, izlemek ve araştırmakla görevli olup da bu Kanunda tanımlanan suçların işlenmesine kasten göz yuman kişi, işlenen suçun müşterek faili olarak sorumlu tutulur (K.M.K. Md.4/6)	müşterek fail gibi cezalandırma
Kaçakçılık suçunun konusunu oluşturan eşyanın, Devletin siyasî, iktisadî veya askerî güvenliğini bozacak ya da çevre veya toplum sağlığını tehdit edecek nitelikte olması halinde, fiil daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, verilecek hapis cezası on yıldan az olamaz (K.M.K. Md.4/7)	asgari on yıl hapis
Kaçak akaryakıt satışının, 3 üncü maddenin on dördüncü fıkrasında belirtildiği şekilde sabit ya da seyyar tank, düzenek veya ekipman kullanılarak gerçekleştirilmesi halinde verilecek cezalar iki kat artırılır. (11.04.2013 tarihli, 28615 sayılı R.G. 6455 s.k. ile eklenmiştir)(K.M.K. Md.4/8)	iki katı

VERGİ KAYBINA NEDEN OLAN CEZALAR

Madde	Fıkra	4458 Sayılı Gümrük Kanunu
234	1	Serbest dolaşıma giriş rejimi veya kısmi muafiyet suretiyle geçici ithalat rejimine tabi tutulan eşyaya ilişkin olarak, yapılan beyan ile muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda; a 15 inci maddede belirtilen Gümrük Tarifelerini oluşturan unsurlarda veya vergilendirmeye esas olan sayı, baş, ağırlık gibi ölçülerinde aykırılık görüldüğü ve beyana göre hesaplanan ithalat vergileri ile muayene sonuçlarına göre alınması gereken ithalat vergileri arasındaki fark % 5'i aştığı takdirde, ithalat vergilerinden ayrı olarak bu farkın üç katı para cezası alınır. b Kıymeti üzerinden ithalat vergilerine tabi eşyanın beyan edilen kıymeti, 23 ila 31 inci maddelerde yer alan hükümler çerçevesinde belirlenen kıymete göre noksan bulunduğu takdirde, bu noksanlığa ait ithalat vergilerinden başka vergi farkının üç katı para cezası alınır

	c	Satış birimine göre miktar itibarıyla % 5'i geçmeyen bir fark ile maddi hesap hatasından doğan noksan kıymet beyanlarında, bu farklara ait ithalat vergilerinden başka vergi farkının yarısı tutarında para cezası alınır
	2	Dâhilde işleme rejimi, gümrük kontrolü altında işleme rejimi ve tam muafiyetli geçici ithalat rejimi hükümlerine tabi eşyaya ilişkin olarak yapılan beyan ile muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda; birinci fıkrada belirtilen farklılıkların tespiti durumunda aynı fıkrada öngörülen cezaların yarısı kadar para cezası alınır.
	3	Yukarıda belirtilen aykırılıkların gümrük idaresince tespit edilmesinden önce beyan sahibince bildirilmesi durumunda söz konusu cezalar yüzde onbeş nisbetinde uygulanır.
	4	Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri için yukarıda belirtilen cezalara ilişkin hükümler uygulanmaz. Bu gibi hallerde, 241 inci maddenin birinci fıkra hükmüne göre işlem yapılır
	5	194 üncü maddenin birinci fıkrası uyarınca doğan gümrük yükümlülüğü kapsamında ödenmesi gereken ithalat vergilerinin anılan maddenin dördüncü fıkrasında öngörülen tarihe kadar hiç ödenmemiş veya eksik ödenmiş olduğunun gümrük idaresince yapılan kontrol sonucunda tespit edildiği durumda, ödenmesi gereken ithalat vergilerinin söz konusu dördüncü fıkrada belirtilen faizi ile birlikte tahsilinin yanı sıra, yükümlüsü hakkında bu vergilerin dörtte biri tutarında para cezasına hükmedilir. Bu fıkrada belirtilen hiç ödenmeyen veya eksik ödenen ithalat vergilerinin yükümlüsünce gümrük idaresinin tespitinden önce bildirilmesi durumunda bu cezaya hükmedilmez. 194 üncü maddenin dördüncü fıkrası uyarınca işlem yapmakla yetinilir
	6	Bir ila üçüncü fıkralara göre verilen cezalar 241 inci maddenin birinci fıkrasında belirtilen miktardan az olamaz.
235	1	Serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulan eşyaya ilişkin olarak, yapılan beyan ile muayene ve denetleme veya teslimden sonra kontrol sonucunda;
	a	Eşyanın genel düzenleyici idari işlemlerle ithalinin yasaklanmış olduğunun tespiti halinde, eşyanın gümrük vergilerinin alınmasının yanı sıra, gümrüklenmiş değerinin dört katı idari para cezası verilir
	b	(a) bendindeki eşyanın değersiz, artık veya atık madde olması durumunda, idari para cezası; dökme halinde gelen eşya için ton başına otuz bin Türk Lirası, ambalajlı gelmesi halinde kap başına altı yüz Türk Lirası olarak hesaplanır ve eşya yurtdışı edilir
	c	Eşyanın ithali, lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya yeterlilik belgesine tabi olduğu halde uygunluk ve yeterlilik belgesine tabi değilmiş veya belge alınmış gibi beyan edildiğinin tespit edilmesi halinde, eşyanın gümrük vergilerinin yanı sıra, eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı idari para cezası verilir
	d	(c) bendindeki eşyanın değersiz, artık veya atık madde olması durumunda, idari para cezası; dökme halinde gelen eşya için ton başına sekiz bin Türk Lirası, ambalajlı gelmesi halinde kap başına iki yüz Türk Lirası olarak hesaplanır ve eşya yurtdışı edilir

	2	İhracat rejimine tabi tutulan eşyaya ilişkin olarak, yapılan beyan ile muayene ve denetleme veya kontrol sonucunda;
	a	Eşyanın genel düzenleyici idari işlemlerle ihracının yasaklanmış olduğunun tespiti halinde, eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı idari para cezası verilir
	b	Eşyanın ihracı, lisansa, şarta, izne, kısıntıya veya belli kuruluşların vereceği uygunluk veya yeterlilik belgesine tabi olduğu halde uygunluk ve yeterlilik belgesine tabi değilmiş veya belge alınmış gibi beyan edildiğinin tespit edilmesi halinde, eşyanın gümrüklenmiş değeri kadar idari para cezası verilir
	3	Yolcuların, gümrük mevzuatına göre kişisel ve hediyelik eşya kapsamı dışında olup beyanlarına aykırı olarak üzerlerinde, eşyası arasında veya taşıma araçlarında çıkan ya da başkasına ait olduğu halde kendi eşyasıymış gibi gösterdikleri eşyanın gümrük vergileri iki kat olarak alınır ve eşya sahibine teslim edilir. Gümrük vergileri ödenmediği takdirde, eşya gümrüğe terk edilmiş sayılır
	4	Birinci fıkranın (a) ve (c) bentlerinde belirtilen eşyaya el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir ve eşya 177 ila 180 inci madde hükümlerine göre tasfiyeye tabi tutulur
	5	Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen ve transit rejim beyanında bulunulan serbest dolaşımda olmayan eşyanın, beyan edilenden belirgin bir şekilde farklı cinsten eşya olduğunun tespiti halinde, farklı çıkan eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı idari para cezası verilir
236	1	Teminat alınmış olsa bile, gümrük işlemlerine başlanmadan veya bu işlemler bitirilip gümrük idaresinin izni alınmadan gümrük antrepoları veya gümrük idaresince eşya konulmasına izin verilen yerlerden kısmen veya tamamen eşya çıkarılması veya buralardaki eşyanın değiştirilmesi ya da yapılan sayımlarda kayıtlara göre eşyanın bir kısmının noksan olduğunun anlaşılması hallerinde, bu eşyanın gümrük vergilerinin yanı sıra gümrüklenmiş değerinin iki katı idari para cezası verilir
	2	Gümrük antrepolarında veya gümrük idaresince eşya konulmasına izin verilen yerlerde yapılan sayımlarda kayıtlara göre fazla eşya çıkması halinde, bu eşyanın 177 ila 180 inci madde hükümlerine göre tasfiyeye tabi tutulmasının yanı sıra, fazla çıkan eşyaya ait ithalat veya ihracat vergileri tutarı kadar para cezası alınır
	3	Mülga
	4	Gümrüksüz satış mağazalarından hak sahibi olmayanlara satış yapılması halinde satışa konu eşyaya, hak sahibi olmakla birlikte limit üstü satış yapılması halinde de limit üstü eşyaya ait ithalat vergilerinin yanı sıra bu vergilerin üç katı para cezası verilir
	5	Gümrük antrepolarındaki eşyanın, antrepo beyannamesinde beyan edilenden belirgin bir şekilde farklı cinsten eşya olduğunun tespiti halinde, bu eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı idari para cezası verilir, eşyaya el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir ve eşya 177 ila 180 inci madde hükümlerine göre tasfiyeye tabi tutulur

237	1	35/A ila 35/C madde hükümlerine göre verilen özet beyan veya özet beyan olarak kullanılan ticari veya resmi belgelerdeki kayıtlı miktara göre noksan çıkan kapların mahrecinden yüklenmemiş veya yanlışlıkla başka yere çıkartılmış veya kaza ve avarya sonucunda yok olmuş veya çalınmış bulunduğu gümrük idaresince belirlenecek süre içinde kanıtlanamadığı takdirde, bu noksan kaplara ait eşyadan tarife pozisyonuna veya tarife pozisyonu tespit edilemiyor ise cinsine ve türüne göre tarifede dahil olduğu faslın en yüksek vergiye tabi pozisyonuna göre hesaplanacak gümrük vergileri kadar para cezası alınır
	2	1 inci fıkraya göre ceza belirlenmesi mümkün olamıyorsa, noksan her kap için 241 inci maddenin 1 inci fıkrasında belirlenen miktarda para cezası alınır
	3	35/A ila 35/C madde hükümlerine göre verilen özet beyan veya özet beyan olarak kullanılan ticari veya resmi belgelerdeki kayıtlı miktara göre fazla çıkan kapların yanlışlıkla mahrecinden fazla olarak yüklenmiş olduğu gümrük idaresince belirlenecek süre içinde kanıtlanamadığı takdirde, söz konusu eşyaya el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir, 177 ila 180 inci madde hükümlerine göre tasfiyeye tabi tutulur ve eşyanın CIF kıymeti kadar para cezası alınır
	4	Dökme gelen eşyada yüzde üçü aşmayacak şekilde eşya cinsi itibarıyla Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenecek oranlardaki eksiklik ve fazlalıklar için takibat yapılmaz. Doğalgaz ürünlerinde boru hatları ile taşınarak ithal edilenler hariç bu oran % 4'ü aşmayacak şekilde uygulanır
	5	Eşya miktarının gümrük idaresince tespit edilmediği ve rejim beyanının belgelerinde kayıtlı miktarlara göre yapıldığı durumlarda, tespit edilen miktar farklılıkları özet beyan eksiklik veya fazlalığı olarak değerlendirilir. Yapılan özet beyan eksiklik veya fazlalık takibati sonucunda miktar farklılığı nedeniyle cezaı gerektirir bir durum ortaya çıkması halinde, 234 üncü madde hükümleri uygulanmayarak sadece bu madde hükümlerine göre işlem yapılır.
	6	Türkiye Gümrük Bölgesine giriş yapan taşıt içerisinde özet beyan verilmeksizin eşya getirildiğinin gümrük idaresince belirlendiği veya eşyanın boşaltılmasına izin verilmesinden sonra gümrük idaresine bildirildiği ve bu eşyanın verilmiş olan özet beyanlardan biri ile ilişkili olmadığı anlaşıldığı hallerde, söz konusu eşya için özet beyan vermekle yükümlü olan kişinin tespit edilmesi halinde bu kişi, tespit edilememesi halinde ise eşyayı Türkiye Gümrük Bölgesine getiren kişi tarafından, eşyanın yanlışlıkla mahrecinden fazla olarak yüklenmiş olduğu gümrük idaresince belirlenecek süre içinde kanıtlanamadığı takdirde, söz konusu eşyaya el konularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir ve 177 ila 180 inci madde hükümlerine göre tasfiyeye tabi tutulur. Ayrıca eşyanın CIF kıymeti kadar para cezası verilir.
	7	Birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarda belirtilen para cezaları özet beyanı veren kişiden, altıncı fıkrada belirtilen para cezası ise özet beyanı vermekle yükümlü olduğu tespit edilen kişiden, bu kişinin tespit edilememesi halinde eşyayı Türkiye Gümrük Bölgesine getiren kişiden alınır

238	1	241 inci maddenin üçüncü fıkrasının (h), (l) ve (m) bentleri, dördüncü fıkrasının (g) ve (h) bentleri ile beşinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen durumlar hariç, dâhilde işleme rejimi, gümrük kontrolü altında işleme rejimi ile geçici ithalat rejimine ilişkin hükümlerin ihlali halinde eşyanın gümrüklenmiş değerinin iki katı, tam muafiyet suretiyle geçici olarak ithal edilen özel kullanıma mahsus taşıtlar için gümrük vergileri tutarının dörtte biri oranında para cezası verilir. Ancak, dâhilde işleme rejimi kapsamı ithal eşyasının, işleme faaliyetindeki hali veya işlem görmüş ürün hali de dahil olmak üzere rejim çerçevesinde izin verilen yerlerde tespiti halinde, ithal eşyasının gümrük vergileri tutarının iki katı oranında para cezası verilir. Bu cezanın ödeme süresi içinde eşyanın gümrükçe onaylanmış başka bir işlem veya kullanıma tabi tutulmaması halinde eşyanın gümrük vergileri tutarında para cezası tahsil edilir
	2	Birinci fıkraya göre verilen cezalar 241 inci maddenin altıncı fıkrasında belirtilen miktardan az olamaz
	3	Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri hakkında bu maddenin para cezasına ilişkin hükümleri ile 241 inci maddenin üçüncü fıkrasının (h), (l) ve (m) bentleri, dördüncü fıkrasının (g) ve (h) bentleri ile beşinci fıkrasının (b) bendi hükümleri uygulanmaz. Bu durumda, 241 inci maddenin birinci fıkra hükmü uygulanır

USULSÜZLÜK CEZALARI

Madde	Fıkra	4458 Sayılı Gümrük Kanunu
239	1	İthalat veya ihracat vergilerinden muaf eşyayı 33 üncü madde hükümleri gereğince belirlenen gümrük kapıları dışında başka yerlerden izinsiz olarak ithal veya ihraç veya bunlara teşebbüs edenlerle, bu tür eşyayı gümrük işlemlerini yaptırmaksızın yurda sokanlar veya çıkarılanlar ile buna teşebbüs edenlerden, söz konusu eşyanın ithalata konu olması halinde, CIF değerinin, ihracata konu olması halinde ise FOB değerinin onda biri oranında para cezası alınır.
	2	Gümrük vergileri ödenmek suretiyle ihraç edilebilen eşyayı, gümrük işlemlerine tabi tutmaksızın veya gümrük vergileri kısmen veya tamamen ödenmeksizin Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkarılan eşyanın gümrük vergilerinin yanı sıra bu vergilerin iki katı idari para cezası verilir
241	1	Bu Kanunda ayrı bir ceza tayin edilmiş haller saklı kalmak üzere, bu Kanuna ve bu Kanunda tanınan yetkilere dayanılarak çıkarılan ikincil düzenlemelerle getirilen hükümlere aykırı hareket edenlere söz konusu düzenlemelerde açıkça öngörülmüş olması kaydıyla altmış TL usulsüzlük cezası uygulanır.
	2	1 inci fıkrada belirtilen miktar, her yıl, bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında arttırılır, bu hesaplamada 1.000.000 TL'sına kadar olan tutarlar dikkate alınmaz.
	3	Usulsüzlük cezası aşağıdaki hallerde 1 inci fıkrada belirtilen miktarın iki katı olarak uygulanır

	a	6 ve 7 nci maddelere göre, gümrük idarelerince verilen kararlara dayanak oluşturan belge ve bilgilerin, ilgili kişiler tarafından yanlış olarak verilmesi
	b	Vergi kaybı doğurmamasına karşın, 24 üncü maddeye göre birbirleriyle ilişkisi bulunan kişiler arasında bir satış işlemi olması ve bu ilişkinin beyan edilmemesi
	c	Limanlardan gelen veya Türkiye Gümrük Bölgesinden yabancı limanlara giden gemilerin geliş ve gidişlerinde yönetmelikle belirlenecek süreler içerisinde donatan veya işleten veya acentası tarafından gümrük idaresine bilgi verilmemesi
	d	35/A maddesine göre özet beyan veya özet beyan olarak kullanılan ticari veya resmi belgenin süresi içinde verilmemesi
	e	Türkiye Gümrük Bölgesinde karayoluyla transit eşya taşıyan taşıt araçlarının 91 inci maddeye göre verilen süreleri yirmidört saate kadar aşması
	f	Gümrük antrepolarının 93 üncü maddenin 3 üncü fıkrasında belirtilen teknik donanımlarında noksanlık bulunması
	g	Gümrük antrepo rejimine tabi tutulan eşyanın, antrepolara konuldukları tarihte işleticiler tarafından kayıtlara geçirilmemesi
	h	Dâhilde işleme rejimi ve gümrük kontrolü altında işleme rejimi kapsamında Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen eşyanın izin verilen süresinin bitimini takiben bir ay içerisinde rejimin gerektirdiği işlemlerinin bitirilmesi, yeniden ihracı veya gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulması
	ı	Geçici olarak Türkiye Gümrük Bölgesi dışına çıkarılan eşyanın verilen süreyi aştıktan sonra geri getirilmesi
	j	Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla, ihraç eşyasının yapılan beyan ve eki belgelere göre miktar veya cinsinde % 10'dan fazla farklılık çıkması
	k	Serbest bölgelerde çalışan veya buralara giren ve çıkan kişilerin bu Kanunla konulmuş kurallara uymaması
	l	Geçici ithalat rejimi kapsamında Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen eşyanın verilen sürenin bitimini takiben bir ay içerisinde yeniden ihraç edilmesi veya gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulması
	m	Geçici ithalat rejimi kapsamında ithal edilen eşyanın gümrük idaresine bilgi verilmeden, ancak süresi içerisinde Türkiye Gümrük Bölgesinin dışına çıkarıldığı kabul edilebilir belgelerle kanıtlanması
4		Usulsüzlük cezası aşağıdaki hallerde 1 inci fıkrada belirtilen miktarın dört katı olarak uygulanır
	a	Bir kişinin 5 inci madde hükümlerine göre geçerli bir temsil yetkisi olmadığı halde başka bir kişi adına veya hesabına gümrük idarelerinde iş takip etmesi
	b	34 üncü maddenin 2 nci fıkrası hükümlerinin aksine, karayolu taşıtlarının gümrük idaresinin izni olmadan yük veya yolcu olarak yoluna devam etmesi

		c	45 inci maddenin birinci fıkraya hükümlerine aykırı olarak taşıtlardan eşya boşaltılması, özet beyan veya özet beyan olarak kullanılan ticari ve resmi belgelerde kayıtlı eşyanın cinsinin yanlış beyan edilmesi veya kapların türleri ile üzerlerinde kayıtlı numara ve işaretlerin özet beyan kayıtlarına uygun olmaması
		d	Türkiye Gümrük Bölgesinde karayoluyla transit eşya taşıyan taşıt araçlarının 91 inci maddeye göre verilen süreleri kırksekiz saate kadar aşması
		e	Genel antrepo ve serbest bölgelere getirilen parlayıcı, patlayıcı veya bir arada buldukları eşya için tehlikeli olan ya da korunmaları özel düzenek ve yapılara gerek gösteren eşyanın 94 ve 154 üncü madde hükümlerine aykırı olarak genel amaçlı eşya konulan yerlerde depolanması
		f	Gümrük antrepolarında bulunan eşyanın gümrük idarelerinin izni olmaksızın 102 nci maddede belirtilen elleçlemelere tabi tutulması
		g	Geçici ithalat rejimi kapsamında Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen eşyanın verilen sürenin bitimini takiben iki ayı aşmayan sürede yeniden ihraç edilmesi veya gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulması
		h	Dâhilde işleme rejimi ve gümrük kontrolü altında işleme rejimi kapsamında Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen eşyanın izin verilen süresinin bitimini takiben iki ayı aşmayan süre içerisinde rejimin gerektirdiği işlemlerinin bitirilmesi, yeniden ihracı veya gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulması
		ı	11 inci madde hükmüne göre kendilerinden yazılı olarak bilgi ve belge istenilmesine rağmen bilgi ve belgelerin ibraz edilmemesi
5			Usulsüzlük cezası aşağıdaki hallerde birinci fıkrada belirtilen miktarın altı katı olarak uygulanır
		a	Türkiye Gümrük Bölgesinde karayoluyla transit eşya taşıyan taşıt araçlarının 91 inci maddeye göre verilen süreleri yetmişiki saate kadar aşması
		b	Geçici ithalat rejimi kapsamında Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen taşıtlara verilen sürenin bitimini takiben üç ayı aşmayan sürede yeniden ihraç edilmesi veya gümrükçe onaylanmış bir işlem veya kullanıma tabi tutulması
6			Usulsüzlük cezası aşağıdaki hallerde 1 inci fıkrada belirtilen miktarın sekiz katı olarak uygulanır
		a	34 üncü maddenin 3 üncü fıkrası hükümlerinin aksine, Türkiye Gümrük Bölgesine giren gemilerin rota değiştirmesi, yolda durması, başka gemilerle temas etmesi, gümrük gözetimi yapılması için yol kesmemesi veya gümrük idaresi bulunmayan yerlere yanaşması ile yükü bulunmadığı durumlarda, yük almadığının veya yükünün başka bir limana çıkarıldığının veya avarya olduğunun kanıtlanamaması
		b	Taşıtlarının 33 üncü ve 91 inci maddede belirtilen önceden belirlenmiş yollar dışında seyretmesi
		c	Türkiye Gümrük Bölgesinde karayoluyla transit eşya taşıyan taşıt araçlarının 91 inci maddeye göre verilen süreleri yetmişiki saatten daha fazla bir süre ile aşması
		d	13 üncü maddede belirtilen belgelerin beş yıl süreyle saklanmaması

**6102 s. TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 51'İNCİ MADDESİ KAPSAMINDA
CEZAI YAPTIRIMA BAĞLANAN FİİLLER VE YAPTIRIMLAR****2.000 TL İdari Para Cezası Uygulanan Fiiler**

Ticari işletmeye ilişkin işlemlerin, ticaret unvanıyla yapılmaması ve işletmeyle ilgili senetlerle diğer belgelerin bu unvan altında imzalanmaması (T.T.K. Md. 39/1)

Tescil edilen ticaret unvanının, ticari işletmenin görülebilecek bir yerine okunaklı bir şekilde yazılmaması (T.T.K. Md. 39/2)

Tacirin düzenlediği ticari mektuplar ile ticari defterlere yapılan kayıtların dayandığı belgelerde ticaret unvanı, ticaret sicil numarası ve işletmenin merkez adresinin yazılmaması, İnternet sitesi yükümlülüğüne tabi şirketlerde bu sitede ayrıca yöneticilerin isimlerinin ve taahhüt edilen ve ödenen sermayenin belirtilmemesi (T.T.K. Md. 39/2)

Ticari işletmenin açıldığı günden itibaren onbeş gün içinde, ticari işletmenin ve seçilen ticaret unvanının, işletme merkezinin bulunduğu yer ticaret siciline tescil ve ilan ettirilmemesi (T.T.K. Md. 40/1)

Kullanılacak ticaret unvanının ve bunun altına atılacak imzanın notere onaylatıldıktan sonra sicil müdürlüğüne verilmemesi, tüzel kişi tacirlerde, unvanla birlikte onun adına imzaya yetkili kimse-lerin imzalarının notere onaylatılarak sicil müdürlüğüne verilmemesi,

Kullanılacak ticaret unvanının ve bunun altına atılacak imzanın notere onaylatıldıktan sonra sicil müdürlüğüne verilmemesi, tüzel kişi tacirlerde, unvanla birlikte onun adına imzaya yetkili kimse-lerin imzalarının notere onaylatılarak sicil müdürlüğüne verilmemesi (T.T.K. Md. 40/2)

Merkezi Türkiye'de bulunan ticari işletmelerin şubelerinin buldukları yerin ticaret siciline tescil ve ilan edilmemesi, Kanunda aksine hüküm bulunmadığı durumlarda merkezin bağlı olduğu sicile geçirilen kayıtların şubenin bağlı bulunduğu sicilde de tescil edilmemesi (T.T.K. Md. 40/3)

Merkezleri Türkiye dışında bulunan ticari işletmelerin Türkiye'deki şubelerinin, yerli ticari işletmeler gibi tescil edilmemesi, bu şubeler için yerleşim yeri Türkiye'de bulunan tam yetkili bir ticari mümessil atanmaması, ticari işletmenin birden çok şubesi varsa, ilk şubenin tescilinden sonra açılacak şubelerin yerli ticari işletmelerin şubeleri gibi tescil edilmemesi (T.T.K. Md. 40/4)

Gerçek kişi tacirin ticaret unvanının Kanuna uygun ekler ile kısaltılmadan yazılacak adı ve soyadından oluşmaması,

Gerçek kişi tacirin ticaret unvanının Kanuna uygun ekler ile kısaltılmadan yazılacak adı ve soyadından oluşmaması (T.T.K. Md. 41)

Kollektif şirketin ticaret unvanının, bütün ortakların veya ortaklardan en az birinin adı ve soyadıyla şirketi ve türünü gösterecek bir ibareyi içermemesi (T.T.K. Md. 42/1)

Adi veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin ticaret unvanının, komandite ortaklardan en az birinin adı ve soyadıyla şirketi ve türünü gösterecek bir ibareyi içermemesi, bu şirketlerin ticaret unvanlarında komanditer ortakların adları ve soyadları veya ticaret unvanlarının bulunması,

Adi veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin ticaret unvanının, komandite ortaklardan en az birinin adı ve soyadıyla şirketi ve türünü gösterecek bir ibareyi içermemesi, bu şirketlerin ticaret unvanlarında komanditer ortakların adları ve soyadları veya ticaret unvanlarının bulunması (T.T.K. Md. 42/2)

Anonim, limited ve kooperatif şirketlerin ticaret unvanlarında, işletme konusunun gösterilmemesi (T.T.K. Md. 43/1)

Anonim, limited ve kooperatif şirketlerin ticaret unvanlarında, “anonim şirket”, “limited şirket” ve “kooperatif” kelimelerinin bulunmaması, unvanda gerçek bir kişinin adı veya soyadı yer aldığı takdirde, şirket türünü gösteren ibarelerin, baş harflerle veya başka bir şekilde kısaltma yapılarak yazılması,

Anonim, limited ve kooperatif şirketlerin ticaret unvanlarında, “anonim şirket”, “limited şirket” ve “kooperatif” kelimelerinin bulunmaması, unvanda gerçek bir kişinin adı veya soyadı yer aldığı takdirde, şirket türünü gösteren ibarelerin, baş harflerle veya başka bir şekilde kısaltma yapılarak yazılması (T.T.K. Md. 43/2)

Ticari işletmeye sahip olan dernek, vakıf ve diğer tüzel kişilerin ticaret unvanlarının adları olarak belirlenmemesi (T.T.K. Md. 44/1)

Donatma iştirakinin ticaret unvanının, ortak donatanlardan en az birinin adı ve soyadını veya deniz ticaretinde kullanılan geminin adını içermemesi, soyadları ve gemi adının kısaltılarak yazılması, ayrıca ticaret unvanında donatma iştirakini gösterecek bir ibarenin bulunmaması,

Donatma iştirakinin ticaret unvanının, ortak donatanlardan en az birinin adı ve soyadını veya deniz ticaretinde kullanılan geminin adını içermemesi, soyadları ve gemi adının kısaltılarak yazılması, ayrıca ticaret unvanında donatma iştirakini gösterecek bir ibarenin bulunmaması (T.T.K. Md. 44/2)

Ticaret unvanına Türkiye'nin herhangi bir sicil dairesinde daha önce tescil edilmiş bulunan diğer bir unvandan ayırt edilmesi için gerekli olduğu takdirde ek yapılmaması (T.T.K. Md. 45)

Şubelerin unvanlarında, şube olduklarının belirtilmemesi, merkezlerinin ticaret unvanının kullanılmaması,

Şubelerin unvanlarında, şube olduklarının belirtilmemesi, merkezlerinin ticaret unvanının kullanılmaması (T.T.K. Md. 48/1)

Merkezi yabancı ülkede bulunan bir işletmenin Türkiye'deki şubesinin ticaret unvanında, merkezin ve şubenin bulunduğu yerlerin ve şube olduğunun gösterilmemesi (T.T.K. Md. 48/3)

Ticaret unvanlarına, tacirin kimliği, işletmesinin genişliği, önemi ve finansal durumu hakkında, üçüncü kişilerde yanlış bir görüşün oluşmasına sebep olacak nitelikte bulunan, gerçeğe ve kamu düzenine aykırı olan ek yapılması,

Üç Aydan İki Yıla Kadar Hapis veya Adli Para Cezası Uygulanan Fiiller

Ticaret unvanlarına, tacirin kimliği, işletmesinin genişliği, önemi ve finansal durumu hakkında, üçüncü kişilerde yanlış bir görüşün oluşmasına sebep olacak nitelikte bulunan, gerçeğe ve kamu düzenine aykırı olan ek yapılması (T.T.K. Md. 46/1)

Tek başlarına ticaret yapan gerçek kişilerin ticaret unvanlarına bir şirketin var olduğu izlenimini uyandıracak ekler yapılması (T.T.K. Md. 46/2)

“Türk”, “Türkiye”, “Cumhuriyet” ve “Millî” kelimelerinin bir ticaret unvanına Bakanlar Kurulu kararı olmadan konulması,

“Türk”, “Türkiye”, “Cumhuriyet” ve “Millî” kelimelerinin bir ticaret unvanına Bakanlar Kurulu kararı olmadan konulması (T.T.K. Md. 46/3)

Ticaret unvanının işletmeden ayrı olarak devredilmesi devralınması ve kullanılması (T.T.K. Md. 49)

**6102 s. TÜRK TİCARET KANUNU'NUN 562'NCİ MADDESİ KAPSAMINDA
CEZAI YAPTIRIMA BAĞLANAN FİİLLER VE YAPTIRIMLARI**

Fiiil	Cezası
Ticari defterlerini üçüncü kişi uzmanların incelemeleri sonucunda anlayabileceği şekilde tutmamak (T.T.K. Md. 562-1/a)	4.000,00-TL idari para cezası
İşletmenin faaliyetlerinin defterlerden izlenememesi (T.T.K. Md. 562-1/a)	4.000,00-TL idari para cezası
İşletme ile ilgili gönderilen belgelerin kopyasının saklanmaması (T.T.K. Md. 562-1/b)	4.000,00-TL idari para cezası
Ticari defterlerin açılış ve kapanış onayının yaptırılması (T.T.K. Md. 562-1/c)	4.000,00-TL idari para cezası
Ticari defterlerin Türkçe tutulmaması, kullanılan sembollerin açıklanmaması, kayıtların zamanında yapılmaması, kayıtların usulsüz olarak değiştirilmesi (T.T.K. Md. 562-1/d)	4.000,00-TL idari para cezası
Envanterin Kanunda gösterilen usule uygun olarak çıkarılmaması (T.T.K. Md. 562-1/e)	4.000,00-TL idari para cezası
Elektronik ortamdaki verilerin gerekmesi halinde fiziki ortamda ibraz edilmemesi (T.T.K. Md. 562-1/f)	4.000,00-TL idari para cezası
Finansal tabloları muhasebe standartlarına uygun şekilde hazırlamamak (T.T.K. Md. 562-2)	4.000,00-TL idari para cezası
Bağlı şirketin faaliyet yılının ilk üç ayı içinde hakim ve bağlı şirketlerle ilişkilerine yönelik bağlı şirket raporu düzenlememesi (T.T.K. Md. 562-3)	200 günden az olmamak üzere adli para cezası
Hakim şirket yönetim kurulu üyesinin talebi üzerine bağlı şirketlerle ilgili raporun düzenlenmemesi (T.T.K. Md. 562-3)	200 günden az olmamak üzere adli para cezası
Bakanlık denetim elemanlarına denetim kapsamında istedikleri bilgi ve belgeleri vermemek (T.T.K. Md. 562-4)	300 günden az olmamak üzere adli para cezası
Kurucular beyanının gerekli kayıtları içermemesi ve gerçeğe aykırı olması (T.T.K. Md. 562-5/a)	300 günden az olmamak üzere adli para cezası
Pay sahibi olmayan yk üyeleri ile yk nın pay sahibi olmayan 3. D'ye kadar yakınlarından şirkete borçlanmak, şirketin bu kişiler için kefalet, garanti ve teminat vermesi sorumluluk yüklenmesi, borçlarını devralması (T.T.K. Md. 562-5/c)	300 günden az olmamak üzere adli para cezası

Ticari defterlerin mevcut olmaması veya hiçbir kayıt içermemesi yahut Kanuna uygun saklanmaması (T.T.K. Md. 562-6)	300 günden az olmamak üzere adli para cezası
Görevi dolayısıyla incelemesine sunulan defter ve belgeleri inceleyenlerin elde ettikleri veya verilen bilgilerden öğrendikleri iş ve işletme sırlarını açıklamaları (T.T.K. Md. 562-7)	Bir yıldan üç yıla kadar hapis ve 5.000 güne kadar adli para cezası
Şirketin kuruluşu, sermayesinin artırılması ve azaltılması ile birleşme, bölünme, tür değiştirme ve menkul kıymet çıkarma gibi işlemlerle ilgili belgelerin, izahnamelerin, taahhütlerin, beyanların ve garantilerin yanlış, hileli, sahte, gerçeğe aykırı olması, gerçeğin saklanmış bulunması (T.T.K. Md. 562-8)	Bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası
Ticari Defterlere kasıtlı olarak gerçeğe aykırı kayıt yapmak (T.T.K. Md. 562-8)	Bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası
Sermaye tamamıyla taahhüt olunmamış veya karşılığı kanun veya esas sözleşme hükümleri gereğince ödenmemişken, taahhüt edilmiş veya ödenmiş gibi göstermek, sermaye taahhüdünde bulunanların ödeme yeterliliği bulunmadığının bilinmesine rağmen buna onay vermek (T.T.K. Md. 562-9)	Üç aydan iki yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası
Aynı sermayenin veya devralınacak işletme ile ayınların değerlendirilmesinde emsaline oranla yüksek fiyat biçmek, işletme ve ayının niteliğini veya durumunu farklı göstermek ya da başka bir şekilde yolsuzluk yapmak (T.T.K. Md. 562-10)	90 günden az olmamak üzere adli para cezası
Halktan para toplamak (T.T.K. Md. 562-11)	Altı aydan iki yıla kadar hapis cezası
Kanunun öngördüğü internet sitesini kurmamak (T.T.K. Md. 562-12)	100 günden 300 güne kadar adli para cezası
Kanunda öngörülen bilgi ve belgelerin internet sitesine konulmaması (T.T.K. Md. 562-12)	100 güne kadar adli para cezası

Ticari hayatımızın güven ve istikrar içinde sürdürülebilmesi için TBMM tarafından kabul edilerek 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6102 sayılı (Yeni) Türk Ticaret Kanunu'nda bazı fiiller kabahat olarak tanımlanmış ve bu fiillerin işlenmesi halinde de anılan Kanun'da belirlenen idari para cezalarının uygulanması öngörülmüştür.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki idari para cezaları, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu uyarınca her yıl yeniden değerlendirilmesinde artırılmaktadır ki 19/11/2013 tarihli ve 28826 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 430 sıra no.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yeniden değerlendirilmesinde, 2013 yılı için % 3,93 (üç virgül doksan üç) olarak tespit edilmiştir.

Bakanlığımızın görev alanıyla ilgili olarak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen kabahatlerin neler olduğuna ve bu kabahatlerin işlenmesi halinde yıllar itibarıyla hangi tutarda idari para cezasının uygulanacağına ilişkin bilgiler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Türk Ticaret Kanununa İlişkin 2014 yılında Uygulanacak İdari Para Cezaları			
Sıra	Kabahat olarak tanımlanan fiil	2013	2014
1	Tescil ve kayıt için gerçeğe aykırı beyanda bulunulması	2.156	2.240
2	Tacirin, ticari işletmesine ilişkin işlemleri, ticaret unvanıyla yapmaması ve işletmesiyle ilgili senetlerle diğer belgeleri bu unvan altında imzalamaması	2.156	2.240
3	Tescil edilen ticaret unvanının, ticari işletmenin görülebilecek bir yerine okunaklı bir şekilde yazılmaması	2.156	2.240
4	Ticari mektuplarda ve ticari defterlerin dayanağını oluşturan belgelerde ticaret unvanının, işletmenin merkezinin, ticaret sicili numarasının ve şirket internet sitesi oluşturma yükümlülüğüne tabi ise internet sitesi adresinin gösterilmemesi, internet sitesi yükümlülüğü olan sermaye şirketlerince bu bilgilerin internet sitesine konulmaması	2.156	2.240
5	İnternet sitesi kurma yükümlülüğü olan anonim şirketlerin; yönetim kurulu başkan ve üyelerinin adları ve soyadları ile taahhüt edilen ve ödenen sermaye miktarını, limited şirketlerin; müdürlerinin adları ve soyadları ile taahhüt edilen ve ödenen sermaye miktarını, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin de yöneticilerinin adları ve soyadları ile taahhüt edilen ve ödenen sermaye miktarını, internet sitelerinde yayımlamamaları	2.156	2.240
6	Tacirin, ticari işletmenin açıldığı günden itibaren on beş gün içinde, ticari işletmesini ve seçtiği ticaret unvanını tescil ve ilan ettirmemesi	2.156	2.240
7	Tacirin kullanacağı ticaret unvanını ve bunun altına atacağı imzayı, notere onaylattırdıktan sonra sicil müdürlüğüne vermemesi, tacir tüzel kişi ise, unvanla birlikte onun adına imzaya yetkili kimselerin imzalarının notere onaylatılarak sicil müdürlüğüne verilmemesi	2.156	2.240
8	Merkezi Türkiye'de bulunan ticari işletmelerin şubelerinin, açıldıkları günden itibaren on beş gün içinde kendilerini ve seçtikleri ticaret unvanını buldukları yerin ticaret siciline tescil ve ilan ettirmemeleri, şube adına temsile yetkili kişilerin imzalarını notere onaylattıktan sonra sicil müdürüne vermemeleri,	2.156	2.240
9	Merkezleri Türkiye dışında bulunan ticari işletmelerin Türkiye'deki şubelerinin, açıldıkları günden itibaren on beş gün içinde kendilerini ve seçtikleri ticaret unvanını buldukları yerin ticaret siciline tescil ve ilan ettirmemeleri, şube adına temsile yetkili kişilerin imzalarını notere onaylattıktan sonra sicil müdürüne vermemeleri, yerleşim yeri Türkiye'de bulunan tam yetkili bir ticari mümessil atamamaları	2.156	2.240
10	Gerçek kişi tacirin ticaret unvanındaki adının ve soyadının kısaltılarak yazılması	2.156	2.240
11	Kollektif şirketin ticaret unvanında, bütün ortakların veya ortaklardan en az birinin adı ve soyadıyla şirketin ve türünü gösterecek bir ibareye yer verilmemesi	2.156	2.240
12	Adi veya sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin ticaret unvanlarında, komandite ortaklardan en az birinin adının ve soyadının, şirketin ve türünün gösterilmemesi, bu şirketlerin ticaret unvanlarında komanditer ortakların adları ve soyadlarına yer verilmesi	2.156	2.240

13	Anonim, limited ve kooperatif şirketlerin, ticaret unvanlarında işletme konusunun gösterilmemesi, ticaret unvanlarında, “anonim şirket”, “limited şirket” ve “kooperatif” kelimelerinin bulunmaması, bu şirketlerin ticaret unvanında, gerçek bir kişinin adı veya soyadı yer aldığı takdirde, şirket türünü gösteren ibarelerin, baş harflerle veya başka bir şekilde kısaltma yapılarak yazılması	2.156	2.240
14	Ticari işletmeye sahip olan dernek, vakıf ve diğer tüzel kişilerin ticaret unvanlarında adlarının bulunmaması, donatma iştirakinin ticaret unvanında, ortak donatılardan en az birinin adı ve soyadının veya deniz ticaretinde kullanılan geminin adının yer almaması, ticaret unvanındaki soyadların ve geminin adının kısaltılması, ticaret unvanında donatma iştirakinin belirtilmemesi	2.156	2.240
15	Bir ticaret unvanına Türkiye'nin herhangi bir sicil dairesinde daha önce tescil edilmiş bulunan diğer bir unvandan ayırt edilmesi için gerekli olduğu takdirde, ek yapılmaması	2.156	2.240
16	Her şubenin, kendi merkezinin ticaret unvanını, şube olduğunu belirterek kullanmaması	2.156	2.240
17	Merkezi yabancı ülkede bulunan bir işletmenin Türkiye'deki şubesinin ticaret unvanında, merkezin ve şubenin bulunduğu yerlerin ve şube olduğunun gösterilmemesi	2.156	2.240
18	İşletme adının tescil ve ilan ettirilmemesi	2.156	2.240
19	Defterlerin üçüncü kişi uzmanlara, makul bir süre içinde yapacakları incelemede işletmenin faaliyetleri ve finansal durumu hakkında fikir verebilecek şekilde tutulmaması	4.312	4.481
20	İşletme faaliyetlerinin oluşumunun ve gelişmesinin defterlerden izlenememesi	4.312	4.481
21	Tacirin, işletmesiyle ilgili olarak gönderilmiş bulunan her türlü belgenin, kopyasını, yazılı, görsel veya elektronik ortamda saklamaması	4.312	4.481
22	Ticari defterlerin açılış veya kapanış onaylarının yaptırılmaması	4.312	4.481
23	Defterlerin Türkçe tutulmaması	4.312	4.481
24	Defterlerde, kısaltmaların, harflerin, rakamların ve sembollerin kullanılmasında bunların anlamlarının açıkça belirtilmemesi	4.312	4.481
25	Defterlere yazımların ve diğer gerekli kayıtların eksiksiz, doğru, zamanında ve düzenli olarak yapılmaması	4.312	4.481
26	Defterlere yapılan bir kaydın, önceki içeriği belirlenemeyecek şekilde çizilmesi ve değiştirilmesi	4.312	4.481
27	Defterlerde, kayıt sırasında mı yoksa daha sonra mı yapıldığı anlaşılmayan değiştirmelerin yapılması	4.312	4.481
28	Defterlerin ve diğer kayıtların elektronik ortamda tutulması durumunda, bu bilgilerin her zaman kolaylıkla okunmasının temin edilmemiş olması	4.312	4.481
29	Hileli envanter çıkarılması	4.312	4.481
30	Elektronik ortamda saklanan belgelerin ibraz edilememesi	4.312	4.481
31	Finansal tabloların, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan muhasebe standartlarına göre düzenlenmemesi	4.312	4.481

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna İlişkin 2014 Yılında Uygulanacak İdari Para Cezaları

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun hükümlerine aykırı hareket edenlere uygulanan idari para cezaları yeni yıldan itibaren yüzde 3,93 oranında artırılmış olup buna göre;

Satıcılar, tüketici ile müzakere etmeden, tüketici aleyhine dengesizliğe neden olan koşullara sözleşmede yer vermeleri halinde 149 lira idari para cezası ödeyeceklerdir.

Tüketiciyi aldatıcı, yanıltıcı veya onun tecrübe ve bilgi noksanlıklarını istismar edici, tüketicinin can ve mal güvenliğini tehlikeye düşürücü, şiddet hareketlerini ve suç işlemeyi özendirici, kamu sağlığını bozucu, hastaları, yaşlıları, çocukları ve engellileri istismar edici reklam ve ilanlar ile örtülü reklam yapanlara 91 bin 370 lira ceza uygulanacaktır.

Satışa sunulan ayıplı malların ya da ambalajlarının üzerine, "özürdür" ibaresi yazmayan, tüketici sözleşmelerini 12 punto ve koyu siyah harflerle düzenlemeyen; taksitli satış, devre tatil, paket turu sözleşmelerine aykırı hareket eden firma ve satıcılar 302 lira para cezası ödeyeceklerdir.

Kampanyalarda satış ve teslim tarihi ile ilgili bilgileri tüketiciye sunmayan ve kapıdan satışlarda kurallara aykırı hareket edenler 759 lira ceza ödeyeceklerdir.

Ayrıca "Tüketicinin kullanımına sunulan mal ve hizmetlerin kişi beden ve ruh sağlığı ile çevreye zararlı veya tehlikeli olması durumunda, bu malların emniyetle kullanılabilmesi için üzerine veya kullanım kılavuzlarına, bu durumla ilgili açıklayıcı bilgi ve uyarıları, açıkça görülecek ve okunacak şekilde koymayan üretici, imalatçı veya ithalatçılara 3 bin 43 lira; satıcılara ise 606 lira ceza kesilecektir.

İlgili Bakanlıklar tarafından belirlenen kurallara aykırı olarak tüketiciye mal ve hizmet sunanlara 7 bin 612 lira ceza verilecektir.

Kitap, dergi, ansiklopedi, afiş, bayrak, poster, sözlü veya görüntülü manyetik bant veya optik disk gibi kültürel ürünler dışında mal ya da hizmetin taahhüdü ve dağıtımını yapan süreli yayın kuruluşlarına 15 bin 226 lira ceza verilecektir.

Bakanlık'tan izin almadan kampanyalı satış yapanlar ise 121 bin 826 lira ceza ödeyeceklerdir.

Aşağıda konuya ilişkin yasal mevzuata yer verilmiştir.

25/12/2013 tarih, 28862 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan TGM-2013/1 nolu "4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanununun 25 inci Maddesine Göre 2014 Yılında Uygulanacak Olan İdari Para Cezalarına İlişkin Tebliğ" uyarınca;

23/02/1995 tarihli ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanununun 25 inci maddesinde düzenlenmiş olan idari para cezaları, 19/11/2013 tarihli ve 28826 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:430)'nde tespit edilen 2013 yılı için yeniden değerlendirme oranı olan % 3,93 (üç virgül doksan üç) artış esas alınarak, 01/01/2014 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere aşağıdaki şekilde artırılmıştır:

4077 sayılı Kanununun 25 inci maddesinin;	1/1/2013-31/12/2013 TL	1/1/2014-28/05/2014 TL
Birinci fıkrasındaki ceza miktarı	144	149
İkinci fıkrasındaki ceza miktarı	291	302
Üçüncü fıkrasındaki ceza miktarı	731	759

Dördüncü fıkrasındaki ceza miktarları	1.463	1.520
	14.651	15.226
Beşinci fıkrasındaki ceza miktarları	2.928	3.043
	584	606
Altıncı fıkrasındaki ceza miktarı	7.325	7.612
Yedinci fıkrasındaki ceza miktarları	14.651	15.226
	293.055	304.572
	293.055	304.572
Sekizinci fıkrasındaki ceza miktarları	8.788	9.133
	87.915	91.370
Onuncu fıkrasındaki ceza miktarı	117.220	121.826

Tüketici Sorunları Hakem Heyetlerine İlişkin Parasal Sınır

25 Aralık 2013 tarih, 28862 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 22 nci ve Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri Yönetmeliğinin 5 inci Maddelerinde Yer Alan Parasal Sınırların Arttırılmasına İlişkin Tebliğ uyarınca;

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından bildirilen Üretici Fiyatları Endeksinde meydana gelen ortalama % 6,77 (altı virgöl yetmiş yedi) oranında artış esas alınarak 01/01/2014 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere:

- Tüketici sorunları hakem heyetlerinin kararlarının bağlayıcı olacağına ilişkin üst veya tüketici mahkemelerinde delil olacağına ilişkin alt parasal sınır 1.272,19 TL,
- Büyükşehir statüsünde bulunan illerde faaliyet gösteren il hakem heyetlerinin uyuşmazlıklara bakmakla görevli ve yetkili olmalarına ilişkin alt parasal sınır 3.321,17 TL,

olarak tespit edilmiştir.

Hal Hakem Heyetlerine İlişkin Parasal Sınır

24 Aralık 2013 tarih, 28861 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "5957 Sayılı Sebze ve Meyveler ile Yeterli Arz ve Talep Derinliği Bulunan Diğer Malların Ticaretinin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 10 uncu Maddesinde Yer Alan Parasal Sınırların Arttırılmasına İlişkin Tebliğ" uyarınca;

Hal Hakem Heyetlerinde görüşülecek uyuşmazlıklarda uygulanacak parasal sınır 01/01/2014 tarihinde itibaren 56.018,27 TL olarak belirlenmiştir.

YENİ YILDA, ORTA VADELİ PROGRAM IŞIĞINDA RAKAMLARLA TÜRKİYE EKONOMİSİ

GÜMRÜK&TİCARET
DERGİSİ

Sayı:3 Yıl:2014

Erdem BULUT*
Cihan KÖKTAŞ**

Giriş

Merkezi yönetim bütçesinin hazırlanma süreci, Bakanlar Kurulunun en geç Eylül ayının ilk haftası sonuna kadar toplanarak kalkınma planları, stratejik planlar ve genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleri de kapsayacak şekilde Kalkınma Bakanlığınca hazırlanan orta vadeli programı kabul etmesiyle başlamaktadır. Ülkenin makro ekonomik politikalarının ve hedeflerinin belirleyicisi niteliğinde olan orta vadeli program sadece bu açıdan değil kamu maliyesi açısından da büyük önem arz etmektedir. Şöyle ki, 2003 yılında kabul edilen 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 16/3'üncü maddesine göre, gelecek üç yıla ilişkin toplam gelir ve gider tahminleri ile birlikte hedef açık ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin ödenek teklif tavanlarını içeren ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan orta vadeli mali planın orta vadeli program ile uyumlu olması gerektiği belirtilmiştir. Bu sebeple, orta vadeli program, iktisadi yönden olduğu kadar bütçe politikası açısından da önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır.

Bu çalışmada da, 8 Kasım 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Orta Vadeli Program'ın tanımına ve önemine yer verilecek olup daha sonraki aşamada 2013, 2014,

* İstanbul Üniversitesi, İktisat Anabilim Dalı (buluterdem@yahoo.com)

** Gümrük ve Ticaret Müfettiş Yardımcısı (cihan.kkts@gmail.com)

2015 ve 2016 yıllarına ait gerçekleşme tahmini ile program dahilindeki mali ve ekonomik verilere yer verilecektir.

Genel Hatlarıyla Orta Vadeli Program (OVP)

Cumhuriyet tarihinin ilk yıllık bütçesi 1924 yılı içerisinde uygulanmış ve bu tarihten sonra kalkınma planları ile yıllık bütçeler etkileşim içinde bulunmuşlardır. Kalkınma plan ve programlarıyla yıllık olarak hazırlanan bütçeler arasındaki bu etkileşim yaşanan ekonomik krizlere de bağlı olarak zaman içerisinde azalmıştır. Önemli bir politika aracı olan bütçeler ile kalkınma planları arasındaki bu farklılaşma 2003 yılında kabul edilen Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunuyla aşılmaya çalışılmıştır. Yeni düzenlemede, stratejik planlama ve bütçeleme süreci iç içe geçirilmiş ve bu yolla bütçe politikası ile ekonomik plan ve programlar arasındaki ilişki güçlendirilmek istenmiştir (Çiçek, 2011; 172).

Nitekim 5018 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde, "Kalkınma planları ile bütçeler arasında sıkı bir bağ kurulamaması, bazı malî işlemlerin bütçelerde yer almaması, bütçe uygulamalarının malî yılla sınırlı olması ve çok yıllık bütçeleme sisteminin olmaması sistemin başlıca eksiklikleri olarak ön plana çıkmaktadır. Mevcut bütçe sınıflandırması ve muhasebe sistemi, kamu gelir ve giderleri konusunda, hem malî yönetime hem de kamuoyuna istenilen bilgilerin ayrıntılı olarak sunulmasına teknik olarak imkân vermemektedir." denilmek suretiyle bu alandaki eksiklik özel olarak vurgulanmıştır².

Stratejik planlama ile bütçe politikası arasındaki ilişkinin güçlendirilmek istendiğinin bir diğer

2 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Genel Gerekçesi

en büyük kanıtı şüphesiz, gelecek üç yıla ilişkin toplam gelir ve gider tahminleri ile birlikte hedef açık ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin ödenek teklif tavanlarını içeren ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan orta vadeli mali planını; kalkınma planları, stratejik planlar ve genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda makro politikaları, ilkeleri, hedef ve göstergeler niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleri de kapsayacak şekilde Kalkınma Bakanlığınca hazırlanan OVP ile uyumlu olmasının kanuni bir zorunluluk olmasıdır. Bütün bunların sonucu olarak ise, bakanlık ve kurum bütçelerinin hazırlanmasında, idari ve yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesinde, kurumların karar alma ve uygulama süreçlerinde OVP'nin amaç ve öncelikleri esas alınacaktır.

Bütçe politikası açısından bir rehber niteliği taşıyan OVP, aynı zamanda stratejik amaçlar temelinde kamu politikaları ve uygulamalarını şekillendirecek ve kaynak tahsisini bu çerçevede yönlendirecektir. Bunun yanında, kamu ve özel kesim için öngörülebilirliği artıracak bir yol haritası niteliğinde olan OVP, son yıllarda sosyal ve ekonomik alanda sağlanan gelişmelerin daha sağlam bir zeminde sürdürülmesi suretiyle güven ve istikrara katkıda bulunacaktır³.

Çeşitli alanlarda, birbirleriyle tutarlı amaç, politika ve öncelikler seti sunan OVP, makro politikaların yanı sıra, temel gelişme eksenlerini ve ana sektörleri de kapsamaktadır. Bu çerçevede, 2006-2015 yılları arasını kapsayan OVP'lerde, ana sektörleri ve temel öncelikleri kapsayan politika hedeflerine yer verilmiş olup diğerlerinden farklı olarak 8 Kasım 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren OVP'de biçim ve içerik değişikliğine gidilerek yeni tasarımda sadece belirli makro ekonomik amaç, hedef ve politikalara yer verilmiştir. Sektörel, sosyal ve bölgesel hususlar ise makro ekonomik çerçeveye doğrudan katkı sağlayacak politikalarla sınırlı tutulmuştur (OVP, 2014-2016; 1).

3 <http://www.bumko.gov.tr/TR,42/orta-vadeli-program.html> (Erişim tarihi: 18.11.2013)

OVP Neden Önemlidir?

Türkiye'de geçmiş dönemlerde uygulanan plan ve bütçe yapma geleneği, kısıtlı süreler ve etkin olmayan yöntemler nedeniyle ekonomik birimlerin olduğu kadar parlamentonun denetimine de oldukça kapalıdır. 5018 sayılı Kanunla birlikte geçilen üç yıllık planlama ve bütçeleme sistemi ile ise ekonomik birimlere, bütçe ödeneklerinin ve ekonomik verilerin nasıl planlandıklarını görebilme, izleyebilme ve bu alanda değişiklikler yapmak için öneri oluşturma ve kamuoyu baskısı yaratabilme olanağı tanınmıştır. Bunun yanında, orta vadeli mali planın OVP ile uyumlu olmasının kanuni bir zorunluluk olarak benimsenmesi hesap verilebilirlik ve mali saydamlık konusunda atılan önemli adımlardan biridir (Yentürk, 2009; 7).

Diğer taraftan, OVP her şeyden önce kamu ve özel kesimde geleceğe yönelik öngörülebilirliği artıracak bir yol haritası niteliğindedir. Bu açıdan OVP, makro politikaların yanı sıra temel gelişme eksenlerini ve ana sektörleri kapsadığından çeşitli alanlarda birbirleriyle tutarlı amaç, politika ve öncelikler seti sunmaktadır. Bunda, OVP'nin uzun vadeli amaçlara katkıda bulunacak şekilde üç yıllık perspektife sahip olması, uygulamaların sonuçları ve genel şartlardaki değişmelerin dikkate alınarak her yıl yenilenen dinamik bir yapı arz etmesi büyük rol oynamaktadır.

Bununla birlikte, OVP sadece makro ekonomik dengenin ve mali disiplinin sağlanmasına katkıda bulunmayacak, uzun vadeli düşünme geleneği yerleştirmek suretiyle ekonomi politikaları açısından sürekliliği ön plana çıkaracaktır. İktisadi açıdan kaynak dağılımında etkinliği sağlamak ve bütçe politikası açısından harcama maliyetlerini tahmin edilebilir kılmak bahse konu sistemin bir başka önemli yanındır (Cansız, 2007; 99-100).

Yukarıda sözü geçen amaçların gerçekleştirilmesi ise büyük ölçüde politik kararlılık ve desteğe, makro ekonomik politikaların iyi hazırlanmasına, bütçe sonuçlarının şeffaf biçimde raporlanmasına ve harcama kontrolünün etkinliğine bağlı bulunmaktadır (Ergen, 2007; 310-311).

2014-2016 Yıllarını Kapsayan OVP ve Makro Ekonomik Veriler

OVP'nin niteliği kadar içeriğinde bulunan ve gelecek dönemlerde uygulanacak iktisadi politikalar ve bütçe sonuçları için bir rehber niteliği taşıyan nicel veriler de büyük önem arz etmektedir. Esas itibarıyla, bu başlık altında da 8 Kasım 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ve 2014-2016 yılları arasını kapsayan OVP'de yer alan

mali ve ekonomik veriler, gerektiğinde geçmiş yıllarda yayımlanan OVP'lerde dikkate alınarak, derlenmiş ve Tablo haline getirilmiştir. OVP içerisinde yer alan mali ve ekonomik veriler, milli gelirden, işsizliğe, enflasyondan, dış ticaret verilerine, bütçe rakamlarından, vergi yüküne kadar birçok veri kesitini bir arada barındırdığından çalışmada, veri analizinden ziyade Tablolar aracılığıyla genel ekonomik ve mali durum gösterilmeye çalışılacaktır.

Tablo 1: Temel Ekonomik Büyüklükler

	2010	2011	2012	2013 ⁽¹⁾	2014 ⁽²⁾	2015 ⁽²⁾	2016 ⁽²⁾
BÜYÜME							
GSYH (Milyar ₺, Cari Fiyatlarla)	1.099	1.281	1.416	1.559	1.719	1.895	2.095
GSYH (Milyar \$, Cari Fiyatlarla)	730	766	786	823	867	928	996
Kişi Başına Milli Gelir (GSYH, \$)	10.043	10.363	10.497	10.818	11.277	11.927	12.670
GSYH Büyümesi ⁽³⁾	6,8	7,5	2,2	3,6	4	5	5
Toplam Tüketim ⁽³⁾	4,4	6,2	0,2	4,3	3,2	3,8	3,6
Kamu	7,6	6,5	6,4	7,8	3	3,3	4,2
Özel	4,1	6,1	-0,5	3,8	3,2	3,8	3,5
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı ⁽³⁾	22	19,3	-2,2	3,1	3,6	8,6	8,1
Kamu	28,6	7,7	10,5	19,5	-3,5	9,9	3,9
Özel	20	22,3	-4,8	-0,8	5,7	8,2	9,2
Toplam Yurt içi Tasarruf / GSYH	-	-	14,5	12,6	13,8	14,9	16
Kamu	-	-	2,9	2,9	2,4	3	3,4
Özel	-	-	11,6	9,7	11,4	11,9	12,7
Toplam Nihai Yurt içi Talep ⁽³⁾	7,9	9,3	-0,4	4	3,3	5	4,7
Toplam Yurt içi Talep ⁽³⁾	9,1	9,4	-1,8	5,1	3,2	5	4,8
İSTİHDAM							
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi)	72.700	73.950	74.855	76.055	76.911	77.770	78.632
İşgücüne Katılma Oranı (%)	48,8	49,9	50	51	51,3	51,6	51,9
İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	22.500	23.925	24.821	25.692	26.257	26.901	27.525
İstihdam Oranı (%)	42,8	44,7	45,4	46,2	46,5	46,9	47,3
İşsizlik Oranı (%)	12,2	10,5	9,2	9,5	9,4	9,2	8,9
DIŞ TİCARET							
İhracat (fob)(Milyar \$)	111,7	134,8	152,5	153,5	166,5	184	202,5
İthalat (cif)(Milyar \$)	177,5	236,9	236,5	251,5	262	282	305

Ham Petrol Fiyatı-Brent (\$/Varil)	-	104,7	112	108,8	103,2	97,6	93,1
Enerji İthalatı (Milyar \$)	-	49,6	60,1	59	61	62	64,5
Dış Ticaret Dengesi (Milyar \$)	-65,8	-102,1	-84,1	-98	-95,5	-98	-102,5
İhracat/İthalat (%)	62,9	56,9	64,5	61	63,5	65,2	66,4
Dış Ticaret Hacmi / GSYH (%)	51,9	48,5	49,5	49,2	49,4	50,2	50,9
Turizm Gelirleri (Milyar \$) ⁽⁴⁾	22,5	24	25,7	29	31	32	34,5
Cari İşlemler Dengesi (Milyar \$)	-39,3	-71,7	-47,8	-58,8	-55,5	-55	-55
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-5,4	-9,4	-6,1	-7,1	-6,4	-5,9	-5,5

ENFLASYON

GSYH Deflatörü	8	8	6,8	6,3	6	5	5,3
TÜFE Yıl Sonu % Değişme	7,5	7,8	6,2	6,8	5,3	5	5

Not: Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

(1) Gerçekleşme Tahmini

(2) Program

(3) Sabit fiyatlarla yüzde değişimi göstermektedir.

(4) Ödemeler dengesinde gösterildiği şekliyledir.

Kaynak: Orta Vadeli Program

Tablo 2: Kamu Kesimi Genel Dengesi⁽¹⁾

	2012	2013 ⁽²⁾	2014 ⁽³⁾	2015 ⁽³⁾	2016 ⁽³⁾
(Milyar ₺)					
Kamu Kesimi Genel Dengesi (KKGD)	-14	-12,9	-17,9	-14,8	-10,5
Genel Devlet	-14,7	-15,9	-19,5	-15,5	-10,6
Merkezi Yönetim Bütçesi	-29,4	-19,4	-33,2	-29,5	-23
Mahalli İdareler	0,1	-2	0,8	-0,2	-3,4
Bütçe Dışı Fonlar	6,5	-4,3	2,4	2,4	2,7
İşsizlik Sigortası Fonu	7,6	8,5	9,6	10,8	11,9
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-0,1	-6	-6,7	-10,1	-13,6
Genel Sağlık Sigortası	0	6	6,7	10,1	13,6
Döner Sermayeli Kuruluşlar	0,6	1,4	0,9	1	1,2
KİT'ler	0,7	3	1,6	0,7	0,1
Faiz Giderleri Hariç KKG	36,3	39,7	36,4	40,7	43,3
Faiz Giderleri ve Özelleştirme Geliri Hariç KKG	29,9	30,1	26,7	33,2	39,3
(GSYH'ya Oranı, %)					
Kamu Kesimi Genel Dengesi (KKGD)	-1	-0,8	-1	-0,8	-0,5
Genel Devlet	-1	-1	-1,1	-0,8	-0,5

Merkezi Yönetim Bütçesi	-2,1	-1,2	-1,9	-1,6	-1,1
Mahalli İdareler	0	-0,1	0	0	-0,2
Bütçe Dışı Fonlar	0,5	-0,3	0,1	0,1	0,1
İşsizlik Sigortası Fonu	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	0	-0,4	-0,4	-0,5	-0,6
Genel Sağlık Sigortası	0	0,4	0,4	0,5	0,6
Döner Sermayeli Kuruluşlar	0	0,1	0,1	0,1	0,1
KİT'ler	0,1	0,2	0,1	0	0
Faiz Giderleri Hariç KKG D	2,6	2,5	2,1	2,1	2,1
Faiz Gideri ve Özelleştirme Geliri Hariç KKG D	2,1	1,9	1,6	1,8	1,9
(1) Kamu kesimi; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları ile GSS, fonlar, döner sermayeler, İşsizlik Sigortası Fonu ve KİT'lerden oluşmaktadır.					
(2) Gerçekleşme Tahmini					
(3) Program					
Kaynak: Orta Vadeli Program					

Tablo 3: Program Tanımlı Kamu Kesimi Genel Dengesi⁽¹⁾

	2012	2013 ⁽²⁾	2014 ⁽³⁾	2015 ⁽³⁾	2016 ⁽³⁾
(Milyar ₺)					
Kamu Kesimi	10,8	14,6	16,5	22,1	27,3
Genel Devlet	10,4	11,7	15	21,4	27,2
Merkezi Yönetim Bütçesi	3,8	13,3	8,7	15,2	20,7
Mahalli İdareler	1	-2,9	-0,7	-1,5	-2
Bütçe Dışı Fonlar	1,6	-3,8	2,1	2,4	2,6
İşsizlik Sigortası Fonu	3,7	3,9	4,1	4,6	4,8
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-0,1	-6	-6,7	-10,1	-13,6
Genel Sağlık Sigortası	0	6	6,7	10,1	13,6
Döner Sermayeli Kuruluşlar	0,3	1,2	0,6	0,8	1
KİT'ler	0,4	2,9	1,5	0,8	0,2
(GSYH'ya Oranı, %)					
Kamu Kesimi	0,8	0,9	1	1,2	1,3
Genel Devlet	0,7	0,8	0,9	1,1	1,3
Merkezi Yönetim Bütçesi	0,3	0,9	0,5	0,8	1
Mahalli İdareler	0,1	-0,2	0	-0,1	-0,1
Bütçe Dışı Fonlar	0,1	-0,2	0,1	0,1	0,1

İşsizlik Sigortası Fonu	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	0	-0,4	-0,4	-0,5	-0,6
Genel Sağlık Sigortası	0	0,4	0,4	0,5	0,6
Döner Sermayeli Kuruluşlar	0	0,1	0	0	0
KİT'ler	0	0,2	0,1	0	0

(1) Faiz gelirleri ve giderleri, özelleştirme gelirleri, kamu bankaları kâr payları ve bazı özelliikli gelirler ile giderler hariç tutularak hesaplanmaktadır.
(2) Gerçekleşme Tahmini
(3) Program
Kaynak: Orta Vadeli Program

Tablo 4: Kamu Kesimine İlişkin Diğer Göstergeler

	2012	2013 ⁽¹⁾	2014 ⁽²⁾	2015 ⁽²⁾	2016 ⁽²⁾
(GSYH'ya Oranı, %)					
Kamu Harcanabilir Geliri	14,5	14,9	14,4	14,7	15,1
Kamu Tüketimi	11,6	12	12	11,8	11,7
Kamu Tasarrufu	2,9	2,9	2,4	3	3,4
Kamu Yatırımı	4,4	4,8	4,5	4,7	4,6
Kamu Tasarruf Yatırım Farkı	-1,5	-1,9	-2	-1,7	-1,3
Kamu Kesimi Özelleştirme Geliri	0,5	0,6	0,6	0,4	0,2
Vergi Yüğü (Sosyal Güvenlik Primleri Dâhil) ⁽³⁾	27,4	29	28,6	28,6	28,3
Vergi Yüğü (Sosyal Güvenlik Primleri Hariç) ⁽³⁾	20,2	21,4	20,9	20,8	20,6
AB Tanımlı Genel Devlet Borç Stoku	36,2	35	33	31	30

(1) Gerçekleşme Tahmini
(2) Program
(3) Red ve iadeler hariç
Kaynak: Orta Vadeli Program

Tablo 5: Genel Devlet Dengesi⁽¹⁾

	2012	2013 ⁽²⁾	2014 ⁽³⁾	2015 ⁽³⁾	2016 ⁽³⁾
(Milyar ₺)					
Gelirler	535,8	619,5	660,3	722,6	789,3
Vergiler	285,7	333,7	358,6	394,3	430,1
Vergi Dışı Normal Gelirler	30,2	29,7	30,7	34,6	40,9
Faktör Gelirleri	80,9	89,5	86,7	93,1	101,2
Sosyal Fonlar	132,6	157	174,6	193	213,1

Özelleştirme Gelirleri	6,4	9,7	9,7	7,6	4
Harcamalar	550,5	635,4	679,8	738,1	799,9
Cari Harcamalar	247,8	283,8	310,6	334,1	363,8
Yatırım Harcamaları	49,8	62,3	62,5	72,4	79,1
Transfer Harcamaları	252,9	289,2	306,8	331,6	357
Stok Değişim Fonu	0	0	0	0	0
Genel Devlet Dengesi	-14,7	-15,9	-19,5	-15,5	-10,6
Faiz Giderleri	50	52,3	53,9	55,1	53,3
Faiz Giderleri Hariç Denge	35,2	36,4	34,4	39,5	42,7
Özelleştirme Gelirleri Hariç Denge	-21,1	-25,5	-29,2	-23,1	-14,6
Faiz Gideri ve Özelleştirme Geliri Hariç Denge	28,8	26,7	24,7	32	38,7
(GSYH'ya Oranı, %)					
Gelirler	37,8	39,7	38,4	38,1	37,7
Vergiler	20,2	21,4	20,9	20,8	20,5
Vergi Dışı Normal Gelirler	2,1	1,9	1,8	1,8	2
Faktör Gelirleri	5,7	5,7	5	4,9	4,8
Sosyal Fonlar	9,4	10,1	10,2	10,2	10,2
Özelleştirme Gelirleri	0,5	0,6	0,6	0,4	0,2
Harcamalar	38,9	40,8	39,6	39	38,2
Cari Harcamalar	17,5	18,2	18,1	17,6	17,4
Yatırım Harcamaları	3,5	4	3,6	3,8	3,8
Transfer Harcamaları	17,9	18,5	17,8	17,5	17
Stok Değişim Fonu	0	0	0	0	0
Genel Devlet Dengesi	-1	-1	-1,1	-0,8	-0,5
Faiz Giderleri	3,5	3,4	3,1	2,9	2,5
Faiz Giderleri Hariç Denge	2,5	2,3	2	2,1	2
Özelleştirme Gelirleri Hariç Denge	-1,5	-1,6	-1,7	-1,2	-0,7
Faiz Gideri ve Özelleştirme Geliri Hariç Denge	2	1,7	1,4	1,7	1,8
1) Genel devlet; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları ile GSS, fonlar, döner sermayeler ve İşsizlik Sigortası Fonundan oluşmaktadır. (2) Gerçekleşme Tahmini (3) Program Kaynak: Orta Vadeli Program					

Tablo 6: Merkezi Yönetim Bütçesi

	2012	2013 ⁽¹⁾	2014 ⁽²⁾	2015 ⁽²⁾	2016 ⁽²⁾
(Milyar ₺)					
Harcamalar	361,9	406,6	436,3	465,7	496,7
Faiz Hariç Harcamalar	313,5	356,1	384,3	412,7	445,7
Faiz Giderleri	48,4	50,5	52	53	51
Gelirler	332,5	387,2	403,2	436,2	473,7
Genel Bütçe Vergi Gelirleri	278,8	325,1	348,4	379	413,3
Diğer Gelirler	53,7	62	54,8	57,2	60,4
Bütçe Dengesi	-29,4	-19,4	-33,2	-29,5	-23
Faiz Dışı Denge	19	31,1	18,8	23,5	28
Program Tanımlı Harcamalar	313,5	356,1	384,3	412,6	445,6
Program Tanımlı Gelirler	317,3	369,3	393	427,9	466,3
Program Tanımlı Denge	3,8	13,3	8,7	15,2	20,7
(GSYH'ya Oran,%)					
Harcamalar	25,6	26,1	25,4	24,6	23,7
Faiz Hariç Harcamalar	22,1	22,8	22,4	21,8	21,3
Faiz Giderleri	3,4	3,2	3	2,8	2,4
Gelirler	23,5	24,8	23,5	23	22,6
Genel Bütçe Vergi Gelirleri	19,7	20,9	20,3	20	19,7
Diğer Gelirler	3,8	4	3,2	3	2,9
Bütçe Dengesi	-2,1	-1,2	-1,9	-1,6	-1,1
Faiz Dışı Denge	1,3	2	1,1	1,2	1,3
Program Tanımlı Harcamalar	22,1	22,8	22,4	21,8	21,3
Program Tanımlı Gelirler	22,4	23,7	22,9	22,6	22,3
Program Tanımlı Denge	0,3	0,9	0,5	0,8	1
(1) Gerçekleşme Tahmini					
(2) Program					
Kaynak: Orta Vadeli Program					

Kaynakça

- Cansız, Harun (2007) "Bazı Ülkelerde ve Türkiye'de Çok Yıllı Bütçeleme Uygulamaları" Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 1, ss: 95-116.
- Ergen, Zuhul (2007) "Orta Vadeli Harcama Sistemi Üzerine Kavramsal Bir Yaklaşım" Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 1, ss: 301-314.
- Orta Vadeli Program 2010-2012.
- Orta Vadeli Program 2011-2013.
- Orta Vadeli Program 2012-2014.
- Orta Vadeli Program 2013-2015.
- Orta Vadeli Program 2014-2016.
- Yentürk, Nurhan (2009) Çok Yıllı Bütçe ve Orta Vadeli Mali Plan İzleme Kılavuzu, İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi, STK Araştırmaları, Bütçe İzleme Dizisi No 2.
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu Genel Gereği.
- kalkinma.gov.tr
- bumko.gov.tr
- tuik.gov.tr

YARGI KARARLARI

Ali Said DOLU*

T.C. DANIŞTAY YEDİNCİ DAİRE

Esas No: 2012/4237

Karar No: 2012/7610

Anahtar Kelimeler: Serbest Dolaşıma Giriş Beyannamesi, Yatırım Teşvik Belgesi, Muafiyet

Özeti : Yatırım teşvik mevzuatı koşullarına aykırı hareket edildiğinden bahisle, eşyanın ithalinde alınması gereken katma değer vergisi üzerinden, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 13'üncü maddesinin 2'nci fıkrası gereğince, vergi zıyaı cezası kesilmesi konusunda yetkili merciin, ithalat vergilerinin tarh, tahakkuk ve tahsiline yetkili olan gümrük idaresi olduğu; bu nedenle, bahsi geçen cezanın vergi dairesi müdürlüğünce kesilmesinde yetki yönünden hukuka uyarlık bulunmadığı hakkında.

Temyiz İsteminde Bulunan: ...

Karşı Taraf: İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı
(Rami Vergi Dairesi Müdürlüğü)

İstem Özet: Davacı adına tescilli 23.05.2002 gün ve 3914 sayılı serbest dolaşıma giriş beyannamesiyle 15.02.2002 gün ve 67367 sayılı yatırım teşvik belgesi kapsamında muafiyet uygulanarak ithal edilen eşyanın beş yıllık süre dolmadan ve izin alınmadan satılmak suretiyle teşvik şartlarının ihlal edildiğinden bahisle, gümrük müdürlüğü tarafından, ithalat sırasında yararlanılan destek unsurlarından katma değer vergisi üzerinden 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 13'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendiyle yapılan yollama uyarınca, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 344'üncü maddesinin 2'nci fıkrası gereğince vergi zıyaı cezası uygulanması gerektiğinin bildirilmesi üzerine, vergi dairesi müdürlüğünce, bahsi geçen vergi üzerinden vergi zıyaı cezası kesilmesi yolunda tesis edilen işlemin iptali istemiyle açılan davayı; olay-

da, yatırım teşvik belgesi kapsamında vergileri ödenmeksizin ithal edilen eşyaya ait taksitlerin ödenmemesi nedeniyle, eşyanın cebri icra yoluyla haczedilip satıldığı, bu işlemlerin gerçekleştirilmesi esnasında, eşyanın ithalat vergilerinin ödenmesi gerektiğinin yetkili icra organlarına bildirilmemesi suretiyle, elde edilen bedelden, ithalat vergileri tutarının karşılanamamasına davacı tarafından sebebiyet verildiğinden, eşyaya isabet eden katma değer vergisi üzerinden vergi zıyaı cezası kesilmesi yolunda tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçeyle reddeden İstanbul Dördüncü Vergi Mahkemesinin 28.12.2011 gün ve E:2010/1062; K:2011/4721 sayılı kararının, yatırım teşvik mevzuatına aykırı hareket edildiğinden bahisle, katma değer vergisi üzerinden vergi zıyaı cezası kesilmesine dair işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı ileri sürülerek bozulması istenilmektedir. Savunmanın Özeti : İstem reddi gerektiği savunulmuştur. Tetkik Hakimi Murat ASİLTÜRK'ün Düşüncesi : Olay tarihinde yürürlükte bulunan 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve

* Gümrük ve Ticaret Müfettişi

Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2'nci maddesinin (c) bendinde ise, gümrük vergileri ile gümrüklerce alınan diğer gelirler ve fonların tarhı, tahakkuk ve tahsili Gümrük Müsteşarlığının görevleri arasında sayılmıştır. Ayrıca, 4458 sayılı Gümrük Kanununun, olay tarihinde yürürlükte bulunan şekliyle, 3'üncü maddesinin 8'inci fıkrasında, "gümrük vergileri" deyiminin, yürürlükteki hükümler uyarınca eşyaya uygulanan ithalat vergilerinin tümünü; "ithalat vergileri" deyiminin, eşyanın ithalinde öngörülen gümrük vergileri ve eş etkili vergileri ifade ettiği belirtilmiştir. Bu hükümler uyarınca; ilgililerce ithali gerçekleştirilen eşyaya ilgili olarak alınması gereken ithalat vergilerinin tarh, tahakkuk ve tahsiline gümrük idarelerinin yetkili bulunduğu açık olup, vergi alınmasını gerektiren eyleme, Kanun Koyucu tarafından, aynı zamanda yaptırım uygulanmasının hüküm altına alındığı hallerde, anılan yaptırımı uygulamaya yetkili idarenin, vergilerin tarh, tahakkuk ve tahsiline yetkili olan gümrük idareleri olduğu konusunda duraksamaya yer yoktur. Olayda, yatırım teşvik mevzuatı koşullarına aykırı hareket edildiğinden bahisle, 3065 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinin (d) bendinin yaptığı gönderme nedeniyle, 213 sayılı Kanun'un 344'üncü maddesinin 2'nci fıkrası gereğince, kesilen vergi zıyaı cezasının dayanağı katma değer vergisinin, davacı tarafından gerçekleştirilen ithalat işleminden doğduğu hususu tartışmasız olup, yukarıda sözü edilen mevzuatın vergi alınmasını gerektiren fiile bağladığı bir yaptırım olan vergi zıyaı cezasının, ithalat vergilerinin tarh, tahakkuk ve tahsiline yetkili olangümrük idaresince kesilmesi gerekirken, vergi dairesi müdürlüğünce kesilmesinde yetki yönünden hukuka ayarlık bulunmadığından, 2577 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin 1'inci fıkrası hükmü uyarınca, anılan aykırılık hali dikkate alınmaksızın, konu unsuru yönünden yapılan yargılama sonucuna göre, yazılı gerekçeyle verilen kararda isabet görülmemiştir. Açıklanan nedenle, temyiz istemi kabul edilerek kararın bozulması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince işin gereği görüldü: Temyiz başvurusu; davacı adına tescilli serbest dolaşıma giriş beyannamesiy-

le yatırım teşvik belgesi kapsamında muafiyet uygulanarak ithal edilen eşyanın süre dolmadan ve izin alınmadan satılmak suretiyle teşvik şartlarının ihlal edildiğinden bahisle, gümrük müdürlüğü tarafından, ithalat sırasında yararlanılan destek unsurlarından katma değer vergisi üzerinden 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 13'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendiyle yapılan yollama uyarınca, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 344'üncü maddesinin 2'nci fıkrası gereğince vergi zıyaı cezası uygulanması gerektiğinin bildirilmesi üzerine, vergi dairesi müdürlüğünce, bahsi geçen vergi üzerinden vergi zıyaı cezası kesilmesi yolunda tesis edilen işlemin iptali istemiyle açılan davayı reddeden vergi mahkemesi kararının bozulması istemine ilişkindir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2'nci maddesinin 1'inci fıkrasının 4577 sayılı Kanun'un 5'inci maddesiyle değişik (a) bendinde, iptal davası; idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı, iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan dava olarak tanımlanmıştır. Bu tanıma göre; bir idari dava sonunda, bu davaya konu idari işlemin iptaline karar verilebilmesi, bu işlemin yukarıda sözü edilen unsurlardan biri veya bir kaç ile hukuka aykırı bulunmasına bağlıdır. İdari işlemin yukarıda sözü edilen maddede sayılan unsurlarından ilki olan «yetki», idari makamların kamu gücü kullanarak tek taraflı irade ile idari işlem tesis edebilme iktidarını ifade eder ve kamu düzeni ile ilgili olan bu unsurdaki mevcut hukuka aykırılık halleri, ağırlıklarına göre, idari işlemi yok hükmünde kılar veya iptalini gerektirir. Dava konusu idari işlemde, bu tür bir hukuka aykırılık saptayan idari yargı yeri, duruma göre, işlemin yokluğuna veya iptaline karar vermekle yetinmek zorundadır. İdari yargı yerinin, yetki unsurundaki hukuka aykırılığı saptamakla birlikte, daha ileri giderek, işlemi diğer unsurları, örneğin sebep unsuru yönünden de yargı denetimine tabi tutması, yetkili idari makamın yerine geçerek hükmün kurulması anlamına gelir ki, bu durumun, İdari Yargılama Usulü Kanununun 2'nci maddesinin 2'nci fıkrası hükmü ile bağdaştırılması olanaklı değildir. Uyuşmazlıkta, ithale ilişkin olması nedeniyle 4458 sayılı Gümrük Kanunu'na kapsamında yer alan katma değer

vergisi üzerinden, 213 sayılı Kanun'da düzenlenen vergi ziyayı cezası kesilmesi yolunda tesis edilen davaya konu işlemin, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 2'nci maddesinde gümrük ve tekel idareleri tarafından alınan vergi ve resimlerin bu Kanuna tabi olmadığı yolundaki düzenlemeye uygun olup olmadığı yönünden yapılması gereken inceleme, 2577 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde sözü edilen idari işlemin konu unsurunu ilgilendirmekte olup, yetki unsuruyla ilgili bir incelemenin, bahsi geçen incelemeye göre öncelik arz ettiği hususu yukarıda yapılan açıklamaların ve Yargılama Usulü kurallarının gereğidir. Olay tarihinde yürürlükte bulunan 485 sayılı Gümrük Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2'nci maddesinin (c) bendinde ise, gümrük vergileri ile gümrüklerce alınan diğer gelirler ve fonların tarhi, tahakkuk ve tahsili gümrük müsteşarlığının görevleri arasında sayılmıştır. Ayrıca, 4458 sayılı Gümrük Kanununun, olay tarihinde yürürlükte bulunan şekliyle, 3'üncü maddesinin 8'inci fıkrasında, «gümrük vergileri» deyiminin, yürürlükteki hükümler uyarınca eşyaya uygulanan ithalat vergilerinin tümünü; «ithalat vergileri» deyiminin, eşyanın ithalinde öngörülen gümrük vergileri ve eş etkili vergileri ifade ettiği belirtilmiştir. Diğer taraftan, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 13'üncü maddesinin (d) bendinde, yatırım teşvik belgesi sahibi mükelleflere belge kapsamındaki makine ve teçhizat teslimlerinin (Şu kadar ki, yatırım teşvik belgesinde öngörüldüğü şekilde gerçekleşmemesi halinde, zamanında alınmayan vergi alıcıdan, vergi ziyayı cezası uygulanarak gecikme faizi ile birlikte tahsil edilir. Zamanında alınmayan vergiler ile vergi cezalarında zamanı, verginin tarhini veya cezanın kesilmesini gerektiren durumun meydana geldiği tarihi takip eden takvim yılının başından itibaren başlar) katma değer vergisinden istisna edilmiş olduğu hükme bağlanmış; 213 sayılı Kanun'un 341'inci maddesinde, vergi ziyayı, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik

yerine getirmemesi yüzünden, verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmemesini ifade edeceği, 344'üncü maddesinin olay tarihinde yürürlükte bulunan şeklinde de, 341'inci maddede yazılı hallerde vergi ziyasına sebebiyet verildiği takdirde, mükellefe veya sorumluya vergi ziyayı cezası kesileceği hükmüne yer verilmiştir. Bu hükümler uyarınca; ilgililerce ithali gerçekleştirilen eşyaya ilgili olarak alınması gereken ithalat vergilerinin tarhi, tahakkuk ve tahsiline gümrük idarelerinin yetkili bulunduğu açık olup, vergi alınmasını gerektiren eyleme, Kanun Koyucu tarafından, aynı zamanda yaptırım uygulanmasının hüküm altına alındığı hallerde, anılan yaptırımı uygulamaya yetkili idarenin, vergilerin tarhi, tahakkuk ve tahsiline yetkili olan gümrük idareleri olduğu konusunda duraksamaya yer yoktur. Olayda, yatırım teşvik mevzuatı koşullarına aykırı hareket edildiğinden bahisle, 3065 sayılı Kanun'un 13'üncü maddesinin (d) bendinin yaptığı gönderme nedeniyle, 213 sayılı Kanun'un 344'üncü maddesinin 2'nci fıkrası gereğince, kesilen vergi ziyayı cezasının dayanağı katma değer vergisinin, davacı tarafından gerçekleştirilen ithalat işleminden doğduğu hususu tartışmasız olup, yukarıda sözü edilen mevzuatın vergi alınmasını gerektiren fiile bağladığı bir yaptırım olan vergi ziyayı cezasının, ithalat vergilerinin tarhi, tahakkuk ve tahsiline yetkili olan gümrük idaresince kesilmesi gerekirken, vergi dairesi müdürlüğünce kesilmesinde yetki yönünden hukuka ayarlık bulunmadığından, 2577 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin 1'inci fıkrası hükmü uyarınca, anılan aykırılık hali dikkate alınmaksızın, konu unsuru yönünden yapılan yargılama sonucuna göre, yazılı gerekçeyle verilen kararda isabet görülmemiştir. Açıklanan nedenle, temyiz isteminin kabulüne; mahkeme kararının bozulmasına, bozma kararı üzerine, Mahkemece, yeniden verilecek kararla birlikte yargılama giderleri de hüküm altına alınacağından, bu hususta ayrıca hüküm tesisine gerek bulunmadığına, 21.12.2012 gününde oyçokluğu ile karar verildi.

T.C. DANIŞTAY YEDİNCİ DAİRE**Esas No:** 2008/6939**Karar No:** 2013/87**Anahtar Kelimeler:** *Serbest Dolaşıma Giriş Beyannamesi, İkincil İşlem Görmüş Ürün, Gerçekleşen Değerler*

Özeti: Dahilde işleme rejimi kapsamında ithal edilen eşyanın işlenmesi sonucu ortaya çıkan ve serbest dolaşıma giriş rejimine tabi tutulan ikincil işlem görmüş ürüne tekabül eden ithal girdisi değerinin, döviz kullanım oranı hesabında dikkate alınması gerektiği hakkında.

Temyiz İsteminde Bulunan: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı adına Samsun Gümrük Müdürlüğü

Karşı Taraf: ... Un Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi

Vekili: Av. ...-Av. ...

İstemin Özeti : Davacı adına tescilli 05.04.2007 gün ve 739 sayılı serbest dolaşıma giriş beyannamesi ile, 26.09.2006 gün ve 2006/D1-03122 sayılı dahilde işleme izin belgesi kapsamında ithal edilen eşyanın, kapatılmasından sonra, ihracata ilişkin döviz kullanımının belgede öngörülen oranı aştığından bahisle, döviz kullanım oranını aşan kısma ilişkin olarak tahakkuk ettirilen gümrük ve katma değer vergileri ile bu vergilere ait gecikme faizlerine vaki itirazın reddine dair işlemi; dosyanın incelenmesinden, dahilde işleme izin belgesi kapsamında yurda geçici olarak ithal edilen eşyanın işlenmesi sonucunda ortaya çıkan ürün yanında, elde edilen ikincil işlem görmüş ürünün, dahilde işleme rejiminin koşullarını belirleyen 4458 sayılı Gümrük Kanununa ve anılan Kanuna göre çıkarılmış idari düzenlemelere uygun olarak serbest dolaşıma giriş rejimi hükümlerine göre ithali halinde, anılan ürünün üretiminde kullanılan ithal girdisine isabet eden miktarın, dolayısıyla, gerçekleşen ithalatın ortalama birim fiyatı üzerinden hesaplanan değerinin bulunması ve bulunan bu değer için ithal girdisinin toplam değerinden düşülmesi suretiyle elde edilecek ithalat değerinin, ihracat değerine bölünmesi suretiyle döviz kullanım oranına ulaşılacağı anlaşıldığı, olayda, ithal edilen eşyanın işlenmesi sonucunda elde edilen ürünün ihraç edilmesi, ihraç edilmeyen ikincil işlem görmüş ürünün ise, vergileri ödenmek suretiyle ithalinin gerçekleştirilmesi ve bu ürüne isabet eden ithal girdi miktarı dikkate alınarak hesap-

lanan tutarın, ithal girdisinin toplam değerinden düşülmesi sonucunda yapılan oransal değer belgeleriyle uyumlu olduğu saptanarak, taahhüt hesabının, gerçekleşen değerler üzerinden Karadeniz İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliğince kapatılması karşısında, davacı adına tesis edilen işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçeyle iptal eden Samsun Vergi Mahkemesinin 15.10.2008 gün ve E:2008/127; K:2008/587 sayılı kararının; ihracata ilişkin döviz kullanımının belgede öngörülen oranı aşması nedeniyle, döviz kullanım oranını aşan kısma ilişkin olarak tesis edilen işlemin yerinde olduğu, öte yandan, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 13'üncü maddesinin (j) bendi uyarınca başvuru ve vekalet harcının taraflarına yükletilmemesi gerektiği ileri sürülerek bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: İstemin reddi gerektiği savunulmuştur.

Tetkik Hakimi Munise KABAKULAK'ın Düşüncesi : Temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddialar, 2577 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin 1'inci fıkrasında sayılan bozma nedenlerine uymadığından, temyiz istemi reddedilerek kararın onanması gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince işin gereği görüldü: Dayandığı hukuki ve kanuni nedenlerle gerekçesi yukarıda açıklanmış bulunan mahkeme kararı, aynı gerekçe ve nedenlerle Dairemizce de uygun görülmüş olup, temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddialar, sözü geçen kararın bozulmasını sağlayacak durumda bulunmadığından, temyiz isteminin reddine; kararın onanmasına, 05.03.2013 gününde oybirliği ile karar verildi.

T.C. DANIŞTAY YEDİNCİ DAİRE**Esas No:** 2010/176**Karar No:** 2013/1030**Anahtar Kelimeler:** *Ödeme Emri, Tahakkuk İşlemleri, Kesin ve Yürütülmesi Zorunlu İşlemler, İncelenmeksizin Ret*

Özeti: Limited Şirket ortağının, şirketin kesinleşmiş borçlarından dolayı sorumlu tutulabileceği, tahakkuka gerek olmadığı, ödeme emri ile takibi gerektiği hakkında.

Temyiz İsteminde Bulunan: ...**Vekili:** Av. ...**Karşı Taraf:** Gümrük ve Ticaret Bakanlığı adına Ege Serbest Bölge Gümrük Müdürlüğü

İstem Özet: Ortağı bulunduğu ... Tekstil Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi adına tescilli 19.12.2002 gün ve 10666 sayılı ve 11.11.2002 gün ve 9414 sayılı beyannameler nedeniyle, davacı adına, gümrük, katma değer vergileri ve kaynak kullanımını destekleme fonu payı tahakkuk ettirilmesi ve vergiler üzerinden gecikme faizi, fon payı üzerinden cezai faiz hesaplanması yolunda tesis edilen işlemlere karşı yapılan başvuruların reddine ilişkin işlemlerin iptali istemiyle açılan davayı; 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 242'nci maddesi uyarınca, mükelleflere tebliğ edilen tahakkuklara karşı anılan maddede belirtilen idari itiraz yolları tüketilmeden doğrudan dava açılmasının mümkün olmadığı; uyuşmazlığın vergilere ilişkin kısmı için, davacı tarafından, tahakkuka vaki düzeltme taleplerinin reddine dair işlemlerin tebliği üzerine yedi gün içinde Başmüdürlük nezdinde itiraz edilip tesis edilen olumsuz işlemlerin iptali istemiyle açılması gerekirken, anılan süre geçirilerek doğrudan açılan davanın bahsi geçen kısmının esasının incelenmesine olanak bulunmadığı; öte yandan, fon payı ve fon payı üzerinden cezai faiz istenilmesi yolunda tesis edilen işlemlerin ise 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7'nci maddesi uyarınca otuz günlük süre içinde dava konusu yapılması gerekirken, bu süre geçirilmek suretiyle açılan davanın anılan kısmında süre aşımı bulunduğu gerekçesiyle reddeden İzmir Birinci Vergi Mahkemesinin 30.09.2009 gün ve E:2008/1851; K:2009/1445 sayılı kararının; 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil

Usulü Hakkında Kanun'un 35'inci maddesindeki açık düzenlemeye rağmen taraflarına tahakkuk işlemi tesis edilip tebliğ edildiği; uyuşmazlıkta, gümrük yükümlüsü ithalatçı firma olmasına karşın, kendileriymiş gibi değerlendirilmek suretiyle karar verildiği; ithalatçı firmanın 1/60000 oranında hissesine sahip bulunmaları nedeniyle alacak için taraflarına başvurulmasında hukuka uyarlık bulunmadığı ileri sürülerek bozulması istenilmektedir.

Savunmanın Özeti: İstem reddi gerektiği savunulmuştur.

Tetkik Hakimi Murat ASILTÜRK'ün Düşüncesi:

Adına beyannameler tescilli olan Limited Şirketten tahsil edilmeyen ve tahsil edilemeyeceği anlaşılan amme alacağının 6183 sayılı Kanunda öngörülen takip ve tahsil yöntemleri uyarınca takip ve tahsil edilmesi gerekirken, Limited Şirket eski ortağı olan davacı adına yeniden tahakkuk ettirilerek tebliği onun hukuki durumunda herhangi bir değişiklik meydana getirmeyeceğinden kesin ve yürütülmesi zorunlu bir idari işlem olarak kabul edilemez. Bu işlemin tebliği üzerine 4458 sayılı Kanunda öngörülen idari başvuru yollarının tüketilmesi de onun bu niteliğini değiştirmez. Dolayısıyla, incelenmeksizin reddi gereken davanın reddi yolunda yazılı gerekçeyle verilen kararda sonucu itibarıyla isabetsizlik görülmemiştir. Açıklanan nedenle, temyiz isteminin reddi gerektiği düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Yedinci Dairesince işin gereği görüldü: Dosyanın incelenmesinden; davacının ortağı bulunduğu ... Tekstil Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi adına tescilli serbest dolaşıma giriş beyannameleri ile yatırım teşvik

belgesi kapsamında ithalatın gerçekleştirilmesinden sonra, teşvik şartlarının ihlal edildiğinden bahisle, eşyaya ait gümrük ve katma değer vergileri ile kaynak kullanımını destekleme fonu payı tahakkuk ettirilerek Şirket adresine tebliğ çıkarıldığı, adresinde bulunamaması nedeniyle Resmi Gazete’de yapılan ilan tebligat sonucunda da vergi ve fon paylarının ödenmemesi üzerine, hesaplanan gecikme faizi ve cezai faiziyle birlikte, vergi ve fon paylarının davacı adına tahakkuk ettirildiği, tahakkuk işlemlerine yapılan başvuruların reddine ilişkin işlemlerin iptali istemiyle açılan davada, Mahkemece, istemin özeti bölümünde yazılı gerekçeyle karar verildiği anlaşılmıştır. 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’un 4369 sayılı Kanun’un 21’inci maddesiyle değişen 35’nci maddesinin olay tarihinde yürürlükte bulunan şeklinde, limited şirket ortaklarının şirketten tahsil imkanı bulunmayan amme alacağından sermaye hisseleri oranında doğrudan doğruya sorumlu olacağı ve bu Kanun hükümleri uyarınca takibe tabi tutulacağı; 55’inci maddesinde ise, amme alacağını vadesinde ödemeyenlere, yedi gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları lüzumunun bir ödeme emri ile tebliğ olunacağı belirtildikten sonra, ikinci fıkrasında; ödeme emrinde borcun aslı ve ferilerinin mahiyet ve miktarları, nereye ödeneceği, müddetinde ödenmediği veya mal bildiriminde bulunmadığı takdirde borcun cebren tahsil ve borçlunun mal bildiriminde bulununcaya kadar

hapis ile tazyik olunacağına kayıtlı bulunacağı düzenlenmiştir. Yukarıda yer verilen kanun maddelerinin değerlendirilmesinden, limited şirket ortağının, Şirketten tahsil imkanı kalmayan ve kesinleşmiş amme alacağından dolayı sorumlu tutulabileceği, bu aşamada, yani Şirket adına kesinleşen vergiler nedeniyle ortağın takibinin ise, 6183 sayılı Kanun uyarınca tesis edilecek işlemlerle mümkün olabileceği, şirket adına tahakkuk ettirilmesi gereken verginin ortak adına tahakkuk ettirilmesine olanak bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumda; olayda Şirket adına tahakkuk ettirilen vergi ve fon paylarının kesinleşmesinden sonra, ortak adına, 6183 sayılı Kanun hükümleri uyarınca ödeme emri düzenlenmesi gerekirken, Şirket adına tahakkuk ettirilen vergi ve fon payları kesinleşmeden, davacı adına yapılan tahakkuk işlemleri, davacının hukuki durumunu etkileyen ve idari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi zorunlu işlemler niteliğinde değildir. Bu işlemlerin tebliği üzerine 4458 sayılı Kanunda öngörülen idari başvuru yollarının tüketilmesi de bu niteliğini değiştirmez. Dolayısıyla, incelenmeksizin reddi gereken davanın reddi yolunda yazılı gerekçeyle verilen kararda sonucu itibarıyla isabetsizlik görülmemiştir. Açıklanan nedenle, temyiz isteminin reddine, 50,45 (ElliTürkLirasıKırkbeşKuruş) Türk lirası maktu karar harcının temyiz eden davacıdan alınmasına, 12.03.2013 gününde oybirliği ile karar verildi.

T.C. DANIŞTAY ÜÇÜNCÜ DAİRE

Esas No: 2010/2303

Karar No: 2012/3985

Anahtar Kelimeler: *Bilgisayar Programı, Ticari Kazanç, Telif Kazancı*

Özeti: *İnternet servis sağlayıcılarından sanal alan kiralamak suretiyle kurulan internet sitesinde yazılımı yapılan bilgisayar programındaki oyunun belli bir bedel karşılığı internet kullanıcılarına sunularak elde edilen kazancın ticari kazanç olduğu hakkında.*

Temyiz Eden: Hakkari Vergi Dairesi Müdürlüğü

Karşı Taraf: ...

İstemin Özeti: Davacının kurduğu internet sitesi aracılığıyla ve kendisi tarafından oluşturulan

bilgisayar yazılımındaki 101 adlı oyunu belli bir bedel karşılığı internet kullanıcılarına sunarak elde ettiği gelirin ticari kazanç olduğu görüşüyle adına 2003 yılı için takdir komisyonu kararına dayanılarak re’sen salınan bir kat vergi ziyaı ce-

zalı gelir vergisi ile 2003 yılının tüm dönemleri için re'sen salınan bir kat vergi ziyaı cezalı geçici vergilerin kaldırılması istemiyle dava açılmıştır. Van Vergi Mahkemesinin 16.12.2009 gün ve E:2009/105, K:2009/338 sayılı kararıyla; davacı tarafından borland delphi program diliyle yazılan oyuna ilişkin programın internet ortamında yayınlanarak kiraya verilmesi ya da telif haklarının bütünüyle devredilmesi suretiyle gerçekleştirilen bu faaliyetten elde edilen kazancın serbest meslek kazancı olduğu ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 18'inci maddesi uyarınca gelir vergisinden müstesna tutulması gerektiği, söz konusu faaliyetin mutad ve sürekli bir şekilde yapılması ile arızı olarak yapılması arasında bir ayırım bulunmadığı gerekçesiyle tarhiyat kaldırılmıştır. Davalı idare tarafından, 101 adli oyun salonundan elde edilen kazancın serbest meslek kazancı olmadığı ve bu nedenle 193 sayılı Yasa'nın serbest meslek kazancı istisnasını düzenleyen maddesi kapsamında değerlendirilemeyeceği ileri sürülerek kararın bozulması istenmiştir.

Savunmanın Özeti: Savunma verilmemiştir.

Tetkik Hakimi: Pelin AKÇA'nın Düşüncesi : Temyiz isteminin reddi gerektiği düşünülmektedir.

Savcı: Sevil ÇAKMAK'ın Düşüncesi : İdare ve vergi mahkemelerince verilen kararların temyizen incelenerek bozulabilmesi için, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 49'uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen nedenlerin bulunması gerekmektedir. Temyiz dilekçesinde öne sürülen hususlar, söz konusu maddede yazılı nedenlerden hiçbirisine uymadığından, istemin reddi ile temyiz edilen Mahkeme kararının onanmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

TÜRK MİLLETİ ADINA

Hüküm veren Danıştay Üçüncü Dairesince işin gereği görüşülüp düşünüldü: ... Meslek Yüksek Okulunda okutman olarak görev yapan davacının 1.1.2003 tarihinden itibaren elde ettiği internet gelirlerinin ticari kazanç olduğu yolunda düzenlenen basit rapor üzerine takdir komisyonu kararı ile takdir edilen matrah üzerinden yapılan tarhiyat vergi mahkemesince, davacının

faaliyetinin serbest meslek faaliyeti olarak kabul edilip, bu faaliyetten elde ettiği kazancın 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 18'inci maddesinde düzenlenen istisna kapsamında olduğu ve vergilendirilemeyeceği gerekçesiyle kaldırılmıştır. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 65'inci maddesinin birinci fıkrasında her türlü serbest meslek faaliyetinden doğan kazançlar serbest meslek kazancı; ikinci fıkrasında sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilim veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan işlemin işverene tabi olmaksızın şahsi sorumluluk altında kendi nam ve hesabına yapılması serbest meslek faaliyeti olarak tanımlanmış, aynı Yasanın 18'inci maddesinde de, bilgisayar programcılarının bilgisayar yazılımı eserini bilgisayar ve internet ortamında yayınlama veya bunun üzerindeki mevcut hakları devir ve temlik etmek ya da kiralamak suretiyle elde edilen hasılatın gelir vergisinden müstesna olduğu kurala bağlanmıştır. 193 sayılı Yasa'nın 65'inci maddesindeki tanımdan da anlaşılacağı üzere serbest meslek faaliyetinin unsurlarından birisi de faaliyetin ticari nitelikte olmamasıdır. Aynı Yasanın 37'nci maddesinin birinci fıkrasında ticari kazanç, her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançlar olarak tanımlanmış olup, ticari işletmenin tanımı ise uyuşmazlık döneminde yürürlükte bulunan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yapılmıştır. Buna göre bir ticarethane veya fabrika ya da ticari bir şekilde işletilen diğer müesseseler ticari işletme sayılmış, Yasanın "Ticari Şekilde İşletilen Diğer Müesseseler" başlıklı 13'üncü maddesinde, esnaf veya güzel sanatlar erbabından birinin gerek bizzat gerek işçi çalıştırarak veya makine kullanarak eserler vücuda getirmesi ve bu eserleri satması amacıyla açılan bir müessesenin, işlerinin hacim ve ehemmiyeti, ticari muhasebeyi gerektirdiği ve ona ticari veya sınai bir müessese şekil ve mahiyetini verdiği takdirde ticari işletme sayılacağı hükme bağlanmıştır. Ticari kazançlar esas itibarıyla sermaye ve emek kaynağına bağlı olarak ticari bir organizasyona dayanır. Serbest meslek faaliyeti özelliklerini taşısa dahi ticari bir organizasyon içinde yapılan faaliyetten elde edilen gelirin ticari kazanç sayılması ve ticari kazançla ait

hükümlere göre vergilendirilmesi gerekmektedir. Dosyanın incelenmesinden; davacı hakkında düzenlenen basit raporda; davacının yazılımını kendisinin yaptığı bilgisayar programındaki 101 adlı oyunu kendi kurduğu internet sitesinde üyelerine belli bir bedel karşılığında kullanıma açtığı ve söz konusu sitede yayınladığı, muhtelif banka hesaplarına 2003 yılından 2006 yılının sonuna kadar toplam 159.826,27 TL tutarındaki paranın yatırıldığı tespit edilmiş, davacı inceleme elemanına verdiği ifadede, internet sitesinde programın ek avantajlarından yararlanan yaklaşık 1000 kişinin ücret ödediğini, tahsilatların banka aracılığıyla gerçekleştirildiğini, ücret ödemeleri ve servis sağlayıcılarına ödenen kira bedeli ve başka giderlerinin de bulunduğunu beyan etmiştir. Uyuşmazlık döneminde, davacının eseri üzerinde başkasının tasarruf etmesi için telif hakkının satılması veya devredilmesi söz konusu olmayıp, davacının ödeme yaparak internet servis sağlayıcılarından sanal alan kiralamak suretiyle kurduğu internet sitesinde üyelerine belli bir bedel karşılığında oyun hizmeti sunduğu taraflar arasında tartışmasız olup, bu hizmet sunulurken eleman çalıştırıldığı da davacının ifadesinden anlaşılmaktadır. Söz konusu faaliyet ticari bir organizasyona dayalı olup, işlemin elektronik ortamda gerçekleştirilmesi veya bilgisayar oyununun yazılımının Fikir ve Sanat

Eserleri Kanununa göre eser niteliği taşıması faaliyetin ticari niteliğini değiştirmez. Yapılan bu açıklamalar dikkate alındığında, dava konusu tarhiyata neden olan faaliyetin ticari faaliyet olduğu ve bu faaliyetten elde edilen kazancın ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilmesi gerektiği sonucuna varıldığından, vergilendirmeye konu kazancın telif kazancı olarak kabulü suretiyle vergiden müstesna tutulan serbest meslek kazancı olduğu yönünde verilen vergi mahkemesi kararında hukuka uygunluk bulunmamaktadır. Kararın, davacının söz konusu faaliyete başladığı tarihin, davacının bu husustaki iddiaları da incelenerek belirlenmesi suretiyle uyuşmazlığa konu dönemde, faal olup olunmadığının ve kazanç tahakkuk edip etmediğinin tespiti ile tarh matrahının miktarı yönünden yapılacak inceleme sonucuna göre yeniden karar verilmek üzere bozulması gerekmektedir. Açıklanan nedenlerle temyiz isteminin kabulü ile Van Vergi Mahkemesinin 16.12.2009 gün ve E:2009/105, K:2009/338 sayılı kararının bozulmasına, 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 13'üncü maddesinin (j) bendi parantez içi hükmü uyarınca alınması gereken harç dahil olmak üzere yargılama giderlerinin yeniden verilecek kararda karşılanması gerektiğine, 28.11.2012 gününde oyçokluğuyla karar verildi.

BUNLARI BİLİYOR MUYDUNUZ?

Murat PALAOĞLU*
Hakan UÇAK**

Serbest Bölgeler: Serbest Bölgelerin gümrük ve kambiyo mevzuatı açısından yurt dışı sayıldığını biliyor muydunuz?

Serbest Bölgeler Kanunu'nun 6'ncı maddesi uyarınca; serbest bölgeler, Türkiye Gümrük Bölgesinin parçaları olmakla beraber; serbest dolaşımda olmayan eşyaların ithalat vergileri ile ticaret politikası önlemleri ve kambiyo mevzuatının uygulanmadığı yerler olarak tanımlanmıştır.

Ayrıca serbest bölgelere yapılacak mal teslimleri ihracat olarak değerlendirilmektedir.

Serbest bölgelerde faaliyet gösterebilmek için, faaliyet ruhsatı veya depo kullanım belgesine sahip olunması gerekmektedir.

KKDF: Son yapılan yasal düzenlemelerden sonra, ithalde tahsil edilen Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu ödemelerinin ithalat vergileri tanımı içerisinde yer aldığını biliyor muydunuz?

Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 2013/39 sayılı Genelgesi uyarınca; ithalde "mal mukabili", "kabul kredili" ve "vadeli akreditif" ödeme şekli nedeniyle ödenen KKDF, ithalat vergileri tanımı içerisinde değerlendirilmiştir. Bu ödeme şekillerine sahip olan ithalatlarda % 6 oranında KKDF tahsil edilmektedir. Anılan Genelge uyarınca, KKDF ödenmeksizin yapılan ithalatlarda, Gümrük Kanunu'nun 234'üncü maddesi uyarınca 3 kat para cezası düzenlenecektir.

İthalat Faktoringi: İthalat faktoringinin kullanılması yoluyla KKDF ödenmeksizin vadeli ithalat yapılabileceğini biliyor muydunuz?

İthalat faktoringi, ithalatçının faktoring firması ile

* E.Gümrük Başmüfettişi, KPMG Gümrük ve Dış Ticaret Direktörü

** E.Gümrük Müfettişi, KPMG Gümrük ve Dış Ticaret Müdürü

yapmış olduğu anlaşma kapsamında, faktoring firmasının ithalatçı adına yurt dışındaki göndericine bedel transfer etmesini sağlayan sisteme denir.

İthalat faktoringinde, ithalatçı firma ithalat anından sonra faktoring firmasına ödemeyi gerçekleştirmektedir.

Hazine Müsteşarlığının 23.07.2009 sayılı Genelgesi uyarınca, Türkiye'de yerleşik faktoring kuruluşu ile ihracatçı firma arasında imzalanan faktoring sözleşmesi kapsamında, ithalatçı firma adına yurt dışına transferi gerçekleştirilen tutarlar, peşin ödeme olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, ithalat faktoringi kullanılarak KKDF ödenmeksizin vadeli ithalat yapılabilir.

Hariçte İşleme Rejimi: Hariçte işleme rejimi ile üretim maliyetlerinizi düşürebileceğinizi biliyor muydunuz?

4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun 135'inci maddesi uyarınca hariçte işleme rejimi, serbest dolaşımdaki eşyanın hariçte işleme faaliyetlerine tabi tutulmak üzere Türkiye Gümrük Bölgesinden geçici olarak ihracı ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen ürünlerin ithal vergilerinden tam veya kısmi muafiyet suretiyle yeniden serbest dolaşıma girişine ilişkin hükümlerin uygulandığı rejim şeklinde tanımlanmıştır.

Bu rejimden istifade ederek, yurt dışındaki düşük işçilikten faydalanıp, üretim maliyetlerinizi düşürebilirsiniz. Ülkemiz içerisinde bulunan serbest bölgelerde de hariçte işleme rejimi kapsamında işçilikten yararlanılması mümkündür.

Oyuncak İthalatında ÖTV: Bir kısım oyuncakların ithalatından ÖTV tahsil edildiğini biliyor muydunuz?

Özel Tüketim Vergisi Kanunu ekinde yer alan eşyaların incelenmesinde, 9504 tarife istatistik pozisyonunda yer alan eşyaların ithalatında ÖTV tahsil edileceği görülecektir. 9504 tarife pozisyonunun açılımı ise aşağıda yer almaktadır.

9504.90.80.00.00

Oyuncaklar, oyun ve spor malzemeleri; bunların aksam, parça ve aksesuarı

Video oyun konsolları ve makinaları, eğlence merkezleri için oyun eşyası, tilt makinası, bilar-do, kumarhane oyunları için özel masalar, salon veya masa oyunları ve otomatik bowling oyun ekipmanları dâhil

İthal edilen oyuncakların bir kısmı 9504.90.80.00.00 gümrük tarife istatistik pozisyonunda sınıflandırıldığı için, bu GTİP’de yer alan eşyaların ithalatından % 20 oranında ÖTV tahsil edilmektedir.

İthalat Vergilerinin Zamanaşımı: İthalat vergilerinin Gümrük Uzlaşma Yönetmeliği ekindeki listede yer aldığı biliyor muydunuz?

4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 3’üncü maddesi uyarınca ithalat vergileri aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

“İthalat vergileri” deyimi,

a) Eşyanın ithalinde ödenecek gümrük vergisi ile diğer eş etkili vergiler ve mali yükleri,

b) Tarım politikası veya tarım ürünlerinin işlenmesi sonucu elde edilen bazı ürünlere uygulanan özel düzenlemeler çerçevesinde ithalatta alınacak vergileri ve diğer mali yükleri;

ifade eder.

Gümrükler Genel Müdürlüğü’nün 2013/39 sayılı Genelgesi uyarınca gümrük vergileri ve dolayısıyla ithalat vergilerinin listesinin Gümrük Uzlaşma Yönetmeliği ekinde yer aldığı belirtilmiştir.

Bu bağlamda Gümrük Uzlaşma Yönetmeliği ekinde yer alan vergilerden, ithal anında tahsil edilenler ithalat vergisi olarak kabul edilecektir.

4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 197/2’inci maddesi uyarınca, ithalat vergilerinin zamanaşımı süresi 3 yıl olarak düzenlenmiştir. Söz konusu madde aşağıda yer almaktadır.

“...Yapılan denetlemeler sonucunda hiç alınmadığı veya noksan alındığı belirlenen veya 1’inci

fıkra belirtilen şekilde tebliğ edilemeyen gümrük vergilerine ilişkin tebligat, gümrük yükümlülüğünün doğduğu tarihten itibaren üç yıl içinde yapılır. Şu kadar ki, gümrük yükümlülüğünün doğduğu olayla ilgili olarak dava açılması zaman aşımını durdurur...”

Uçak İthalatı ve TRT Bandrolü: Yük ve yolcu taşımacılığı kapsamında ithal edilen uçakların ithalatında sadece TRT bandrolü tahsil edildiğini biliyor muydunuz?

4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 167’inci maddesinde 11.04.2013 günü yapılan değişik sonrasında yük ve yolcu taşımacılığı kapsamında ithal edilen uçaklarda gümrük vergisi muafiyeti uygulanmaktadır.

Gümrük vergisi muafiyetinin düzenlendiği 167/9-e maddesi, aynı zamanda Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi muafiyetine neden olmaktadır.

Bu açıklamalar ışığında, uçak ithalatında gümrük vergisi, KDV ve ÖTV tahsil edilmemektedir. Uçakların radyo veya TV yayınlarını almaya mahsus cihazları barındırmaları durumunda ise TRT bandrolü tahsil edilecektir.

Sözün özü, yük ve yolcu taşımacılığı kapsamında ithal edilen uçaklardan sadece TRT Bandrolü tahsil edilmektedir.

Gümrük Vergilerinin İadesi: İthalat veya ihracat esnasında fazla ödemiş olduğunuz gümrük vergilerini iade alabileceğinizi biliyor muydunuz?

4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 211’inci maddesi uyarınca Kanunen ödenmemesi gerektiği halde ödenen vergilerin iade alınabileceği belirtilmiştir. Söz konusu madde aşağıda yer almaktadır.

“...Kanunen ödenmemeleri gerektiği halde ödenmiş olduğu belirlenen gümrük vergileri geri verilir. Kanunen tahakkuk ettirilmemeleri gerektiği halde tahakkuk ettirilen gümrük vergileri kaldırılır...”

Yukarıdaki madde metninden de görüleceği üzere, ithalat esnasında fazla ödenen vergiler gümrük idaresinden geri alınabilir. Bunun için mükelleflerin ilgili gümrük müdürlüğüne geri verme ve kaldırma başvurusu yapması ve idarece de söz konusu başvurunun kabul görmesi gerekmektedir.

TÜRK TİCARİ HAYATINDA BAZI KÜÇÜK AYRINTILAR

Özlem ARABACI*

1. Vakıfların Tacir Sayılması

6762 sayılı eski TTK'da vakıflar tüzelkişi tacir olarak sayılmamış ancak yorum yoluyla bunların da tacir olabileceği yönünde görüşler oluşturulmuştur. Söz konusu bu boşluk 6102 sayılı TTK'da açıkça düzenleme yapılarak giderilmiş ve buna göre; tacir sayılacak ticari işletme işleten tüzel kişiler arasına vakıflar da eklenmiştir. Yeni TTK'nın gerekçesi dikkate alındığında vakıfların, derneklere nazaran daha fazla ticari kazanç amacı güden tüzel kişiler olması nedeniyle bu düzenlemenin yapılması kaçınılmaz olarak değerlendirilmiştir. Yeni düzenlemeye göre gelirin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıfların bir ticari işletmeyi, ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendilerinin tacir sayılmayacağı da ifade edilmiştir (TTK m. 16).

2. Ticaret Sicilinin Tutulmasından Doğan Zararlar Bakımından Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın Sorumluluğu

Sicil kayıtlarının tutulmasından doğan zararların karşılanması konusunda eski TTK'da mevcut açık bir düzenleme bulunmamaktaydı. 6102 sayılı TTK ile bu boşluk doldurulmuş ve ticaret sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet ve ilgili odanın müteselsilen sorumlu olduğu kabul edilmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, Devlet ve sicil görevlilerini atamaya yetkili kurum zararın doğmasında kusuru bulunanlara rücu edebilecektir (TTK m. 25).

* Gümrük ve Ticaret Müfettişi

3. Şirketlerin Hukuki Şeklini Değiştirmesinin Geçerli Olması Açısından TTK'nın İzin Verdiği Şirket Türleri

6102 sayılı TTK'da öngörülen tür değiştirmeler sınırlı sayıda gösterilmiştir. Söz konusu hükme göre tür değiştirebilecek şirket türlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;

1. Bir sermaye şirketi ancak;
 - Başka türde bir sermaye şirketine;
 - Bir kooperatife
2. Bir kolektif şirket;
 - Bir sermaye şirketine;
 - Bir kooperatife;
 - Bir komandit şirkete;
3. Bir komandit şirket;
 - Bir sermaye şirketine;
 - Bir kooperatife;
 - Bir kolektif şirkete;
4. Bir kooperatif bir sermaye şirketine dönüşebilir.

Tür değiştirme yukarıda sayılan şirket türleri için geçerli olup, yeni türe dönüştürülen şirket eski-
sinin devamı sayılacaktır. (TTK m. 180, 181)

4. Anonim Şirketin Kendi Paylarını İktisabı ve Rehin Olarak Kabul Etmesi

6102 sayılı TTK'da yer alan düzenleme ile anonim şirketlerin kendi hisse senetlerini belirli kurallara bağlı olarak iktisap etmesi mümkün kılınmaktadır. Halbuki eski TTK uyarınca bir şirket kural olarak (istisnai haller hariç) kendi paylarını iktisap edemeyeceği gibi rehin olarak da kabul edememekteydi. Yapılan yeni düzenlemeye göre şirketler sermayelerinin yüzde onunu aşmamak şartı ile kendi paylarını iktisap edebilirler ve rehin olarak da kabul edebilirler. Bu hüküm, bir üçüncü kişinin kendi adına, ancak şirket hesabına iktisap ya da rehin olarak kabul ettiği paylar için de geçerlidir. Bunun için;

- Genel Kurulun bu konuda yönetim kurulu nu yetkilendirmesi şarttır. En çok beş yıl için geçerli olacak bu yetkide, iktisap veya rehin olarak kabul edilecek payların itibarî değer sayıları belirtilerek toplam itibarî değerleriyle söz konusu edilecek paylara ödenebilecek

bedelin alt ve üst sınırı gösterilir. Her izin talebinde yönetim kurulu kanuni şartların gerçekleştiğini belirtir.

- İktisap edilecek payların bedelleri düşüldükten sonra, kalan şirket net aktif, en az esas veya çıkarılmış sermaye ile kanun ve esas sözleşme uyarınca dağıtılmasına izin verilmeyen yedek akçelerin toplamı kadar olmalıdır.
- Sadece, bedellerinin tümü ödenmiş bulunan paylar iktisap edilebilir.
- Bu hükümler, ana şirketin paylarının yavru şirket tarafından iktisabı hâlinde de uygulanır. Pay senetleri borsada işlem gören şirketler hakkında, Sermaye Piyasası Kurulu şeffaflık ilkeleri ile fiyata ilişkin kurallar yönünden gerekli düzenlemeleri yapar (TTK m. 379).

Söz konusu düzenleme ile hisse senetleri borsada işlem gören şirketlerin manipülasyondan etkilenmesi ve gelip geçici ortakların şirkete zarar vermesi engellenebilecektir.

5. Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyesi Olması

Eski TTK uyarınca sadece gerçek kişi pay sahiplerinin veya tüzel kişi ortağı temsilen ortak olmayan kimselerin yönetim kurulu üyesi olmasına izin verilmekteydi. 6102 sayılı TTK ile tüzel kişilere yönetim kurulu üyesi olma yolu açılmıştır. Buna göre; tüzel kişiler yönetim kurulu üyesi olarak seçilebilmekte ve belirleyecekleri bir temsilci ile şirketin yönetim kurulunda söz sahibi olabilmektedirler. Bu temsilcinin yönetim kurulunda söz sahibi olabilmesi ve yönetim kurulunda oy kullanabilmesi için öncelikli olarak ticaret sicilinde tüzel kişiyle birlikte, tescil ve ilan ile ilgili tüzel kişinin internet sitesinde keyfiyetin yayımlanması şart koşulmuştur. Tüzel kişi adına tescil edilecek gerçek kişinin tam ehliyetli olması şarttır. Tüzel kişi adına sadece, bu tescil edilmiş kişi toplantılara katılıp oy kullanabilir. Devlet, il özel idaresi, belediye, köy ile diğer kamu tüzel kişilerinin pay sahibi olduğu şirketlerde, sayılan tüzel kişiler veya bunların gerçek kişi temsilcileri yönetim kuruluna seçilebilir. Yönetim kurulu üye sayısı ikiden fazla olan şirketlerde üyelerin tamamının aynı kamu tüzel kişininin temsilcisi olmaması şartıyla kamu tüzel kişisini temsilen birden fazla gerçek kişi yönetim kuruluna seçilebilir (TTK m. 359).

6. Rüşhan Hakkının Kullanılması

Rüşhan hakkı; pay sahiplerine esas sermayenin artırılması sırasında, yeni çıkarılan payları, mevcut paylarının sermayeye oranına göre alma hakkının tanınmasıdır. Genel kurulun, sermayenin artırımına ilişkin kararı ile pay sahibinin rüşhan hakkı, ancak haklı sebepler bulunduğu takdirde ve en az esas sermayenin yüzde altmışının olumlu oyu ile sınırlandırılabilir veya kaldırılabilir. Özellikle, halka arz, işletmelerin, işletme kısımlarının, iştiraklerin devralınması ve işçilerin şirkete katılmaları haklı sebep kabul olunur. Rüşhan hakkının sınırlandırılması ve kaldırılmasıyla, hiç kimse haklı görülmeyecek şekilde, yararlandırılmaz veya kayba uğratılmaz. Nisaba ilişkin şart dışında bu hüküm kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kurulu kararına da uygulanır. Yöne-

tim kurulu, rüşhan hakkının sınırlandırılmasının veya kaldırılmasının gerekçelerini; yeni payların primli ve primsiz çıkarılmasının sebeplerini; primin nasıl hesaplandığını bir rapor ile açıklar. Bu rapor da tescil ve ilan edilir.

Yönetim kurulu yeni pay alma hakkının kullanılabilmesinin esaslarını bir karar ile belirler ve bu kararda pay sahiplerine en az onbeş gün süre verir. Karar tescil ve ilan olunur. Ayrıca şirketin internet sitesine konulur (TTK m. 461).

7. Riskin Erken Teşhisi Komitesi Kurulması Zorunluluğu

Pay senetleri borsada işlem gören şirketlerde, yönetim kurulu, şirketin varlığını, gelişmesini ve devamını tehlikeye düşüren sebeplerin erken teşhisi, bunun için gerekli önlemler ile çarelerin uygulanması ve riskin yönetilmesi amacıyla, uzman bir komite kurmak, sistemi çalıştırmak ve geliştirmekle yükümlüdür.

Diğer şirketlerde bu komite denetçinin gerekli görüp bunu yönetim kuruluna yazılı olarak bildirmesi hâlinde derhâl kurulur ve ilk raporunu kurulmasını izleyen bir ayın sonunda verir. Konuya ilişkin olarak Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından hazırlanan "Riskin Erken Saptanması Sistemi ve Komitesi Hakkında Denetçi Raporuna İlişkin Esaslar" 18/03/2014 tarihli, 28945 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Komite, yönetim kuruluna her iki ayda bir vereceği raporda durumu değerlendirir, varsa tehlikelere işaret eder, çareleri gösterir. Rapor denetçiye de yollanır.

Görüleceği üzere Riskin Erken Teşhisi Komitesinin kurulması pay senetleri borsada işlem görmeyen şirketlerde denetçinin gerekli görüp bunu yönetim kuruluna yazılı olarak bildirmesi şartına bağlanmış olup bu mekanizma, denetimin aksine ileriye yönelik olduğundan, şirketlerde oluşabilecek riskler yönetilebilecek ve önüne geçilebilecektir. Bu sayede, şirketlerin ana organlarını sürekli uyanık tutmak ve

alınması gereken önlemleri biran önce almak kolaylaşacak ve yönetim kurulu üyelerinin bu tür risklerde tek sorumlu olmaları engellenecektir (TTK m. 378).

28/05/2014 tarihinde yürürlüğe girecek olan 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun uyarınca tüketicilerin sahip olduğu bazı haklara aşağıda yer verilmiştir (Tüketici Broşürü, s.3-5);

8. Ayıplı Mallarda Tüketici Hakları

- Tüketicie teslimi anında, taraflarca kararlaştırılmış olan örnek ya da modele uygun olmaması ya da objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşıyamaması nedeniyle sözleşmeye aykırı olan mal ayıplı kabul edilir.
- Ambalajında, etiketinde, tanıtma ve kullanma kılavuzunda, internet portalında ya da reklam ve ilanlarında yer alan özelliklerinden bir veya birden fazlasını taşımayan; satıcı tarafından bildirilen veya teknik düzenlemesinde tespit edilen niteliğe aykırı olan; muadili olan malların kullanım amacını karşılamayan, tüketicinin makul olarak beklediği faydaları azaltan veya ortadan kaldıran maddi, hukuki veya ekonomik eksiklikler içeren mallar da ayıplı kabul edilir.
- Tüketici ayıplı mal ile karşılaşmışsa;
 - a. Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme,
 - b. Satılanı alıkoymuş ayıp oranında satış bedelinden indirim isteme,
 - c. Aşırı bir masraf gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme,
 - d. İmkan varsa, satılanın ayıpsız bir misli ile değiştirilmesini isteme,haklarından birine sahiptir.
- Tüketici bu seçimlik haklarından biri ile birlikte 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca tazminat da talep edebilir.

- Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi hakları üretici veya ithalatçıya karşı da kullanılabilir.
- Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesinin satıcı için orantısız güçlükleri beraberinde getirecek olması halinde tüketici, sözleşmeden dönme veya ayıp oranında bedelden indirim haklarından birini kullanabilir. Ücretsiz onarım veya malın ayıpsız misli ile değiştirilmesi haklarından birinin seçilmesi durumunda bu talebin satıcıya, üreticiye veya ithalatçıya yöneltilmesinden itibaren azami otuz iş günü, konut ve tatil amaçlı taşınmazlarda ise altmış iş günü içinde yerine getirilmesi zorunludur.
- Tüketicinin sözleşmeden dönme veya ayıp oranında bedelden indirim hakkını seçtiği durumlarda, ödemiş olduğu bedelin tümü veya bedelden yapılan indirim tutarı derhal tüketiciye iade edilir.
- İlk altı ay içinde ortaya çıkan ayıplarda malın ayıplı olmadığının ispatı satıcıya aittir.
- Ayıplı mallarda satıcının sorumluluğu taşınır mallarda, malın tesliminden itibaren 2 yıl; taşınmaz mallarda ise 5 yıldır.

9. Ayıplı Hizmetlerde Tüketici Hakları

- Ücretsiz onarım veya hizmetin yeniden görülmesinin sağlayıcı için orantısız güçlükleri beraberinde getirecek olması halinde tüketici bu hakları kullanamaz.
- Ücretsiz onarım veya hizmetin yeniden görülmesinin seçildiği hallerde, hizmetin niteliği ve tüketicinin bu hizmetten yararlanma amacı dikkate alındığında, makul sayılabilecek bir süre içinde ve tüketici için ciddi sorunlar doğurmayacak şekilde bu talep sağlayıcı tarafından yerine getirilir. Bu süre talebin sağlayıcıya yöneltilmesinden itibaren otuz iş gününü geçemez. Aksi takdirde tüketici diğer seçimlik haklarını kullanmakta serbesttir.

- Ayıplı mal ve hizmetlere ilişkin 2.000 TL'nin altında bulunan uyuşmazlıklarda İlçe Tüketici Hakem Heyetlerine, 3.000 TL'nin altında bulunan uyuşmazlıklarda İl Tüketici Hakem Heyetlerine, büyükşehir statüsünde bulunan illerde ise 2.000 TL ile 3.000 TL arasındaki uyuşmazlıklarda il tüketici hakem heyetlerine başvuru yapılabilir. 3.000 TL'nin üzerindeki uyuşmazlıklarda ise doğrudan Tüketici Mahkemesine başvuru yapılabilir.

10. Satıştan Kaçınma ve Tüketicide Tanınan Haklar

- Ticari bir kuruluş; vitrininde, rafında, elektronik ortamında veya kuruluşun açıkça görülebilir bir yerinde teşhir edilen ve üzerinde satılık olmadığı belirtilen bir ibareye yer vermedikçe bir malın satışından kaçınmaz.
- Hizmet sağlamaktan haklı bir sebep olmaksızın kaçınılamaz.
- Ticari veya mesleki amaçlarla hareket edenler; aksine bir teamül, ticari örf veya adet ya

da haklı bir sebep yoksa bir mal veya hizmetin satışını o mal veya hizmetin, kendisi tarafından belirlenen miktar, sayı, ebat gibi koşullara ya da başka bir mal veya hizmetin satın alınması şartına bağlayamaz.

- Satıştan kaçınmaya ilişkin şikayetler bulunan ildeki Ticaret İl Müdürlüklerine yapılabilir.

11. Sipariş Edilmeyen Mal ve Hizmetlerde Tüketicide Hakları

- Sipariş edilmeyen malların gönderilmesi ya da hizmetlerin sunulması durumunda, tüketiciye karşı herhangi bir hak ileri sürülemez.
- Tüketicinin sessiz kalması ya da mal veya hizmeti kullanmış olması, sözleşmenin kurulmasına yönelik kabul beyanı olarak yorumlanmaz.
- Tüketicinin malı geri göndermek veya muhafaza etmek gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır.

“Bilimsel, akademik ve alanının pratik uygulamalarına yön veren bir derginin içerik itibarıyla dolu olmasının yanında, yayımlanacak makalelerin belli şekil kurallarına azami uyumu da önem arz etmektedir. Bu kapsamda, Gümrük ve Ticaret Dergisi’nde yayımlanacak yazı ve makalelere ilişkin belirlenmiş yazım kuralları aşağıda belirtilmiştir.

Dergimizi yazılarıyla destekleyen çok değerli hocalarımız, bürokratlarımız, uygulamacılarımız, idarecilerimiz ve ilgili tüm kesimlerin aşağıdaki kuralları gözeterek kaleme aldıkları kıymetli makaleleriyle dergimizi desteklemeye devam etmelerini umuyor, çalışmalarınızda kolaylıklar diliyor ve saygılar sunuyoruz.

GÜMRÜK ve TİCARET DERGİSİ MAKALE YAZIM KURALLARI

1. Hazırlanan çalışmaların İngilizce başlığı, en çok 100 kelime uzunluğunda İngilizce ve Türkçe özetleri ile JEL ClassificationCode yer almalıdır. Anahtar kelimeler İngilizce ve Türkçe olarak belirtilmelidir.
2. Yazılar, A4 boyutunda kağıdın bir yüzüne bir buçuk (1,5) satır aralığı kullanılarak, Times New Roman karakterinde, 12 punto ile yazılmalıdır.
3. Giriş ve sonuç başlıkları hariç olmak üzere, bölüm ve alt bölümler numaralandırılır, her numaradan sonra ilgili bölüm ve alt bölümlerin başlığı yazılır.
4. Bölümler sırasıyla (1., 2., 3., ...) şeklinde numaralanırken, alt bölümler ve onların altındaki diğer alt bölümler;
1.1., 1.1.1., 1.2., 1.2.1., 1.2.2., 2.1., 2.1.1., 2.1.1.1., 2.1.1.2., gibi birden çok haneli olarak numaralandırılır.
5. Makalelerde makale başlığı dahil tüm başlıkların sadece ilk harfleri büyük yazılır.
6. Bölüm başlıkları ile tablo, grafik ve şekil başlıkları koyu yazı karakteriyle yazılır, bunun dışında içerikte, dip notlarda ve kaynakçada koyu yazı karakteri kullanılmaz.
7. Tablo ve şekillere başlık ve numara verilmeli, başlıklar tabloların üzerinde, şekillerin ve grafiklerin altında yer almalı, kaynaklar ise tablo ve şekillerin altına yazılmalıdır.
8. Sayfa numaraları parantez, çizgi vb. işaretler kullanılmadan kağıdın altına ve sayfa yönüne göre sağa/sola yazılır.
9. Tarihler; gün, ay ve yıl rakamla, aralarına (/) işareti konularak yazılır (Örn: 22/11/2013). Yüzdeleri ifadelerde ise yüzde işareti (%) ile rakam arasında boşluk bırakılmaz (Örn: %45).
10. Rakamlarda ondalık kesirler virgülle, dört ve dörtten çok rakamlı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplar halinde noktayla ayrılmalıdır. Denklemlere verilecek sıra numarası parantez içinde sayfanın sağında yer almalıdır.
Denklemlerin türetilişi, yazıda açıkça gösterilmemişse, yazı danışma kurulu üyelerinin değerlendirmesi için, türetme işlemi bütün basamaklarıyla ayrı bir sayfada verilmelidir.

11. "Kaynakça" bölümü, APA (American Psychological Association, 2001: 5. baskı) kurallarına uygun olacak şekilde aşağıdaki örneklerde gösterildiği gibi ve alfabetik sırayla yapılmalıdır:

Kitaplar

Kenen, P.B. (1989), The International Economy, Englewood Cliffs, N.J.:Prentice-Hall, Inc.

Dergiler:

Langeheine, B. ve Weinstock, U. (1985), "Graduate Integration", Journal of Common Market Studies, 23(3), 185-97.

Derlemeler

Krugman, P. (1995), "The Move Toward Free Trade Zones", P. King (der.), International Economics and International Economic Policy : A Reader içinde, New York: Mc Graw-Hill, Inc., 163-82.

Diğer Kaynaklar

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (2001), 2002 Yılında Para ve Kur Politikası ve Muhtemel Gelişmeler, Basın Duyurusu, 2 Ocak, Ankara, <<http://www.tcmb.gov.tr>>.

Chang, R. (1998), "The Asian Crisis", NBER Discussion Paper, 4470, National Bureau of Economic Research, Cambridge, Mass.

12.... Dergisinde kaynaklara göndermeler dipnotlarla değil, metin içinde, sayfa numaralarını da içererek, aşağıda

gösterildiği gibi yapılmalıdır:

.....belirtilmiştir (Alkin, 1982:210-5).

.....Griffin (1970a:15-20) ileri sürmektedir.

(Gupta vd., 1982:286-7).

(Rivera-Batiz ve Rivera-Batiz, 1989:247-9; Dornbusch, 1980:19-23).

Gümrük ve Ticaret Dergisi Yayın Kurulu

CAN GÜMRÜK MÜŞAVİRLİĞİ LTD. ŞTİ.

- Gümrük Müşavirliği
- Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu Tespiti
- Menşe tespiti
- Dolaşım belgeleri(ATR, EUR 1)ve Menşe sertifikaları uygulamaları
- Serbest dolaşıma giriş rejimi uygulamaları
- İhracat rejimi uygulamaları
- İthalat rejimi uygulamaları
- Serbest bölge uygulamaları
- Dahilde işleme rejimi uygulamaları
- Hariçte işleme rejimi uygulamaları
- Transit rejimi uygulamaları
- Geçici ithalat rejimi uygulamaları
- Gümrük kontrolü altında işleme rejimi uygulamaları
- Gümrük Antrepo rejimi uygulamaları
- Dış ticarete standardizasyon uygulamaları
- İç kontrol
- E-Mevzuat (Gümrük)
- Teknolojik Hizmetler
- Online Gümrük Beyannamesi ve İhr.Bir.Tescili
- Otomatik Faturalandırma
- Motorlu Kurye Hizmetleri
- Sabit Fiyat Avantajı

Mrk. : Maliye cad. Mocan Han. Kat : 3 No : 29 / 9 Karaköy - İSTANBUL
Sube : 1476-1 Sokak No:12 Daire:8 Kat:8 35220 Alsancak-İZMİR
Şube : Camii Şerif Mahallesi 5207 Sokak Kardeşler İşhanı Kat:3/7 MERSİN
Ofis : Marmara Mh. Limanlar Yolu Cd. Altaş Hizmet Binası Kat:3 Daire:312 Yakuplu/Beylikdüzü/İstanbul
Ofis : Yıldızlı Mahallesi E-5 Karayolu üzeri Dilovası Gümrük Binası Zemin Kat No:15/1 Dilovası/KOCAELİ
Ofis : Atatürk Mahallesi Sütlün Caddesi Gülay Sok. No:11 Daire:4 Kat:2 Erenköy/İSTANBUL
Ofis : Mehmet Akif Ersoy Caddesi No:108 Zemin Kat Körfez/KOCAELİ

Tel : (90) 212 252 75 20
Tel : (90) 232 464 69 31-32-33
Tel : (90) 324 238 46 81-83
Tel : (90) 212 875 38 82
Tel : (90) 262 754 90 81
Tel : (90) 216 456 33 82
Tel : (90) 262 528 17 99

Fax : (90) 212 252 75 30
Fax : (90) 232 464 70 69
Fax : (90) 324 238 46 80
Fax : (90) 212 875 38 86
Fax : (90) 262 754 90 80
Fax : (90) 216 456 33 83
Fax : (90) 262 528 17 99